

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

SOFIA

Regional Centre for the Safeguarding of
Intangible Cultural Heritage in South-Eastern Europe
under the auspices of UNESCO

The Contribution of UNESCO Member States of South-Eastern Europe to the Implementation of the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage

A Jubilee Edition Dedicated to the 70th Anniversary of UNESCO

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

In support of
**UNESCO'S 70th
Anniversary Celebrations**

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

SOFIA

Regional Centre for the Safeguarding of
Intangible Cultural Heritage in South-Eastern Europe
under the auspices of UNESCO

The Contribution of UNESCO Member States of South-Eastern Europe to the Implementation of the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage

A Jubilee Edition Dedicated to the 70th Anniversary of UNESCO

Sofia, 2016

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

In support of
**UNESCO'S 70th
Anniversary Celebrations**

Published by the Regional Centre for the Safeguarding of Intangible Cultural Heritage
in South-Eastern Europe under the auspices of UNESCO
7, Lachezar Stanchev Street, Sofia, Bulgaria
www.unesco-centerbg.org

The Regional Centre for the Safeguarding of Intangible Cultural Heritage in South-Eastern Europe under the auspices of UNESCO is established on a basis of an Agreement between UNESCO and the Government of the Republic of Bulgaria, signed on October 25, 2010 in Paris. It was officially inaugurated on February 20, 2012 in Sofia by the Director-General of UNESCO, Mrs. Irina Bokova.

The Regional Centre is devoted exclusively to intangible cultural heritage and its activities are aimed at the countries of South-Eastern Europe: Albania, Armenia, Bosnia and Herzegovina, Bulgaria, Croatia, Cyprus, Georgia, Greece, Montenegro, Romania, Serbia, Slovenia, The former Yugoslav Republic of Macedonia, Turkey.

The key objectives of the Regional Centre are to promote the UNESCO Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage (2003) and to contribute to its implementation in the region of South-Eastern Europe, to enhance capacities for safeguarding living heritage, to promote the cooperation in the field of intangible cultural heritage, to increase the participation of communities, groups and individuals in the process of its safeguarding and to exchange and disseminate information in the region.

**The Contribution of UNESCO Member States of South-Eastern Europe to the Implementation of the Convention
for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage
A Jubilee Edition Dedicated to the 70th Anniversary of UNESCO**

Selection and editorial by the Regional Centre for the Safeguarding of Intangible Cultural Heritage in South-Eastern Europe under the auspices of UNESCO

Articles by Ventzislav Velev, Mila Santova, Zhulieta Harasani, Marija Radakovich, Miglena Ivanova, Sofia Vasileva, Mirela Hrovatin, Vesna Pascuttini-Juraga, Euphrosyne Rizopoulou Egoumenidou, Thekla Papantoniou, Salome Khmiadashvili, Stavroula-Villy Fotopoulou, Saša Srećković, Nena Židov, Ahmet Erman Aral, Iva Stanoeva, Tvrtko Zebec, Antigoni Polyniki, Marina Taktakishvili, Miroslava Lukić-Krstanović

Edited by Miglena Ivanova

Plenary reports translated by Boyan Damyanov

Design and layout by Milan Dimitrov

Printed by Prenta In

© Regional Centre for the Safeguarding of Intangible Cultural Heritage in South-Eastern Europe under the auspices of UNESCO (RC ICH Sofia) and the authors of the articles, 2016

On the cover: Embroidery from Sofia region, Sofia History Museum collection; copied and published by the Regional Centre for the Safeguarding of Intangible Cultural Heritage in South-Eastern Europe under the auspices of UNESCO by permission of the Museum

ISBN 978-619-90617-0-1

The Regional Centre for the Safeguarding of Intangible Cultural Heritage in South-Eastern Europe under the auspices of UNESCO dedicates this book to the 70th Anniversary of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO).

This jubilee gives us a reason to take stock of what we have achieved so far, while pointing us in the direction where the UNESCO Member States in South-Eastern Europe should aim their efforts in the future in connection with the safeguarding of the intangible cultural heritage in the region. Our initial idea was for this jubilee edition to present writings related to the progress made by the countries of South-Eastern Europe in implementing the 2003 UNESCO Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. Because of the similarities in subject matter, the reader will also find here the reports presented at the International Forum on “The Contribution of UNESCO Member States in South-Eastern Europe to the Dissemination and Implementation of the UNESCO Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage (2003)”, held in Sofia on December 12-13, 2015 and organised by the Regional Centre for the Safeguarding of Intangible Cultural Heritage in South-Eastern Europe.

The sequence of entries in this collection follows the agenda of the International Forum:

- I. Opening Address
- II. Plenary Reports
- III. Measures Taken in the Countries of South-Eastern Europe for the Implementation of the UNESCO Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage
- IV. The Role of Local Communities in the Safeguarding of Intangible Cultural Heritage

Within individual sections, the entries are arranged in the alphabetical order of the submitting Member States, which were kind enough to respond to our invitation to submit texts and illustrations for inclusion in this edition. Moreover, the texts are printed in English and in the original language of their authors.

This collection of writings is targeted not only at experts in the field but at anyone with an interest in the issues of safeguarding the intangible cultural heritage in the region of South-Eastern Europe. On the pages of this book our readers will find information about the **processes and practices of safeguarding ICH in Albania, Bosnia and Herzegovina, Bulgaria,**

Croatia, Cyprus, Georgia, Greece, Serbia, Slovenia, and Turkey. During the last decade, the safeguarding of the intangible cultural heritage in South-Eastern Europe through the implementation of the 2003 UNESCO Convention has been discussed at many international forums convened for exchange of information, good practices and experience.

At the same time, the book is the first publication that presents in a more comprehensive manner the efforts for the implementation of the Convention in this part of the world. Therefore, wherever possible, we have tried to present more than one viewpoint about the accomplishments of, and the issues faced by, individual countries in the implementation of the Convention at national level, in order to give our readers a fuller idea of the existing visions, policies, practices, registers, programmes, initiatives, strategies and specialised institutions working in this field.

Last but certainly not least in importance, this collection of writings provides for the reading audiences a valuable opportunity to acquaint themselves with the study, presentation and analysis of individual practices and case studies from around the region of South-Eastern Europe, highlighting the key role of the local communities in the safeguarding and promotion of the intangible cultural heritage.

The team of the Regional Centre in Sofia wishes to acknowledge and thank its partners, the representatives of the Member States in South-Eastern Europe, the Institute of Ethnology and Folklore Studies with Ethnographic Museum (IEFSEM) at the Bulgarian Academy of Sciences, the Ministry of Culture of the Republic of Bulgaria, the National Commission for UNESCO of the Republic of Bulgaria, and the University of Library Studies and Information Technology (ULSIT), for their cooperation in the preparation of this book.

Secretariat

Regional Centre for the Safeguarding of Intangible Cultural Heritage in South-Eastern Europe under the auspices of UNESCO

TABLE OF CONTENTS

PART I

Opening Address

- 11 Address by Irina Bokova, Director-General of UNESCO, Sofia, 12 December 2015

PART II

Plenary Reports

- 17 The Contribution of the State, Academic and Local Government Institutions, as well as of the Network of Museums and Chitalishta (Community Centres) to the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage and the Promotion of Its Transmission to the next Generations

Ventzislav Veleв

Приносът на държавните, университетските и местните институции, както и на мрежата от музеи и читалища за опазване на нематериалното културно наследство и насърчаване неговата приемственост

Венцислав Велев

- 33 Bulgaria and the 2003 Convention: Cultural Policies and Practices in the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage, Prospects

Mila Santova

България и Конвенция 2003: културни политики и практики за опазване на нематериалното културно наследство, перспективи

Мила Сантова

PART III

Measures Taken in the Countries of South-Eastern Europe for the Implementation of the UNESCO Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage

- 50 Address by Ana Luiza Thompson-Flores, Director, Regional Bureau for Science and Culture in Europe, Sofia, 13 December 2015

- 53 The 2003 UNESCO Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage and Albania as a State Party to the Convention

Zhulieta Harasani

Konventa e UNESCO-s për “Ruajtjen dhe promovimin e Trashëgimisë Kulturore Jomateriale” 2003 dhe Shqipëria si shtet – palë

Zhulieta Harasani

- 65 Measures Taken by the Republic of Srpska for the Implementation of the UNESCO Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage

Marija Radakovic

Мјере за спровођење Унескове Конвенције о очувању нематеријалног културног наслеђа које је предузела Република Српска

Марија Радаковић

- 73 Collaboration, Dialogue, Negotiation and Consultations with the Communities in the Process of the Implementation of Safeguarding Policies in Bulgaria

Miglena Ivanova

Сътрудничество, диалог, преговори и консултации с общностите при осъществяване на културни политики за опазване на нематериалното културно наследство

Миглена Иванова

- 83 Implementation of the UNESCO Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage through the Expanding Space for Education and Training

Sofia Vasileva

Прилагане на конвенцията на ЮНЕСКО за опазване на нематериалното културно наследство чрез разширяване на пространството на образование и обучение

София Василева

- 93 A Short Overview of the Intangible Cultural Heritage Safeguarding Policy in Croatia

Mirela Hrovatin

Kratki pregled politike očuvanja nematerijalne kulturne baštine u Hrvatskoj

Mirela Hrovatin

- 105 Implementation of the 2003 UNESCO Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage in Croatian Legislation

Vesna Pascuttini-Juraga

Provedba UNESCO-ove Konvencije o zaštiti nematerijalne baštine (2003.) u Hrvatskom zakonodavstvu

Vesna Pascuttini-Juraga

- 113 Measures Undertaken in Cyprus for the Implementation of the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage in the Period between 2014 and 2015
Euphrosyne Rizopoulou Egoumenidou
Thekla Papantoniou

Μέτρα για την εφαρμογή της Σύμβασης για την Προστασία της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς που λαμβάνονται από την Κύπρο (2014-2015)
Ευφροσύνη Ριζοπούλου Ηγουμενίδου
Θέκλα Παπαντωνίου

- 123 The Implementation Process of the 2003 UNESCO Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage in Georgia
Salome Khmiadashvili

იუნესკოს არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის
2003 წლის კონვენციის იმპლემენტაციის პროცესი საქართველოში
სალომე ხმიადაშვილი

- 129 Notes on the Greek Experience in the Implementation of the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage
Stavroula-Villy Fotopoulou

Σημειώσεις για την ελληνική εμπειρία στην εφαρμογή της Σύμβασης για την Προστασία της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς
Σταυρούλα-Βίλλυ Φωτοπούλου

- 143 Activities for the Implementation of the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage in Serbia
Saša Srećković

Активности на имплементацији Конвенције о очувању нематеријалног културног наслеђа у Србији
Саша Срећковић

- 149 The Intangible Cultural Heritage in Slovenia in the Light of UNESCO's 2003 Convention
Nena Židov

Nesnovna kulturna dediščina v Sloveniji v luči Unescove Konvencije (2003)
Nena Židov

- 165 Turkey's Contribution to the Promotion of Intangible Cultural Heritage and to the Implementation of the 2003 Convention
Ahmet Erman Aral
Türkiye'nin Somut Olmayan Kültürel Miras Sözleşmesi'nin Uygulanması ve Yaygınlaştırılmasına Katkıları
Ahmet Erman Aral

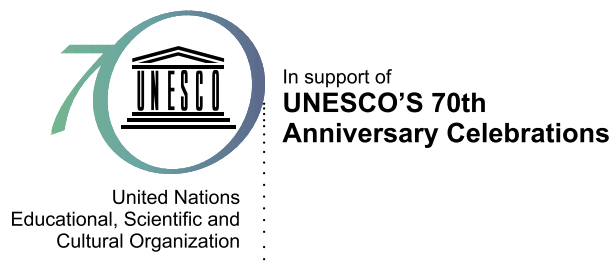
PART IV

The Role of Local Communities in the Safeguarding of Intangible Cultural Heritage

- 179 Local Actors and Practices of Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage of Bulgaria
Iva Stanoeva
Локални актьори и практики в опазването на нематериалното културно наследство на България
Ива Станоева
- 193 Cultural Memory, Knowledge and Identity: Transmission within Local Communities
Tvrtko Zebec
Kulturna memorija, znanje i identitet: prenošenje u lokalnim zajednicama
Tvrtko Zebec
- 203 The Cyprus National Commission for UNESCO: Promoting and Transmitting ICH through Formal and Non-formal Education. Two Exemplary Cases
Antigoni Polyniki
Κυπριακή Εθνική Επιτροπή UNESCO: Προώθηση και μεταβίβαση στοιχείων ΑΠΚ μέσω της τυπικής και μη τυπικής εκπαίδευσης. Δυο παραδείγματα.
Αντιγόνη Πολυνείκη
- 217 Promotion and Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage in Georgia
Marina Taktakishvili
არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის პიოპულარიზაციისა და დაცვის ხელშეწყობა საქართველოში
მარინა თაქთაქიშვილი
- 229 Safeguarding of Intangible Cultural Heritage through Network of Local Communities, Academia and the Public Administration
Miroslava Lukić-Krstanović
Имплементација нематеријалног културног наслеђа кроз мрежу локалне, академске заједнице и администрације
Мирослава Лукић-Крстановић

PART I

Opening Address

Address by Irina Bokova, *Director-General of UNESCO*

on the occasion of Forum to Celebrate the 70th Anniversary of UNESCO on the Contribution of UNESCO Member States of South-East Europe to the Dissemination and Implementation of the UNESCO Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage (2003) – Sofia (Bulgaria), 12 December 2015

Academician Stefan Vodenitcharov, Chairman of the Bulgarian Academy of Sciences,

Professor Stoyan Denchev, Rector of University of Library Studies and Information Technologies,

Distinguished Representatives of the Ministries of Culture, Foreign Affairs, Education and Science of the Republic of Bulgaria.

Excellencies, Ladies and Gentlemen,

I am honoured to join you in Sofia today.

I wish to thank the co-organizers of this timely International Forum on the implementation of the UNESCO Convention on Intangible Cultural Heritage.

Let me express my gratitude to the Regional Centre for the Safeguarding of Intangible Cultural Heritage in South-Eastern Europe, to the Ministry of Culture of the Republic of Bulgaria, to the Bulgarian Academy of Sciences, to the University of Library Studies and Information Technologies, and to the National Commission of the Republic of Bulgaria for UNESCO.

I can't imagine a more meaningful way to celebrate the 70th anniversary of UNESCO than by renewing our commitment to defending the living heritage of humanity.

I believe this has never been so important.

Living cultural heritage is the way we understand the world and the means by which we shape it

It is our bridge from the past to the future.

It is a wellspring of identity and belonging in a world of change.

It is a foundation of wisdom upon which to build sustainable development for all.

This is UNESCO's position.

Culture is who we are.

Culture is what binds us together, as a society, as a people, as members of a single humanity.

© Yulian Donovan

In times when the forces of fragmentation are strong, when culture is under attack, we must never tire in sending this message.

Nowhere is this more clear than in the traditions and practices of our living heritage.

UNESCO Member States of South-East Europe have an incredible cultural wealth to share, this is also why I launched, a few years ago, the UNESCO initiative Culture A Bridge for Development, building on culture as a force for dialogue, growth and reconciliation across the region.

This is why I am so pleased to congratulate Member States from South-East Europe for the four new inscriptions on the UNESCO Intangible Heritage list, during the last meeting of the Intangible Heritage Committee, in Namibia:

The Surova folk feast in Pernik region in Bulgaria.

The “Glasoechko, male two-part singing in Dolni Polog”, in the former Yugoslav Republic of Macedonia.

The Lad’s dances in Romania.

The Tinian marble craftsmanship in Greece.

Each of these bears witness to incredible cultural vitality of this region.

I see your discussions over the next two days as a unique opportunity to share best practices, to strengthen policies, to improve recognition of this heritage at the global level – its role in deepening social cohesion, in advancing human dignity and progress.

We have come a long way since the adoption of the Convention in 2003.

Together, UNESCO and Member States have introduced international standards to stimulate and guide efforts.

We have increased international cooperation for the exchange of experience and capacity building.

We have created tools and lists to demonstrate the diversity of this heritage, to mobilize assistance for its safeguarding, to raise awareness about its vulnerability.

Most fundamentally, we have helped to change minds.

We have shaped a new global understanding of heritage, beyond monuments, beyond artefacts, to include living heritage, recognising this as a force of innovation, social transformation and sustainable development.

I think we should call this what it is.

It is ground-breaking.

It is revolutionary.

Together, we have shaped a radically new approach to the protection of the living heritage, putting communities and peoples first, as custodians and as bearers of cultural expressions.

I believe this same vision is the inspiration of the new 2030 Agenda for Sustainable Development, agreed by United Nations Member States.

In the words of its Declaration, this is “an Agenda of the people, by the people and for the people”.

For the first time, at the global level, culture, cultural heritage and diversity are recognized as drivers and enablers of inclusive and sustainable development.

This reflects the advocacy UNESCO has led, with the champion support of Member States - and I wish to express special thanks to the Government of Bulgaria here.

This is how we can build more tolerant, more inclusive societies.

This is how we can learn to live together in ever more diverse societies.

This is how we will craft new solutions to eradicate poverty and hunger, to create decent and green jobs in the cultural sector, in arts and crafts, in music and tourism.

This is also how we can tackle the challenges of climate change and natural disasters, building on traditional practices and knowledge, to protect biodiversity and manage natural resources.

Our living heritage holds many answers to the questions we face today.

It is our responsibility to defend it.

It is our duty to make the most of it.

This is especially important now.

We are living in turbulent times, when conflicts remain aflame, when violent extremism is seeking to destroy all forms of cultural diversity.

Never before in recent history have we seen such brutal and systematic attacks against cultural heritage and diversity, used as a tactic of war, for cultural cleansing, to intimidate populations, to disseminate hatred, to weaken the grounds for peace.

Living heritage is on the frontline.

Traditions are targeted.

Music is forbidden.

People are persecuted because of their cultural practices.

Our response must be clear.

We must unite to defend heritage.

We must unite to promote culture as a force for dialogue and mutual understanding, as an asset for resilience, for identity, for renewal.

The Centre for the Safeguarding of Cultural Heritage in South-East Europe was established in Sofia, in this very spirit, within a network of centres of excellence across the region, in Zadar, in Skopje, in Tirana and Cetinje, covering all aspects of cultural heritage.

This is the spirit we must promote everywhere, from this region across the world.

In this spirit, I wish you every success in your endeavours – I am convinced these have been so important.

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

In support of
**UNESCO'S 70th
Anniversary Celebrations**

PART II

Plenary Reports

The Contribution of the State, Academic and Local Government Institutions, as well as of the Network of Museums and Chitalishta (Community Centres) to the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage and the Promotion of Its Transmission to the next Generations

Приносът на държавните, университетските и местните институции, както и на мрежата от музеи и читалища за опазване на нематериалното културно наследство и насърчаване неговата приемственост

Assoc. Prof. Ventzislav Velez, PhD

Head of the Department of Regional Activities – Ministry of Culture of the Republic of Bulgaria

Доц. д-р Венцислав Велев

Началник на отдел „Регионални дейности“ – Министерство на културата на Република България

In today's hectic, complex and contradictory world, our society is faced with the need to seek solutions to a number of far-from-easy tasks and challenges. These pertain both to the issues of physical survival of the particular individual, group, or community and to the preservation of their identity, specifics and significance within the process of development and within the framework of human society as a whole. Global problems quite often prevail over local ones, but sometimes historical circumstances or everyday life assign priority to the local context. Which is perhaps the way to deal with issues of universal human appeal and significance for our development. It makes sense, at times like these, to look back into the past, because without the knowledge of the past, we could not build our future. Proceeding from the wisdom and accumulated experience of previous generations, we are ready to face the problems and to seek answers to the pertinent questions. Naturally, this should be done from a modern human perspective, for modern humans have a knack for tracing individual processes through their own vision of development, and based upon that vision, of chalking

В днешния забързан, сложен и противоречив свят нашето общество е изправено пред решаването на поредица от нелеки задачи и предизвикателства. Те са свързани както с проблемите за физическото оцеляване на отделния индивид-група-общност, така и със запазването на тяхната идентичност, уникалност и значимост в рамките на развитието им, а и на обществото като цяло. В отделни години глобалните проблеми много често преобладават над локалните, но понякога животът и самата битност налагат локалното да постави своето изискване за първостепенност и приоритет. А това е може би и пътят за разрешаване на общочовешки и значими за развитието ни въпроси. Резонно в тези моменти е да се обърнем към миналото. Тъй като без неговото познаване не може да се гради бъдеще. Опирайки се на мъдростта и натрупания опит на предците, можем смело да потърсим отговорите на множество актуални казуси. Естествено, това се извършва пречупено през светогледа на съвременния човек, свикнал да проследява отделните процеси през призмата на собствената си визия за развитие и на базата

up measures for the coming years. Parallel to that, a review and critical re-assessment of the established system of criteria and indicators regarding the cultural domain might be of significance. We should also consider the fact that the processes pertaining to the safeguarding and promotion of the cultural heritage in a particular country are an important aspect of its cultural policy and an integral part of its prospects for sustainable development, as well as its visions for the future. All this also relates to the building, adaptation, synchronisation and updating of the existing legislative and normative framework, which is an important element of the processes of formulating policies for the safeguarding and promotion of cultural heritage in local, regional and global context.

I shall now turn my attention to the methodological foundation and characteristics of these processes.

It is imperative to internalise UNESCO's understanding of the importance of the development of cultural processes and the transmission of cultural experience from one generation to the next. This became clearly evident already with the adoption in 1976 in Nairobi, Kenya, of the UNESCO Recommendation on Participation by the People at Large in Cultural Life and their Contribution to It, which proclaims that the right of access to culture is a universal right. Therefore, inasmuch as it is important for humankind, every single country is expected to provide the required socio-economic conditions for "freely obtaining information, training, knowledge and understanding, and for enjoying cultural values and cultural property" (Recommendation 1976).

The very content of the notion of cultural heritage has changed substantially in recent years, not least in terms of the manner in which it is perceived and appreciated by society, all that being possible owing to the adoption and use of some key tools developed by UNESCO experts. The previous notion of cultural heritage including mainly the tangible cultural monuments and collections had been firmly established and prevailing for a long period of time. However, at present it is increasingly giving way to the under-

на това да набележи мерки за бъдещите години. В същото време прегледът и критичната преоценка на установената система от критерии и показатели, отнасящи се до системата на културата, е от съществено значение. Следва да се има предвид и обстоятелството, че процесите, свързани с опазването и популяризирането на културното наследство на всяка една държава, са важна част от културната ѝ политика и са неотменима част от визията за устойчиво развитие в настоящия момент и в перспектива. Всичко това е свързано и с изграждането, адаптирането, синхронизирането и актуализирането на съществуващата правно-нормативна уредба, която се явява важен елемент от процесите по изграждане на политики за опазването и презентирането на културното наследство в локален, регионален и глобален мащаб.

Тук именно трябва да се посочи и чисто методологичната основа и характеристика на този процес.

От изключително значение е възприемането на заложеното от ЮНЕСКО виждане за важността на развитие на културните процеси и предаването на опита през поколенията. Това много ясно личи в приетия още през 1976 г. в Найроби, Кения, документ, озаглавен „Препоръка за участие на народите в културния живот и техният принос в него“. Той прокламира, че правото на достъп до културата е право на всеки. А това е нужно на човечеството, поради което е важно всяка една държава да създаде необходимите социално-икономически условия за свободно получаване на информация, обучение, знания и за ползване на културните ценности (Рекомендация 1976).

Съдържанието на понятието „културно наследство“ в последните години се промени по същество и по начина на разбиране и възприемане от обществото. Това стана благодарение на въвеждането и прилагането на някои основни инструменти, разработени от експерти на ЮНЕСКО. Дълго битувалото и установено мнение, че в буферната зона на това понятие стоят основно идентифицирани паметници на материалната култура и колекциите,

standing that cultural heritage includes both tangible and intangible assets, often existing in symbiosis. The primordial traditions passed from generation to generation while being enriched by the bearers who transmit them, have become an important tool for the creation of a sense of belonging of the human beings to their group or community. This fits within the context of the increasingly common understanding that the culture of a society accommodates not only its tangible heritage, but comprises an indivisible whole of tangible and intangible cultural assets. We should add to that the actions undertaken for the preservation, promotion and valorisation of cultural heritage over the time, subsumed here within the notion of cultural activity. This also includes the aggregate creativity of the community in the establishment of particular types of cultural values, followed by the existence of certain elements of social communication, their preservation and transmission from one generation to another and within a peer group of practitioners, as well as their use and practical implementation in the different communities and of the general population (for more details see Сачев 2004). Last but not least in importance, it is also worth mentioning that in the course of time and under the influence of human activity a considerable part of the cultural heritage has either been subjected to different influences or has come down to us in a modified form (Report 2012). It follows from there that that heritage should be preserved and safeguarded in its proper form. Further, it should be presented in accordance with its specificity and should benefit from the special protection of individual citizens and the local institutions, supported in that effort by the communities themselves.

In the light of the interaction between past and present, between globalisation and local development, and in times of economic, political and other pressures, the governmental institutions endeavour to develop policies where the ethical principles are of the utmost importance in connection with the processes of safeguarding and promotion of ICH. Within the context of everything which was already said, I

в които те биват представени, все повече отстъпва на разбирането, че културното наследство е симбиоза между материални и нематериални ценности. Изконните традиции, предавани през поколения и обогатявани през годините със съдействието на техните носители, се превърнаха във важен инструмент за осъзнаване на принадлежността и съпричастността на човека към своята група или общност. Това се вписва в контекста на общото възприятие, че културата на всяко едно общество се състои както от материалното, така и от идентифицираното културно наследство в неговия пълен обхват, включващ в едно единно цяло овеществени и неовеществени културни ценности. Следва да прибавим и предприетите действия по тяхното съхраняване, разпространение и валоризация във времето, което обозначаваме с понятието културна дейност. В него се включва и съвкупността от проявеното от общността творчество по създаване на определени културни ценности, последвано от наличието на определени елементи на социална комуникация, тяхното съхранение и препредаване през поколенията и помежду им, както и тяхното използване и прилагане в практиката от различните общностни групи и население (по-подробно виж Сачев 2004). И не на последно място трябва да се отбележи, че под въздействието на времето и реализираната през отделните години човешка дейност твърде голяма част от културното наследство или е претърпяло редица въздействия, или е стигнало до нас в променен вид (Report 2012). Оттук следва и изискването то да бъде съхранено в неговия първичен вид. Нужно е то да се представи съобразно своята специфика, като се ползва от специалната протекция на държавните и местните институции, подпомогнати в това им усилие от самата общност.

В светлината на взаимодействие между минало и настояще, глобализация и локално развитие, икономически, политически и други видове натиск, държавните институции полагат усилия да развият политики, където етическите принципи за отношение към опазването и популяризацията на нематериалното културно наследство са от

have to mention yet another problem which has acquired increasing prominence in the recent years. Part of the policies for the safeguarding and promotion of the ICH require that it should be placed in the focus of attention of society. The information about the significance of that type of heritage, about its essence and role, as well as about its presence in the daily lives of ordinary people, should be at the focus of the presentation of individual elements of ICH and a major step in its promotion not just within the communities of bearers but also among a wide range of experts, stakeholders and in society at large. At the same time, this should come as a response to the advancing processes of globalization and the resultant unification which we almost inevitably witness at present and which affects the promotion of certain elements of the cultural heritage. Therefore, the debating of such issues should not only be encouraged but should also beget further, open-ended debates on diverse subjects. Here I wish to quote the scholarly research of Michael Brown, a lecturer at the Department of Anthropology and Sociology in Williams College, Massachusetts, the US. In his work entitled *Heritage Trouble: Recent Work on the Protection of Intangible Cultural Property* he states that humankind is faced with the danger of more than the unpredictable volume, content and quality of numerous information flows of a different nature: the fact that oftentimes, those conflicting information flows create ambiguities as to the identification of individual elements of the intangible cultural heritage and their safeguarding. It is not at all accidental that Brown appeals for more attention to the elements that are considered 'at risk' or 'endangered' and thus needing special efforts for their protection and safeguarding (Brown 2005: 40-61).

I shall briefly discuss some of the most important aspects of the work of various government, academic and local institutions, as well as of the network of museums and *chitalishta* (community centres) functioning on the territory of Bulgaria, which have set themselves the goal of formulating policies and implementing concrete measures for the safeguarding

изключителна значимост. И в контекста на всичко казано дотук, от значение се явява още един съществен проблем, който в последните години изпъква с особена острота. Част от политиките за опазване и популяризиране на нематериалното културно наследство понастоящем изискват то да бъде във фокуса на вниманието на информационното общество. Информацията за значимостта на това наследство, за неговата същност и роля, за присъствието му и в ежедневието на съвременния човек следва да бъде акцент при представянето на отделните елементи на нематериалното културно наследство и етап от популяризирането му не само сред общностите, но и сред широк кръг от специалисти, от заинтересовани лица и от цялото общество. В същото време това се явява и своеобразен отговор на нашествието и настъплението на все по-глобалната унификация при представяне на някои елементи на културното наследство, на които всички ние сме свидетели. Ето защо дискусиите в тази посока следва не само да се насърчават, но и да пораждаат нови такива, като посоките и темите останат с отворен характер. Тук ще цитирам изследователя Майкъл Браун – преподавател в департамента по антропология и социология в Уилямс коледж, Масачузетс, САЩ, който в свое изследване, посветено на тази проблематика /*Heritage Trouble: Recent Work on the Protection of Intangible Cultural Property*/, посочва, че човечеството е изправено пред опасността не само от непредсказуемото количество, съдържание и качество на многото и най-различни по характер информационни потоци. Често в тях въпросите, свързани с проблематиката по идентифициране на отделните елементи на нематериалното културно наследство и неговата защита, биват поставени в нееднозначна светлина. И неслучайно той акцентира именно вниманието да се насочи и върху онези елементи, определени като рискови и застрашени, поради което се нуждаят от специална протекция за опазване и съхранение (Brown 2005: 40-61).

Накратко ще се спра на някои от по-важните

of the ICH in order to enhance its transmission.

For the Bulgarian state, the safeguarding of the ICH and the creation of conditions for its transmission to the next generations are key priorities in the implementation of the national cultural policy. The safeguarding of the ICH is a common task involving the central government, local authorities and the civil society. This is clearly evident in the Cultural Heritage Act, adopted in 2009 (effective April 10, 2009; amended and supplemented; last amendment: *State Gazette* No. 45/15.06.2012), which states at the very beginning that the cultural heritage is an indivisible whole, combining within itself the intangible and the tangible, as well as the movable and the immovable heritage in an agglomeration of cultural values related to historical memory or national identity and having historical or cultural value. Within the territory of the country the government policy for the safeguarding of the cultural heritage is implemented by the Minister of Culture in collaboration with the relevant state and municipal authorities, the Holy Synod of the Bulgarian Orthodox Church, the leaders of the other religious denominations and with the active involvement of the civil society. An important aspect is also the understanding that the safeguarding of the cultural heritage is a systematic and gradual process, including identification, study, documentation, inventorying and, where needed, conservation, restoration and adaptation. Bulgaria has developed and is currently applying within its borders a national system for the protection of its cultural heritage. Its implementation involves the central and the local authorities in the sphere of management and control of the preservation of the cultural heritage, as well as the museums, cultural organisations, the Holy Synod of the Bulgarian Orthodox Church and the national leaderships of the other registered religious denominations. All these institutions work in cooperation with the academic community represented by the Bulgarian Academy of Sciences, the universities and other schools of higher learning, the unions of creative artists, professional guilds and non-governmental organisations. A prominent place in this

моменти от дейността на различните държавни, университетски и местни институции, както и на мрежата от музеи и читалища, функциониращи на територията на България и поставили си за цел да развият политики и осъществят конкретни мерки за опазване на нематериалното културно наследство и насърчаване на неговата приемственост.

За българската държава опазването на нематериалното културно наследство и създаването на условия за неговото препредаване през поколенията е сред основните приоритети при провеждането на културната политика на национално ниво. Опазването на българското културно наследство е обща задача – на правителството, местните власти и гражданското общество. Доказателство за това намираме в приетия през 2009 г. Закон за културното наследство (Закон за културното наследство, в сила от 10.04.2009 г. с изменения и допълнения, последна промяна ДВ, бр. 45 от 15 юни 2012 г.). Още в самото начало на този нормативен документ е отбелязано, че културното наследство представлява неделимо цяло, съчетаващо нематериалното и материалното недвижимо и движимо наследство като съвкупност от културни ценности, носители на историческа памет и национална идентичност и имат научна или културна стойност. На територията на страната държавната политика по опазване на културното наследство се провежда от министъра на културата във взаимодействие със съответните компетентни държавни и общински органи, Светия синод на Българската православна църква и централните ръководства на другите регистрирани вероизповедания, както и с подкрепата и активното участие на гражданското общество. Важен елемент се явява и виждането, че опазването на културното наследство е системен и последователен процес, включващ етапи по издирване, изучаване, идентификация, документиране, регистрация, консервация, реставрация и адаптация. В рамките на страната се разгръща и прилага национална система за опазване на културното наследство, с реализацията на която са ангажирани държавните и общинските органи за управление и

network has also been assigned to the communities themselves, as the bearers of the traditions and their active continuators.

Here we should also refer to the underlying idea of the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage, namely, that the process of such safeguarding presupposed the implementation of effective measures ensuring the viability of the ICH and including its identification, documentation, study, preservation, development, use, promotion and transmission, predominantly by means of formal and non-formal education. It is also important to devise measures for the revitalization of different aspects of the ICH (Convention 2003).

In pursuing the government policy with respect to the preservation, safeguarding and promotion of the ICH, the Minister of Culture, as the principal government official vested with the authority to apply the state policy in this sphere, is assisted by a special National Expert Council for the Intangible Cultural Heritage under the Minister of Culture. It comprises representatives of the academic community, central or local governmental institutions and members of local communities recognised as bearers of ICH. Pursuant to the applicable Bulgarian legislation, the Council assists the State in the charting of particular measures with regard to the safeguarding of the ICH. The National Council for the Intangible Cultural Heritage under the Minister of Culture has the authority to:

1. Assist in the development of strategies for the safeguarding and promotion of traditional Bulgarian culture and folklore;
2. Propose measures for the implementation of the international instruments in the area of the ICH to which the Republic of Bulgaria is a party;
3. Propose measures for the enhancement of the systems for the safeguarding of the ICH;
4. Make recommendations pertinent to the issues of the safeguarding, preservation and promotion of the ICH;
5. Submit to the Minister of Culture, for his/her

контрол на дейностите по опазване на културното наследство, музеите, културните организации, Светият синод на Българската православна църква и централните ръководства на другите регистрирани вероизповедания. Всички тези институции осъществяват дейността си в сътрудничество с академичната общност в лицето на Българската академия на науките, висшите училища и университети, творческите съюзи, професионалните сдружения и неправителствените организации. Важно място в тази мрежа е отделено на самите общности като носители на традициите и нейни активни продължители.

Туксеимапредвидизалягалото в Конвенцията за опазване на нематериалното културно наследство становище, че за да се гарантира процесът на „опазване“ е необходимо да се предприемат ефективни действия, посредством които да се осигури жизнеспособността на нематериалното културно наследство, включително неговата идентификация, документация, изследвания, съхраняване, развитие, експлоатация, популяризиране и предаване предимно чрез формалното и неформалното образование, както и набелязване на мерки за съживяване на различните аспекти на това наследство (Конвенция 2003).

При провеждане на държавната политика по отношение на съхраняването, опазването и популяризирането на нематериалното културно наследство министърът на културата като основен държавен принципал, призван да прилага националната политика в тази сфера, се подпомага от специален национален експертен съвет. В него се включват различни представители на науката, държавното и местното управление, както и представители на локалните общности, признати за носители на традиционното нематериално културно наследство. Регламентираните от българското законодателство функции на този важен орган, чиято дейност подпомага държавата във вземането на конкретни мерки по отношение опазването на нематериалното културно наследство, са както следва:

Националният съвет за нематериално култур-

endorsement, the elements of the ICH to be inscribed in the National Representative List of the Intangible Cultural Heritage (Chapter 3, Art. 42 of the National Cultural Heritage Act).

As already mentioned, in pursuit of its policy the State receives assistance from the local authorities. Within individual villages, cities and town, the local authorities constitute that major element of government which, while taking into consideration the local specifics, implements different measures and actions pertinent to the safeguarding of the cultural heritage and particularly of the ICH. The vision of the state proceeds from the understanding that, especially at local level, government policies should be realised with the active involvement and assistance of the regional administrations and the municipalities. Their support should include real measures aimed at the safeguarding and socialisation of the ICH and should lead to the decentralisation of the processes, which need to be initiated from within, in the specific environment. Here we also rely on the involvement, commitment and pro-active position of the local communities of the bearers of ICH (see Проект НСРК). From the perspective of the local authorities, the policies in this area should proceed from the assumption that any actions for the safeguarding of the ICH should be based on the understanding that the ICH is instrumental for the upholding of the identity of the population, its connection with the particular territory and its adherence to the local traditional culture as an important part of daily life. Also, due note should be made of the prevailing attitude among large portions of the population, that the intangible heritage should be universally accessible and that each member of the public should be entitled to practice and transmit it across generations. This, however, threatens to breed commercialisation of national traditions and rituals, especially considering the fact that our ICH has become an extremely attractive and valuable resource for the tourist industry, as well as for other industries. Within the local policies developed at present, it is increasingly understood that access to the ICH should be free for every human being, while its

но наследство към министъра на културата:

1. Подпомага разработването на стратегия за опазване и популяризиране на традиционната българска култура и фолклор;
2. Предлага мерки за прилагане на международни актове в областта на нематериалното културно наследство, по които Република България е страна;
3. Предлага мерки за усъвършенстване на системите за опазване на нематериалното културно наследство;
4. Дава препоръки по въпроси, свързани с проблеми на опазването, съхраняването и популяризирането на нематериалното културно наследство;
5. Предлага за утвърждаване от министъра на културата елементи на нематериалното културно наследство, които да бъдат включени в национален представителен списък на нематериалното културно наследство (Глава трета, чл. 42 от Закона за културно наследство).

Както бе споменато, при реализиране на своята политика държавата бива подпомогната от местните власти. В рамките на отделните населени места те се явяват онзи важен елемент на управление, който, отчитайки спецификата на отделните региони, реализира конкретни мерки и действия по опазването на културното наследство и в частност на нематериалното. Виждането на държавата се заключава в разбирането, че политиката следва да се реализира по места с активната помощ и ангажираност на областните администрации и общините. Тяхната подкрепа следва да включва активни действия за опазване и социализация на нематериалното културно наследство и децентрализация на процесите, които да бъдат разгърнати към конкретната среда. Тук се разчита и на съпричастността и активната позиция на местните общности като носители на традиционната култура (Проект НСРК). От гледна точка на местната власт политиката в тази насока се базира на виждането, че предприемането на ефективни действия за опазване на нематериалното културно наследство е продиктувано от

use and application should be carried out in the traditional manner, without distortion or compromise of its content and cultural significance for the community or group of bearers (see Проект СОПКНП). Strategies for the sustainable development of culture and the related creative industries have already been adopted in several of the major municipalities of Bulgaria, among which we could mention Sofia, Ruse, Plovdiv, and Veliko Tarnovo. All of these strategies cover the period 2014-2020 with the exception of the one for Plovdiv, which extends until 2024. They combine together policies, strategies and tactical plans for the safeguarding of the ICH in its entirety. Within this context, an emphasis is placed on the promotion of continuity as an important factor for the viability of the ICH. Regrettably, any specific measures for the attainment of this goal remain incomplete, and some of them are in need of re-focusing. Efforts are aimed in this direction, and hopes are pinned on the involvement of all stakeholders and, before and above all, the local communities.

One of the major objectives of academic education is, through endorsement of various practices, to elucidate the students and trainees about the opportunities for applying a series of principles and mechanisms enabling the realisation of established visions and policies. The combination of theory and practice is of crucial importance in today's world. In this context, university centres in Bulgaria, whose goal it is to provide knowledge in the field of safeguarding and popularization of the ICH, are becoming a new important tool for the enhancement of the transmission of traditional knowledge and its subsequent internalisation by different generations. With a view of adhering to the recommendations of UNESCO in the domain of education, the principles adopted by Bulgarian scholars allow for the implementation of an important set of action tools and fall into four main groups:

- Identifying innovative institutional policies that would define the outlook of the education system and determining their role in modern forms of instruction at different levels;

убеждението, че неговото съхраняване е от значение за отстояване на националната идентичност на населението, връзката му с територията и принадлежността му към традиционната култура като съществена част от неговото ежедневие. Освен това, следва да се отчете и разбирането за възприетата в голяма част от хората нагласа, че нематериалното наследство е обществено достъпно и всеки член на обществото има правото да го практикува и предава през поколенията. Ето защо съществува и опасност от комерсиализация на националните традиции и обреди, особено когато се има предвид, че нематериалната култура стана изключително атрактивна и привлекателна за представяне и валоризиране на отделни продукти в сферата на индустриите и туризма. В рамките на разработваните местни политики се утвърждава разбирането, че достъпът до нематериалното наследство е свободен за всеки човек, като неговото използване и прилагане следва да се извършва по традиционния начин, без да се изопачава или опорочава традиционното му съдържание и културно значение за общността или групата на неговия произход (Проект СОПКНП). Стратегии за устойчиво развитие на културата и свързаните с нея творчески индустрии вече са приети в някои от по-големите общини на страната, между които можем да споменем тези на София, Русе, Пловдив, Велико Търново. Всички те обхващат периода 2014-2020 г., а в Пловдив и до 2024 г., като съчетават в едно политики, стратегии и тактически планове за опазване на културното наследство в неговата цялост. В това отношение акцент се дава и на насърчаване на приемствеността като важен елемент за устойчивост при опазването на нематериалното културно наследство. За съжаление, конкретните мерки за постигане на тази цел все още са непълни, а някои от тях се нуждаят и от по-голямо прецизиране. Усилията са насочени именно в тази посока, като се разчита на активното участие на всички заинтересовани страни и най-вече на местните общности.

Една от важните задачи на академичното обра-

- Developing and proposing strategies for the implementation of innovative technologies and methods for the preservation of the cultural and historical heritage;
- Developing good practices applicable within national policy; proposing specific initiatives in the education system in the domain of the cultural and historical heritage; identifying models suitable for adoption;
- Developing recommendations for exchange of information and knowledge, for promoting cooperation and building networks at regional and global level capable of assisting in the educational reforms by way of applying modern teaching methods, including ICT.

I would like to refer to several examples of successfully implemented policies in Bulgaria in conformity with the UNESCO principles in the area of higher education. They are aimed towards the preservation and promotion of the cultural and historical heritage of humankind, and predominantly at the safeguarding of ICH. One of the most effective policies in this area amounts to the setting up of specialised departments (chairs) within academic institutions. They assume the responsibility to enable and encourage different studies while placing an emphasis on the research of the cultural and historical heritage and its reflection of the development of the individual and the community. At the same time, the specialised departments promote the introduction of new teaching models and their application at different universities. To date, there are 9 UNESCO chairs in Bulgaria, operating at universities based in Sofia, Blagoevgrad and Burgas. All of these are members of UNITWIN, the international university twinning network of UNESCO. Here, of course, it is worth clarifying that the chairs in question are active in different spheres of science and culture but they all encourage the development of education and the continuous instruction of undergraduate, graduate and postgraduate students and young scholars (ORBICOM).

Thus, for example, the University of Library Studies and Information Technology operates an

зование е посредством апробирането на различен тип практики да се разкрият пред обучаващите се възможностите за прилагане на поредица от принципи и механизми, способстващи за реализиране на установените виждания и политики. Съчетаването на теорията и практиката е от изключителна важност в съвременния свят. В този смисъл университетските центрове в България, чиято цел е осигуряването на знания в областта на опазването и насърчаването на популяризирането на нематериалното културно наследство, се превръщат в нов важен инструмент за предаване на традиционното познание и изучаването му от различните поколения. С оглед на спазване препоръките на ЮНЕСКО в сферата на образованието, възприетите от българските университети принципи сформират важен инструментарим за действие и най-общо могат да бъдат групирани в следните четири пункта:

- Идентифициране на иновативни институционални политики, които да определят облика на образователната система и тяхната роля в съвременните форми на обучение на различни нива.
- Разработване и предлагане на стратегии за приложение на иновативни технологии и методики за опазване на културно-историческото наследство.
- Определяне на добри практики, приложими в националната политика и конкретни инициативи в системата на образованието в областта на културно-историческото наследство, както и модели, подходящи за внедряване.
- Разработване на препоръки за обмен на информации и знания, за стимулиране на сътрудничеството и изграждане на мрежи на регионално и глобално равнище за подпомагане на образователната реформа чрез приложение на съвременните средства за обучение, включително ИКТ.

Бих желал да посоча няколко примера за успешно провеждана политика в България, съгласно принципите на ЮНЕСКО в областта на обучението във висшите училища, с насоченост към опазване

Interdepartmental Chair under UNESCO auspices active in the field of ICT in Library Studies, Education and Cultural Heritage. The Chair was set up in 2011 and was endorsed by UNESCO in 2012. Its mission is oriented towards the development of academic curricula for the application of information and computer technologies in library studies, education and the cultural heritage, as well as in delivering continuous education of librarians, school and college teachers, experts employed by cultural institutions (museums, galleries, archives, community centres) and others involved in the sphere of the tangible or intangible cultural heritage. In this context, the following tasks and priorities were identified:

- Scientific research of the use of ICT (whether on their own or in partnership with sister institutions) and proposal of innovative methods and policies in both theoretical and applied research areas;
- Development of tools for instruction and implementation of curricula for the different academic degrees (BA, MA, PhD), as well as for scholars and practitioners;
- Promotion of interaction and establishment of relations of cooperation with similar national or international institutions for the purposes of exchange of students, teachers and leading experts or researchers;
- Creation of a platform for the exchange of ideas, resources and good practices, and a virtual scholarly community for the sharing of the accumulated experience (UNESCO Chair on ICTs).

An important factor for the development of processes pertinent to the safeguarding and promotion of the ICH within the territory of Bulgaria is the wide network of museums, among which specialised ethnographic ones stand out. Within the framework of general museum exhibitions, there is designated space for showcasing the ethnographic and folklore peculiarities of the particular region or of the country as a whole. We may also add here the numerous ethnographic complexes dotting the map of Bulgaria. Those museum institutions seek not only to safe-

и популяризиране на културно-историческото наследство на човечеството и особено на нематериалното. Една от най-ефективните политики в тази област се състои в сформиранието на университетски специализирани катедри. Същите поемат задачата да стимулират различни по своя характер проучвания, като акцентът се поставя върху изучаването на културно-историческото наследство и неговото отражение върху развитието на отделния индивид и общности. В същото време те насърчават разработването на нови модели и тяхното приложение в отделните университети. Към момента в България функционират 7 катедри на ЮНЕСКО при университети в София, Благоевград и Бургас. Българските катедри са сред членовете на световната мрежа от катедри на ЮНЕСКО – УНИТУИН. Тук, разбира се, трябва да се уточни, че тези катедри са в различни сфери на науката и културата, като общото между тях е, че те насърчават развитието на образованието и надграждащи елементи в процеса на обучение на студенти, докторанти и млади учени (виж Интернет сайт на световната мрежа от катедри на ЮНЕСКО – ОРБИКОМ - www.orbicom.uqam.ca).

Още един пример - в рамките на Университета по библиотекознание и информационни технологии е изградена и функционира ЮНЕСКО междуфакултетска катедра „ИКТ в библиотечните науки, образованието и културното наследство“. Същата е изградена през 2011 г. и е одобрена от ЮНЕСКО през 2012 година. Мисията на катедрата е ориентирана към развитието на академични образователни програми за приложение на ИКТ в библиотечните науки, образованието и културното наследство и осъществяване на програми за непрекъснато обучение за библиотекари, училищни и университетски преподаватели, специалисти от културни институции (музеи, галерии, архиви, читалища) и други експерти, свързани с културното наследство – материално и нематериално. В тази връзка са и поставените за изпълнение задачи и приоритети:

- развитие на изследователската дейност, свър-

guard the ICH and to preserve some of its examples in their depositories; they also research, study and analyse it and present it in the context of the present day globalised world. At the same time, they carry out a broad-ranging activity in instilling in the young generation a spirit of understanding and continuity between generations. Many museums implement projects geared towards the promotion of the ICH of the particular region, but there is yet a lot to be done in this area, so long as research is still the prevailing activity in most museums. Here we should note the need for research and proper presentation of the processes in the area of the intangible cultural heritage, as preferable to the current practice of storing, displaying and presenting its individual elements. The promotional factor is also very important, not least because of its educational effect, especially where the younger generation is concerned. In recent years the museums have been opening their doors for a wide range of expositions and events, drawing in diverse audiences. The museums are a natural meeting place for different generations, which transmit their knowledge accumulated over the years in an atmosphere that is conducive to bringing closer together epochs and individuals. The vision of development of ethnographic museums and their collections of exhibits is enlivened by the idea of displaying intangible culture in a form that stays close to their natural environment. The realisation of open-air ethnographic museums is rapidly gaining popularity, while at the same time it is being welcomed not only by experts but also by those who wish to get a glimpse of the lifestyle of yesteryear. A good example in this context is the Etara open air architectural and ethnographic reserve, situated in the vicinity of the city of Gabrovo. This is a museum space placed in an entirely natural setting with the purpose to demonstrate the architecture and lifestyle of the surrounding area from the second half of the 18th-early 19th century. The reserve comprises a total of 50 life-size, fully functional exhibits: houses with craftsmen's shops on the ground floor, water facilities, etc. This is the only collection of water-powered technical facilities in Bulgaria: a

зана с използването на ИКТ самостоятелно и с партньори, предлагане на иновативни методи и политики в тази теоретична и приложна изследователска област;

- създаване на учебни материали и осъществяване на учебни програми за различните степени на университетското образование (бакалаври, магистри и докторанти), както и за изследователи и професионалисти от практиката;
- стимулиране на взаимодействието и установяване на сътрудничество със сродни национални и международни институции за обмен на студенти и преподаватели, на водещи експерти и изследователи;
- създаване на платформа за обмен на идеи, ресурси и добри практики, както и на виртуална научна и професионална общност за споделяне на натрупания опит (виж интернет сайт на ЮНЕСКО междуфакултетската катедра „Информационно-комуникационни технологии в библиотечните науки, образованието и културното наследство“ при Университета по библиотекознание и информационни технологии <http://unesco.unibit.bg>).

Един от важните фактори за развитието на процесите, свързани с опазването и популяризирането на нематериалното културно наследство в рамките на страната, е дейността, осъществявана от широката мрежа от музеи, между които изпъкват и специализираните етнографски такива. В рамките на общите музейни експозиции са обособени и пространства за представяне на етнографските и фолклорните особености на отделните региони и на страната като цяло. Към това могат да се прибавят и многобройните етнографски комплекси, разположени в цялата страна. Тези музейни институции се стремят не само да опазят нематериалното културно наследство и да го съхранят в свои фондове, но го и изучават, и представят в рамките на съвременния глобализиран свят. В същото време те развиват и широка дейност по обучаване на младото поколение в дух на разбиране и приемственост между поколенията. Много от музеите реализират редица проекти за популяризиране на

gravity-fed water laundry pool, several water mills, a felting machine, a grindstone, among others. Master artisans practicing ancient crafts demonstrate their skills to the public. Along the crafts alley (the main drag) one can count no fewer than 16 houses, each of them an exact replica of a pre-existing structure found somewhere in the area around Gabrovo. Thus, the museum network to which the Etno belongs helps the educational institutions by offering them a freer, more laid back and also more authentic learning environment.

And, last but not least in importance, I shall draw attention to yet another Bulgarian institution, which is unique for the country: the *chitalishte*, or community centre. This prototype of self-organised civil society has already 160 years of history behind itself. Some of the most prominent Bulgarian intellectuals were among the founding fathers of this cultural institution. Today the *chitalishta* are autonomous, self-governing cultural and educational associations set each within a population centre, which also pursue cultural and educational functions entrusted to them by the Bulgarian State. Currently about 3,500 in number, these institutions are spread almost evenly throughout the entire territory of Bulgaria. Completely free of any political or religious bias, the *chitalishta* have assumed as their responsibility the safeguarding of tradition while serving as a natural venue for transmission of the cultural heritage across generations. This is where one can most clearly observe the particular elements and the diverse forms of cultural expression. The government policy with respect to the development of the *chitalishta* is based both on an internal evaluation of their significance for the social and cultural life of the country and on their international reputation. An emotionally candid, ethnically neutral team of British scholars led by Charles Landry and Robert Pulford examined the role and place of these popular institutions within the Bulgarian culture and their significance in the context of preservation of cultural and historical heritage in Bulgaria. As a result of that, Landry and Pulford unreservedly proclaimed the need for

нематериалното културно наследство от съответния регион. В тази посока все още има какво да се желае. Това е породено от обстоятелството, че научният сегмент все още заема преобладаващо значение в дейността на повечето музеи. Тук следва да се посочи нуждата от действия за изследване и представяне на процесите в сферата на нематериалното културно наследство, а не само да се съхраняват, експонират и представят отделни предмети, свързани с него. Популяризиращият характер също е важен, а не на последно място и образователният ефект, особено върху младото поколение. В последните години музейните зали отварят вратите си за широк кръг от експозиции и събития, които привличат интереса на различни групи от хора. Тук се получава естественото място за среща и на различни поколения, които препредават наученото през годините в една обстановка, която съдейства за сближаване на епохите и различните хора. Визията за развитие на етнографските музеи и музейни колекции се разнообразява от идеята за представяне на нематериалната култура в нейния най-близък до естествената среда вид. Реализирането на етнографски музеи на открито среща все повече свои привърженици, като в същото време се възприема не само от специалистите, но и от желаещите да се запознаят с обстановката на живот каквато е била в предходни години. Пример за това можем да открием в архитектурно-етнографския комплекс на открито „Етъра“, разположен до град Габрово. Той представлява своеобразен музей, изцяло разположен на откритата територия, чиято цел е да покаже какви са били архитектурата и битът на района на град Габрово през втората половина на XVIII в. и началото на XIX в. В музея има общо 50 обекта - къщи със занаятчийски работилници, водни съоръжения и други сгради. Тук се намира и единствената в България колекция от технически съоръжения, задвижвани от вода – валявици, воденици, тепавица, точило и др. Майстори, практикуващи занаяти по технология отпреди много години, нагледно демонстрират своите умения. На занаятчийската чаршия (централната търговска улица) могат да се

the *chitalishta* to be re-discovered as a main anchor of both the cultural development and the advancement of civil society, since they constitute a comprehensive and highly democratic institutional form distributed throughout the entire territory of the country (Landry, Pulford et al. 1995).

In the area of safeguarding and promotion of the ICH the *chitalishta* play an extremely important function. They represent the largest concentration of public entities geared to study and present traditional folklore and knowledge in Bulgaria. In that they become the natural bearer of tradition for which, apart from the family environment, they provide the best setting for intergenerational transmission. The *chitalishta* themselves become drivers and organisers of numerous festivals and other cultural events of a diverse nature and format at which different ethnic communities in the country showcase their traditional culture preserved over the years.

As a result of the due appreciation of the role and the active presence of the *chitalishta* and museum network in the local communities, as well as of their specific place in the Bulgarian mentality, the national methodology for the identification of the particular elements of ICH has assumed that these cultural institutions should be assigned a very significant role in the establishment and maintenance of the Bulgarian Inventory of the Intangible Cultural Heritage, as well as of the National Representative List.

In conclusion, the existing partnerships between the central and the local government bodies, on the one hand, and the network of museums and *chitalishta* or NGOs, on the other, create favourable opportunities for the implementation of different activities contributing towards the safeguarding of the ICH. This is an ongoing process and the results of its implementation are visible and highly beneficial for society.

видят общо 16 къщи – точни копия на сгради, съществували в миналото в Габрово и региона. В този аспект музейната мрежа, част от която се явява АЕК „Етъра“, подпомага дейността и на образователните институции, като прехвърля процеса на обучение в една по-свободна и същевременно атрактивна и близка до действителността обстановка.

И на последно място, но не и като маловажност, ще се спрем на още една, уникална за България институция – читалището. Този първообраз на гражданското формиране има вече 160-годишна история. Едни от най-изтъкнатите представители на българската интелигенция са сред инициаторите за развитието на този своеобразен културен институт. Те се възприемат като традиционни самоуправляващи се български културно-просветни сдружения в населените места, които изпълняват и държавни културно-просветни задачи. Разпространени са по цялата територия на страната и към момента наброяват повече от 3500. Лишени от политическа или религиозна основа, в читалищата се застъпва съхраняване на традицията. Те са естествено място за препредаване през поколенията на културното наследство на отделните хора. Тук най-ясно се наблюдават елементите на приемственост и многообразие на формите на културно изразяване. Държавната политика по отношение развиването на читалищата се базира както на направената вътрешна оценка за тяхната значимост за обществения и културния живот в страната, така и на базата на направената за тях международна оценка. Лишени от народностната емоционалност и нормална за подобни случаи пристрастност, екип от европейски учени, ръководени от Чарлз Ландри и Робърт Пулфорд, при разглеждане мястото и ролята на народните читалища в системата на българското културно пространство и тяхната значимост за културно-историческото наследство на България, безрезервно застъпват позицията, че читалищата следва да се преоткрият като основна котва както за културното развитие, така и за развитието на гражданското общество, тъй като те представляват всестранна

References:

Brown, Michael 2005: Heritage Trouble: Recent Work on the Protection of Intangible Cultural Property. – International Journal of Cultural Property 12, 40-61.

Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. – <http://www.unesco.org/culture/ich/doc/src/00009-BG-PDF> (last accessed February, 15 2016).

Landry C., R. Pulford et al. 1995: The Cultural Policy of Bulgaria. A Report by an European Team of Experts. Sofia. 1995.

ORBICOM: Website of ORBICOM, the International Network of UNESCO Chairs in Communications. – www.orbicom.uqam.ca (last accessed February, 15 2016).

Recommendation 1976: UNESCO Recommendation on Participation by the People at Large in Cultural Life and their Contribution to It. – http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13097&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html (last accessed February, 15 2016).

Report 2012: Report on the Conservation of the Cultural Heritage in the Mediterranean Region. Bari, Italy.

UNESCO Chair on ICTs: UNESCO Chair on ICTs in Library Studies, Education and Cultural Heritage (1000). Established in 2012 at the State University of Library Studies and Information Technologies, Sofia (Bulgaria). – <http://www.unesco.org/en/university-twinning-and-networking/access-by-region/europe-and-north-america/bulgaria/unesco-chair-on-icts-in-library-studies-education-and-cultural-heritage-1000> (last accessed February, 15 2016).

Проект НСРК: Проект на национална стратегия за развитието на културата.

Проект СОПКНП: Проект на стратегия за опазване и представяне на културното наследство на територията на Община Перник. – <http://pernik.bg/p/proekt-na-strategiya-za-opazvane-i-predstaviane-na-kulturnoto-nasledstvo-na-teritoriyata-na-obshhina-pernik> (last accessed

и много демократична институционална форма, разпространена на територията на цялата страна (Landry, Pulford et al. 1995).

В сферата на опазването и популяризирането на нематериалното културно наследство читалищата осъществяват изключително важна функция. Тук са съсредоточени в най-голяма степен у нас наличните формации за изучаване и представяне на традиционен фолклор и познания. Те от своя страна стават естественят носител на традицията, която, освен в семейната среда, именно тук се препредава в най-пълноценен вариант между отделните поколения. Самите читалища стават инициатори и организатори на множество фестивали и различни по своя характер и формат културни прояви, по време на които отделните етнически общности в страната представят своята традиционна култура, съхранена през годините.

Стъпвайки на тази основа и оценявайки мястото, ролята и присъствието на читалищата и музейната мрежа, както и тяхното специфично място в народностната психология на българина, българската методика за идентифициране на отделни елементи на нематериалното културно наследство възприема, че именно тези културни институции имат важна роля при попълване на българския регистър на нематериалното културно наследство, както и на националната представителна листа.

Още много неща могат да се споделят по така очертаната тематика, но времето все пак е ограничено. В заключение искам да споделя, че взаимната и партньорска дейност между държавните и местните органи на управление от една страна, музейната и читалищната мрежа, както и неправителствените организации от друга, създават предпоставка за реализиране на различни действия в посока опазване на нематериалното културно наследство на страната. Това е процес, който продължава да се развива, като резултатите от него са видими и от полза за цялото общество.

February, 15 2016).

Сачев, Евгений 2004: Основы на социокомуникативния мениджмънт на културно-историческото наследство. София: Петекстон.

Литература:

Конвенция 2003: Конвенция за опазване на нематериалното културно наследство. – <http://www.unesco.org/culture/ich/doc/src/00009-BG-PDF.pdf> (15 февруари 2016).

Проект НСРК: Проект на национална стратегия за развитието на културата.

Проект СОПКНП: Проект на стратегия за опазване и представяне на културното наследство на територията на Община Перник. – <http://pernik.bg/p/proekt-na-strategiya-za-opazvane-i-predstavayane-na-kulturnoto-nasledstvo-na-teritoriyata-na-obshhina-pernik> (15 февруари 2016).

Рекомендация 1976: Рекомендация об участии и вкладе народных масс в культурную жизнь. – http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_574.

Сачев, Евгений 2004: Основы на социокомуникативния мениджмънт на културно-историческото наследство. София: Петекстон.

Brown, Michael 2005: Heritage Trouble: Recent Work on the Protection of Intangible Cultural Property. – International Journal of Cultural Property 12, 40-61.

Landry C., R. Pulford et al. 1995: The Cultural Policy of Bulgaria. A Report by an European Team of Experts. Sofia. 1995.

ORBICOM website: Website of ORBICOM, the International Network of UNESCO Chairs in Communications. – www.orbicom.uqam.ca (15 февруари 2016).

Report 2012: Report on the Conservation of the Cultural Heritage in the Mediterranean Region. Bari, Italy.

UNESCO Chair on ICTs: UNESCO Chair on ICTs in Library Studies, Education and Cultural Heritage (1000). Established in 2012 at the State University of Library Studies and Information Technologies, Sofia (Bulgaria). – <http://www.unesco.org/en/university-twinning-and-networking/access-by-region/europe-and-north-america/bulgaria/unesco-chair-on-icts-in-library-studies-education-and-cultural-heritage-1000> (15 февруари 2016).

Bulgaria and the 2003 Convention: Cultural Policies and Practices in the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage, Prospects

България и Конвенция 2003: културни политики и практики за опазване на нематериалното културно наследство, перспективи

Prof. Mila Santova, D.Sci.

*Institute of Ethnology and Folklore Studies with
Ethnographic Museum – Bulgarian Academy of Science*

The experts in ICH from the region of South-eastern Europe are aware of the fact that when in the autumn of 2003 the UNESCO General Conference gave its final approval to the proposed texts of the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage (the 2003 Convention), Bulgaria had already drawn up its national inventory of the ICH. Prepared by a group of enthusiastic experts with the support of the current Ministry of Culture and the Bulgarian National Commission for UNESCO, the process of its drafting coincided in time with the finalisation of the texts of the Convention. Thus, the Inventory of the Intangible Cultural Heritage of Bulgaria pre-empted Art. 12 of the Convention, which sets the conditions for the drawing up of an inventory (or inventories) at national level.

Of course, the fact that Bulgaria was the first country in Europe and among the first nations worldwide to have drawn up its national inventory was not a mere happenstance. It came in direct consequence of a chain of interlinked circumstances, the key one among which I shall describe below:

- The expert capacity of the scholars involved in the project. Since by the beginning of the 21st century the idea of what a national inventory should look like had not sufficiently crystallised, the experts carried out a preliminary worldwide survey of the

Проф. д. изк. Мила Сантова

Институт за етнология и фолклористика с Етнографски музей – Българска академия на науките

В средите на специалистите от Югоизточно-европейския регион, работещи в областта на нематериалното културно наследство (по-нататък НКН), е известно, че когато през есента на 2003 година Генералната конференция на ЮНЕСКО прие окончателно текстовете на Конвенцията за опазване на нематериалното културно наследство (Конвенция 2003), в България вече бе създаден и приет национален регистър на НКН, изготвен от група ентусиазирани експерти, подкрепени тогава от Министерството на културата и Националната комисия за ЮНЕСКО. Процесът на създаването на регистъра съвпадна с окончателното оформяне на текстовете на Конвенцията. Така той, Регистърът на нематериалното културно наследство на България, предварително „отговори“ на чл. 12 на Конвенцията, който задава условието за изготвянето на регистър/регистри на национално равнище.

Разбира се, обстоятелството, че България се оказва първа в Европа и една от първите в света, изготвила националния си регистър, не беше случайно. То е в пряка връзка с няколко взаимосвързани обстоятелства, сред основните от които ще посоча:

- Експертния капацитет на изработилите Регистъра експерти. Тъй като в началото на XXI век идеята за това какво трябва да представляват

existing practices, inasmuch as such practices did indeed exist.

- The proper coordination between experts and national institutions. The completion of the Inventory would have been unthinkable without the beneficent support of the National Commission for UNESCO and the particular logistical assistance of the Ministry of Culture through its administrative structures in the whole country.

- The involvement in the preparation of the Inventory of the network of Bulgarian *chitalishta* (Sg. *chitalishte*), or community centres – traditional cultural institutions in the Bulgarian lands existing throughout the territory of the whole country. The *chitalishta* are independent and voluntary associations of civic life established mostly on a territorial principle. At present they are partly supported by the State. In most populated areas, the local *chitalishte* serves as a focal point for the population and is often the only local organization having cultural functions. Actually, the *chitalishta* are associations of tradition bearers and practitioners of the ICH. Moreover, by dint of historical circumstance and with the advent of modernity in Bulgaria – whether in the towns or, albeit more slowly, in the countryside – the *chitalishta* have for more than a century now assumed a special role: that of the informal institutions that ‘took it upon themselves’ to ensure the transmission of the ICH to the next generations.

In that aspect of their work on the Inventory both the Bulgarian experts and the relevant institutions were privileged because through the network of the *chitalishta* they were able to work directly with the bearers of ICH, actively involving them in the preparation of the Inventory, while at the same time relying on the traditional practices established on the territory of Bulgaria and ensuring the transmission as well as, to a large extent, the viability of the ICH within the different communities.

As the colleagues working in the field of the ICH must be aware, it is by no means accidental that the figure of the ICH bearer and practitioner increasingly stands out as the key stakeholder in the pro-

националните регистри все още нямаше ясни контури, експертите проведоха предварителна подготовка на запознаване със съществуващите към онзи момент в света практики, доколкото тогава имаше такива.

- Постигнатата добра координация между експерти и национални институции. Работата по изготвянето на българския национален регистър би била немислима без добронамерената подкрепа на Националната комисия за ЮНЕСКО и конкретната логистична помощ на Министерството на културата чрез неговите административни структури в цялата страна.

- Включването в работата по изготвянето на Регистъра на мрежата от българските читалища, които са традиционни за българските земи културни институции, съществуващи по цялата територия на страната. Читалищата са неправителствени организации – граждански сдружения, формирани преимуществено на териториален принцип; в съвременността частично подкрепяни от държавата. В голямата част от населените места читалищата, обединявайки местното население, са единствената неформална по същината си културна институция. Всъщност читалищата са обединения на носители на НКН. Нещо повече: историческите обстоятелства са се стекли така, че в хода на историята и навлизането на модерността в България – и в града, и (макар и по-бавно) в селото, навсякъде в страната читалищата вече повече от столетие са неформалната институция, „поела ангажмента“ по осигуряване на трансмисията на НКН в следващите поколения.

Именно в този пункт в работата си по Регистъра и експерти, и институции в България се оказа в своеобразна „привилегирована“ ситуация, тъй като чрез мрежата на българските читалища те не само можеха – а и това се случи, да общуват директно с носителите на НКН посредством активното им включване в дейностите по изготвяне на Регистъра. Те стъпиха върху установени на българската територия традиционни практики,

cesses of safeguarding that heritage in the context of the 2003 Convention, as well as in many of the discussions at the latest, Tenth session of the UNESCO Intergovernmental Committee for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage in Namibia, at the preceding expert meeting in Spain and in many other international documents referring to different aspects of the Code of Ethics in the sphere of ICH.

Practices

Owing to the activities of the Bulgarian *chitalishta*, the work in the sphere of ICH is now based on well-established cultural practices that are traditional for this country. The most important of these activities are connected with the bearers and practitioners of ICH.

Of course, it would be appropriate to add that in the age of modernity such traditional practices are, to a certain extent, interwoven with the state cultural policies. The latter, because of their very nature, have played in these cases the role of an incentive for keeping traditional practices alive.

I shall refer to the way in which the process of preparation for the participation of the communities on the National Festival of Folklore in Koprivshtitza has been taking place at community level. It is worth noting that in August of this year, we had its 11th edition marking the event's 50th jubilee. Since 1965, the Festival has been taking place once in every five years.

Field researchers have supplied plentiful evidence of how the members of a community gather at the local *chitalishte* in between two editions of the Festival and how, more often than not, it is exactly in the *chitalishte* that the kind of diachronic transmission of skills takes place, as it happens in principle with any transmission of elements of the ICH.

Clearly I am now outlining the basic contours of the processes of 'upholding' traditional practices of transmission of skills, while at the same time making the proviso that those processes are a lot more

осигуряващи трансмисията и на практика – значима част от реалния живот на НКН в параметрите на различните общности.

За колегията, работеща в полето на НКН, е ясно, че съвсем не е случайно, че както в самата Конвенция, така и в много дискутираните на последното Десето заседание в Намибия на Междуправителствения комитет на ЮНЕСКО за нематериално културно наследство, както и на предходно експертно съвещание в Испания и в други международни документи, засягащи аспекти на етичния код в работата с НКН, фигурата на носителя все по-ясно се откроява като основна в процесите по опазване на това наследство.

Практики

Работата с НКН в страната, благодарение на дейността на българските читалища, „стъпи“ върху утвърдени и традиционни за страната културни практики, най-важните от които са свързани с носителите.

Разбира се, би трябвало да се добави, че в модерността тези традиционни практики нееднократно са се преплитали по един или друг начин с държавните културни политики. Последните по своя характер в тези случаи са играли по-скоро ролята на стимул за поддръжката на традиционните практики.

Ще се позова на начина, по който на равнището на общностите в страната протича процесът на подготовката за участието на общността в Националния събор на народното творчество в Копривщица, чиято 50-годишнина в единадесетото му издание чествахме през месец август 2015 г. От 1965 г. насам Съборът се провежда през пет години.

Добрите теренисти знаят, че хората по места редовно се събират в местното читалище в периода между две издания на Събора и че в по-честия случай именно в читалището се осъществява онази диахронна трансмисия на умениято, характеризираща по принцип трансмисията в областта на НКН.

complex and sophisticated. What matters here is the historically established favourable opportunity for active involvement of the ICH practitioners in the processes of safeguarding, using the possibilities offered by traditionally existing practices.

Actually, the key national cultural policies in the area of the safeguarding of ICH remain to a large extent based on the possibilities of traditionally established practices through which the practitioners become actively involved in the processes.

This applies not just to the National Festival of Folklore in Koprivshitzza but also to the two relevant cultural policies which are the most important ones in this sphere: the prospect of systematic updating of the national Inventory and the National System of Living Human Treasures – Bulgaria.

Cultural policies

The key cultural policies of the safeguarding of the ICH in Bulgaria relate to: the establishment of the national Inventory and the prospect of its continuous updating; the National System of Living Human Treasures – Bulgaria; and the already mentioned National Festival of Folklore in Koprivshitzza. In the context of the idea of the safeguarding of ICH and the implementation of the 2003 Convention at national level, Bulgaria has established competent bodies at different levels that contribute in different ways to the implementation of the key cultural policies pertinent to the safeguarding of this type of heritage.

The Inventory: a little background

The preparation of the Inventory involved a cultural policy implemented within the country on a large-scale basis.

As I already stated, when work on the Inventory in Bulgaria was in its earliest stage, the team of experts developing it deemed it necessary, above all, to acquaint themselves with the practices existing around the world at the time being. One of the first

Ясно е, че очертавам една основна линия, характеризираща процесите на „отстояване“ на традиционните практики на трансмисия на умение-то, и правя уговорката, че те са много по-сложни и комплексни. Това, което е съществено в случая, е исторически създамата се благоприятна възможност за активно участие на носителите в процесите на опазване на НКН чрез предлаганите традиционно установени практики.

Всъщност, основните национални културни политики в областта на опазването на НКН във висока степен продължават да се основават на възможностите на традиционно установени практики, чрез което носители са активно включени в процесите.

Това е валидно не само за Националния събор на народното творчество в Копривщица, но и за двете най-важни за страната културни политики в тази област: перспективата за системно обновяване на Националния регистър и Националната система „Живи човешки съкровища – България“.

Културни политики

Основните културни политики за опазване на НКН в България са свързани с: изготвянето на националния регистър и перспективата за системното му обновяване, Националната система „Живи човешки съкровища – България“, както и вече споменатия Национален събор на народното творчество в Копривщица. В контекста на идеята за опазването на НКН и прилагане на Конвенцията на национално равнище са изградени органи на различни равнища, които по различен начин съдействат за реализацията на основните културни политики за опазване на това наследство.

Регистърът - малко история

Изготвянето на Регистъра бе свързано с мащабно проведена културна политика в страната.

Както вече посочих, при старта на работата по Регистъра в България разработващият го екип от експерти счете за необходимо преди всичко да се

steps was to organise an **expert workshop** within the framework of which the experts discussed how and to what extent the experience of the various countries around the world would be applicable to the Bulgarian cultural reality. The continuation of those dialogues at the next stage involved discussions about the possible ways of inventorying in a systematic manner of the ICH of Bulgaria.

As a result of their discussions, the participating experts arrived at the conclusion that the Inventory should feature several domains bringing together diverse cultural activities. These spheres correspond to the provision of Art. 2 of the 2003 Convention, though slightly modified as to reflect more fully the specifics of the cultural situation in Bulgaria:

- Traditional rites and feasts;
- Traditional singing and music playing;
- Traditional dancing and children's games;
- Traditional narration;
- Traditional crafts and traditional production of home-made objects or products;
- Traditional medicine.

In the course of their work, the experts were faced with some specificities related to their familiarity with the particular conditions *in situ*. Thus, they became aware that no matter how well acquainted they might be with the situation in Bulgaria, there could hardly be anybody of them who would possess the whole knowledge about ICH in details and would further be in a position to keep track of what was going on in this sphere throughout the entire territory of Bulgaria at any moment in time. At the same time, such information was necessary for the outlining of a realistic, **current picture** of the cultural reality in the sphere of ICH at that moment. In the course of preparing the Inventory all of this made the experts ask themselves **how they could obtain, as they proceeded with preparing the Inventory, a snapshot of the situation in Bulgaria**. After several months of debating this issue, the answer was found with the help of a specially designed **questionnaire**. The idea was to circulate the questionnaire as widely as pos-

запознае със съществуващите в света към онзи момент практики, свързани с подобни дейности. Първоначално бе организиран **експертен семинар**, в границите на който специалистите дискутираха доколко и как присъщите на различни страни по света практики са приложими към българската културна реалност. Продължението на тези диалози в следващия етап бе свързано с дискусии относно възможните начини за систематизиране на присъщото на българските граждани НКН.

В резултат от диалозите на експертите се стигна до заключението за извеждането в Регистъра на няколко области (сфери), организиращи различни по тип културни дейности. Тези области кореспондират с предвиденото в текста на Член 2 на Конвенция 2003, като формулировката им е леко модифицирана с оглед на българската културна реалия, а именно:

- Традиционни обреди и празници;
- Традиционно пеене и свирене;
- Традиционно танцуване и детски игри;
- Традиционно разказване;
- Традиционни занаяти, домашни дейности и поминъци;
- Традиционна медицина.

В хода на работата пред експертите се очерта една специфика, свързана с равнището на познаване на терена. Те си дадоха сметка, че колкото и добри познавачи на българския терен да са, то едва ли е възможно да се намери такъв експерт, който да го познава цялостно и в детайли и който да знае какво се случва в областта на НКН по цялата територия на България в дадения момент. А това е необходимо, за да може да бъде изградена адекватна **жива картина** на културната реалност в областта на НКН към конкретния момент. В процедурата по изготвяне на Регистъра всичко това означаваше, че експертите се запитаха: **как биха могли, докато изграждат Регистъра, да се сдобият с „моментна снимка” на терена в България**. След продължила няколко месеца дискусия, отговорът на този въпрос бе намерен чрез специално

sible throughout the country, thus reaching the bearers of ICH. Therefore it was necessary to formulate the questions in such a way as to make them accessible to the broadest range of respondents. Once the experts formulated the problem issues to be included in the questionnaire, they recruited sociologists with proven track record in public opinion surveys to assist in its further development; their task was to propose the most communicative language possible in order for the Questionnaire to help collect as much credible information as possible from the original sources.

About **3,000 copies** of the questionnaire were circulated by the Ministry of Culture throughout the entire territory of Bulgaria with the help of the regional administrative structures responsible for the cultural sphere and the *chitalishta* network. However, prior to that, the **First National Seminar on ICH** was organised by the Ministry of Culture with the participation of representatives from all over the country. Its purpose was to clarify the aim of the programme for the drawing up of the Inventory and the required manner of completion of the questionnaire if it were to collect data of high credibility and veracity. Upon returning to their places of origin, the participants in the seminar, for their part, conducted similar seminars for the benefit of their local communities.

Once the questionnaires were returned to the experts, they started processing the data collected. This led to the preparation of the **first working draft of the Inventory**, which was sent back to the field for double-checking the data; later, the Ministry of Culture organised a **Second National Seminar on ICH** where the working draft was discussed by members of the *chitalishta* and the regional bodies of the cultural administration. After the discussion, the relevant corrections were made in the Inventory, following which a **working version** of the entire Inventory was uploaded onto a temporary website that had been widely publicised around the country. A temporary nationwide 'hot line' was also set up for receiving feedback and suggestions relevant to the Inventory. At the same time, written opinions and

създадена за целта **анкетна карта**. Идеята беше картата да има възможно най-широко разпространение в страната, като стигне до носителите. Поради това беше необходимо зададените в картата въпроси да не затрудняват по някакъв начин най-широки кръгове от хора. Така, след като експертите формулираха проблематичните кръгове, които да залегнат в картата, в работата по подготовката ѝ бяха привлечени и социолози с опит в емпирични социологически проучвания, чиято задача бе да превърнат използвания в картата език във възможно най-комуникативния, с оглед получаване на максимално количество достоверна информация от първоизточниците.

Около **3000 екземпляра** от тази карта бяха разпространени от Министерството на културата по цялата територия на страната чрез административните структури в областта на културата и читалищната мрежа. Малко преди това обаче в Министерството на културата бе организиран **Първи национален семинар върху проблемите на НКН**, на който пред представители от цялата страна бяха разяснени целите на програмата по подготовката и изработката на Регистъра и очакваните начини за попълване на анкетната карта с оглед на максимална достоверност на попадналиите в нея данни. При завръщането си в своите родни места участниците в семинара от своя страна проведоха на място аналогични семинари с локалните общности.

След като попълнените по места карти се върнаха обратно при експертите, последва работа по обработката на данните в тях. Тази дейност доведе до създаването на **първи работен вариант на Регистъра**. Този вариант бе върнат отново по места за проверка на данните, а по-късно в Министерството на културата се проведе **Втори национален семинар по НКН**, на който работният вариант на Регистъра бе коментиран от представителите на читалища и административни структури в областта на културата. След обсъждането в Регистъра бяха нанесени съответни корекции, след което **работна версия** на целия Регистър бе

recommendations kept streaming in. In parallel with that, experts conducted probing surveys to verify the accuracy of data in cases where there were doubts about their credibility. This phase culminated in the production of the final version of the Inventory.

When the Inventory was finalised, it was presented to the Minister of Culture at a special ceremony – an act by which the Bulgarian State formally adopted this important document. Thus, one of the most important concerns of the state in the area of ICH safeguarding was the need to enable the delicate process of transmission, which involves the training of subsequent generations of practitioners to meet the requirements for implementing the various ICH elements recognised by the State for their importance for the Bulgarian people through their inclusion in the Inventory.

Today, the Inventory of the Intangible Cultural Heritage of Bulgaria is posted on the official website of the Ministry of Culture of the Republic of Bulgaria (<http://www.treasures-bulgaria.com/>).

Ordinance No. 1/May 8, 2013, on the procedure of maintenance of the Inventory of the Intangible Cultural Heritage of the Republic of Bulgaria, issued by the Ministry of Culture and promulgated in *State Gazette*, No. 45/May 18, 2013 describes the procedure and manner of maintenance of the Inventory and the inclusion of new elements therein. The Ordinance entered into force on May 18, 2013.

The Inventory: some specifics

Within the geographic boundaries of Bulgaria, the Inventory presents a vision of the elements of the ICH which are significant for the identification process of the local communities. At the same time, the Inventory is a tool of the State through which it can support the processes of safeguarding and transmission of the elements of the ICH by subtly stimulating its citizens to realise those processes. By means of this tool the State is also able to monitor the protection of the intellectual rights of its citizens.

качена в Интернет на широко обявен по цялата територия на страната временен електронен адрес. За определен срок беше организиран и „горещ телефон“, на който се получаваха свързани с Регистъра мнения и предложения от цялата страна. Успоредно се получаваха и писмени мнения, становища, препоръки. Този цикъл завърши с окончателното оформяне на облика на Регистъра. Паралелно експерти провеждаха сондажни проучвания за верификация на данни при случаите, в които съществуваха някои съмнения относно тяхната достоверност.

След окончателното оформяне на Регистъра, той бе официално връчен на министъра на културата – акт, чрез който българската държава всъщност официално прие този важен за нея документ. Така, в перспектива, сред най-важните грижи на държавата за опазване на НКН се очакваше да бъде тази, свързана с деликатната поддръжка на възможностите за предаване на уменията с цел подготовка на хора (следващи поколения), които да са в състояние и да отговарят на условията за изпълнението на различните елементи, разпознати от държавата с компетенциите на носители и експерти чрез включването им в Регистъра като важни за българските граждани.

Днес българският Национален регистър на НКН е обнародван на официалната електронна страница на Министерството на културата на Република България (<http://www.treasures-bulgaria.com>).

С Наредба № 1 от 8 май 2013 г. за реда за водене на Регистъра на нематериалното културно наследство на Република България, издадена от Министерството на културата и обнародвана в „Държавен вестник“, бр. 45 от 18 май 2013 г., се регламентират редът и начинът на водене на Регистъра, както и попълването му с нови елементи. Наредбата е в сила от 18.05.2013 г.

Регистърът - някои специфики

В рамките на географската карта на България Регистърът представя визия към елементите на

To understand the basic idea of the Inventory, it is necessary to refer to Art. 12 of the Convention, which clearly delineates the functions ascribed to such inventories: **“... to ensure identification with a view to safeguarding”**. An inventory is a basic tool of the State used in the procedures for the safeguarding of the ICH. The emphasis put on this aspect of the functions of the inventory as prescribed in the Convention merits special attention because it directly refers to the type of format of such inventories to be compiled by the signatory states. Obviously, in order to be fully utilised by any given State in the procedures of safeguarding of its ICH, that tool needs to be accessible, operational, and as directly applicable as possible. Last but not least, being an operational tool of the State, the inventory should remain relevant for as long as possible.

Those were the underlying concepts that determined the structuring of the Inventory of the Intangible Cultural Heritage of Bulgaria.

One of the key principles adopted in the process of the preparation and adoption of the Inventory was that all the elements included in it were to be treated equally, rather than in any hierarchical pattern. From the perspective of the bearer or practitioner, the Inventory comprises activities involving individual or collective forms of performance. The collective ones are most often relevant to an entire community, e.g., rites and rituals. Non-ritual forms more often presuppose an individual performer.

While compiling the Inventory, the team of experts naturally sought opportunities, in the systematic classification of ICH elements by categories, for using criteria that were as unified as possible. This, however, did not always prove practicable, as far as the ICH elements from the different regions have their own specifics that significantly hamper unification.

The Bulgarian Inventory contains elements practiced both in a rural and in an urban environment. It is important, according to the adopted eligibility criteria for inclusion, that those elements be viable

НКН, съществени за идентификационните процеси на хората по места. Той е също и инструмент на държавата, чрез който тя може да съдейства в процесите на съхранение и осигуряване на трансмисията на елементите на НКН, деликатно стимулирайки своите граждани за осъществяването на тези процеси. Чрез този инструмент държавата може също така да следи опазването на интелектуалните права на своите граждани.

За разбирането на същината на регистрите по принцип от особено значение е използваната в текста на чл. 12 на Конвенция 2003 формулировка – **за осигуряване на идентификацията с цел опазване**. Тя ясно насочва към функциите, предвиждани в Конвенцията за регистъра/регистрите: регистърът е (първично, основно) средство, инструмент на държавата в процедурите по опазването на НКН. Наблягането върху този аспект от предвижданията в Конвенцията функции за регистъра заслужава специално внимание, тъй като той пряко насочва към типа формат на регистрите, които да бъдат изготвяни от държавите-страни. Очевидно е, че за да може да бъде използван пълноценно от дадена държава в процедурите по опазването на НКН, инструментът трябва да бъде достъпен, оперативен, да притежава максимално високи възможности за пряко прилагане. Не на последно място в качеството му на оперативен инструмент на държавата, актуалността на регистъра би следвало да бъде и максимално дълготрайна във времето.

Този тип концепти залегнаха в българския Национален регистър на НКН при изграждането му.

Един от основните принципи, възприети при изграждането на Регистъра, е, че включените в него елементи са равнопоставени, а не йерархизирани. От гледна точка на носителя/изпълнителя – Регистърът включва дейности, свързани с колективни и индивидуални форми на изпълнение. Колективните в най-честия случай са свързани с общността – например обредните форми. Необредните форми са свързани по-често с индиви-

and currently practiced, as well as well as fit for transmission between generations through the very process of their practice. Also, they should be practicable in their natural environment (the principle of at least 50 years continuous domicile of their practitioners applies).

The National Inventory of the Intangible Cultural Heritage of Bulgaria contains lists of elements organised at two levels: national and regional. The national level represents a summarised invariant of the extant ICH elements in the territory of Bulgaria. The regional lists are considerably more thorough than the national one and present the specifics of the ICH in separate regions of the country.

The compilation of inventories on the basis of available data about ICH elements provides an opportunity to avoid part of the inconveniences associated with the use of the inventory as an operational tool by the State. Applying this approach, the State seems to follow more closely the text of the 2003 Convention, Art. 12 whereof stipulates '**identification with a view to safeguarding**'. In other words, it is through that Inventory that the State will recognise the particular elements constituting the ICH within its territory, for the safeguarding of which it is to make every effort.

Here is an important point that merits special attention: ICH is unquestionably living heritage. The definitions proposed by the texts of Art. 2.1 and Art. 2.1 of the 2003 Convention are quite unambiguous in that respect.

The fact that the ICH is perceived in no other way but as living heritage *a priori* casts the human being (the bearer or the practitioner) in an essential role for that heritage. Therefore, the compiling of inventories of the elements of ICH *a priori* presupposes the inclusion of the notion of the human being/practitioner.

The specifics are in the manner of such inclusion. If a practitioner-based approach is selected for the structuring of the inventory, the notion of the human being becomes personified: as the only person(s)

дуален носител.

В работата по изготвянето на Регистъра, естествено, се търсеха възможности при систематизацията на елементите в неговите различни раздели (области на НКН) те да бъдат максимално унифицирани. Това обаче невинаги се оказва възможно, тъй като елементите на НКН от различни области имат свои характерни специфики, което силно възпрепятства унификацията.

Българският Регистър съдържа елементи, практикувани както в селото, така и в града. Важно, според възприетите условия за включване в Регистъра, е елементите да бъдат жизнени и да се практикуват, като умението се предава на следващите поколения. А също – да продължават да се изпълняват в естествена среда (възприет е принципът за минимум 50-годишна уседналост) и пр.

Българският национален регистър на НКН съдържа листи с елементи, организирани на две нива: национално и регионално. Националното равнище представя обобщен инвариант на наличните по българската територия елементи на НКН. Регионалните листи са значително по-разгърнати от националната и представят спецификите на НКН в отделните региони на страната.

Конструирането на регистри върху данни за елементите на НКН предоставя възможност да бъдат избегнати част от неудобствата при използването на регистъра като оперативен инструмент на държавата. При такъв подход държавата сякаш следва далеч по-плътнo и текста на Конвенция 2003, който в чл. 12 казва: **идентификация с цел опазване**. С други думи – чрез Регистъра тя ще разпознава отделните съставки/елементи, изграждащи НКН на нейната територия, за опазването на които ще полага усилия.

Тук има един съществен момент, на който следва да се обърне специално внимание. НКН е живо наследство и по това не се спори. Предлаганите от текстовете на чл. 2.1 и 2.2 на Конвенция 2003 определения са недвусмислени в това отношение.

Обстоятелството, че НКН се схваща именно

practicing (a) particular element(s). When using an element-based approach, the notion of the human being is more or less de-personalised: it is the element that remains at the centre, which also means the skills to perform or practice it; they can be attributed to different persons as long as they meet the intrinsic requirements.

It is in the latter case that one of the primary concerns of the State should be to delicately support the abilities for transmission of such skills with a view to the training of people (the coming generations) to be able to meet the intrinsic requirements for the relevant skills recognised as important by the State through the inclusion of the element in the inventory.

The Inventory of the Intangible Cultural Heritage of Bulgaria is structured on the basis of the **inclusion of elements**.

The elements inscribed in it are arranged as 'entries' at typological level. This means that, for instance, if in the region X the circle dance Y is performed in the villages of A, B and C, then the individual entry for region X will read: circle dance Y, rather than the names of the villages where it is performed or the persons performing it.

The inscription of a separate element in the national Inventory in Bulgaria provides links with other cultural policies of the country connected with the safeguarding of the ICH as the state makes efforts to contribute to the implementation of the Convention at both national and international level. Such an inscription is a precondition for:

- The participation of the element in the National System of Living Human Treasures – Bulgaria;
- The inscription of the element on the Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Bulgaria;
- The eligibility of the element to apply for one of the programmes of the National Culture Fund related to the ICH and, in a broader context:
- The nomination of the element by the Bulgarian State for inscription on the Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity.

като живо наследство, вече априори включва човека (носител, изпълнител) като (най-) съществена част от това наследство. А това означава, че изграждането на регистри върху основата на елементи на НКН априори включва присъствието на човека/носител.

Спецификата се състои в начина на включване на човека. Ако се избере подход за конструиране на регистъра, базиран върху носителите, човекът е персонифициран: само този човек/човеци като изпълнител/изпълнители на само този елемент/елементи. При подхода, базиран върху елементите, човекът е малко или повече имперсонализиран – в центъра е елементът, а това значи и умението за неговото изпълнение, което може да се случи или се случва в изпълнение и от различни, отговарящи на съответните условия хора.

Именно във втория случай сред най-важните грижи на държавата за опазване на НКН би била деликатната поддръжка на възможностите за предаване на умението с цел подготовка на хора (следващи поколения), които да са в състояние и да отговарят на условията за изпълнението на елемента, разпознат от държавата като важен чрез включването му в регистъра.

Българският Национален регистър на НКН е структуриран върху **включването в него на елементи**.

Вписаните в българския Национален регистър на НКН елементи са изведени в „редове“ на типологично равнище. Това означава, че ако например в област X хорото У се играе в селата А, В и С, то в регистъра за област X е вписан на отделен ред елементът – хоро У, а не селата, в които това хоро се играе, или хората, които го изпълняват.

В България присъствието на отделен елемент в Регистъра предоставя връзки с други културни политики на страната за опазване на НКН, имащи национални характеристики и/или международни основания. Присъствието е условие за:

- Участието на елемента в Националната система “Живи човешки съкровища – България”;

The National System of Living Human Treasures - Bulgaria

This is a key cultural policy of the country in the area of the safeguarding of the ICH. Although it 'borrows' its name from some practices in the Far East and the eponymous UNESCO pilot project dating back to the end of the 20th century, the introduction of the National System, which began in 2008 as a national pilot project, has produced at its final phase different results than in the Far East, namely: the compilation of a national Representative List of elements of the ICH which is analogous to the Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity.

Actually, in Bulgaria the National System of Living Human Treasures is the territory reserved entirely for the bearers or practitioners of ICH (<http://mc.government.bg/reg/index.php?act=content&do=detailed&rec=670>). Sessions of the system are held every even year. They involve the nomination of elements directly connected with particular practitioners. Eligible to propose such nominations are the communities of the bearers through their *chitalishta* and the local museums. The sessions of the System take place at two levels: regional and national. The regional selection identifies one element per administrative region (here is the place to clarify that for the purposes of our work, the existing administrative districts of Bulgaria are used with a view to simplifying coordination). As soon as 28 elements are selected, corresponding to the 28 administrative regions into which Bulgaria is divided, they are subjected to a national selection. Ultimately, five elements/practitioners are shortlisted for inscription on the Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Bulgaria.

It should again be made clear that, just like the inscription of elements in the UNESCO ICH Lists, the system is not hierarchical, i.e. all elements receive equal treatment. The assessment criteria follow to a large extent the principles adopted by UNESCO for the inscription on the Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity. The entire documentation necessary to apply for inclusion in

- Вписването на елемента в Националната представителна листа на елементи на НКН.
- Възможност за кандидатстване по програмите на Националния фонд "Култура", свързани с НКН, и в по-широк план:
- Елементът да бъде предложен от българската държава за вписване в Световната представителна листа на ЮНЕСКО на елементи на нематериалното културно наследство.

Национална система „Живи човешки съкровища - България“

Това е основната културна политика на страната в областта на опазването на НКН. Макар и да „заема“ името си от далекоизточни практики и едноименния пилотен проект на ЮНЕСКО от края на XX век, провеждането на Националната система, започнала през 2008 година като национален пилотен проект, в крайната си фаза води до различни от тях резултати, а именно – изграждане на Национална представителна листа на елементи на нематериалното културно наследство по аналог със световната листа.

Всъщност в България Национална система „Живи човешки съкровища – България“ е територия за носителите на НКН (<http://mc.government.bg/reg/index.php?act=content&do=detailed&rec=670>). Сесии по системата се провеждат всяка четна година. Те са свързани с номинации на елементи, представени от конкретни носители. Право на номинации имат общностите (читалища) и местните музеи. Сесиите се провеждат на две равнища – регионално и национално. Регионалната селекция води до избор на един елемент/носител(и) от административна област. Тук следва да се поясни, че работата с административните области на страната е възприета с цел облекчаване на координационните дейности по провеждане на системата. Когато, в съответствие с 28-те области, на които държавата е структурирана административно, се селектират 28 елемента, то те участват в националната селекция. В резултат на нейната работа биват разпознавани

the System is publicly accessible on the website of the *chitalishta* net. There is a direct link to it from the site of the Ministry of Culture.

The pilot session of the system was launched in 2008. To date, there are 20 entries on the national Representative List. The practitioners of those ICH elements receive a financial incentive from the State. As of now, the functioning of the National System of Living Human Treasures – Bulgaria is the most important cultural policy implemented by the Bulgarian State in the field of ICH following the creation of the Inventory.

Two things can be added here:

- Notwithstanding the assumption that the National Representative List should represent in a mathematical proportion the existence of the varieties of ICH elements on the Bulgarian territory (e.g., musical elements are the most common and should therefore dominate in the Representative List), as a whole, the idea is that elements selected for inscription on the National List should illustrate the wealth of cultural diversity in the territory of Bulgaria, in conformity with the 2005 UNESCO Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions.
- To date, the elements nominated by Bulgaria for inscription on the Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity have all been inscribed in the national Representative List as well.

The implementation of the cultural policies of Bulgaria for the safeguarding of the ICH naturally involves the development of a set of structures tasked with that kind of activity. Without getting into details regarding their mode of operation, I shall mention but the key ones:

Administrative:

- Regional Centre for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage in South-Eastern Europe under the Auspices of UNESCO, based in Sofia: international scope;
- National Centre for the Safeguarding of the

pet елемента/носители, които се вписват в Националната представителна листа на нематериалното културно наследство.

Трябва отново да се поясни, че също както и при попълването на световните листи на НКН, системата не е базирана върху идеята за йерархизиране на елементите, които се разглеждат като равнопоставени. Принципите за оценка следват във висока степен възприетите от ЮНЕСКО при селекциите за Световната представителна листа. Цялата документация по системата е публично достъпна на сайта „Читалища“, имащ пряка връзка със сайта на Министерството на културата.

Пилотната сесия по системата стартира през 2008 г. До момента в Българската представителна листа на нематериалното културно наследство има 20 вписвания. Носителите на НКН от вписаните в Националната представителна листа елементи получават финансов стимул от държавата. Към момента функционирането на Националната система „Живи човешки съкровища – България“ е най-крупната културна политика, реализирана от българската държава в областта на НКН след създаването на Регистъра.

Могат да бъдат добавени две неща:

- Макар и да съществуват схващания, че националната представителна листа следва да представя математическа пропорция на наличието на разнообразни елементи по българската територия (например най-често срещани са музикални елементи и затова те трябва да доминират в Представителната листа), като цяло стремежът при оформянето на Националната представителна листа е вписаните в нея елементи да дават представа за културното разнообразие на територията на страната, като така се прави и определена връзка с Конвенцията на ЮНЕСКО за опазване и насърчаване на многообразието от форми на културно изразяване (2005 г.).
- Към момента елементите, които България е представила за Световната представителна

Intangible Cultural Heritage, based at the Institute of Ethnology and Folklore Studies with Ethnographic Museum of the Bulgarian Academy of Sciences: coordinates national expertise and maintains the ICH archive;

- Local Centres for the Intangible Cultural Heritage (2 ones) with main thrust of activities: documentation (at the village of Bistritsa) and visibility (at the village of Bulgari); other localities in Bulgaria have also demonstrated interest in setting up their own local ICH centres.

Expert:

- National Council for the Intangible Cultural Heritage under the Minister of Culture: its composition and functions are determined in accordance with a set of Rules promulgated in *State Gazette* (Rules on the Composition, Functions and Operation of the National Council for the Intangible Cultural Heritage under the Minister of Culture, issued by the Ministry of Culture, promulgated in *State Gazette*, No. 45/May 18th, 2013);

- Expert Council for the Intangible Cultural Heritage based at the Institute of Ethnology and Folklore Studies with Ethnographic Museum of the Bulgarian Academy of Sciences: comprising the experts who developed the methodology of the principal cultural policies of Bulgaria.

Prospects

The prospects for the enhancement of the mechanisms for the safeguarding of the ICH in Bulgaria directly relate to Section III Art. 11-15 of the 2003 Convention, which govern the commitments of the member States at national level. Most generally, these involve: the systematic identification and documentation, study, promotion, awareness-raising, education and involvement of communities in the processes pertinent to the safeguarding, each of which has, as a matter of course, its international (in our case, regional) implications.

Bulgaria and the other member States of the

листа, вече са имали предходно вписване в Националната.

Провеждането на културните политики на България за опазване на НКН естествено е свързано с изграждането на система от структури, ангажирани с тази дейност. Само ще спомена основните, без да навлизам в подробностите на тяхната дейност.

Административни:

- Регионален център за опазване на нематериалното културно наследство в Югоизточна Европа под егидата на ЮНЕСКО със седалище в София: международни функции.

- Национален център за опазване на нематериалното културно наследство със седалище в Института за етнология и фолклористика с Етнографски музей – БАН: координира дейностите по националната експертиза, поддържа Архив на НКН.

- Локални центрове на нематериалното културно наследство, 2 бр.: акцент във функциите – документация (Бистрица), видимост (Българи). От страната има интерес за създаване и на други локални центрове.

Експертни:

- Национален съвет за нематериално културно наследство към министъра на културата: съставът и функциите му се определят съгласно Правилник, обнародван в „Държавен вестник“ (Правилник за състава, функциите и дейността на Националния съвет за нематериално културно наследство към министъра на културата. Издаден от Министерството на културата, обн. ДВ, бр. 45 от 18 май 2013 г.).

- Експертен съвет по нематериално културно наследство със седалище в Института за етнология и фолклористика с Етнографски музей – БАН: обединява експертите, разработили методологията на основните културни политики на страната.

Convention are faced, above all, with the important issue of formulating, making sense of, and adopting a key platform for their cultural policies geared for the safeguarding of the ICH and directly derived from the texts of the Convention or the updated versions of the Operational Directives. Such a clear-cut platform would enable the processes of safeguarding by averting the risk of spontaneous or uncoordinated activities that are not always supportive of the efforts to that end.

Also in this context is the positive prospect of organising systematic discussions on the subject matter of the thematic fields which, for one reason or another, are insufficiently developed in the texts of the 2003 Convention. The capacity and capabilities of the Regional Centre for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage in South-Eastern Europe under the Auspices of UNESCO are extremely important in that respect (an attempt to that effect was made through the establishment of the Southeast European Expert Network on Intangible Cultural Heritage).

Among the first concrete steps which Bulgaria needs to undertake at this juncture should be the launch of a procedure for the inscription of elements into the national inventory, said launch being delayed without a valid reason by the National Coordinator.

Benefitting from the legacy of good practices of interaction with the ICH practitioners, the State, as represented by the National Coordinator, should bring in line, in accordance with the statutory framework and the competences of the relevant experts, the composition of the national expert bodies entrusted with responsibilities for the ICH safeguarding. Wasting capacities in this area is counterproductive.

And lastly, another prospect related to intellectual rights and valid in both national and international context: the countries of the region should join their efforts to discuss and formulate the texts of an agreement on the protection of intellectual rights in the sphere of ICH – an issue of exceptional importance which so far has not received a lasting solution any-

Перспективи

Перспективите за перфекциониране на механизмите за опазване на НКН в България са в пряка връзка с Раздел III, чл. 11-15 на Конвенцията на ЮНЕСКО за опазване на нематериалното културно наследство от 2003 година, регламентиращи ангажиментите на държавите-страни на национално равнище. Най-общо те са свързани със: системно идентифициране и документиране, изследване, насърчаване, информироване, популяризиране, образование и участие на общностите в процесите по опазване, като, разбира се, всеки от тях има и международни (в нашия случай – регионални) проекции.

Преди всичко пред България, както и пред останалите държави-страни по Конвенцията, стои важният въпрос за изграждане, осмисляне и приемане на основна линия на културните политики на страната, свързани с опазването на НКН, в пряка връзка с текстовете на Конвенцията и актуализираните версии на Оперативните директиви. Подобна ясно изградена линия би спомагала системно процесите по опазването, предпазвайки от заплахата на спонтанни и неkoordinирани дейности, които невинаги подкрепят активно усилията в това отношение.

В тази връзка е и добрата перспектива за провеждане на системни дискусии върху проблематиката на тематични полета, които по една или друга причина са недостатъчно развити в текстовете на Конвенция 2003. Капацитетът и възможностите на Регионалния център за опазване на нематериалното културно наследство в Югоизточна Европа под егидата на ЮНЕСКО в това отношение са изключително важни (подобен опит бе направен с организирането на Мрежата от експерти в страните от Югоизточна Европа).

Сред първите конкретни крачки, които в настоящия момент България следва да предприеме, може да бъде отбелязано стартирането на процедурата по вписване на елементи в Националния регистър, неправомерно забавена от Национал-

where in the world.

ния координатор.

Имайки наследството на добра практика за работа с носителите, държавата, в лицето на Националния координатор, следва също да приведе в порядък, съобразно нормативните документи и съобразно компетенциите на експертите, съставите на националните експертни структури, натоварени с отговорности в областта на опазването. Разсейването на капацитетите в тази насока не е благоприятно.

И накрая, една важна перспектива, свързана с интелектуалното право и валидна и в национален, и в международен план. Би следвало да се обединят усилията на страните от региона за дискутиране и формулиране на текстове за протекция на интелектуалното право в областта на НКН – една изключително важна задача, която все още няма добри крайни решения в света.

PART III

Measures Taken in the Countries of South-Eastern Europe for the Implementation of the UNESCO Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage

Address by Ana Luiza Thompson-Flores, *Director Regional Bureau for Science and Culture in Europe*

The Contribution of UNESCO Member States in South-Eastern Europe to the Dissemination and Implementation of the UNESCO Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage (2003)

International forum on the occasion of the 70th anniversary of UNESCO – Sofia, 13 December 2015

Mr. Deputy Minister of Culture,

Mr. Angelichin, Director of the Sofia Regional Centre for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage in South-Eastern Europe,

Distinguished representatives of the UNESCO Member States,

In my short intervention, I will mainly focus on the role and importance of international cooperation for the safeguarding of the intangible cultural heritage, and on the experience and possible ways forward in pursuit of that, from the perspective of South-Eastern Europe.

As you all know, the main objectives of the 2003 Convention are notably to support the safeguarding of the intangible cultural heritage in an international context, and to create tools and mechanisms to that end, including through international cooperation. In particular, Chapters IV and V of the Convention, respectively, are dedicated to those topics.

International cooperation, in particular, is intended to include the exchange of information and experience, the undertaking of joint initiatives, and the establishment of a mechanism of assistance to the States Parties in their efforts to safeguard their intangible cultural heritage.

UNESCO's efforts to support the safeguarding of the intangible cultural heritage are therefore grouped in three main pillars:

- Assisting the bodies of the Convention and the management of the relevant Intangible Cultural Heritage Lists and Registers;
- Supporting the Member States in fulfilling their commitments with regard to the safeguarding of their intangible cultural heritage, with special focus on capacity-building and awareness-raising; and
- Enhancing international cooperation and assistance.

Within this framework, the UNESCO Regional Bureau for Science and Culture in Europe, in close coordination with

the 2003 Convention Secretariat at UNESCO Headquarters, plays a key role in fostering cooperation with and among the Member States in South-Eastern Europe on issues related to the safeguarding of the intangible cultural heritage, through a diversified and mutually complementary set of activities.

Among the concrete results of this effort were the ratification of the 2003 Convention by all Member States in the region; the inscription of 2 elements on the List of Intangible Cultural Heritage in Need of Urgent Safeguarding, and of 39 on the Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity. These numbers also clearly demonstrate the strong commitment of the Member States in the region.

In particular, the Regional Bureau helped with the establishment, in 2007, and supports the organization of annual meetings of the Regional Network of Experts on the Intangible Cultural Heritage. The Network, composed of representatives of the relevant authorities in all South-Eastern European Member States, is the only specialized cooperation initiative active in the region and provides a unique platform for the exchange of knowledge, experience and good practices on the safeguarding of the intangible cultural heritage in the region. Nine annual meetings of the Network have been held so far. As agreed during the last meeting, which took place in Venice in June 2015, the Network will convene again in Croatia in 2016; that next meeting will place a special focus on coordination between the 2003 Convention and the 1972 World

Heritage Convention. It will be hosted by the Ministry of Culture of Croatia, which I take this opportunity to thank for its willingness to do so, in cooperation with the UNESCO Regional Bureau and the Sofia Regional Centre for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage in South-Eastern Europe.

In the field of capacity building, the UNESCO Regional Bureau mostly supported the training of experts from the region who are members of the UNESCO global networks of facilitators. Starting in 2014, the Bureau initiated an effort to better assess the capacity-building needs of the South-Eastern European Member States, by supporting the implementation of a needs-assessment survey in Albania. The results of the survey, which was carried out by the UNESCO-trained facilitator Dr. Nikolai Vukov of Bulgaria, in cooperation with the Ministry of Culture of Albania, provided the Albanian authorities with a detailed set of findings and suggestions for possible follow-up actions, including with regard to the improvement of the institutional and policy framework. In addition, as further evidence of the excellent cooperation established with the Sofia Centre, the results of the survey served as the basis for the preparation of a capacity-building workshop that the Centre organized in Albania earlier this year, as always in cooperation with the Ministry of Culture of Albania.

The work of the Regional Bureau in the next biennium will continue focusing on these two main courses of action: providing support to the regional network of experts and the implementation of needs-assessment surveys, in addition, of course, to the ongoing overall cooperation with the Sofia Regional Centre.

This being said, I would like to conclude my address by highlighting a key challenge for the possible further enhancement of regional cooperation on the intangible cultural heritage, that is, fundraising. As you well know, the relevant funding opportunities made available by UNESCO, and especially by the 2003 Convention, are quite limited. However, the Member States of South-Eastern Europe can, each to a different extent and with their own specificities related to their respective states of advancement in the European Union integration process, benefit from a variety of financing programmes provided by the EU. In recent years, the EU has increasingly recognized the relevance of culture and the cultural heritage as drivers and enablers of sustainable development. This

has been reflected in the progressive expansion of funding opportunities to include the cultural heritage, both tangible and intangible.

This is an opportunity that should not be underestimated. Without getting into the details of the different funding programmes, their specificities and eligibility criteria, I would like to underline some common issues that are decisive in accessing these funds:

1. First of all, the need to develop an in-depth knowledge of the funding instruments and to build capacity for the preparation of project proposals. This is a basic requirement, also considering the very high level of competition;
2. Secondly, the need to improve coordination and cooperation between heritage management and EU-relations authorities within each Member State, in order for culture to feature more prominently on the respective agenda;
3. Third: the capacity to establish international partnerships, as access to some funding opportunities is preferentially granted to international consortia;
4. And, last but not least, the need to develop a greater awareness and understanding of the impact of culture on sustainable development, in order to better align project proposals to the underlying development objectives of the funding programmes.

All of the above is also reflected in the Ohrid Strategy, adopted by the Ministers of Culture of South-Eastern Europe at their Ohrid meeting, in June 2014, which, *inter alia*, reaffirms the role of the intangible cultural heritage for inclusive social development and dialogue, and underlines its important trans-boundary dimension.

The Ministers further stressed that regional cooperation should therefore aim at reinforcing the safeguarding and promotion of this heritage while enhancing its contribution to sustainable development and intercultural dialogue, with a special focus on regional networking and multinational elements.

On all of these issues, UNESCO stands ready to play its role and continue cooperating with the Member States in the region. This applies to all topics related to UNESCO's mandate in the field of culture, including, of course, the intangible cultural heritage.

I thank you for your attention.

ALBANIA

National Folk Festival of Gjirokastra, 2015

© Zhulieta Harasani

Festivali Folklorik i Gjirokastrës, 2015

© Zhulieta Harasani

The 2003 UNESCO Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage and Albania as a State Party to the Convention

Konventa e UNESCO-s për “Ruajtjen dhe promovimin e Trashëgimisë Kulturore Jomateriale” 2003 dhe Shqipëria si shtet – palë

Zhulieta Harasani, MBA

Director General of Strategic Planning for Cultural Heritage and Diversity – Ministry of Culture of Albania

Zhulieta Harasani, MBA

Drejtoresh e Përgjithshme e Planifikimit Strategjik Të Trashëgimisë dhe Diversitetit Kulturor

The Gjirokastra National Folk Festival represents the most important performing event in Albania featuring individual and group practitioners, communities and institutions and making a precious contribution to the safeguarding and protection of the intangible cultural heritage ‘living’ on Albanian territory and elsewhere, wherever Albanians reside and work. Held from 10 to 16 May 2015, the Argjiro Fest_ ON Festival drew together around 2,300 participants: ICH practitioners, singers, dancers, instrumentalists, etc., as well as related experts who convened for a post-Festival Conference to discuss the ICH elements showcased on stage.

While the Gjirokastra Festival is generally accepted as an important event for promoting ICH, it reminds us of another dimension for this analysis: What is Albania doing in terms of fulfilling its obligations and following the guidelines of the 2003 Convention for the Members States? This analysis is important not so much for bureaucratic ‘reporting’ reasons; rather, its significance is in helping share and follow best practices adopted within the country and beyond, thus being part of the global effort for safeguarding, enjoyment and transmission of the intangible cultural heritage to future generations.

The 2003 Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage is still a young instrument especially if compared with the 1972

Festivali Folklorik Kombëtar I Gjirokastrës është shtet me e rëndësishme në Shqipëri që fton bartës dhe grupe, komunitete dhe institucione të cilët japin një kontribut të rëndësishëm në mbrojtjen e Trashëgimisë Kulturore Jomateriale që “gjallon” në territorin e Shqipërisë dhe kudo ku jetojnë dhe punojnë shqiptarë. I mbajtur në 10-16 Maj 2015, Festivali Argjiro Fest_ ON 2015 bëri bashkë rreth 2300 individë dhe bartës, këngëtarë, valltarë, instrumentistë etj. si dhe ekspertë të njohur të cilët u mbledhën në një Konferencë Post –Festival për të diskutuar rreth elementëve të trashëgimisë jomateriale të vëna në skenë.

Ndërkohë që Festivali I Gjirokastrës është i pranuar gjerësisht si një aktivitet i rëndësishëm për promovimin e trashëgimisë Jomateriale, ai na risjell në mendje një tjetër dimension të kësaj analize: Cfarë po bën Shqipëria për përmbushjen e detyrimeve që rrjedhin nga zbatim të udhëzimeve që jepen në Konventën 2003 për Shtetet Palë. Kjo analizë është e rëndësishme jo aq për arsye burokratike “raportimi”, se sa për t’u ndalur dhe ndarë ato praktika të suksesshme të realizuara në vend dhe më gjerë, duke u bërë kështu pjesë e përpjekjeve globale për mbrojtjen, gëzimin dhe transmetimin e trashëgimisë kulturore jomateriale tek brezat e ardhshëm.

Konventa e 2003 Për “Mbrojtjen dhe Promovimin e Trashëgimisë Jomateriale” (TJM) është e re në mos-hë, sidomos krahasuar me Konventën e vitit 1972

Convention on the Protection of the World Cultural and Natural Heritage. In fact, there are a number of instruments which date back in time as evidence of the global concern regarding the ICH: the 1989 UNESCO Recommendation on the Safeguarding of Traditional Culture and Folklore, the 2001 UNESCO Universal Declaration on Cultural Diversity and the Istanbul Declaration adopted by the Round Table of Ministers of Culture in 2002. They all reiterate the role of ICH in promoting cultural diversity and sustainable development while at the same time stress the way in which our tangible and intangible heritage have developed and influenced each other on a reciprocal basis.

In the current situation of rapid social change and globalization which, while opening up platforms for intercultural dialogue, also creates breeding grounds for potential intolerance towards the intangible cultural heritage, as well as its degrading and destruction, the adoption of a binding international instrument has been imperative – especially given the shortage of resources for the safeguarding of ICH. As an instrument, the 2003 Convention, aims at its safeguarding **as a whole**. Thus it also aims at responding to the collective will and concern of the communities, groups and individuals who historically have made an important contribution to the creation, protection, maintenance and re-creation of the ICH.

The 2003 Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage defines ICH as “the practices, representations, expressions, as well as the knowledge and skills (including instruments, objects, artefacts, cultural spaces), that communities, groups and, in some cases, individuals recognize as part of their cultural heritage”. It is sometimes called living cultural heritage, and is manifested, inter alia, in the following domains (Convention 2003):

- Oral traditions and expressions, including language as a vehicle of the intangible cultural heritage;
- Performing arts;
- Social practices, rituals and festive events;
- Knowledge and practices concerning nature and the universe;

për “Mbrotjtjen e Trashëgimisë Kulturore Materiale Kulturore dhe Natyrore”. Në fakt, numërohen një sërë instrumentesh që datojnë shumë më herët duke dëshmuar kështu shqetësimin global për TJM. Rekomandimi i UNESCO-s për mbrotjtjen e kulturës tradicionale dhe popullore të 1989-s, Deklarata botërore e UNESCO-s për diversitetin kulturor të vitit 2001 dhe në Deklarata e Stambollit e vitit 2002 miratuar në Tryezën e tretë të Rrumbullakët të Ministrave të Kulturës. Ata të gjithë theksojnë jo vetëm rolin e TJM në nxitjen e diversitetit kulturor dhe zhvillimin e qëndrueshëm, por edhe se si trashëgimia material janë zhvilluar bashkanrisht dhe sigurisht kanë ndikuar reciprokisht njëra-tjetrën.

Në kushtet e reja të globalizimit dhe të ndryshimeve shoqërore, të cilat krahas premisave për një dialog mes komuniteteve, sjellin gjithashtu rrethana për intolerancë, kërcënime të rënda për degradim, zhdukje dhe shkatërrim të trashëgimisë kulturore jomateriale, veçanërisht për faktin e mungesës së mjeteve për ruajtjen e saj, dilte e nevojshme hartimi i një instrumenti shtrëngues ndërkombëtar. Ky instrument – Konventa e 2003 - do të merrte nën mbrotjtje Trashëgiminë Kulturore Jomateriale *në tërësi*, për t’ju përgjigjur atij vullneti dhe shqetësimi mbarëbotëror të komuniteteve, grupeve apo individëve të cilët historikisht kanë luajtur një rol të rëndësishëm në prodhimin, ruajtjen, mirëmbajtjen dhe rikrijimin e trashëgimisë kulturore jomateriale.

Konventa Për Ruajtjen e Trashëgimisë Kulturore Jomateriale 2003, përcakton si *trashëgimi kulturore jomateriale praktikat, përfaqësimet, shprehjet si dhe dijenitë dhe aftësitë (duke përfshirë instrumentet, objektet, artifaktet, hapësirat kulturore) të cilat komunitetet, grupet dhe në disa raste individët, i konsiderojnë si pjesë e trashëgimisë së tyre kulturore*. Shpeshherë quhet trashëgimi kulturore e gjallë dhe që manifesto-het, sipas rastit, në fushat e mëposhtme (Konventa e UNESCO-s për “Mbrotjtjen e Trashëgimisë Kulturore Jomatëriale” - 2003):

- Traditat dhe shprehjet gojore, duke përfshirë gjuhën si mjet i shfaqjes dhe transmetimit të trashëgimisë kulturore jomateriale;

- Traditional craftsmanship.

As stipulated in Article 1, the goals of this Convention include:

- Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage;
- Promoting respect for the ICH on the part of communities, groups or individuals;
- Awareness raising at the local, national and international levels of the importance of ICH;
- Cooperation and international assistance.

According to the Convention, safeguarding implies the set of measures taken to assure the viability of the ICH, including its identification, documentation, research, protection, promotion, evaluation, transmission (mainly through formal and non-formal education) as well as the revitalization of various aspects of that heritage.

Specialized institutions in Albania, such as the Institute of Traditional Culture, have adopted a number of measures, processes and activities in Albania prior to and independent of the 2003 Convention in the area of identification, documentation and promotion of the intangible cultural heritage. During the 1990s, these processes were not so consistent due to a number of social, economic as well as cultural factors prevailing in Albania in the course of the past 25 years.

As a signatory of the 2003 Convention Albania has inscribed since 2005 only one ICH element on the UNESCO List of ICH Masterpieces in spite of the wealth of the ICH elements existing in its territory. The element of Iso-Poliphony celebrated its 10th anniversary on the UNESCO List in October 2015. Besides, there is a National List of 7 ICH Masterpieces.

By highlighting the rich diversity of the ICH existing in the territory of the Republic of Albania and the precious cultural values of each individual ICH element for the community practicing and enjoying it, the National ICH List should be a considerably lengthier and more inclusive one. Every single element on it is a masterpiece of the genius of the community which had created and has been passing it to the next generations. This is exactly the spirit of the 2003 Convention that, unlike the 1972 Convention, aims

- Artet përformuese;
- Praktikat sociale, ritualet, ngjarjet festives;
- Dijenitë dhe praktikat lidhur me natyren dhe gjithësinë;
- Zejet tradicionale.

Sikurse deklarohet që në Nenin 1, qëllimet e kësaj Konvente janë:

- Ruajtja e trashëgimisë kulturore jomateriale;
- Respektimi i trashëgimisë kulturore jomateriale të komuniteteve, të grupeve dhe të individëve;
- Ndërgjegjësimi në nivel lokal, kombëtar dhe ndërkombëtar për rëndësinë e trashëgimisë kulturore jomateriale dhe të vlerësimit të saj të ndërsjellë;
- Bashkëpunimi dhe asistenca ndërkombëtare.

Në kuptimin e kësaj Konvente, me **“Ruajtje”** kuptohen *masat* që synojnë *jetëgjatësinë* e trashëgimisë kulturore jomateriale, përfshirë këtu *identifikimin, dokumentimin, kërkimin, ruajtjen, mbrojtjen, promovimin, vlerësimin, përcjelljen*, kryesisht përmes *edukimit formal dhe joformal*, si dhe *rijetëzimi* i aspekteve të ndryshme të kësaj trashëgimie.

Institucionet e specializuara në Shqipëri si Instituti I Kulturës Popullore ka ndërmarrë një sërë masash, zhvillimesh dhe aktiviteteve në Shqipëri edhe përpara dhe pavarësisht nga Konventa e 2003 në fushën e identifikimit, dokumentimit dhe promovimit të trashëgimisë jomateriale. Pas viteve '90 këto procese nuk kanë ëënë konsistente falë një numri foaktorësh social, ekonomikësi dhe kulturorë që kanë dominuar gjatë 25 viteve të fundit në SHqipëri.

Shtet Palë në Konventën e 2003, SHqipëria ka të regjistruar një element të TJM në Listën e Representative të TJM të UNESCO-sNdërsa kemi një element të regjistruar në Listën e Trashëgimisë Kulturore Jomateriale, megjithë pasurinë e madhe në element të TJM që gjallojnë në territorin e saj. Iso-polifonia festoi 10 vjetorin e saj në UNESCO në tetor 2015. Krasaj saj, ekziston dhe lista në nivel kombëtar e “Kryeveprave të trashëgimisë Jomateriale” me 7 elementë.

Nisur nga diversiteti i pasur i trashëgimisë jomateriale që gjallon në territorin e Republikës së Shqipërisë dhe vlerat e pacmuara të secilit fenomen jomaterial

to protect the ICH elements as a whole, deliberately avoiding the creation of an artificial hierarchy of cultural values of the ICH. I must also underline that the compilation, updating and complementing of ICH lists at national level with living ICH elements takes priority for Albania as a signatory of the 2003 Convention.

In 2014, Albania was one of the ten countries that, in cooperation with the UNESCO Regional Bureau for Science and Culture in Europe (Venice, Italy) and the Secretariat of the 2003 Convention, piloted an analysis of the situation of ICH prepared by the UNESCO expert Prof. Nikolai Vukov (2014). The report identifies the needs of the ICH while making recommendations as to how best to address these needs for the benefit of the safeguarding of the intangible cultural heritage and its practitioners. This ICH needs-assessment on safeguarding intangible cultural heritage report is a good basis for developing relevant strategies, formulating policies and actions on the part of the State and other institutions directly or indirectly involved in the domain of the safeguarding of the ICH. Following are some of the main recommendations:

Legal framework

- To undertake steps either for developing and implementing a special law on the ICH or for amending the existing ones with the accompanying normative acts and legislative framework directly addressing the implementation of 2003 UNESCO Convention. To this effect:
- To augment the knowledge and enhance capacity of key stakeholders involved in policy making and the development of legislation for the safeguarding of the intangible cultural heritage with respect to the key concepts and provisions of the 2003 Convention, by discussing its implications for a policy and legal revision in Albania;
- To include in the legal analysis detailed references to the European legislation in the sphere of culture, by benefiting from the positive examples and placing due emphasis on the mechanisms directly related to the ICH;

për komunitetin që e gëzon dhe e mban gjallë atë, lista e këtyre elementëve/kryeveprave të TJM duhet të jetë shumë më e gjatë dhe gjithëpërfshirëse. Secili prej tyre përbën një kryevepër të gjenisë së komunitetit që e krijoi dhe e trashëgoi atë ndër breza. Dhe kjo është dhe fryma e Konventës 2003, ndryshe nga Konventa e 1972, ajo (2003) synon të mbrojë të gjithë elementët e trashëgimisë Jomateriale në tërësinë e tyre, duke synuar qëllimshëm shmangien e hirarkisë së vlerave të trashëgimisë jomateriale. Thënë kjo, krijimi, përditësimi dhe pasurimi i listës së TJM në nivel kokmbëtar me element të gjallë të TJM, përbën prioritet për Shqipërinë si Shtet palë në Konventën e 2003.

Në 2014, në bashkëpunim me Zyrën e UNESCO në Venecia dhe Sekretariatin e Konventës së 2003 në Paris, Shqipëria u bë një nga 10 vendet që pilotuan “Analizën e Situatës së TJM”. I kryer nga eksperti i UNESCO, Prof Nikolai Vukov (RAPORT “Vlerësimi i Nevojave mbi Mbrojtjen e Trashëgimisë Kulturore Jomateriale në Republikën e Shqipërisë” Përgatitur për UNESCO nga: Nikolai Vukov, Instituti i Etnologjisë dhe Studimeve të Folklorit me Muzeun Etnografik, Sofie, nëntor 2014), evidentoi nevojat e TJM dhe dha rekomandime se sit ë adresoheshin ato në të mirë të mbrojtjes së trashëgimisë kulturore jomateriale dhe të bartësave të saj. Raporti i Nevojave të TJM është një bazë e mirë për të ndërtuar strategjipërkatese, politika dhe ndërmarrë aksione nga ana e shtetit dhe institucioneve të tjera të angazhuara drejtëpërsëdrejti ose jo në fushën e mbrojtjes së trashëgimisë kulturore jomateriale. Në vijim janë disa nga rekomandime:

Në fushën e kuadrit ligjor:

- Të ndërmerren hapat për zhvillimin dhe zbatimin e nje Ligji të posacëm për Trashëgiminë Jomateriale ose të amendohet ai ekzistues me aktet normative që e shoqërojnë atë dhe kuadrin ligjor që e shoqëron atë si dhe kuadrin legjislativ që rregullon drejtëpërsëdrejti zbatimin e Konventës 2003. Për këtë qëllim:
- Të përforcohen njohuritë dhe kapacitetet e aktorëve kryesorë të angazhuar në zhvillimin e politikave dhe kuadrit ligjor për mbrojtjen e trashëgimisë

- To formulate a policy or national strategy for safeguarding the ICH with the participation of key stakeholders and to draw up an action plan for its implementation.

Institutional and administrative framework

- To create an advisory body for ICH and/or diversify the representation of the National Committee of ICH to include representatives of government bodies and NGOs, the community at large, minority groups, researchers, civil society, etc.;
- To set up a special unit with the Ministry of Cultural Affairs, focused exclusively on ICH-related activities; to hire the necessary staff, provide office space and technical facilities for that unit to carry out a coordinating role between institutions and stakeholders involved in safeguarding ICH in the country;
- To establish advisory mechanisms for the regional directorates of cultural heritage to backstop inventorying efforts, by enhancing the involvement of local museums in ICH-related activities or by creating working teams on a local level.

Awareness-raising

- To prepare an awareness raising plan for promoting the safeguarding of the ICH with community involvement as an overall policy at national, regional and local levels in Albania;
- To continue with the established practice of organizing festivals, fairs and marketplaces for traditional crafts while avoiding concepts misconstrued as adding 'authenticity' or 'artistic value' to living traditions;
- To encourage public participation in the inventorying and safeguarding of the ICH while making use of the opportunities provided by the internet and new communication technologies;
- To cooperate more fully with the media (TV, radio, cultural magazines, etc.) in public awareness-raising campaigns to cover topics related to the ICH safeguarding in Albania;
- To enhance the participation of young people in awareness-raising activities at local, regional and na-

kulturore jomateriale rreth koncepteve dhe neneve kryesore të Konventës së 2003, duke diskutuar implikimet përkatëse lidhur me rishikimin e e politikave dhe kuadrit ligjor në SHqipëri;

- Të përfshihen në analizën ligjore legjislacioni evropian në fushën e kulturës, duke përfutur nga shembujt pozitivë dhe vendosja e theksit mbi mekanizmat e lidhur drejtëpërsëdrejti me TJM;
- Të përgatitet një document I politikave apo një strategji për mbrojtjen e TJM me pjesmarrjen e aktorëve kryesorë të cilët të drejtojnë mendimin dhe veprimet e përbashkëta mbrojtjen e TJM në SHqipëri dhe të hartohet plani I veprimit për zbatimin e saj.

Në fushën Institutionale dhe administrative:

- Të krijohet një bord këshillimor për TJM dhe /ose të diversifikohet përfaqësimi I Komitetit Kombëtar të TJM duke përfshirë përfaqësues të institucioneve qeveritare dhe OJQ, përfaqësues të komunitetit, grupet minoritare, kërkues, shoqëria civile etj.
- Të krijohet një njësi e vecantë në Ministrinë e Kulturës e cila të përqendrohet ekskluzivisht me aktivitete të TJM; t'i sigurohet njësisë stafi I nevojshëm, zyra dhe mundësi teknologjike për të kryer rolin e koordinatorit ndërmjet institucioneve dhe aktorëve kryesorë të angazhuar në mbrojtjen e TJM në vend.
- Të krijohen mekanizma këshillimorë në Drejtoritë Rajonale të Kulturës Kombëtare që të mbështetin procesin e inventarizimit, duke nxitur angazhimin e muzeve loklaë në aktivitete që lidhen më TJM ose duke krijuar ekipe pune në nivel lokal.

Në fushën e ndërgjegjësimit

- Të përgatitet një plan ndërgjegjësimi për të promovuar mbrojtjen e TJM me pjesmarrjen e komunitetit, si një politikë të përgjithshme në nivel kombëtar, rajonal dhe lokal në Shqipëri;
- Të vijohet praktika e festivaleve, panairove dhe e tregjeve të produkteve artizanale, krahas shmangies së koncepteve që bartin "autenticitet" apo "vlerë artistike" të traditave të gjalla;
- Të nxitet pjesmarrje publike në inventarizimin dhe

tional level, especially through educational programs and project activities carried out by local administrations and NGOs.

In the area of education

- To undertake steps for expanding the presence of the ICH in school curricula, while combining general information about the ICH with practical activities showcasing safeguarding practices;
- To prepare ICH-related materials for students at different levels of education, including primary school children;
- To provide special capacity-building training for school teachers to integrate ICH in teaching and encourage schools to develop extra-curricular courses in ICH that would include field visits and interaction with ICH practitioner communities;
- To develop specialized programs at BA, MA and PhD level in Albanian universities that would be closely focused on safeguarding the ICH;
- To consider training PhD students on topics closely related to ICH;
- To expand the good practice of organizing summer schools focusing on ICH and involving young people in observing, learning and practicing living traditions present in different parts of the country.

Inventorying

- To develop a strategy for inventorying ICH in the country with practical guidelines and concrete involvement of communities and the relevant institutions in the inventorying process;
- To reinforce the knowledge and capacity of decision makers and government officials as well as of NGOs, relevant institutions and communities for using community-based approaches to inventorying the intangible cultural heritage with a view to developing a framework and methodology tailored to the context of Albania;
- To divest government responsibility for inventorying and safeguarding the ICH to decentralized levels

mbrojtjen e e TJM krahas përdorimit të mundësive që krijojnë internet apo teknologjitë e reja të komunikimit;

- Të bashkëpunohet më shumë me median në fushatat e ndërgjegjësimit në mbulimin e temave që lidhen me mbrojtjen e TJM në Shqipëri (TV, radio, cultural magazines, etc.);
- Të nxitet pjesmarrja e të rinjve në veprimtaritë e ndërgjegjësimit në nivel lokal, vecanërisht përmes programeve të edukimit dhe projekteve të organizuara nga pushteti lokal dhe OJQ;

Në fushën e edukimit

- Të ndërmerren hapa për një prezencë më të gjerë të TJM në kurrikulën shkollore, ndërsa duhet të shohet informacioni i përgjithshëm mbi TJM me veprimtari praktike që demonstronë praktika në mbrojtje të TJM;
- Të përgatiten material mbi TJM për nxënësit e niveleve të ndryshme , duke përfshirë nxënësit e shkollës fillore;
- Të organizohet trajnime të vecanta për mësuesit e shkollave për të përmirësuar aftësitë e tyre për të integruar TJM në procesin e të mësuarit dhe të nxitin shkollat të zhvillojnë kurse ekstra-kurrikulare mbi TJM ku të përfshiheshin edhe vizita në terren dhe ndërveprimi me komunitetet e TJM;
- Të organizohen programe të specializuara në nivel BA, MA dhe PhD në universitetet shqiptare të cilët do të fokusoheshin ngushtësisht në mbrojtjen e TJM;
- Të shihet mundësia për trajnimin e studentëve të PhD mbi tema që lidhen me tema rreth TJM;
- Të zgjerohet praktika e mirë e organizimit të shkollave verore që fokusohen mbi TJM dhe që angazhojnë të rinj në identifikimin, mësimin dhe praktikimin e traditave të gjalla prezente në krahina të ndryshme të vendit;

Në fushën e inventarizimit

- Hartimi i një strategjie për inventarizimin e TKJM në vend, me udhëzime praktike dhe angazhim konkret të komunitetit dhe institucioneve në këtë proces,

as much as possible, while providing adequate human and financial resources;

- To revise the Bill on Cultural Heritage with a view to expanding the notion of documentation and registration of 'intangible heritage' in order to include the specific requirements for inventorying ICH with the involvement of the communities concerned.

In the area of capacity building

- To organize a series of training workshops for officials from the Ministry of Culture and other government agencies, civil servants from regional and local bodies of government, researchers, teachers, journalists, media specialists, and, last but not least in importance, community representatives on the following topics: (1) key concepts and principles of the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage and the requirements for implementation at national level for all the different stakeholders concerned at central and decentralized levels; (2) community-based inventorying and practices of the safeguarding of ICH; (3) policy making and drafting of statutory framework; (4) implementation of the 2003 Convention and of the various measures aimed at safeguarding the ICH;
- To organize separate workshops and training modules for school teachers and representatives of cultural institutions in different districts of the country, students and community members, to enhance their participation in inventorying and safeguarding processes.

In line with these recommendations, the National Strategy for Culture and the new Law on Cultural Heritage are due soon and, unlike previous statutory instruments, these will address the ICH directly and properly. Meanwhile, a number of steps have been undertaken which constitute a good basis for further systemic actions:

In 2014

1. The *Show your Culture* interactive platform was launched to encourage all interested parties to up-

- Të konsolidohen njohuritë dhe kapacitetet e vendim-marrësve dhe zyrtarëve qeveritarë si dh etë OJQ, institucioneve dhe komuniteteve respective mbi qasjet me bazë komunitetin në inventarizimin e trashëgimisë kulturore jomateriale me synim zhvillimin e një kuadri dhe metodologjie në përputhje me kontekstin shqiptar;
- Të delogohet përgjegjësia qeveritare për inventarizimin dhe mbrojtjen e TJM tek sa më shumë nivele të decentralizuara, duke i vënë në dispozicion burime njerëzore dhe financiare;
- Të rishikohet draft Ligji për Trashëgiminë Kulturore për të zgjeruar nocionin e dokumentimit dhe regjistrimit të trashëgimisë jomateriale për të përfshirë edhe kërkesat specifike për inventarizimin e TJM me përfshirjen e komuniteteve respective;

Në fushën e ngritjes së kapaciteteve

- Organizimi I një sërë trajnimesh për zyrtarët e kulturës dhe të ministrive të tjera, nëpunësve civilë në institucionet rajonale dhe locale, punonjësit kërkuar, mësuesit, gazetarët, specialistët e mediave dhe përfaqësues të komuniteteve mbi temat sa vijon: (1) konceptet dhe parimet kryesore të Konventës për Mbrojtjen e Trashëgimisë Kulturore Jomateriale dhe kërkuesat për zbatimin e saj në nivel kombëtar për të gjithë aktorët kryesorë në mënyrë të përqëndruar dhe të lirë. (2) Inventarizimi me bazë komunitetin dhe praktika positive të mbrojtjes së TKJ; (3) Zhvillimi I kuadrit ligjor dhe politikave; (4) Zbatimi I Konventës 2003 dhe masave të tjera për mbrojtjen e TKJ;
- Organizimi i ëorkshop-eve moduleve trajnuese të vecanta për mësuesit dhe përfaqësuesit e institucioneve kulturore në rajone të ndryshme të vendit, studentë, anëtarët e komunitetit për të nxitur pjesëmarrjen e tyre në proceset e inventarizimit dhe të ruajtjes së TKJ.

Në përputhje me këto rekomandime, po hartohen Strategjia për Kulturën dhe Ligji për Trashëgiminë Kulturore ku ndryshe nga derimë tani, TKJ do të trajtohet në to. Ndërkohë janë ndërmarrë hapa që përbëjnë një bazë të mirë për aksione sistemike të mëtejshme

**102 years old
bearer from Lezha
at the Gjirokastra
National Folk
Festival, 2015**

© Zhulieta Harasani

**Bartësi 102
vjeçar nga Lezha,
ne Festivalin
Kombëtar Folklorik
të Gjirokstrës, 2015**

© Zhulieta Harasani

**Tirana group,
winner of the
first prize at
the National
Folk Festival of
Gjirokastra, 2015**

© Zhulieta Harasani

**Grupi i Qarkut
Tiranë, Fitues
i Çmimit I
në Festivalin
Kombëtar Folklorik
të Gjirokstrës, 2015**

© Zhulieta Harasani

load audio-visual materials documenting the ICH elements belonging to their own family or community. The interactive ICH map has been enriched with new elements during 2015 as well.

2. *Comics about Albanian Legends* is a competition first launched in 2014. It is the first ever competition organized in Albania about comics as an artistic genre. So it was very well received if only for that reason. The winners of its second edition will be announced in December 2015.

3. The Cultural Diversity Day was celebrated with the participation of all the minorities and cultural groups as a way of enhancing their pride in the diversity of their cultural expressions.

4. *Faith* was the title of an exhibition highlighting the religious harmony prevailing in Albania; it was inaugurated on the occasion of the visit of Pope Francis to Albania.

5. At about 20 ICH-related projects submitted by NGOs and individuals have received financial support from the Ministry of Culture.

6. *Re-creation of Folk Costumes* was an initiative involving experienced and young artisans in the creation of eighty folk costumes under the supervision of the Folk Tradition NGO and experts of the Institute of Anthropology and Art Studies.

7. Key members of the leadership of institutions responsible for the ICH received international training organized by the UNESCO Venice Office, The ICH Centre in Sofia under the auspices of UNESCO, etc.

8. Meetings, trainings and discussions were organized with twenty districts on ICH elements and their practitioners in the respective districts to represent them at the National Folk Festival in 2015.

9. The ICH needs-assessment was carried out in co-operation with UNESCO Venice Office.

In 2015:

1. The Gjirokastra National Folk Festival brought together 2,300 ICH practitioners and folk artists, dancers, singers and researchers from Albania, Kosovo, Montenegro, Macedonia, Turkey, Greece, Italy,

Në 2014

1. U lancua projekti “Trego Kulturën Tënde”: për herë të parë u angazhuan komunitete të ndryshme për të sjellë elementë identitarë të tyre dhe të komunitetit që përfaqësonin. Këto elementë u uploaduan në hartën interaktive të trashëgimisë Jomateriale në faqen e Ministrisë së Kulturës.

2. U organizua konkursi i Novelave Grafike me temë nga Trashëgimia Jomateriale “Legjendat Shqiptare” për herë të parë në Shqipëri si një zhanër artistic. Konkursi u prit shumë mirë edhe për këtë arsye. Fituesit e edicionit të dytë të konkursit të novelave grafike u shpallën në dhjetor 2015..

3. U festua dita e diversitetit kulturor me element kryesisht kulturorë jomateriale të minoriteteve të ndryshme në territorin e Republikës së Shqipërisë.

4. U organizua ekspozita e përkohshme “Besim” mbi bashkëjetesën fetare, me rastin e ardhjes së Papës në Shqipëri.

5. U mbështetën financiarisht mbi 20 projekte kryesisht në fushën e TKJ.

6. U ndërmorr nisma për rikrijimin e 80 kostumeve popullore tradicionale përmes angazhimit dhe trajnimit të artizanëve nën drejtimin e shoqatës “Tradita Popullore” dhe në bashkëpunim të ngushtë me ekspertët e Institutit të Antropologjisë dhe Studimit të Artit.

7. Drejtues të TKJ ndoqën trajnime të organizuara nga Qendra Rajonale për TKJ nën UNESCO në Sofie gjatë 2014.

8. U organizuan takime/trajnime/diskutime në qendër dhe në bazë me grupet e punës të trashëgimisë jomateriale të ngritur për përgatitjet dhe me bartës mbi lementët e TKL që do t'i përfaqësonin në Festivalin e Gjirokastrës 2015.

9. U hartua raporti i vleresimit të situatës në TJM në bashkëpunim me UNESCO Venice Office.

Në 2015

1. U organizua Festivali Kombëtar Folklorik I

Switzerland, the USA, etc.

2. A Post-Gjirokastra National Folk Festival Conference was organized in cooperation with the National Institute of Anthropology and Art Studies to convene ICH experts and researchers in deliberation of the ICH elements presented at the Festival. The minutes of the Scientific Conference have since been published.

3. Four ICH-related festivals were organized in various districts of Albania by the National Centre for Folk Events in cooperation with the municipalities of the respective cities while several others were financially supported.

4. Forty experts, specialists and community representatives actively attended a five day training course on the Implementation of 2003 Convention conducted by UNESCO experts with the support of the ICH Centre in Sofia under the auspices of UNESCO.

5. The Ministry of Culture of Albania has been involved in the activities of the Regional Centre for the Safeguarding of Intangible Heritage in Sofia under the auspices of UNESCO. The General Director for Cultural Heritage and Diversity of the Ministry of Culture of Albania was elected as the Chair of the General Assembly of the Sofia Regional ICH Centre, which encompasses 14 countries in the region.

6. High-ranking officials of the Ministry of Culture in charge of ICH took part in ICH related debates, trainings and conferences organized during the last two years at regional and international level, thus creating a 'momentum' in the implementation of the 2003 Convention at national level in Albania.

The finalization of the new Law on Cultural Heritage and the National Strategy for Culture will provide a sound basis for further strategic steps to be taken for the safeguarding of the ICH in Albania. While community-based inventorying has already been identified as a priority, there is a need for reconceptualizing:

1. The activity and role of the National Committee for ICH with a view of increasing its effectiveness in ICH safeguarding and making the most of its expertise;

2. The mission and activity of the National Centre for Folk Events with a view of charging it with the re-

Gjirokastrës 10-16 Maj 2015 me pjesmarrjen e 2300 bartësve, artistëve popullorë, valltarë e këngëtarë e kërkuës nga Shqipëria, Kosova, Maqedonia< Turqia, Greqia, Italia, Zvicra, Sh.B.A. etj.

2. Në bashkëpunim me Institutin e Antropologjisë dhe Studimeve të Artit u organizua Konferenca Shkencore Post Festival ku u mbledhën ekspertë dhe kërkuës për të diskutuar mbi elementët e TKL të paraqitura në Festivalin e Gjirokastrës 2015. Prezantimet e Konferencës janë botuar.

3. Katër festivale të lidhura me elementë të TKJ u organizuan në qytete të ndryshme të Shqipërisë falë bashkëpunimit të Qendrës Kombëtare të Veprimtarive Folklorike dhe Bashkive në qytetet respective, ndërsa një numër të tjerë u mbështetën financiarisht.

4. 40 ekspertë, specialist dhe përfaqësues komunitetesh ndoqën trajnimin 5 ditor mbi "Zbatimin e Konventës së UNESCO-s 2003 për Ruajtjen e Trashëgimisë Jomateriale në nivel kombëtar" me ekspertë të UNESCO-s me bashkëfinancimin e Qendrës së TJM në Sofie nën kujdesin e UNESCO.

5. Ministria e Kulturës e Shqipërisë ka qenë active në veprimtaritë e Qendrës Rajonale për Mbrojtjen e TKJ nën kujdesin e UNESCO në Sofie të Bullgarisë. Drejtoresha e Përgjithshme e Trashëgimisë në Ministrinë e Kulturës së Shqipërisë u zgjodh Kryetare e Ansamblesë së Përgjithshme të kësaj Qendre ku aderojnë 13 shtete nga rajoni.

6. Drejtues të TKJ në të gjitha nivelet janë ekspozuar në debatet/trajnimet/konferencat e organizuara gjatë dy viteve të fundit në nivel rajonal dhe ndërkom-bëtar duke krijuar një momentum në zbatimin e Konventës së 2003 në nivel kombëtar në Shqipëri.

Hartimi dhe miratimi i Ligjit të ri të Trashëgimisë Kulturore dhe Strategjisë së Kulturës do të përbëjnë një bazë të mirë për hapat strategjikë që do të ndërmerren për mbrojtjen e TKJ në Shqipëri. Ndërsa inventarizimi me bazë komunitetin është identifikuar si prioritet, është e domosdoshme të rikonceptualizohet:

1. Veprimtaria dhe roli i Komitetit Kombëtar të TKJ për të rritur efektivitetin duke shfrytëzuar më mirë ekspertizën që sjellin me vete.

sponsibility to oversee the fulfillment of all the obligations of Albania as a signatory of the 2003 Convention deriving from it;

3. To improve the communication and cooperation of the National Centre for Folk Events with ICH experts at the Regional Department of National Culture, the Institute of Anthropology and Art Studies and the local authorities to the benefit of ICH.

The Ministry of Culture of Albania will intensify regional collaboration with international and regional partners in the framework of the Sofia Regional ICH Centre as well as in pursuit of bilateral agreements. For that reason, the Sofia Regional Centre is considered to be an asset for our region, adding value to the national ICH efforts to maximize their impact on the safeguarding of the ICH in our region as a whole.

References:

Convention 2003: UNESCO. Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. – <http://www.unesco.org/culture/ich/en/convention> (last accessed February, 13 2016).

Vukov, Nikolai 2014: Needs-assessment on Safeguarding Intangible Cultural Heritage in the Republic of Albania. Report Prepared for UNESCO. – http://www.unesco.org/culture/ich/doc/src/REPORT-Albania_needs_assessment-NVukov-2015.doc (last accessed February, 13 2016).

2. Misioni dhe veprimtaria e Qendrës Kombëtare të Veprimtarive Folklorike në mënyrë që ajo të marrë përsipër përgjegjësinë për të realizuar të gjitha detyrimet e Shqipërisë si shtet-palë në Konventën e 2003 që rrjedhin nga kjo Konventë,

3. Komunikimin dhe bashkëpunimin e Qendrës Kombëtare të Veprimtarive Folklorike me Institutin e Antropologjisë dhe Studimeve të Artit dhe autoritetet vendore në të mirë të TKJ.

Ministria e Kulturës e Shqipërisë do të intensifikojë bashkëpunimin rajonal me partner rajonalë dhe ndërkombëtarë në kuadrin e Qendrës Rajonale të ICH në Sofie si dhe në kuadrin e marrëveshjeve dy-palëshe. Për këtë arsye, Qendra rajonale e Sofies konsiderohet si një asset për rajonin tonë që shton vlerë në përpjekjet kombëtare që lidhen me TKJ për të maksimizuar përpjekjet tona për mbrojtjen e TKJ në rajonin tonë në tërësi.

Literaturë:

Convention 2003: UNESCO. Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. – <http://www.unesco.org/culture/ich/en/convention> (13.02.2016).

Vukov, Nikolai 2014: Needs-assessment on Safeguarding Intangible Cultural Heritage in the Republic of Albania. Report Prepared for UNESCO. – http://www.unesco.org/culture/ich/doc/src/REPORT-Albania_needs_assessment-NVukov-2015.doc (13.02.2016).

BOSNIA AND HERZEGOVINA

The School for Embroidery of Zmijanje, 2015

© N.Zagorac

Школа веза у Змијању, 2015

© Н. Загорац

Measures Taken by the Republic of Srpska for the Implementation of the UNESCO Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage

Мјере за спровођење Унескове Конвенције о очувању нематеријалног културног наслеђа које је предузела Република Српска

Marija Radakovic

Senior curator – Museum Kozara in Prijedor, Republic of Srpska, Bosnia and Herzegovina

Марија Радаковић

Виши кустос, Музеј Козаре Приједор, Република Српска, Босна и Херцеговина

In 2009 Bosnia and Herzegovina ratified the UNESCO Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. According to the procedure established in Bosnia and Herzegovina for the ratification of international legal instruments, the Republic of Srpska is one of the two entities competent for the management and protection of culture in Bosnia and Herzegovina in compliance with the highly decentralized competences in the field of culture. The ratification process preceded the official procedure for accession to the Convention.

Following the Dayton Peace Agreement and the Constitution of Bosnia and Herzegovina, culture is respectfully within the competences of the Republic of Srpska and the Federation of Bosnia and Herzegovina. Art. 27 of the Constitution of the Republic of Srpska (Službeni glasnik Republike Srpske br. 21/92, 21/02, 48/11, Official Gazette of Republic of Srpska, No. 21/92, 21/02, 48/11) guarantees freedom of cultural and artistic expression whereas Art. 34 guarantees freedom of ethnicity and culture. The cultural heritage, whose protection, safeguarding, use, improvement and creation are governed by special laws, is of paramount interest for the Republic of Srpska.

Босна и Херцеговина је 2009. године ратификовала Унескову Конвенцију о заштити нематеријалног културног наслеђа. Република Српска је у складу са високо децентрализованом надлежношћу у области културе у Босни и Херцеговини, односно као један од два ентитета који су надлежни за културу у Босни и Херцеговини, дала своју сагласност на ову Конвенцију у оквиру редовне процедуре у БиХ у погледу усвајања међународних правних инструмената, а која је претходила званичној процедури за приступање Конвенцији о нематеријалној културној баштини.

На основу Дејтонског мировног споразума, као и Устава Босне и Херцеговине култура је у надлежности ентитета, односно Републике Српске и Федерације Босне и Херцеговине. Устав Републике Српске (Службени гласник Републике Српске, број 21/92, 21/02, 48/11), чланом 27. гарантује слободу културног и умјетничког стварања, а чланом 34. гарантује слободу изражавања националне припадности и културе. Културна баштина је од општег интереса за Републику Српску чија се заштита и очување, кориштење, унапређење и управљање уређује посебним законима.

The Intangible Cultural Heritage of the Republic of Srpska

With the ratification of the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage, Bosnia and Herzegovina, and in particular the Republic of Srpska has undertaken the obligation to implement the guidelines of the Convention in the sphere of safeguarding of its intangible cultural heritage.

According to the Law on Ministries of Republic of Srpska (Službeni glasnik Republike Srpske br. 16/ 2011, Official Gazette of Republic of Srpska No. 16/2011), the Ministry of Education and Culture proposes for adoption laws and other legislation in the field of culture, cultural policy and the strategy for cultural development of the Republic of Srpska. The Ministry is the competent authority in the field of culture, cultural policy, as well as in the sphere of safeguarding of our cultural heritage.

In view of the above, a Law on Museum Activities was passed (Službeni glasnik Republike Srpske br. 89/08 i br. 57/12, Official Gazette of Republic of Srpska No. 89/08 and No. 57/12) on the basis of which the ICH is defined as follows:

Article 1

(3) The ICH consists of knowledge, skills and arts referring to nature and to the human being, which is the basis for the creation of tangible cultural values transmitted from generation to generation, for the purposes of their safeguarding, and which provide a sense of identity and continuity. These are recognized by individuals as part of their cultural heritage.

(4) In accordance with paragraph 3 of this article, the ICH consists of:

- a) *Language and speech;*
- b) *Oral tradition;*
- c) *Literature and other means of verbal expression;*
- d) *Performing arts:*
 - *Music;*
 - *Songs;*
 - *Dances and other performing arts;*
- e) *Events reflecting phenomena and processes in*

Нематеријално културно наслеђе Републике Српске

Ратификацијом Конвенције о очувању нематеријалног културног наслеђа, Босна и Херцеговина, односно Република Српска, се обавезала да ће спроводити одреднице Конвенције у циљу заштите нематеријалног културног наслеђа.

На основу Закона о министарствима Републике Српске (Службени Гласник Републике Српске бр.16/2011) за подручје културе, културне политике, као и заштите културног наслеђа надлежно је Министарство просвјете и културе Републике Српске, које доноси законе и друге правне прописе из области културе, културну политику и стратегију развоја културе Републике Српске.

У вези с тим донијет је и Закон о музејској дјелатности (Службени гласник Републике Српске бр. 89/08 и 57/12), на основу кога се дефинише нематеријално културно наслеђе:

Члан 1.

(3) НКН су знања, умијећа и вјештине које се односе на природу и човјека и које представљају основу за производњу материјалних културних добара, која се преносе са генерације на генерацију и пружају осјећај идентитета и континуитета, а са циљем његовог очувања, које заједнице, групе и појединци препознају као дио свог културног наслеђа.

(4) У складу са ставом 3. овог члана, НКН подразумева:

- a) *језик и говор,*
- b) *усмена предања,*
- c) *књижевност и друге облике језичког изражавања,*
- d) *извођачке умјетности:*
 - *музика,*
 - *пјесме,*
 - *игре и друге извођачке облике,*
- e) *догађаје о појавама и процесима у друштву који свједоче о развоју природе и друштва од историје до данас,*

society which witness the development of nature and society from prehistoric times to the present times;

f) Knowledge and social practices related to customs, religious rites, rituals and festivities, and the skills obtained through these;

g) Skills related to traditional tradecrafts;

h) Original procedures and methods of creation of works of art.

Regarding the safeguarding of the ICH, the Ministry of Education and Culture of the Republic of Srpska acts through its national institution – The Museum of the Republic of Srpska. It coordinates its efforts with other museums in the country, the Institute for the Protection of the Cultural, Historical and Natural Heritage of the Republic of Srpska, other cultural institutions, the academic community, local communities and individuals who are the bearers, custodians and practitioners of the ICH of the Republic of Srpska.

Concerning the safeguarding of the ICH of the Republic of Srpska, the following actions have been undertaken:

1. In 2011, a Commission for the ICH was established within the Ministry of Education and Culture of the Republic of Srpska. It comprises of seven experts in the field of ethnology, ethnomusicology, Serbian language and safeguarding of cultural heritage.

2. Also in 2011, at the proposal of local communities and ethnologist-curators of the Museum of Republic of Srpska (Banja Luka, Prijedor, Doboj, Bijeljina and Trebinje), a preliminary list of ICH was compiled. The list consists of the following seven elements:

- Patron Saint;
- Lighting of Zeznica;
- Olympics in Nevesinje;
- Embroidery from Zmijanje;
- Blacksmithing in Mrkonjic Grad;
- Language of Banjani (Bricklayers' 'Secret Language' from Osat);
- Picking Herbs Iva in the Ozren Mountain.

3. In 2012 a Department for ICH was formed as a part of the Museum of the Republic of Srpska. This

ђ) знања и друштвене праксе о обичајима, вјерским обичајима, обредима и свечаностима и вјештине стечене на основу тога,

е) вјештине које се односе на традиционалне занате и

ж) оригиналне поступке и начине израде умјетничког дјела.

У погледу НКН Министарство просвјете и културе Републике Српске, преко своје републичке јавне установе Музеја Републике Српске, остварује координацију у погледу стручних послова са осталим музејима у Републици Српској, Заводом за заштиту културног историјског и природног наслеђа Републике Српске, установама културе, академском заједницом, локалним заједницама и појединцима који су носиоци, чувари и истраживачи НКН у Републици Српској.

У погледу заштите НКН Републике Српске до сада је урађено следеће:

1. У 2011. години, формирана Комисија за НКН Министарства просвјете и културе Републике Српске. У комисији је седам стручњака из области етнологије, етномузикологије, српског језика и заштите културних добара.

2. Такође у 2011. години, на основу приједлога локалних заједница и кустоса етнолога запослених у музејима Републике Српске (Бања Лука, Приједор, Добој, Бијељина и Требиње) формирана је прелиминарна листа НКН Републике Српске. Листу чини седам елемената и то:

- Крсна слава
- Паљење жежнице
- Невесињска олимпијада
- Змијањски вез
- Ковачки занат у Мркоњић Граду
- Бањачки говор (неимарски "тајни говор" из Осата)
- Брање траве Иве на Озрену

3. У 2012. години у Музеју Републике Српске је оформљено Одјељење за НКН Републике Српске. Ово одјељење у сарадњи са Министарством просвјете и културе Републике Српске је цен-

Department, together with the Ministry of Education and Culture of the Republic of Srpska, constitutes the central coordinating body for the implementation of the UNESCO Convention for the Safeguarding of Intangible Cultural Heritage and for the safeguarding of the ICH in the Republic of Srpska. Based on the proposals of the stakeholders interested in the safeguarding of intangible cultural heritage, the Department proposes elements for inscription on the list of ICH of the Republic of Srpska. It also maintains a database and manages the safeguarding of ICH.

4. In 2012, after a proposal by the Ministry of Education and Culture of the Republic of Srpska and the Department for ICH with the Museum of the Republic of Srpska, the Government adopted amendments to the Law on Museum Activities mentioned above by adding clauses concerning the safeguarding of the ICH. With the introduction of ICH into the existing legislation, the conditions for nomination of ICH elements from the Republic of Srpska for inscription on the UNESCO Lists of ICH were created.

5. In 2013, at the initiative of the Local History Department at Zmijanje, the Department for ICH with the Museum of the Republic of Srpska prepared the first nomination for the UNESCO Representative List of the Intangible Cultural Heritage, namely, Embroidery from Zmijanje. In the session of the National Commission for UNESCO of Bosnia and Herzegovina, held on March 23, 2013, the nomination was approved and submitted to UNESCO Headquarters in Paris. The nomination was inscribed in 2014 on the Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity.

6. Listed below are some additional activities in fulfilment of the requirements of the 2003 Convention:

- A field research on the ancient trades of the Republic of Srpska was conducted; its findings served as the basis for an eponymous monograph published subsequently;
- A promotional video was filmed under the title 'Embroidery of Zmijanje';
- A curriculum teaching connected with the manu-

трално координационо тијело за спровођење Конвенције о заштити нематеријалног културног наслеђа, као и за заштиту нематеријалног културног наслеђа Републике Српске. Одјељење формира Листу НКН РС на основу приједлога свих заинтересованих за нематеријално наслеђе, прави базу података и врши координацију у погледу заштите нематеријалног наслеђа.

4. У 2012. години, на основу приједлога Министарства просвјете и културе у Влади Републике Српске и Одјељења за НКН Музеја Републике Српске, урађене су измјене и допуне наведеног Закона о музејској дјелатности. У постојећи закон су уврштени чланови о заштити нематеријалног културног наслеђа. Увођењем нематеријалног културног наслеђа у законску регулативу створени су услови за номинацију нематеријалног културног наслеђа Републике Српске на УНЕСКО-ву листу нематеријалног културног наслеђа човјечанства.

5. У 2013. години, на основу иницијативе Завичајног удружења "Змијање", одјељење за НКН Републике Српске је припремило прву номинацију за УНЕСКО-ву листу нематеријалног културног наслеђа човјечанства "Змијањски вез". На сједници Комисије Босне и Херцеговине за сарадњу са УНЕСКО-м, одржаној 25. марта 2013. године, ова номинација је одобрена и послана у УНЕСКО у Париз. Номинација је ушла у разматрање за циклус 2013 – 2014. година.

6. Поред наведеног, урадили смо следеће:

- Извршено је теренско истраживање на територији Републике Српске "Стари занати у Републици Српској" и на основу овог истраживања објављена је монографија "Стари занати у Републици Српској",
- снимљен је промотивни филм о "Змијањском везу",
- у Основним школама на Змијању (Рибник, Хан Кола, Стричићи и Бронзани Мајдан) покренули смо "Школу змијањског веза". У овим школама старије становнице наведених мјеста обучавале су

facture of the Zmijanje embroidery was introduced in the schools of Zmijanje (at Ribnik, Han Kola, Stricici and Bronzani Majdan). Elderly female residents of the above mentioned places have been recruited to teach children with interests in the field of the art of the embroidery of Zmijanje. So far around thirty participants have completed the course.

- We regularly participate in conferences hosted by the Regional Centre for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage in South-Eastern Europe based in Sofia – Bulgaria, as well as in the regular meetings of Southeast Experts Network on Intangible Cultural Heritage.

7. An exhibition about the Zmijanje Embroidery School was held in August 2013 in the Museum of the Republic of Srpska, showcasing the skills of participants in the above mentioned course.

8. Also in 2013, new proposals for the inclusion of additional elements on the List of the Intangible Cultural Heritage of Republic of Srpska were collected in cooperation with local communities throughout the Republic of Srpska.

9. In November 2014, the embroidery of Zmijanje was inscribed on the UNESCO Representative List of the Intangible Cultural heritage of Humanity. This was the first element representing Bosnia and Herzegovina on that List.

10. An exhibition of the embroidery of Zmijanje was organised at the embassy of Bosnia and Herzegovina in Belgium.

The exhibition was also presented next to the Office of the President of Bosnia and Herzegovina in Sarajevo; a Certificate of Inscription on the Representative List was bestowed upon the practitioners of that element on the official ceremony which took place there.

The National Assembly of the Republic of Srpska in Banja Luka organised an exhibition under the name 'The Embroidery of Zmijanje – Part of the World Cultural Heritage'; the monograph on the embroidery of Zmijanje was also promoted. The event was organised under the high patronage of Mr. Nedeljko Cubrilovic, the President of the National Assembly of

заинтересовану дјецу да раде змијањски вез. До сада је ову обуку прошло око тридесет полазница.

- Редовно присуствујемо скуповима који се одржавају у Центру за нематеријално културно наслеђе Југоисточне Европе у Софији у Бугарској, као и редовним годишњим семинарима о нематеријалном културном наслеђу Југоисточне Европе.

7. Урађена је изложба „Школа Змијањског веза“ која је у августу 2013. отворена у Музеју Републике Српске на којој су јавности приказани радови ученика који су настали у поменутој Школи Змијањског веза.

8. Такође, у 2013. години, прикупљени су нови приједлози за проширивање листе нематеријалне културне баштине Републике Српске, ово је урађено у сарадњи са локалним заједницама широм Републике Српске.

9. У новембру мјесецу 2014. године, Змијањски вез је уписан на УНЕСКО-ву Репрезентативну листу НКН. Ово је први елемент испред Босне и Херцеговине који је уписан на Репрезентативну листу.

10. Промоција Змијањског веза у 2015. години одржана је у амбасади Босне и Херцеговине у Бриселу у Белгији.

Приредили смо изложбу и промоцију веза, након Брисела у Предсједништву Босне и Херцеговине у Сарајеву приказали смо изложбу веза и том приликом нам је уручен Сертификат о упису веза на Репрезентативну листу.

У Народној скупштини Републике Српске у Бања Луци приредили смо изложбу „Змијањски вез – свјетско културно наслеђе“, изложбу је пратила и монографија о Змијањском везу. Покровитељ ове манифестације је био предсједник Народне скупштине Републике Српске господин Недељко Чубриловић.

Након Бања Луке изложба је постављена у Етнографском музеју у Београду, у Србији. Након Београда планирано је да изложба путује и по другим земљама у окружењу у циљу промовисања Змијањског веза.

Promotion in the Embassy of Bosnia and Herzegovina in Brussels, 2015

© N. Zagorac

Промоција у амбасади Босне и Херцеговине у Бриселу, 2015

© Н. Загорац

the Republic of Srpska.

After its presentation in Banja Luka the exhibition was shown at the Ethnographic Museum in Belgrade, Serbia. There are plans to show it also in neighbouring countries in order to promote the embroidery of Zmijanje.

11. Draganasgarden, a Swedish local community association, organized multiple workshops on the em-

11. Локална заједница, односно удружење Draganasgarden је у више градова у Шведској организовало радионице о изради Змијањског веза.

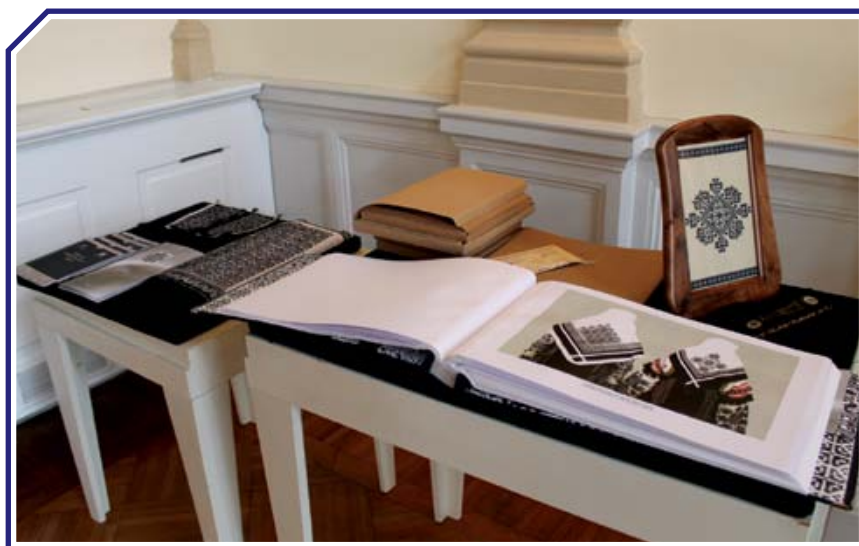
12. Такође Хуманитарно удружење жена „Дуга“ је и прије саме номинације и уписа Змијањског веза, а такође и послеје организовало низ циклуса школа Змијањског веза кроз које је прошло више стотина полазница разних узраста, а у циљу прено-

The Exhibition in the Presidency of Bosnia and Herzegovina in Sarajevo, 2015

© N. Zagorac

Изложба у предсједништву Босне и Херцеговине у Сарајеву, 2015

© Н. Загорац

***The Exhibition in the National
Assembly of the Republic of Srpska
in Banja Luka, 2015***

© N. Zagorac

***Изложба у скупштини
Републике Српске у Бања Луци,
2015***

© Н. Загорац

broidery from Zmijanje throughout Sweden.

12. Duga, a women's humanitarian association has prior to and following the inclusion of the embroidery from Zmijanje organized a number of cycles of the School of embroidery from Zmijanje, which were attended by several hundred participants of all ages with the purpose of passing on knowledge, skills and arts regarding the embroidery.

13. Finally, in addition to its principal functions of coordinating all relevant activities and drafting amendments to the Law on Museum Activities of the Republic of Srpska in the sphere of ICH, the Ministry of Education and Culture of the Republic of Srpska has also prepared the standard registration forms for this part of the National Inventory of Cultural Heritage which refers to the Intangible Cultural Heritage of the Republic of Srpska.

***Humanitarian association of women Duga organized
the school of embroidery from Zmijanje, 2014***

© N. Zagorac

Удружење Дуга школа веза са Змијања, 2014

© Н. Загорац

шења знања, умјећа и вјештина која се односе на Змијањски вез.

13. Министарство просвјете и културе Републике Српске је поред измјене Закона о музејској дјелатности, која се односи на НКН РС, припремило и Правилнике о регистрима и Централном регистру културних добара, гдје се дио односи на Нематеријална културна добра Републике Српске.

BULGARIA

Singing group from the town of Asenovgrad

Photo: Miglena Ivanova

Певческа група от Асеновград

Снимка: Миглена Иванова

Collaboration, Dialogue, Negotiation and Consultations with the Communities in the Process of the Implementation of Safeguarding Policies in Bulgaria

Сътрудничество, диалог, преговори и консултации с общностите при осъществяване на културни политики за опазване на нематериалното културно наследство

Miglena Ivanova, PhD

Assistant Professor – Institute of Ethnology and Folklore Studies with Ethnographic Museum, Bulgarian Academy of Sciences

Ethical implications are nowadays a pertinent issue in medicine, politics, business, academic research and many other spheres of life. While reviewing periodic reports of the States Parties on the implementation of the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage, ethical considerations have sometimes also been discussed. Parallel to that, ethical notions were introduced in the Operational Directives for the implementation of the Convention in the context of the participation of NGOs and in relation to awareness-raising at national level, as well as within the newly proposed Chapter VI of the Operational Directives, dedicated to the safeguarding of the ICH and sustainable development at national level. Yet, neither the Convention nor the Operational Directives offer systematic guidance for the creation of codes of conduct or the implementation of the ethical principles in particular norms and decision making processes. Thus, it is important to mention here the newly adopted Decision 10.COM 15.a of the Intergovernmental Committee for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage and especially the Annex to it containing a comprehensive set of overarching aspirational principles, intended to serve as a basis for the development and introduction of ethical tenets adapted to particular circumstances.

Гл. ас. д-р Миглена Иванова

Институт за етнология и фолклористика с Етнографски музей при Българска академия на науките

В днешно време етичската проблематика има все по-важно значение в областта на медицина-та, политиката, бизнеса, научните изследвания и в много други сфери на живота. Отделни етични съображения вече са били обект на обсъждане по време на разглеждането на периодичните доклади на държавите-членки по Конвенцията за опазване на нематериалното културно наследство или присъстват в Оперативните директиви за прилагането ѝ в контекста на участието на неправителствените организации, по отношение повишаването на познанията за прилагането ѝ на национално ниво и в рамките на предложената наскоро нова Глава VI на Оперативните директиви, посветена на опазването на нематериалното културно наследство и устойчивото развитие на национално ниво. Конвенцията и Оперативните директиви обаче не предлагат системни насоки за създаването на кодекси за поведение и за прилагането на етичните принципи чрез въвеждането на конкретни норми и процеси на вземане на решения. Именно затова следва специално да се отбележи наскоро гласуваното Решение 10.COM 15.a на Междуправителствения комитет за опазване на нематериалното културно наследство и особено анекстът към него, защото той съдържа изчерпателен набор от общи принципи, които могат

Silver jewelry from the town of Nedelino

Photo: Miglena Ivanova

Сребърен накит от гр. Неделино

Снимка: Миглена Иванова

The principles are based on the core values implied in the Convention and the Operational Directives: the primary role of communities, groups and, where applicable, individuals who create, safeguard, maintain

да служат като основа за разработването и въвеждането на етични норми, съобразени с конкретния контекст на опазване на нематериалното културно наследство.

Принципите, за които стана въпрос по-горе, се основават на най-важните ценности, заложи в Конвенцията и нейните Оперативни директиви: водещата роля на общностите, групите или отделните лица, които създават, опазват, поддържат и предават на следващите поколения нематериалното културно наследство¹; основните принципи за защита на правата на човека; уважението към общностите; както и необходимостта от съобразяване с изискванията за устойчивото развитие. Същевременно принципите отразяват факта, че нематериалното културно наследство е динамично и постоянно променящо се по своята природата, която следва винаги да бъде отчитана. Именно поради това автентичността и изключителността не би следвало да са аргументи за или против опазването му. Специално се подчертават значимостта на зачитането на културното многообразие, загрижеността за равенството между половете, за ангажирането на младите хора, както и уважението към етническите идентичности. Предписва се взаимна признателност и уважение във взаимоотношенията между отделните държави и между общностите.

Актьорите, ангажирани в опазването на нематериалното културно наследство, са най-разнообразни: държавни агенции, държавни институции, частни лица, неправителствени организации и най-вече общностите във връзка със собственото си нематериално наследство. В принципите изрично се настоява, че всички взаимодействия с тези общности трябва да се основават на прозрачност на цялостния процес на сътрудничество, диалог, преговори и консултации, за които задължително трябва да има свободно, предварително информирано съгласие. Всички тези въпроси са

¹По-нататък в този текст „общности“ ще се използва за краткост за обозначаване на подобни общности, групи или отделни лица.

and transmit their ICH¹; the fundamental principles of human rights; respect among communities; as well as compatibility with the requirements of sustainable development. Derived from those core values, the principles bring forth several important issues. First and foremost, a great deal of these considerations directly relate to the primacy of communities with respect to their own ICH. Secondly, the principles refer to the fact that the ICH is living and dynamic by its very nature – a fact which should be duly respected, while authenticity and exclusivity should not be concerns for, and obstacles to its safeguarding. Last, but certainly not least, the principles emphasize the need for additional attention to issues such as respect for cultural diversity, gender equality, youth involvement and ethnic identity, while at the same time stipulating mutual appreciation and respect as a prevailing attitude in the interactions between states as well as communities.

There is a wide range of actors involved in safeguarding the ICH: government agencies, public institutions, private entities, civic social organizations and, most importantly, the communities engaged in the production, maintenance, transmission and safeguarding of their ICH. The principles explicitly mention that all interactions with the communities should be characterized by transparent collaboration, dialogue, negotiation and consultation, contingent upon their free, prior and informed consent. All these issues are actually seen as preconditions for decent collaboration with them and are thus crucial for their adequate involvement in the safeguarding of the ICH. Precisely because of that, the collaboration, dialogue, negotiations and consultations might directly affect all other principles stemming from the primacy of the communities in the process of safeguarding: full support for their right to continue the practices, representations, expressions, knowledge and skills necessary to ensure the viability of ICH; full access to the instruments, objects, artefacts and spaces necessary for the expression of the ICH even in situations of armed conflict; avoidance of whatsoever alienation of the communities from

предпоставки за създаване на нормални условия на сътрудничество с общностите и тъкмо поради това са решаващи за подходящото им въвличане в опазването на нематериалното културно наследство. Нещо повече, сътрудничеството, диалогът, преговорите и консултациите може пряко да се отразят на всички останали принципи, произтичащи от първостепенната роля на общностите в процеса на опазване: пълната подкрепа за правото им да следват практиките, представите, изразността, знанията и уменията, необходими, за да се осигури жизнеспособността на нематериалното културно наследство; пълен достъп на тези общности до инструментите, артефактите и пространствата, необходими за практикуването му, включително и в ситуация на евентуален въоръжен конфликт; недопускане на отчуждаването им от нематериалното културно наследство, уважение към всички обичайни практики за достъп до нематериалното наследство дори и тогава, когато те поставят някои ограничения пред общественото внимание; изискването общностите да имат значителна роля в определянето на съществуващите заплахи за нематериалното културно наследство; настояването на съображението, че носителите трябва да се облагодетелстват от използването, документацията, популяризацията и адаптирането му; както и презумпцията за това, че тъкмо те следва да оценяват собственото си нематериално наследство, докато външните оценки за неговата стойност и значимост трябва напълно да се избягват.

Сътрудничеството, диалогът, преговорите и консултациите с носителите са също така от много голямо значение в процеса на прилагането на политиките за опазване на нематериалното културно наследство. Те могат да помогнат за установяването на специфична чувствителност към наболели етически проблеми, както и за това подобни проблеми да се вземат под внимание в процесите на подготовка и обсъждане на политиките на национално ниво, включително и при вземане на конкретни решения. Добрите практики биха

¹Further down 'communities' will be used to refer to such communities, groups or individuals.

their ICH; respect for all customary practices of access to it even when they limit broader public attention; the requirement to assign a significant role to the communities in determining existing threats to the viability of the elements; insistence on the consideration that the communities should benefit from the use, documentation, promotion and adaptation of their own ICH; as well as the presumption of self-assessment going hand in hand with the avoidance of external judgements of value and worth.

Collaborations, dialogue, negotiations and consultations with the communities are of a further importance in the implementation of the safeguarding policies. They might be extremely helpful for the establishment of specific sensitivities and willingness to incorporate the ethical principles in the processes of preparation and discussion of policies at national level as well as in the respective decision making processes. Good examples connected with such practices might be very useful, too. Thus, I would further limit my attention to such good practices related either to the contribution of some of the policies for the creation of platforms where various actors meet to discuss ethical considerations or for the establishment of particular ethical tenets within the safeguarding policies themselves.

Discussion of ethical issues in Bulgaria happens mainly at certain periodic meetings where the actors engage in collaboration, dialogue, negotiation and consultations to develop and/or implement a particular safeguarding plan or decision. At the same time, there are certain institutions which also offer good possibilities for continuing collaboration, dialogue, negotiation and consultations with a view of safeguarding. I will share some examples illustrating both possibilities.

There are several major festivals in Bulgaria having a substantial contribution to the promotion of the ICH. Usually their organization presupposes periodic meetings of the diverse stakeholders engaged in them. Similar periodic meetings are also organized for each of the bi-annual rounds of nominations for the National System of Living Human Treasures –

могли също да бъдат много полезни в тази насока. Именно затова ще огранича изложението си тъкмо до подобни примери, които са свързани с някои политики за опазване на нематериалното културно наследство у нас: практики, способстващи за създаването на форуми за дискутиране на етични проблеми, както и някои особености в рамките на провежданите политики на национално ниво, които представляват сами по себе си примери за въвеждане на отделни етични правила.

У нас етичните проблеми в сферата на опазването на нематериалното културно наследство се обсъждат предимно на периодични срещи, по време на които актьорите активно си сътрудничат, разговарят, преговарят и се консултират, за да достигнат до успешната реализация на даден конкретен план за опазване на нематериалното културно наследство. В същото време има и институции, свързани с процесите на опазване, предлагащи добри възможности за продължаващо сътрудничество, диалог, преговори и консултации. По-долу ще дам примери, които илюстрират всяка една от двете възможности.

В България съществуват няколко големи фестивала със значителен принос за популяризиране на нематериалното културно наследство. Обикновено организацията им предполага периодични срещи на различните актьори, ангажирани с тяхното провеждане. Подобни периодични срещи се организират и за всеки от провежданите веднъж на две години кръгове от номинации по Националната система „Живи човешки съкровища – България“. Докато обсъждат конкретни проблеми и перспективи, участниците често стигат и до етични въпроси. Те са свързани главно с документирането и популяризирането на нематериалното културно наследство, с избягване на негативните ефекти на комерсиализация и с ограничаването на по-широкия достъп на обществеността поради зачитането на обичайни практики на носителите, които обаче ограничават достъпа на широката общественост до нематериалното културно наследство. Независимо от факта, че общностите

Bulgaria. While discussing pertinent problems and perspectives, the participants often touch upon ethical issues. These are mainly related to documentation and promotion, avoidance of the negative effects of commercialization and limiting of broader public access in order to fully respect customary practices. Despite the fact that the communities are always represented to such meetings, the debates could further benefit from their even broader presence. Some additional efforts to inform as many communities as possible about the discussions by means of social and conventional media might also be important, especially when initiating follow-up debates online.

In addition, several institutions where different actors collaborate for the safeguarding of ICH offer good possibilities for discussion of various ethical concerns, too. I will focus here on the local centres for intangible cultural heritage because the communities are well represented in them. Two local centres are already operational in the territory of Bulgaria: the first one in the village of Bistritsa near Sofia, the second one is in the village of Bulgari, Burgas region. Both centres were created after the inscription of elements from these villages on the Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity. There has recently been a growing interest from several other places in the country in establishing new local centres for the benefit of the respective communities. As a rule, these centres are created to join together the efforts of the local community, the Ministry of Culture of the Republic of Bulgaria and the Institute of Ethnology and Folklore Studies with Ethnographic Museum (further IEFSEM) – a research institution providing expertise in the sphere of the ICH. Such collaboration in and by itself provides ample opportunities for discussion of various issues related to the safeguarding of the ICH. Many of them touch upon ethical considerations related to documentation and promotion. Also very important in this respect are the different gatherings and networking between the representatives of the existing local centres and the communities willing to set up their own centres. Here I must mention the workshop on Local Policies for Local Heritage

винаги са представени на заседанията, дебатите биха могли само да спечелят от тяхното още по-широко участие. Струва си да се положат също допълнителни усилия, за да се информира един по-многоброен кръг от носители за съдържанието на подобни дискусии с помощта на социалните и конвенционалните медии, особено ако се намерят начини за продължаване на дебатите в интернет пространството.

В допълнение институции, в рамките на които различните актьори в процеса на опазването на нематериалното културно наследство могат взаимно да си сътрудничат, предлагат форуми за обсъждане на етични съображения. Независимо от факта, че в България има няколко подобни институции, в които различни заинтересовани страни работят в тясно сътрудничество, тук бих искала да концентрирам вниманието си върху локалните центрове за нематериално културно наследство, още повече, че общностите са пряко представени в тях. Два локални центъра вече работят на територията на България – първият от тях е създаден в село Бистрица близо до София, докато вторият е открит в село Българи, Област Бургас. И двата центъра са създадени след вписване на елементи от тези селища в Представителния списък на нематериалното културно наследство на човечеството. Има интерес и от други населени места в страната за създаването на нови локални центрове както там, където има елементи, вписани в Представителния списък на нематериалното културно наследство на човечеството, така и там, където се практикуват други елементи. По правило тези центрове се създават, за да обединят усилията на местната общност, Министерството на културата на Република България и Института за етнология и фолклористика с Етнографски музей при БАН (по-нататък ИЕФЕМ) като изследователска институция, предоставяща експертни познания в областта на нематериалното културно наследство. Самото сътрудничество вече предполага не малко възможности за обсъждане на различни въпроси. Много от тези дискусии засягат етични

organized by the Regional Centre for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage in South-Eastern Europe in collaboration with the *Chitalishta* Regional Expert, Advisory and Information Centre in the city of Pernik in January 2014. Without going into further details, I will just mention that such contacts or meetings are a good opportunity for exchange of information on successful safeguarding practices, often including ones which can serve as models for the implementation of ethical principles.

Despite the vivid discussion of ethical considerations, there are still few ethical tenets in Bulgaria, related mainly to the documentation, promotion and obtaining of free, prior and informed consent for certain safeguarding measures. These achievements are still modest but anyhow we also understand them as a good starting ground.

The National Centre for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage at IEFSEM is the key institution for the storage and maintenance of documentation related to the ICH. The Centre preserves and offers for public use audio, video and written documents and data concerning documentation of particular elements, the full documentation of several important safeguarding projects, files related to different types of nominations, etc. In the period between 2000 and 2006 there were several discussions dedicated to the access to the archival storages managed by the Institute of Folklore (later succeeded by IEFSEM). During the debates special attention was focussed on the possible mandatory use of a standard form for free, prior informed written consent, as well as the discussion and introduction of specific ways of archiving and use of documents or data subject to certain restrictions at the will of the communities. Unlike the written consent which was ardently debated but has not been adopted at this point, the restrictions on use were effectively introduced. These rules are at present followed by the National Centre for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. Profiting from the insight of the earlier discussions, the associates of the Institute working in collaboration with the Ministry of Culture on the designing of

въпроси, отнасящи се до документирането и популяризирането. Също така важни в това отношение са различните срещи и мрежата от контакти на представителите на локалните центрове с общностите, които желаят да станат домакини на подобни центрове. Тук не мога да не спомена семинара „Локални политики за локално наследство“, организиран от Регионалния център за опазване на нематериалното културно наследство в Югоизточна Европа в сътрудничество с РЕКИЦ „Читалища“ – Перник през януари 2014 г. Без да навлизам в повече подробности, ще отбележа, че такива срещи са винаги чудесен повод за обмен на информация за добри практики на опазване на нематериалното културно наследство, които нерядко могат да се използват и като модели за прилагане на отделни етични принципи в действие.

Въпреки сравнително честото обсъждане на етични съображения, у нас все още има въведени само няколко правила, имащи отношение към етиката в сферата на опазването на нематериалното културно наследство. Всички те са свързани главно с документирането, популяризирането и наличието на свободно, предварително информирано съгласие на съответната общност за прилагането на определени мерки за опазване на нематериалното културно наследство или за други, свързани с него цели. Правилата все още са малко и следва да се разбират по-скоро само като начална отправна точка за по-нататъшната работа в тази насока.

Националният център за опазване на нематериалното културно наследство в ИЕФЕМ е основното звено, в което се съхранява документацията, отнасяща се до нематериалното културно наследство. Центърът притежава и предлага за обществено ползване аудио, видео и писмени документи, както и други данни за опазването на нематериалното културно наследство: информация, отнасяща се до документирането на отделни елементи, пълната документация на редица важни проекти, целящи опазването на нематериалното културно наследство, набори от документи, отнасящи се до различни номинации и т.н. В периода между 2000

the mechanism of nomination within the National System Living Human Treasures – Bulgaria introduced in 2007 a special requirement that any nomination of an element within the Program is contingent upon the free prior informed written consent of the community. The same type of consent was also introduced as a mandatory requirement for participation in the safeguarding measures of the Program. Nowadays these requirements for consent work smoothly but that was not the case in the very beginning when some of the communities deemed these unnecessary. Further the reasoning behind the requirement for free prior informed consent was regularly discussed. When necessary, examples were also provided to the communities. As a result of these collaborative efforts the free prior informed written consent has recently become a document whose meaning and importance are quite clear.

Promotion of ICH also offers good opportunities for discussion and negotiation of the particular ICH element(s) to be brought forth to the public attention. This is especially true for the processes of designing and organizing exhibitions dedicated to particular elements of the ICH. Such was, for example, the case with the big exhibition of Chiprovtsi carpets in the National Ethnographic Museum at IEFSEM. The exhibition, which opened in early 2015 and lasted for nine consecutive months, was dedicated to the celebration of the inscription of the tradition of carpet-making in Chiprovtsi on the Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity. The preparatory work on the design and organization of the exhibition was open to the full participation of the community of Chiprovtsi. The team from IEFSEM made every possible effort to discuss, consult and negotiate the content of the exhibition with the community. As a result of that the exhibition plans were extended in order to incorporate not only the full collection of ancient Chiprovtsi carpets possessed by the National Ethnographic Museum, but also some of the examples from the collection of the History Museum of the Town of Chiprovtsi, including ones quite illustrative of the modern decorative patterns. In addition, master weavers and young girls from the weav-

г. и 2006 г. в Института за фолклор при БАН (чийто правопреемник е ИЕФЕМ) се проведеха няколко дискусии, посветени на начините и методите за обработка, съхраняване и ползване на архивни материали. Специално беше обсъждано евентуалното въвеждане на задължението винаги преди интервю да се попълва стандартен формуляр за свободно предварително информирано писмено съгласие. Обмисляше се и въвеждането на специфични начини за архивиране и използване на информация, която е предмет на особени ограничения по волята на хората, които са я предоставили. За разлика от писменото съгласие, което беше обсъждано няколко пъти, но не беше въведено като правило, ограниченията за употреба на част от архивните единици по волята на лицата, предоставили информацията в тях, бяха възприети и продължават да са в сила в рамките на Националния център за опазване на нематериалното културно наследство. Базирайки се на тези по-ранни дискусии, екип от Института в сътрудничество със служители на Министерството на културата предложи през 2007 г. механизъм за издигане на номинации в рамките на Националната система „Живи човешки съкровища – България“, в който фигурира като специално изискване наличие на писмен документ за свободно предварително информирано съгласие за използването на материалите по номинациите за целите на популяризацията на нематериалното културно наследство и за научни цели. Наличието на документ за свободно предварително информирано писмено съгласие на носителите беше въведено като задължително изискване и във връзка с издигането на номинации, както и във връзка с предвидените в тях мерки за опазване. В днешно време тези изисквания не създават проблеми по места, но в самото начало това далеч не беше така. По време на първия кръг от номинации някои от общностите дори ги смятаха за ненужни. Интензивната комуникация с носителите при подготовката на номинации позволи да бъдат обсъдени причините за въвеждането на изискване за наличие на свободно предварително информирано съгласие. При необходимост бяха предоста-

ing schools in the town were eager to explain details about the weaving patterns to the visitors on the exhibition and were gladly participating in the weaving demonstrations, which took place periodically in the museum halls. Besides, the people of Chiprovtsi took an active part in the opening ceremony: made speeches, danced, sang and participated in different social gatherings connected with the exhibition. All that turned the event into a really important one for the people of Chiprovtsi, for IEFSEM and its museum team, for the collaborating History Museum of Chiprovtsi, as well as for the cultural calendar of the Bulgarian capital, thus contributing in the best possible way to the increased visibility of the traditional craft of carpet making in the region of Chiprovtsi. As this paper was being readied for publication, yet another exhibition opened in the National Ethnographic Museum in Sofia. It is similarly dedicated to the inscription of the Surova feast in Pernik region on the Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity, and contains contemporary masks and costumes owned by the participants in the feast. The presence of these masks in the exhibition halls would have been impossible if it weren't for the collaboration, discussions, consultations and negotiations between the National Ethnographic Museum and the Regional History Museum in Pernik on the one hand and, on the other, among the communities practicing the Surova fest in Pernik Region. Representatives of these communities were also actively engaged in the opening of the exhibition by the Director-General of UNESCO Ms. Irina Bokova where they demonstrated their specific Surova dancing.

The achievements connected with the introduction of special ethical tenets in the processes of interaction between the communities and the other actors are still few in Bulgaria. Nevertheless, some of them could be used either as good practices per se or in awareness-raising, as illustrations of particular ethical concepts. At the same time, the systematic implementation of the ethical principles into real norms, sensibilities and decision making practices lies still ahead. Thus all the actors and sectors engaged in the

вени и примерни писмени образци. В резултат на тези съвместни усилия свободното предварително информирано писмено съгласие вече е изискване, чийто смисъл и значение са ясни на широки кръгове от носителите.

Популяризирането на нематериалното културно наследство също предлага добри възможности за обсъждане и договаряне на това кои характерни особености да се поставят във фокуса на общественото внимание. Едно подобно твърдение с особена сила важи за изложбите, посветени на популяризирането на отделни елементи. Такъв е например случаят с голямата изложба на чипровски килими в Националния етнографски музей при ИЕФЕМ, открита в началото на 2015 г. Тя беше организирана по повод на вписването на традицията на чипровското килимарство в Представителния списък на нематериалното културно наследство на човечеството и остана отворена за посещения в продължение девет месеца. Общността на носителите имаше възможност активно да се включи в подготовката и провеждането ѝ. Екипът от ИЕФЕМ, ангажиран с осъществяването на изложбата, положи усилия, за да проведе съвместни обсъждания с чипровчани, да се консултира с тях и в крайна сметка да договори взаимно приемливи параметри на съдържанието на изложбата. В резултат на това експозиционният план включваше не само пълната колекция от старинни чипровски килими на Националния етнографски музей, но също така и някои образци от колекцията на Историческия музей в гр. Чипровци, в т. ч. експонати, показващи по-нови декоративни тенденции. По време на самата изложба майсторки-тъкачи и млади девойки от курса по тъкачество в читалището на град Чипровци обясняваха тънкостите на тъкането и особеностите на отделните модели на посетителите, докато участваха в демонстрациите на умението за тъкане в музейната зала. Много други чипровчани взеха активно участие в церемонията по откриването. Те се изказваха, танцуваха, пяха и участваха в различни социални събирания, свързани с изложбата. Всичко това я превърна в събитие с особена важност за населението

Performers of a traditional dance from the village of Gela, Smolyan region

Photo: Miglena Ivanova

Изпълнение на традиционен танц от с. Гела, Смолянско

Снимка: Миглена Иванова

safeguarding of the ICH in Bulgaria would certainly benefit from an eventual exchange of relevant experience from the region of South-eastern Europe.

на Чипровци, за ИЕФЕМ и екипа на Националния етнографски музей, за Историческия музей в гр. Чипровци и в културния календар на българската столица. Така изложбата допринесе по най-добрия възможен начин за повишаване на популярността на специфичната традиция за производство на чипровски килими. В процеса на подготовката на тази публикация в Националния етнографски музей беше подредена още една подобна изложба. Тя е посветена на вписването на народния празник Сурва от Пернишко в Представителния списък на нематериалното културно наследство на човечеството и включва съвременни маски и костюми, които са притежание на самите участници в празника. Присъствието им в залите на музея би било практически невъзможно без съвместната работа, дискусиите, консултациите и съгласието между Националния етнографски музей и Регионалния исторически музей в Перник, от една страна, и общностите, от друга страна. Представителите на същите тези носители на нематериално културно наследство присъстваха и на откриването на изложбата от генералния директор на ЮНЕСКО г-жа Ирина Бокова, където показаха своите характерни сурвакарски игри.

У нас взаимодействие между носителите на нематериалното наследство и другите участници в процесите на опазването му все още твърде рядко се регулира от нарочни етични правила и норми. Въпреки това трябва да се отбележи, че те все пак съществуват и може да се използват като добри практики сами по себе си или за да служат за илюстрация на специфични етични понятия в процеса на повишаване на познанията в областта на нематериалното културно наследство. Същевременно трябва да се има предвид, че систематичното прилагане на етични норми и практики за вземане на решения тепърва предстои и всички, които са ангажирани с опазването на нематериалното културно наследство в България, определено биха спечелили от евентуален обмен на подобен опит с останалите страни от региона на Югоизточна Европа.

BULGARIA

International Forum Dedicated to the 70th Anniversary of UNESCO, Sofia 2015

© RC ICH Sofia

Международен форум посветен на 70-годишния юбилей на ЮНЕСКО, София 2015

© РЦ НКН София

Implementation of the UNESCO Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage through the Expanding Space for Education and Training

Прилагане на конвенцията на ЮНЕСКО за опазване на нематериалното културно наследство чрез разширяване на пространството на образование и обучение

Prof. Sofia Vasileva, PhD

Department of Cultural and Historical Heritage – State University of Library Studies and Information Technologies (SULSIT), Sofia, Bulgaria

Проф. д-р София Василева

Катедра „Културно-историческо наследство“ – Университет по библиотекознание и информационни технологии (УНИБИТ), София, България

Introduction

The role of UNESCO for the inclusion of the cultural heritage in the development strategies and policies is considerable and widely acknowledged. Here are some of the main parameters: creation of a conceptual, strategic, legal and methodological framework; promotion and enabling of partnerships and cooperation; encouragement of the nation states to develop systems for protection of their heritage; linking education and training with the contemporary social environment. The UNESCO Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage is a significant document as it recognizes the importance of the ICH for the protection of cultural diversity and for creating conditions for sustainable development. This sphere has huge potentials for interaction with spheres such as education, scientific studies, communication (Convention 2003: Art. 13 and 14). A good example of the importance of the 2003 Convention is the system of cultural statistics of UNESCO, updated in 2008. There ICH is highlighted as a key transversal cultural domain, which interacts with all the other domains (UNESCO framework 2009). Further, the importance of the ICH is in its strong communicative functions stemming from the practices of creation,

Въведение

Ролята на ЮНЕСКО за включването на културното наследство в стратегиите и политиките за развитие е всеобщо призната и значима. Тя има следните параметри: създаване на концептуална, стратегическа, нормативна и методологическа рамка, насърчаване на партньорство и сътрудничество, стимулиране на националните държави да развиват системите за опазване на наследството, обвързване на образованието и обучението със съвременната социална среда. Конвенцията на ЮНЕСКО за опазване на нематериалното културно наследство е изключително важен документ, защото признава значението на НКН за съхраняване на културното многообразие и създаване на условия за устойчиво развитие. Тази сфера има огромни потенциални възможности за взаимодействие с области като образование, околна среда, наука, комуникации (Конвенция 2003 : чл. 13 и 14). Показателен пример за важността на Конвенцията за опазване на НКН е актуализираната през 2008 г. Система на ЮНЕСКО за статистика на културата. НКН е открито като ключова междусекторна област, която взаимодейства с всички други области (UNESCO Framework 2009). Освен това, значението

presentation and transmission of traditions, knowledge and experience, as well as from the related cultural spaces. These characteristics of the ICH enable interaction between its specific spheres – folk art and crafts, performing arts, folk legends and oral traditions, rites and rituals, festivals and celebrations. Education and training are also identified as transversal domain, understood not only as a tool for the transfer and acquisition of knowledge, skills and competencies, but also as a means of cultural communication and transmission of culture from generation to generation. One of the most popular and traditional ways of transmission of the ICH is through informal education and learning. Education has impact on different communities and groups and the communication between them. Another important function of education is associated with the opportunities for innovation, for applying ICT in the field of cultural heritage, tourism and management of cultural attractions. As seen in the UNESCO system of cultural statistics, education and training have an important role in all areas of culture and at all stages of the cultural cycle (UNESCO Framework 2009).

The efforts of the Republic of Bulgaria for the implementation of the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage have exercised significant impact on the ongoing changes and especially on the manner of management of cultural heritage in the national context. Since 2007 such changes have grown into a steady trend. The ratification of the Convention by Bulgaria in 2006 and the country's membership in the EU since 2007 have had serious impact on it as well.

The basic framework of such activity in the national context includes:

- Reforms of the national legislative framework in the field of cultural heritage. Adoption of the Cultural Heritage Act (2009). Development of regulations in the field of the ICH in the context of the 2003 Convention.
- Reforms in the system of governance and institu-

на НКН е в неговите силни комуникативни функции, произтичащи от практиките на създаване, представяне и предаване на традиции, знания и опит, както и от свързаните с тях културни пространства. Тези характеристики на НКН позволяват взаимодействие между неговите специфични сфери – например художествени занаяти, сценични изкуства, народни предания и фолклор, ритуали и обреди, фестивали и тържества. Образованието и обучението също се определят като междусекторна област, разбрана не само като средство за предаване и приемане на знания, умения и компетентности, но и като начин за културна комуникация и предаване на културата от поколение на поколение. Един от най-разпространените традиционни начини за предаване на НКН е чрез обучение и получаване на знания. Образованието оказва влияние върху различните общности и групи, както и върху комуникацията между тях. Друга важна функция на образованието е свързана с възможностите за приложение на иновации, за приложение на ИКТ в областта на културното наследство, туризма, културните атракции. По този начин образованието и обучението имат важна роля във всички области на културата и във всички етапи на културния цикъл (UNESCO Framework 2009).

Усилията на България за прилагане на Конвенцията за опазване на НКН в национален аспект оказват значимо влияние за промяна в механизмите на управление на културното наследство. Особено след 2007 г. тази промяна започва да се налага като постоянна тенденция. Въздействие върху този процес има присъединяването на България към Конвенцията за опазване на НКН през 2006 г. и членството на страната в ЕС от 2007 г.

Основните параметри на тази дейност в национален контекст обхващат:

- Реформи в законодателната рамка в областта на културното наследство. Приемане на Закон за културното наследство през 2009 г. Разработване на нормативна уредба в областта на НКН, в конте-

tional capacity building in the field of the ICH in the context of the 2003 Convention. Examples: the creation of the National Council for Intangible Cultural Heritage under the Ministry of Culture, the establishment of the Category 2 Regional Centre for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage in South-Eastern Europe under the auspices of UNESCO.

- In the area of protection: creation and development of the national inventory of ICH (<http://www.treasuresbulgaria.com>) and the National System of Living Human Treasures – Bulgaria.

- The increase in the number of Bulgarian elements on the Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity has resulted in the expansion of the institutional capacity at local level. As an example I would point out the inauguration of the information centre On the Road to the Fire Dancers at the village of Bulgari, Malko Tarnovo Municipality, in the border region of Strandza.¹

- Expanded participation of Bulgaria in global initiatives and projects of UNESCO in the field of the ICH implemented in the region of South-Eastern Europe such as the global initiative Culture: A Bridge to Development. The implementation of this initiative in the Southeast European region can be described as a notable achievement in the area of partnership and advancement in inter-state and cross-border cooperation (Joint Declaration 2012).

The role of education in the field of ICH

Bulgaria's cultural policy has long traditions in the identification, protection and transmission of cultural heritage. In the last 60 years this policy has been implemented in close cooperation with UNESCO (Денчев, Василева 2010: 432). As a researcher in the field of cultural and educational policies and author of books on these topics, I can responsibly say that UNESCO has always been highly appreciative of the educational system and cultural policy of Bulgaria.

¹ The area of the Strandza Mountain is a cross-border region between Bulgaria and Turkey.

кста на Конвенцията на ЮНЕСКО.

- Реформи в системата на управление и създаване на институционален капацитет в областта на НКН, в контекста на Конвенцията от 2003 г. Като примери могат да бъдат посочени създаването на Национален съвет за нематериално културно наследство към Министъра на културата, създаването на Регионален център за опазване на нематериалното културно наследство в Югоизточна Европа, категория 2 под егидата на ЮНЕСКО.

- В областта на опазването – поддържане и развитие на Националната система „Живи човешки съкровища“ (<http://www.treasuresbulgaria.com>).

- Нарастването на броя на българските обекти в Представителната листа на ЮНЕСКО за нематериално културно наследство оказва влияние за разширяване на институционалния капацитет на местно ниво. Като пример ще посоча откриването на информационен център „По пътя на нестинарството“ в с. Българи, община Малко Търново, трансграничен регион Странджа¹.

- Разширява се участието на България в глобални инициативи и проекти на ЮНЕСКО в областта на НКН с приложение в Югоизточния регион на Европа – например глобалната инициатива „Културата – мост на развитие“. Приложението на тази инициатива в Балканския регион може да се определи като постижение в областта на партньорството и разширяване на междудържавното и трансграничното сътрудничество (Joint Declaration 2012).

Роля на образованието в областта на НКН

Българската културна политика има десетилетни традиции в идентификацията, опазването и предаването на НКН. Още от 70-те години на миналия XX век тази политика се осъществява в тясно сътрудничество с ЮНЕСКО (Денчев, Василева 2010: 432). Като изследовател в областта на културните и образователни политики и автор на книги по тази

¹ Територията на Странджа планина е трансграничен регион между България и Турция.

What is the current situation in our country? The cultural and educational sectors in Bulgaria have experienced major changes in the period between 2001 and 2015. Currently they are also undergoing a process of dynamic development. Cultural heritage has been defined as a priority in the National Strategy for Regional Development, in a number of regional and municipal development strategies, as well as in the National Strategy for Sustainable Tourism Development (see NSRD; NSSTD). The growing economic interest towards culture and cultural heritage, however, is also associated with certain negative tendencies stemming from the accelerated reforms carried out in this field. Changes are adopted more quickly by the managerial, administrative, academic and scientific circles than by local people and communities. An important achievement of the state in relation to educational and cultural policy and the municipal and cultural institutions on the local level would be to find the specific approaches suitable for the characteristics and needs of each area that would be able to eventually convince the local population of its significance and power as a resource for sustainable development of tourism, for economic and social integration and for the raising of the living standards of the population. A serious issue in Bulgaria is the potential of the staff in the field of cultural heritage as far as the population in the local areas do not have the necessary qualifications and practical skills.

In this context, I shall present briefly some good practices of the State University of Library Studies and Information Technology (SULSIT) in the education and training in the field of cultural heritage. During the recent years SULSIT has emerged as a leading university not only in Bulgaria but also in the region of Southeast Europe, especially in the training of specialists in cultural heritage. SULSIT delivers BA and MA courses in Cultural Heritage, Cultural Tourism and Information and Applied Communication Technologies as a Tool for Information and Communication. In addition, the University also delivers PhD programs and has estab-

тематика, отговорно мога да кажа, че ЮНЕСКО винаги високо е оценявала системата на образователната и културната политика на България. Каква е актуалната ситуация в нашата страна? Културният и образователният сектор в България претърпяват големи промени в периода между 2001-2015 г. и в момента се намират в динамично развитие. Културното наследство е открито като приоритет в Националната стратегия за регионално развитие, областните и общинските стратегии за развитие, Националната стратегия за развитие на туризма (виж НСПР; НСУРТ). Нарастващият икономически интерес към културата и културното наследство е съпроводен с негативни тенденции, произтичащи от ускорения характер на реформите в тази област. Промените се възприемат по-бързо от управленските, административните, академичните и научните среди, но не се възприемат по същия начин от местното население, от локалните общности. Важен ангажимент на държавната образователна и културна политика, както и на общинските и културни институции по места, би трябвало да бъде да се намерят специфичните подходи, съобразени с характерните особености и потребности на всяко локално място, с които да се убеди обществеността в неговата значимост и сила като ресурс за устойчиво развитие на туризма, за икономическата и социална интеграция, за повишаване на стандарта на живот. Сериозен проблем все още в нашата страна е кадровият потенциал в областта на културното наследство. Населението в малките населени места може да се каже, че не притежава необходимата квалификация и практически умения.

В тази връзка, накратко ще представя някои добри практики от опита на Университета по библиотекознание и информационни технологии (УНИБИТ) в образованието и обучението по културно наследство. В последното десетилетие УНИБИТ се утвърди като водещ университет не само в България, но и в Балканския регион на Европа за обучението на специалисти в областта на културното наследство. Увеличават се специал-

lished partnerships with leading international organizations, cultural institutions and municipalities. ICH is studied within several disciplines, such as in the BA program Information Databases of Cultural Heritage featuring nine subjects delivered in four years. The subjects include: Intangible Cultural Heritage, State Policy of Cultural and Historical Heritage of Bulgaria, Organization and Management of Community Centres, Information Resources of History Museums, A Calendar of Festivities, Socio-cultural Aspects of the Ethno-cultural Communities, Protection of Intellectual Property, and Museum Pedagogy. Within a considerable part of these courses a basic document assigned for analysis to the students is the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage, which recognizes the role of the ICH as a factor of cohesion, cultural exchange and communication between peoples. The participants in the courses learn about the responsibilities of the Member States of the Convention, the work of the Intergovernmental Committee for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage, existing practices for international cooperation and heritage protection. The subjects Organization and Management of Community Centres and Museum Pedagogy are in addition very suitable for training of specialists (staff potential) in the field of the ICH and, in particular ones connected with its promotion and transmission through formal and informal training.

ICH is also the subject matter in successful MA courses: Community Centre Activities, Cultural Heritage in a Contemporary Information Environment, Museums and Art Management, and Safeguarding of the Cultural Heritage of Bulgaria. For example, courses such as Cultural Policy and Cultural Heritage, International and National Organizations for Art and Culture, Intercultural Communication and Art present in detail the Convention, as well as the measures taken by Bulgaria as a Member State for its implementation, at the same time paying special attention to the place of the community centres in these policies.

The Convention is further discussed, analysed and referred to in scientific research, lecture courses and

ностите в бакалавърски и магистърски програми в областта на културното наследство, културния туризъм и приложението на ИКТ като средство за информация и комуникация. Извършва се обучение в докторски програми, стимулира се партньорството с водещи международни организации, културни институции и общини. НКН се изучава в редица учебни дисциплини. Например в степен Бакалавър в специалност „Информационни фондове на културно-историческото наследство“ са включени 9 такива дисциплини, разпределени в 4 годишния период на обучение. От такъв характер са дисциплините: „Нематериално културно наследство“, „Държавна политика за културно-историческото наследство на България“, „Управление на читалищното дело“, „Информационни ресурси на историческите музеи“, „Празничен календар“, „Социокултурни аспекти на етнокултурните общности“, „Защита на интелектуалната собственост“, „Музейна педагогика“. В редица от посочените дисциплини основен документ за анализ е Конвенцията на ЮНЕСКО за опазване на нематериалното културно наследство, която признава ролята на НКН като фактор за сближаване, културен обмен и комуникация между хората. Студентите се запознават с ангажиментите на държавите-членки на Конвенцията, с работата на Междуправителствения комитет, с практики на развитие на международно сътрудничество и взаимопомощ. Дисциплините „Управление на читалищното дело“ и „Музейна педагогика“ са изключително подходящи за подготовка на кадри в областта на защитата на нематериалното културно наследство и по-специално на неговото популяризиране и предаване чрез формално и неформално обучение.

В степен магистър проблематиката на НКН се изучава в успешно развиващите се магистърски програми: „Читалищно дело“, „Културното наследство в съвременна информационна среда“, „Музеен и арт мениджмънт“, „Защита на културно-историческото наследство на Р България“. Така например в дисциплини като „Културна по-

teaching materials (see Велев 2013: 284).

SULSIT expands its research and institutional structure in the field of cultural heritage. Since 2010 the following research institutions have been established under the umbrella of the University: the Institute for Cultural Heritage (<https://ichh.unibit.bg>), the UNESCO Chair of ICT in Library Studies, Education and Cultural Heritage (www.unesco.org/en/university-twinning-and-networking/access-by-region/europe-and-north-america/bulgaria/unesco-chair-on-icts-in-library-studies-education-and-cultural-heritage-1000), the Youth Academy for Knowledge Management with its section on cultural heritage. The aim is to improve the quality of education and instruction, building on partnerships between scientific and research institutions, museums and the local authorities not only in Bulgaria, but also in the region of Southeast Europe. Systematic connections are made between theoretical and practical instruction, while at the same time long-lasting interest is instilled, promoting a spirit of initiative and positive motivation in the students and partner-institutions on the issues of organization, management and socialization of cultural heritage. This trend of courses is characteristic not only of SULSIT; it concerns the contemporary educational policy of universities in Bulgaria, which promote innovative approaches to education.

The model of SULSIT for training in the field of cultural heritage aims to create synergies between:

- Lecture courses;
- Practical training through summer student practicum and internships with cultural institutions;
- Fieldwork research for students and teachers;
- Presentation of results at scholarly events through reports, presentations and posters;
- Publication of the achieved results;
- Arranging exhibitions;
- Creation of a communication and information environment, including collaboration and exchange.

As a good example of implementation of this mod-

литика и културно наследство“, „Международни и национални организации за култура и изкуство“, „Междукulturни общувания и изкуство“, подробно се разглежда Конвенцията, мерките които е предприела държавата за нейното прилагане и мястото на читалището в тези политики.

Конвенцията на ЮНЕСКО се обсъжда, анализира и цитира в научни изследвания – книги, лекционни курсове и учебни помагала (виж Велев 2013: 284).

УНИБИТ разширява институционалната и научноизследователската си структура в областта на културно наследство. От 2010 г. до сега в университета са създадени: Институт за културно наследство (<https://ichh.unibit.bg>), виртуална катедра на ЮНЕСКО за приложението на ИКТ в библиотечните науки, образованието и културното наследство (www.unesco.org/en/university-twinning-and-networking/access-by-region/europe-and-north-america/bulgaria/unesco-chair-on-icts-in-library-studies-education-and-cultural-heritage-1000), Младежка академия за управление на знания със секция по културно наследство. Целта е да се постигне подобряване на качеството на образованието и обучението, изграждане на партньорства между научните и изследователските институти, музеи и местните власти в страната и страните от Балканския регион. Създадени са устойчиви връзки между теоретичното и практическото обучение, интерес, инициативност и позитивна мотивация у студентите и институциите-партньори по въпросите на организация, управление и социализация на културното наследство. Тази тенденция, разбира се, е характерна не само за УНИБИТ. Тя се отнася до съвременната образователна политика като цяло на университетите в България, които отделят все по-голямо внимание и насърчават иновативните подходи на обучение.

el I would like to refer to the traditional SULSIT's summer student schools in the cultural space of the municipality of Malko Tarnovo, located in the region of Strandza. The project for summer student practicum is implemented in partnership with the History Museum in Malko Turnovo and the local municipality. The main activities in the practical training of the students are connected with the compilation of a database of the cultural heritage preserved there and emerging as a potential resource for local development. An important place in the methodology of student training is given to the ICH and the application of ICT for documentation resulting in the storage of the data in digital form. All the equipment which they use allows instant digitalization and storage of documents and photos. The students record legends, tales, songs, customs, memories and personal life stories. the equipment which they use allows instant digitalization and storage of documents and photos. In addition, this kind of work in collaboration with the local community leads to increased respect for the human bearers of the cultural memory and knowledge of the past. An important objective of this practical training model focuses on raising interest in cultural heritage as to encompass the widest possible range of social actors.

The results of field studies carried out by students are presented on an annual basis at student scholarly events such as the National Student Conference of SULSIT, the student conference The Future of Cultural Heritage through the Eyes of the Young Scholars' and a number of other events.

Conclusion

The cultural and educational sectors in Bulgaria have been subject to major changes and now they are developing dynamically. Strategic and program-based approaches are being introduced into the system of cultural heritage management with the aim to increase the role of the cultural heritage and enhancing its contribution to the development of society, keep-

Моделът на УНИБИТ за обучение в областта на културното наследство цели да постигне взаимодействие между:

- Аудиторно обучение;
- Практическо обучение, чрез летни студентски практики и стажове в културни институции;
- Теренни научни проучвания и изследвания на студенти и преподаватели;
- Представяне на резултатите на научни форуми под формата на доклади, презентации и постери;
- Публикуване в сборник;
- Уреждане на изложби;
- Създаване на комуникационна и информационна среда, включваща сътрудничество и обмен.

Като конкретен пример за успешно приложение на този модел ще посоча станалите вече традиционни за университета летни студентски практики в културното пространство на община Малко Търново, трансграничен географски регион Странджа. Проектът за студентски практики се осъществява в партньорство с Историческия музей в Малко Търново и общината. Основните дейности в практическото обучение на студентите са свързани с натрупване на база данни за запазено-то културно наследство като потенциален ресурс за местно развитие. Важно място в разработената методика и нейното приложение заема нематериалното културно наследство и приложението на съвременните ИКТ за неговото идентифициране и съхранение на дигитален носител. Студентите записват легенди, приказки, песни, обичаи, спомени и лични истории. Техниката, носена с тях, позволява незабавна визуализация, архивиране на документи и снимки. Работата сред местното население възпита у тях уважение към хората, които са носители на културна памет и специфично знание за миналото. Една от важните цели на представения модел на практическо обучение е насочена към провокиране на силен и постоянен интерес към културното наследство на възможно най-широки социални слоеве. Ежегодно резултатите от теренните изследвания на студентите са

ing at the same time in mind the role of education or the opportunities for transfer of knowledge and practical skills to the economic sphere. Universities are committed to social responsibility and expansion of the educational process because they include possibly the widest range of social groups. The results from the implementation of the 2003 Convention have strong influence on these processes, as it was outlined in the report. In such a context, the implementation of the Convention contributes to the global trends for integration of culture in development policies. All that, together with the active international cooperation, does not reduce, but rather increase the role of national educational and cultural policies towards the socialization of the cultural heritage, and in the case of ICH – for its transformation into a means of cohesion and a tool for preservation of cultural diversity.

References:

Convention 2003: UNESCO. Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. – <http://www.unesco.org/culture/ich/en/convention> (last accessed February, 13 2016).

Joint Declaration 2012: Eighth Joint Declaration of the Ministers of Culture of South-Eastern Europe on Intangible Cultural Heritage and Sustainable Development. Eighth Ministerial Conference on Cultural Heritage in South-East Europe. October, 22-24 2012. Sofia, Bulgaria.

NSRD: Национална стратегия за регионално развитие на Република България за периода 2007-2015 г. [National Regional Development Strategy of the Republic of Bulgaria for the Period 2007–2015].

NSSTD: Стратегия за устойчиво развитие на туризма в България. 2009–2013 [Strategy for Sustainable Development of Tourism in Bulgaria. 2009–2013].

UNESCO Framework 2009: The 2009 UNESCO Framework for Cultural Statistics. Montreal: UNESCO Institute for Statistic (<http://www.uis.unesco.org/culture/Documents/framework-cultural-statistics-cul>

представени на студентски научни форуми – например Националната студентска конференция на УНИБИТ, студентска конференция на тема “Бъдещето на културното наследство през погледа на младия учен” и редица други.

Заклучение

Културният и образователен сектор в България претърпяха много реформи и в момента се намират в динамично развитие. В системата на управление на културното наследство навлизат стратегическите и програмно-ориентирани подходи, насочени към повишаване на ролята на културното наследство и засилване на неговия социален и икономически принос за развитие на обществото, по отношение на ролята на образованието и за възможностите за трансфера на придобитите знания и практически умения към икономическата сфера. Университетите се обвързват със социалната отговорност да разширят обхвата на образователния процес, при което в него да се включат възможно най-широк кръг социални групи. Силно влияние върху този процес, както е посочено в доклада, имат дейностите и постигнатите резултати по прилагане на Конвенцията от 2003 г. В такъв контекст прилагането на Конвенцията допринася за глобалните тенденции за интеграция на културата в политиките за развитие. Активното международно сътрудничество не намалява, а по-скоро повишава ролята на националните образователни и културни политики в посока към социализацията на културното наследство, а по отношение на НКН – за превръщането му в средство за сближаване и съхраняване на културното многообразие.

Литература:

Велев, Венцислав 2013: Политики за опазване и популяризиране на нематериалното културно наследство. София: За буквите – О писменехъ. -284 с.

Денчев, Стоян, София Василева 2010. Държавна политика за културно-историческото наследство

ture-2009-en.pdf; last accessed on February, 15 2016).

Велев, Венцислав 2013: Политики за опазване и популяризиране на нематериалното културно наследство [Policies for the Protection and Promotion of the Intangible Cultural Heritage]. София: За буквите – О писменехъ, 284 с.

Денчев, Стоян, София Василева 2010. Държавна политика за културно-историческото наследство на България. 1878–2009 [State Policy on the Cultural and Historical Heritage of Bulgaria. 1878–2009]. София: За буквите – О писменехъ, 432 с.

на България. 1878–2009. София: За буквите – О писменехъ. -432 с.

НСРП: Национална стратегия за регионално развитие на Република България за периода 2007-2015 г.

НСУРТ: Стратегия за устойчиво развитие на туризма в България. 2009–2013.

Convention 2003: UNESCO. Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. – <http://www.unesco.org/culture/ich/en/convention> (13 февруари 2016).

Joint Declaration 2012: Eighth Joint Declaration of the Ministers of Culture of South-Eastern Europe on Intangible Cultural Heritage and Sustainable Development. Eighth Ministerial Conference on Cultural Heritage in South-East Europe. October, 22-24 2012. Sofia, Bulgaria.

UNESCO Framework 2009: The 2009 UNESCO Framework for Cultural Statistics. Montreal: UNESCO Institute for Statistic (<http://www.uis.unesco.org/culture/Documents/framework-cultural-statistics-culture-2009-en.pdf>; (15 февруари 2016).

CROATIA

Central event of the Saint Blaise Festivity is the long procession down the main street Stradun, Dubrovnik, Croatia, 2007

© 2008 Ministry of Culture of Croatia. Photo: Željko Tutnjević

Središnji događaj Feste svetog Vlaha je dugačka procesija niz glavnu ulicu Stradun, Dubrovnik, Hrvatska, 2007

© 2008 Ministarstvo kulture. Autor fotografije: Željko Tutnjević

A Short Overview of the ICH Safeguarding Policy in Croatia

Kratki pregled politike očuvanja nematerijalne kulturne baštine u Hrvatskoj

Mirela Hrovatin, PhD

Ethnologist and Cultural Anthropologist, Senior Expert Advisor-Conservator – Directorate for the Protection of Cultural Heritage, Ministry of Culture of the Republic of Croatia

Dr. Mirela Hrovatin

Etnolog i kulturni antropolog, viša stručna savjetnica-konzervatorica – Uprava za zaštitu kulturne baštine, Ministarstvo kulture Republike Hrvatske

Introductory note

The ethnographic research at the end of the 19th century and the inclusion of ethnology in the university curriculum in Croatia at the beginning of the 20th century, as well as other historical events which brought to the raising of awareness about the value of tradition, have led to the advancement of scholarly research of traditional culture in Croatia. The good theoretical background enabled the experts and scientists working in the second half of the 20th century to cooperate closely with local communities not only in the process of documentation of the traditional cultural heritage, but also in enhancing particular individuals and groups to implement various protection measures. However, at the time being more attention was paid to the preservation of tangible heritage, while the continuity of the intangible one was mostly in the hands of various NGOs and enthusiasts, wishing to preserve local traditions.

Today, despite of the processes of globalization and despite ongoing historical changes, many individuals, communities, minority groups, societies and associations foster and continue to transmit successfully their ICH in Croatia. Since the beginning of the 21st century

Uvodna bilješka

Etnografska istraživanja krajem 19. stoljeća i uključenje etnologije u sveučilišni program početkom 20. stoljeća, te ostala povijesna događanja koja su podizala svijest o vrijednosti tradicije, doveli su do razvoja profesionalnog istraživanja tradicijske kulture u Hrvatskoj. Dobro teorijsko zaleđe omogućilo je stručnjacima i znanstvenicima u drugoj polovici 20. stoljeća usku suradnju s lokalnim zajednicama, i to ne samo na dokumentiranju tradicijske kulturne baštine nego i na pružanju pomoći pojedincima i grupama pri provođenju različitih mjera zaštite. Međutim, više pažnje je u to vrijeme bilo posvećeno zaštiti materijalne baštine, dok je kontinuitet nematerijalne baštine bio uglavnom osiguran kroz rad nevladinih udruga i entuzijasta koji su željeli sačuvati lokalne tradicije.

Upravo zbog toga i danas, unatoč globalizacijskim procesima i povijesnim promjenama, mnogi pojedinci, zajednice, manjine, društva i udruge u Hrvatskoj još uvijek njeguju i prenose svoju nematerijalnu baštinu. Od početka 21. stoljeća te UNESCO-vim nastojanjima na očuvanju nematerijalne baštine diljem svijeta, sve više stručnjaka uključilo se u planiranje i provođenje mjera zaštite s ciljem očuvanja nematerijalne baštine

and due to the worldwide efforts of UNESCO for the safeguarding of the ICH, an increasing number of experts have been involved in the planning and implementing of measures aimed at the safeguarding of the ICH in Croatia. Incorporating the UNESCO approach, the safeguarding policy in Croatia today is based on the state policy for protection of cultural assets and the practice and theory of researchers, scientists and various institutions with considerable knowledge and experience in the sphere of ICH.

The legislative background of the process of inventorying ICH

Croatia had participated in the work of UNESCO and followed the achievements of world renowned experts in traditional culture even prior to the adoption of the 2003 Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. The adoption itself provided in the country a sound foundation for the development of its own ICH safeguarding policy. Among the important initial activities one could mention the preparation of two ICH elements for UNESCO's Proclamation of Masterpieces of the Oral and Intangible Heritage of Humanity and the first inscriptions onto the National ICH List. In 1999, at the suggestion of experts and recognizing the importance of its traditional heritage, Croatia added the category of the 'intangible cultural heritage' to the Act on the Protection of Cultural Goods together with the categories of movable and immovable heritage. This made possible the creation of the appropriate legislative framework for Croatia to proclaim the elements of its traditional heritage as 'the intangible cultural goods' – a designation under which they could be inscribed in the Registry of Cultural Goods of the Republic of Croatia (a public register kept by the Ministry of Culture).

According to the 1999 Act, Article 9:

...intangible cultural goods may be various forms and expressions of spiritual origin transmitted orally or otherwise, especially:

1. *language, dialects, speeches, toponyms, oral expressions and oral literature of all kinds;*

u Hrvatskoj. Osim na UNESCO-vom pristupu nematerijalnoj baštini, danas se politika očuvanja nematerijalne baštine u Hrvatskoj temelji na državnoj politici zaštite kulturne baštine te na praksi i teoriji istraživača, znanstvenika i različitih institucija koji posjeduju značajno znanje o nematerijalnoj baštini i imaju s različitim njenim aspektima općenito dosta iskustva.

Pravni temelj popisivanja nematerijalne baštine

Hrvatska je sudjelovala i redovno slijedila rad UNESCO-a i svjetskih stručnjaka koji se bave tradicijskom kulturom čak i prije provedbe Konvencije za očuvanje nematerijalne kulturne baštine iz 2003. godine, što je stvorilo znatan temelj za razvoj vlastite politike očuvanja nematerijalne baštine u Hrvatskoj. Veće aktivnosti u tom okviru bile su priprema dva elementa nematerijalne baštine za UNESCO-v projekt "Remek djela usmene i nematerijalne baštine čovječanstva" te prvi upisi na nacionalni popis. Prepoznajući važnost tradicijske baštine, uz pokretnu i nepokretnu baštinu, Hrvatska je uvela na prijedlog stručnjaka također kategoriju "nematerijalne kulturne baštine" u Zakon o zaštiti kulturnih dobara 1999. godine. To je omogućilo pravni okvir za postupak proglašenja elemenata tradicijske baštine kao "nematerijalnih kulturnih dobara" čime ih se moglo upisati u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, javnu knjigu koju vodi Ministarstvo kulture. Prema Zakonu iz 1999. godine, članku 9.:

...nematerijalno kulturno dobro mogu biti razni oblici i pojave duhovnog stvaralaštva što se prenose predajom ili na drugi način, a osobito:

1. *jezik, dijalekti, govori i toponimika, te usmena književnost svih vrsta;*
2. *folklorno stvaralaštvo u području glazbe, plesa, predaje, igara, obreda, običaja, kao i druge tradicionalne pučke vrednote;*
3. *tradicijska umijeća i obrti.*

Do prvih upisa elemenata nematerijalne kulturne baštine u nacionalni Registar 2004. godine, takva pravna zaštita u Hrvatskoj bila je primjenjiva samo na

2. *folk creativity in the area of music, dance, play, customs, ceremonies, rituals, as well as other traditional and folk values;*
3. *traditional artistry and craftsmanship.*

Prior to the first inscriptions of ICH elements into the National Registry in 2004, in Croatia this type of legal protection had applied only to elements of tangible cultural heritage (whether immovable or movable). Nevertheless, there were considerable and continuous efforts on the part of conservationists and experts for preserving alongside the tangible heritage also its relevant intangible aspect. The inscription of ICH elements in the Registry has been further motivated by the ratification of the 2003 Convention by the Republic of Croatia in 2005. The country has made long lasting efforts to improve the system of safeguarding of its ICH by taking into consideration the UNESCO's guidelines from the time prior to the adoption of the 2003 Convention, but also in the period following it. For example, the process of the inscription in the Registry complies with Article 11b of the 2003 UNESCO Convention as far as the practitioners of the ICH are being involved in all the phases of the procedure despite of the fact that the procedure is to a certain extent based on the UNESCO guidelines for the Masterpieces Programme.

Important scientific and research institutions, such as institutes, museums and university departments, have been continuously conducting research and documentation of ICH in Croatia throughout the whole 20th century and until the present day. Since 2002, experts and scientists from those institutions have been cooperating more intensively with the Ministry of Culture on the establishment of policy for the safeguarding of ICH. The special advisory body formed within the Ministry under the name Committee for the Intangible Cultural Heritage consists of some of the most prominent scholars and experts from different institutions. The Committee, together with the Ministry's Directorate for the Protection of the Cultural Heritage and more than 20 conservation departments covering geographically the entire territory of Croatia, are reviewing the proposals for the

materijalnu kulturnu baštinu, nepokretnu i pokretnu, s velikim kontinuiranim trudom konzervatora i stručnjaka da uz materijalnu, očuvaju i njen nematerijalni aspekt. Upisi elemenata nematerijalne baštine dodatno su bili motivirani nakon 2005. godine kada je Republika Hrvatska ratificirala Konvenciju za očuvanje nematerijalne kulturne baštine iz 2003. godine. Hrvatska je kontinuirano poboljšavala sustav očuvanja nematerijalne baštine uzimajući u obzir UNESCO-ve smjernice iz razdoblja prije i odmah nakon stupanja Konvencije iz 2003. godine na snagu. Na primjer, procedura upisivanja u Registar odgovara članku 11. b. UNESCO-ve Konvencije iz 2003. godine jer su nositelji nematerijalne baštine uključeni u sve faze procedure upisa, no također je u jednom dijelu takav pristup temeljen i na UNESCO-vim smjernicama za projekt Remek djela.

Važne znanstvene i stručne institucije, primjerice instituti, muzeji i fakulteti, čitavo su 20. stoljeće do danas provodili istraživanja nematerijalne baštine i dokumentirali tradicijsku baštinu u Hrvatskoj. Od 2002. godine, stručnjaci i znanstvenici iz tih institucija surađivali su intenzivnije s Ministarstvom kulture na stvaranju politike očuvanja nematerijalne baštine u Hrvatskoj. Posebno savjetodavno tijelo osnovano pri Ministarstvu kulture, pod nazivom Povjerenstvo za nematerijalnu kulturnu baštinu, sastavljeno je od nekih od najeminentnijih znanstvenika i stručnjaka iz tih institucija. Povjerenstvo, zajedno s Upravom za zaštitu kulturne baštine Ministarstva kulture i 20 konzervatorskih odjela koji geografski pokrivaju područje čitave Hrvatske, obrađuju prijedloge za upis različitih elemenata nematerijalne baštine u Registar.

Proces popisivanja nematerijalne baštine

Element nematerijalne kulturne baštine može se predložiti za upis u Registar preko obrasca za prijavljivanje. Obrazac je ubrzao čitav proces upisivanja, no također je za proceduru upisivanja elemenata nematerijalne baštine u obzir bilo uzeto iskustvo uobičajene procedure upisivanja materijalne baštine u Registar. Većinom, procedura uključuje mišljenje stručnjaka o elementu i ispunjenje osnovnih kriterija, npr. završni

inscription of various ICH elements in the Registry.

The process of inventorying of ICH

An element of ICH can be proposed for inscription in the Registry through the use of the application form. While the introduction of that form has speeded up the whole process, the experience accumulated with the normal procedure of inscribing tangible heritage into the Registry has also been taken into account when inscribing ICH elements. Most importantly, the procedure includes an expert opinion about the element and the satisfaction of basic criteria, e.g. the final text about an element has to contain general information about its geographical scope, historical and cultural characteristics, safeguarding measures, etc. The specifics for the inscription of an ICH element are the participation of its practitioners in the element's description, their self-identification (who are those who consider themselves the practitioners of an ICH element, etc.) and documentation (by photo, video and audio media). In addition, the information collected about the element from its practitioners is used as background for the final legal document by which the element is inscribed – namely, the resolution. As a result of this process the experts and the practitioners decide jointly which element is to be inscribed in the Registry and what its scope should be.

Usually the specific characteristics of each element are the key points informing the process of decision making of the experts. However, at least one of the eight criteria, based on the UNESCO approach and drafted by the experts from the Committee and the Directorate, must be fulfilled for the element to be inscribed in the Registry. Most of the criteria are based on the premises that the element belongs to one or more fields of the ICH, that the element complies with the relevant international human rights instruments, that the community identifies the element as part of its cultural heritage, that its practitioners are willing to have it inscribed, and that the element is being transmitted and constantly recreated by the community.

Each application for inscription is considered

tekst o elementu treba sadržavati općenite informacije o njegovoj geografskoj rasprostranjenosti, povijesne i kulturne karakteristike elementa, mjere očuvanja i drugo. Novost u proceduri za upis nematerijalne baštine bila je sudjelovanje nositelja u opisivanju elementa, npr. u identifikaciji (tko se smatra nositeljem elementa itd.) i dokumentiranju (fotografski, video i audio materijali). Također, dobivene informacije o elementu od nositelja bile su uzete u obzir kao temelj za završni pravni dokument kojim se element upisuje u Registar – rješenje. Rezultat takvog procesa je da i stručnjaci i nositelji odlučuju koji će se element upisati u Registar te koji će biti njegov okvir.

Obično su specifične karakteristike svakog elementa ključne stavke u odlučivanju od strane stručnjaka. Međutim, barem jedan od osam kriterija, koji se temelje na UNESCO-vom pristupu i koji su sastavljeni od strane stručnjaka iz Povjerenstva i Uprave, treba biti ispunjen kako bi se element moglo upisati u Registar. Većina kriterija temelji se na pretpostavkama da element pripada jednom ili više područja nematerijalne baštine, da je u skladu s međunarodnim instrumentima o ljudskim pravima, da ga zajednica identificira kao dio svoje kulturne baštine, da ga nositelji žele upisati te da je prenošen i kontinuirano ponovno stvaran od strane zajednice.

O svakom se slučaju pri upisivanju odlučuje odvojeno i prema potrebama i mogućnostima zajednice na očuvanju elementa. Volja nositelja za upisom elementa u Registar nije samo temeljena na ugroženosti pojedinog elementa, nego se pokazala i kao potreba da se element upiše kao znak prepoznatljivosti i priznanja. Završni tekst rješenja uključuje i teritorijalni doseg elementa i, kada god je to moguće, preciznu identifikaciju pojedinaca, grupa i zajednica koji su nositelji elementa. Na kraju, pravni dosje o elementu nematerijalne baštine upisanom u Registar sastoji se od:

1. rješenja kao dokumenta koji sadrži:

- kratak opis nematerijalnog kulturnog dobra,
- posebne mjere očuvanja s obvezom da nositelji dobra, lokalna zajednica i država očuvaju dobro i osiguraju prenošenje dobra mlađim generacijama,

and acted upon separately, on a case-by-case basis, in accordance with the needs and capabilities of the relevant community for its safeguarding. The practitioners' willingness to have the element inscribed in the Registry is not solely the result of the element being endangered, but is also an expression of their need for recognition. The final text of a resolution includes both the territorial range of the element and, whenever possible, the identification of the individuals, groups and communities who practice it. In sum, a case file about an ICH element inscribed in the Registry consists of:

1. The resolution document which contains:

- a short description of the ICH element;
- specific safeguarding measures including the obligation of the practitioners of that element, of the local community and of the state to preserve and secure the transmission of the element to younger generations;
- the identification of the bearers;

2. Supporting documentation: photo, audio, video, textual (archival documents, newspaper clippings) or any other kind of record of the intangible good.

The role of the experts and scientists from various institutions and from the Ministry of Culture in the drafting of a resolution is twofold: they provide an expert overview of the element (its historical background, present significance, scientific description, etc.) and decide under which category or name it might be inscribed (depending on the existence of more variations of the element in the country, the sensitivity of the practitioners about the name and range of the element, etc.). Since the first applications for inscription in the Registry were filed, experts from various institutions have been advising the Ministry of Culture and making a tentative list of valuable elements eligible for inscription. Now the extent of cooperation with the experts and scientists ranges from making proposals as to what to inscribe, inserting corrections in the texts submitted to the Ministry by the communities, or doing additional research, to drafting the entire texts of the resolutions (especially for

- identifikaciju nositelja;

2. popratnu dokumentaciju: fotografije, audio, video, tekstualni materijali (arhivski dokumenti, izvadci iz medija) ili bilo koja druga zabilježba nematerijalnog dobra.

Uloga stručnjaka i znanstvenika iz različitih institucija i iz Ministarstva kulture u sastavljanju rješenja je dvostruka: daju stručan osvrt na element (povijesnu pozadinu, značenje elementa danas, znanstveni opis itd.) i odlučuju pod kojom se kategorijom ili nazivom element može upisati (ovisno o postojanju više varijacija elementa u zemlji, osjetljivost nositelja o nazivu i rasprostranjenosti elementa itd.). Od prvih upisa u Registar, stručnjaci iz različitih institucija savjetovali su Ministarstvo kulture i sastavljali listu prijedloga vrijednih elemenata koji bi se mogli upisati u Registar. Danas se raspon suradnje sa stručnjacima i znanstvenicima proteže od sugeriranja što upisati, korigiranja tekstova koje Ministarstvo dobiva iz zajednica, provođenja dodatnih istraživanja do pisanja cjelovitih tekstova za rješenja (naročito za kompleksnije elemente, npr. za pjevanje konzultiraju se etnomuzikolozi, za usmene izričaje i govore evaluacija se traži od lingvisti itd.).

Nakon upisa u Registar, zajednica je, zajedno s lokalnim, regionalnim i nacionalnim vlastima, legalno obvezana na osiguranje očuvanja elementa prema mjerama koje su navedene u rješenju. Do danas u Registar upisano više od sto i četrdeset elemenata i gotovo svaki u sebi uključuje više vrsta nematerijalnih znanja. Upisani elementi pripadaju običajima, obredima, proslavama, usmenim tradicijama, lokalnim i specifičnim govorima, glazbi, izradi glazbenih instrumenata, plesovima, maritimnoj baštini i znanjima, tekstualnom rukotvorstvu, tradicijskim (ručnim) obrtima, obrtima kao urbanoj baštini, pripremi hrane, ukrašavanju kose i drugim vrstama nematerijalnih vještina i umijeća. Popis upisanih elemenata periodički se objavljuje u Narodnim novinama i na mrežnim stranicama Ministarstva kulture.

the more complex ones, e.g. ethnomusicologists are consulted for singing, linguists' opinions are probed for evaluation of oral expressions and speeches, etc.).

Once an element is inscribed in the Registry, the relevant community, together with the local, regional and national authorities, are obliged by law to ensure its safeguarding according to the measures prescribed in the resolution. To date, there are more than a hundred and forty elements inscribed in the Registry and almost every one has more than one type of knowledge incorporated within it. The elements could be classified in several groups: customs, rituals, festivities, oral traditions, local and specific speeches, music, the manufacturing of musical instruments, dance, maritime heritage and knowledge, textile artistry, traditional crafts, arts and crafts as urban heritage, food preparation, hair styling, and other types of intangible skills and artistry. The list of inscribed elements is periodically promulgated in the *National Gazette* and on the website of the Ministry of Culture.

Inscriptions on the UNESCO ICH lists

Of the more than a hundred and forty ICH elements included in the Registry since 2008 until the present day, there are about twenty nominated for inscription on the two ICH lists of UNESCO, as well as in the Register of Best Safeguarding Practices. So far thirteen elements have been inscribed on the UNESCO Representative List of the ICH of Humanity and one on the List of ICH in Need of Urgent Safeguarding. The preparation of the nominations has been a process involving not only some experts and the Ministry of Culture, but also the practitioners themselves, as well as the entire communities. People were very enthusiastic while the fact of the inscription itself contributed to a strong feeling of pride and a sense of recognition. In addition to the regular nominations on behalf of Croatia, participation in the drafting of multinational nominations has enabled the Croatian practitioners and experts to engage in international cooperation and in enhancement of intercultural dialogue.

It is also very important and useful that periodi-

Upisi na UNESCO-ve popise nematerijalne baštine

Između više od sto i četrdeset upisanih elemenata u Registar, od 2008. godine do danas, oko dvadeset elemenata nematerijalne baštine bilo je nominirano za upis na UNESCO-va dva popisa nematerijalne baštine i Registar najboljih praksi očuvanja. Do danas, trinaest elemenata upisano je na UNESCO-v Reprezentativan popis nematerijalne kulturne baštine čovječanstva i jedan na Popis nematerijalne kulturne baštine kojoj je potrebna hitna zaštita. Priprema nominacija bio je proces koji je aktivirao ne samo stručnjake i Ministarstvo kulture, nego i same nositelje i njihove čitave zajednice. Osobe su bile vrlo entuzijastične i sam upis pružio im je intenzivan osjećaj ponosa i priznanja. Uz uobičajene nominacije, sudjelovanje nositelja i stručnjaka iz Hrvatske na pripremi multinacionalnih nominacija proširilo je njihove mogućnosti međunarodne suradnje i unaprjeđenja međukulturnog dijaloga.

Također je vrlo važno i korisno što se trebaju sastavljati redovna izvješća o provedbi predloženih i planiranih mjera očuvanja za svaki od upisanih elemenata nematerijalne baštine na UNESCO-ve popise. To motivira zajednicu, nositelje i stručnjake da ostanu svjesni nastojanja i mogućnosti na očuvanju elementa te ih podsjeća na njegovu važnost.

Upisi u nacionalni Registar i UNESCO-ve popise nematerijalne baštine uvelike su doprinijeli podizanju svijesti o važnosti nematerijalne kulturne baštine kao i započinjanju različitih novih projekata očuvanja i međunarodne suradnje (izravno prenošenje nematerijalne baštine, formalno i neformalno obrazovanje, suradnja među zajednicama, znanstvena istraživanja itd.).

Izazovi očuvanja

Vrlo dobra suradnja između stručnjaka i nositelja posljednjih je godina rezultirala razvojem različitih programa i projekata očuvanja pokrivajući sve kategorije nematerijalne kulturne baštine. Programi i projekti često se provode u suradnji s muzejima i obrazovnim institucijama (vrtićima, osnovnim i sred-

cal reports are prepared about the implementation of the proposed and planned safeguarding measures for each ICH element inscribed on the UNESCO lists. This motivates the community, the practitioners and experts to stay aware of the efforts and possibilities for safeguarding of the element, and reminds them of its importance.

The inclusion in the National Registry and the inscription on the UNESCO ICH lists has contributed greatly to raising popular awareness of the importance of the ICH as well as to the initiation of various new projects of safeguarding and international cooperation (direct transmission of the ICH, formal and informal education, cooperation between communities, scientific research, etc.).

The challenges of safeguarding

The good cooperation between experts and practitioners in the recent years has led to the development of various safeguarding programmes and projects covering all categories of ICH. Such programmes and projects are often implemented in cooperation with museums and educational institutions (kindergartens, primary and secondary schools, etc.), and in many cases include the younger generations as the principal target group. At the same time, practitioners have become increasingly involved in projects related to tourism and planning which ensures the promotion and use of the ICH, as well as motivation for its future transmission in new contexts.

According to the 1999 Law, Article 9, the safeguarding of intangible cultural goods is done, *inter alia*, by “encouraging their transmission and fostering them in places of their origin and further, as well as by making and storing the documentation about them”. In addition, according to the three main ICH categories defined by the 1999 Act, a special system of safeguarding measures, also based on UNESCO’s propositions, was elaborated by experts of the Committee and the Directorate. It includes the following: encouraging of the practitioner communities and groups to participate in the identification and transmission of the ICH

njim školama itd.), a u brojnim slučajevima uključuju mlađe generacije kao glavnu ciljnu grupu. U isto vrijeme, nositelji se intenzivnije uključuju u turističke projekte i planiranja, što osigurava umjerenu promociju i upotrebu nematerijalne baštine kao i motivaciju za buduće prenošenje u novim kontekstima.

Prema Zakonu iz 1999. godine, članku 9. očuvanje nematerijalnih kulturnih dobara, između ostalog, „provodi se izradbom i čuvanjem zapisa o njima, kao i poticanjem njihova prenošenja i njegovanja u izvornim i drugim sredinama“. Dodatno su stručnjaci iz Povjerenstva i Uprave, prema tri osnovne podvrste nematerijalne baštine koje definira isti Zakon, osmislili poseban sustav mjera očuvanja koji se također temelji na UNESCO-vim prijedlozima, a uključuje: poticanje zajednica i grupa koji su nositelji, na sudjelovanje u identifikaciji i prenošenju elementa; promoviranje elementa putem izložbi, stručnih sastanaka, proslava, događanja, koncerata, elektroničkih medija, audio i video dokumentacije; osiguranje formalnog i neformalnog obrazovanja; nastavak istraživanja i dokumentiranja elementa itd.

Osim popisivanja elemenata, država doprinosi na različite načine njihovoj promociji i prepoznavanju, što podiže njihovu vidljivost. Iskustvo upisivanja elemenata u nacionalni Registar i na UNESCO-ve popise pokazalo je važnost uključivanja svih subjekata u proces evaluacije, dokumentiranja i osmišljavanja projekata. Najvažniji su pritom nositelji sami koji će ubuduće prenositi znanje. Njihove ideje se uspješno primjenjuju kada imaju potporu lokalne zajednice i vlasti. Na državnoj i lokalnoj razini u Hrvatskoj već je omogućeno da nositelji traže i dobiju određena financijska sredstva od različitih institucija kao potporu za svoje projekte. Za projekte i programe na zaštiti i očuvanju pokretnih, nepokretnih i, od 2008. godine, nematerijalnih kulturnih dobara Ministarstvo kulture dodjeljuje određen dio financijskih sredstava. Do 2015. godine više od 300 projekata usmjerenih izravno na očuvanje nematerijalne baštine financijski je bilo poduprto od strane Ministarstva kulture, te se dodatno mnogo drugih programa godišnje izravno fi-

element; promoting of the element through exhibitions, expert meetings, festivities, events, concerts, electronic media, audio and video documentation; ensuring formal and informal education; continuing the research and the documentation of the element, etc.

Apart from the inscriptions, the state contributes in various ways to their promotion and recognition, thus increasing the visibility of the elements. The experience of inscribing elements in the National Registry and on the UNESCO lists has demonstrated the importance of the involvement of all stakeholders in the processes of evaluation, documentation and project implementation. The most important stakeholders are the practitioners themselves, who carry on the knowledge into the future. Their ideas are successfully implemented if supported by the local community and the relevant authorities. In Croatia both on the state and on the local level it is already possible for the practitioners to obtain funding for their projects from various institutions. For the projects and programmes dedicated to the protection and safeguarding of the movable, immovable and, since 2008, also the intangible cultural goods, targeted funding has been provided by the Ministry of Culture. Until 2015 more than 300 projects aimed directly at the safeguarding of ICH have been funded by the Ministry of Culture and even more programmes are financed each year indirectly through various other institutions and organizations such as government ministries (of tourism, rural development, crafts and small entrepreneurship), counties (regional administrative units), EU funds, etc. In addition, the Ministry of Culture has a network of conservation departments located in major cities. Among other experts, these employ ethnologists who now take even more care of the ICH by cooperating with local communities and practitioners in its safeguarding and planning, as well as when supervising the implementation of the programmes.

The Croatian state budget allocates considerable funding for projects in the sphere of culture including diverse activities and programmes. Assorted cultural figures and activists, as well as associations, organizations and the bodies of local and regional government are eligible to apply for financial support. Among oth-

nancira kroz različite druge institucije i organizacije, poput državnih ministarstava (turizma, ruralnog razvitka, obrta i malog poduzetništva itd.), županija (regionalnih jedinica uprave), EU fondova itd. Dodatno, Ministarstvo kulture ima mrežu od 20-ak konzervatorskih odjela koji su smješteni u velikim gradovima prema regionalnoj podjeli i u kojima, uz druge stručnjake, i etnolozi sve više brinu o nematerijalnoj baštini surađujući s lokalnim zajednicama i nositeljima na očuvanju nematerijalne baštine i izradi planova te na nadgledanju provedbe određenih programa.

U državnom budžetu u Hrvatskoj osiguran je znatan iznos sredstava za projekte u kulturi, koji uključuju različite aktivnosti i programe. Različite osobe koje se bave kulturnim događanjima, kao i udruge, organizacije i jedinice lokalne i regionalne uprave imaju mogućnost prijavljivati se za financijsku podršku. Između ostalog, različite aktivnosti na očuvanju ne-

A group participating by singing and playing „bećarac“ at annual event of Vinkovačke jeseni, Vinkovci, Croatia, 2011

© 2012 by Ministry of Culture of Croatia. Photo: Zvonimir Tanocki

Skupina pjeva i svira bećarac na godišnjoj manifestaciji „Vinkovačke jeseni“, Vinkovci, Hrvatska, 2011

© 2012 Ministarstvo kulture. Autor fotografije: Zvonimir Tanocki

ers, various ICH safeguarding and folklore activities receive funding, e.g. music and dance events, research and documentation, publishing of books and periodicals, museum activities, international cooperation, digitization of data in cultural institutions, etc.

Conclusion

The ICH safeguarding policy in Croatia has shown a positive shift in its attempts to ensure the transmission and continuity of different aspects of traditional culture. The state, the local communities, counties, villages, municipalities, groups, individuals and NGOs are also obligated by the law to contribute to the support for the ICH. Thus the right conditions allowing the safeguarding of the ICH are ensured, such as funding, logistics, space, the incorporation of the ICH in various local, regional and state projects and programmes, as well as in international ones. The results are also visible in the major public impact of the inscriptions covered by a wide range of media, as well as in the inclusion of the intangible aspect of the cultural heritage in various expert, scholarly and educational programmes and research. The ICH practitioners and other stakeholders involved in the safeguarding find it very important to have their heritage inscribed in the National Registry and especially in the international ICH lists of UNESCO. The practitioners are proud of this type of recognition, which motivates them even more to preserve their heritage, but they are also given the opportunity to apply for support in their safeguarding efforts and to obtain financial and technical assistance for specific cultural, social and other programmes and projects. Although all those efforts would not prevent the disappearance of each and every ICH element, they nevertheless contribute to the recognition of ICH as an important part of the country's cultural values.

The ICH listing encourages new ideas; while many ICH elements have already been revitalized, much still remains to be done in the future. The best practices might help to motivate other practitioners to start their own projects so they have to be made more visible. It might be said that the 2003 Convention and the

materijalne baštine i folklorne aktivnosti podupiru se financijski, poput glazbenih i plesnih događanja, dokumentiranje, istraživanja, izdavanja različitih knjiga i časopisa, muzejske aktivnosti, međunarodna suradnja, digitalizacija u institucijama u kulturi i drugo, što u jednom dijelu uključuje i nematerijalnu kulturnu baštinu.

Zaključak

Politika očuvanja nematerijalne kulturne baštine u Hrvatskoj pokazala je pozitivan pomak u nastojanjima na osiguravanju prenošenja i kontinuiteta različitih aspekata tradicijske kulture, jer se država, lokalne zajednice, županije, općine, sela, mjesta, grupe, pojedinci i nevladine udruge obvezuju i pravno pomagati nematerijalnu baštinu koliko je moguće. Na taj se način osiguravaju uvjeti za očuvanje nematerijalne baštine, poput osiguranja financija, logistike, prostora, uključenja nematerijalne baštine u različite lokalne, regionalne, državne i međunarodne projekte i programe. Rezultati su također vidljivi na velikom utjecaju koji su upisi imali u javnosti o čemu su izvještavali različiti mediji, kao i na uključenju nematerijalnog aspekta kulturne baštine u različite stručne, znanstvene i obrazovne programe i istraživanja. Nositelji nematerijalne baštine i drugi subjekti uključeni u njeno očuvanje smatraju da je vrlo važno što je njihova baština upisana u nacionalni Registar i naročito na UNESCO-ve međunarodne popise. Ne samo da su nositelji ponosni na ovu vrstu prepoznavanja vrijednosti njihove baštine što ih dalje motivira na njeno očuvanje, nego im je ujedno time dana i mogućnost da traže potporu u njihovim nastojanjima na očuvanju te da tu potporu i ostvare kroz financijsku i tehničku podršku za određene kulturne, društvene i druge programe i projekte. Iako sva ta nastojanja neće moći spriječiti nestajanje svih elemenata nematerijalne baštine, ipak doprinose prepoznavanju nematerijalne kulturne baštine kao važnog dijela kulturnih vrijednosti u zemlji.

Popisivanje nematerijalne baštine potiče nove ideje i mnogi su elementi nematerijalne baštine nakon toga revitalizirani te još ostaje mnogo raditi na

tome u budućnosti. Najbolje prakse mogu pomoći u motiviranju drugih nositelja da započnu svoje projekte, pa bi i te prakse trebalo više isticati. Može se reći da su UNESCO-va Konvencija iz 2003. godine i nastojanja nositelja nematerijalne baštine i stručnjaka u Hrvatskoj te države same, doprinijeli prepoznavanju, promociji, identificiranju i dokumentiranju nematerijalne kulturne baštine u Hrvatskoj što je rezultiralo njenim učinkovitim očuvanjem i daljnjim prenošenjem.

© 2008 by Ministry of Culture of Croatia. Photo: Vidoslav Barac

© 2008 Ministarstvo kulture. Autor fotografije: Vidoslav Barac

References:

Act 1999: Act on the Protection and Safeguarding of Cultural Goods. – http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1999_07_69_1284.html (last accessed on June 25, 2015).

Archive and Website CMC: Archive and Website of the Croatian Ministry of Culture. – www.min-kulture.hr/default.aspx?id=29 (last accessed November 2, 2015).

Convention 2003: Convention for the Safeguarding of Intangible Cultural Heritage. – www.unesco.org/culture/ich/index.php?lg=en&pg=00006 (last accessed May 29, 2013).

Hrovatin, Mirela 2012: ICH Safeguarding in Croatia – Listing, Documenting, Planning. – In: Second Regional Scientific Conference of ICOM SEE: Risk Assessment of Cultural and Natural Heritage in the Region of South East Europe. ICOM: Niš.

ICH Website: UNESCO Website on Intangible Cultural Heritage. – www.unesco.org/culture/ich/ (last accessed 17 October 2015).

Museum International 2004: Museum International, v. 56, 1-2.x

Literatura i izvori:

Arhiv i mrežne stranice MK: Arhiva i mrežne stranice Ministarstva kulture, www.min-kulture.hr/default.aspx?id=29 (2. 11. 2015).

Hrovatin, Mirela 2012: ICH Safeguarding in Croatia – Listing, Documenting, Planning. – U: Druga regionalna znanstvena konferencija ICOM-a JI Europe: Risk Assessment of Cultural and Natural Heritage in the Region of South East Europe. ICOM: Niš.

Konvencija iz 2003: Konvencija za očuvanje nematerijalne kulturne baštine, www.unesco.org/culture/ich/index.php?lg=en&pg=00006 (29. 06. 2013).

Museum International 2004: Museum International, v. 56, 1-2.

Mrežna stranica o nematerijalnoj baštini: UNESCO mrežne stranice o nematerijalnoj kulturnoj baštini, www.unesco.org/culture/ich/ (17. 10. 2015).

Zakon iz 1999: Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. – http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1999_07_69_1284.html (25. 06. 2015).

CROATIA

Exhibition of lace, International Lace Festival in Lepoglava, 2009

Photo: Vesna Pascuttini-Juraga

Izložba čipke u sklopu Festivala lepoglavske čipke, 2009

Autor fotografije: Vesna Pascuttini-Juraga

Implementation of the 2003 UNESCO Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage in Croatian Legislation

Provedba UNESCO-ove Konvencije o zaštiti nematerijalne baštine (2003.) u Hrvatskom zakonodavstvu

Vesna Pascuttini-Juraga

Senior Expert Advisor-Conservator –

Conservation Department in the City of Varaždin, Directorate for the Protection of Cultural Heritage, Ministry of Culture of the Republic of Croatia

Vesna Pascuttini-Juraga

Viša stručna savjetnica-konzervatorica –

Konzervatorski odjel u Varaždinu, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Ministarstvo kulture Republike Hrvatske

Introduction

In the Republic of Croatia the central national body responsible for the protection of the cultural heritage is the Ministry of Culture with its Directorate for the Protection of Cultural Heritage and the 21 local Conservation Departments across Croatia. The fundamental legal basis for the Protection of all cultural heritage in Croatia, including the ICH, is the Law on the Protection and Preservation of Cultural Heritage (Official Gazette No. 69/99, 151/03, 157/03, 87/09, 88/10, 61/11, 25/12, 136/12, 157/13, 152/14). According to that, cultural heritage elements are inscribed in the Registry of Cultural Goods of Croatia, which is a public register of the cultural heritage, maintained by the Ministry of Culture. It consists of three lists: the List of Protected Cultural Heritage, the List of Cultural Heritage of National Significance, and the List of Preventive Protected Cultural Heritage. The vision of the Ministry of Culture is a society where the freedom of cultural and artistic creativity, as well as of the media, together with the protection of the cultural heritage are the basis for the development of cultural and national identity in the community of European nations and in the European Union (Strategic Plan of the Ministry of Culture for the period 2015-2017).

Uvod

U Republici Hrvatskoj, središnje nacionalno tijelo odgovorno za zaštitu kulturnih dobara je Ministarstvo kulture. Unutar Ministarstva kulture nalazi se Uprava za zaštitu kulturne baštine, te 21 lokalnih Konzervatorskih odjela diljem Hrvatske. Osnovni pravni temelj za zaštitu svih kulturnih dobara u Republici Hrvatskoj, uključujući i nematerijalna kulturna dobra, je *Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara* (NN 69/99, NN 151/03; NN 157/03, NN 87/09, NN 88/10, NN 61/11, NN 25/12, NN 136/12, 136/12, 157/13, 152/14). Sukladno tome, sva kulturna dobra upisana su u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, koji je javna knjiga kulturnih dobara koju vodi Ministarstvo kulture. Sastoji se od tri liste: Liste zaštićenih kulturnih dobara, Liste kulturnih dobara nacionalnog značenja i Liste preventivno zaštićenih dobara (čl. 14. *Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara* (NN 69/99, NN 151/03; NN 157/03 *Ispravak*, NN 87/09, NN 88/10, NN 61/11, NN 25/12, NN 136/12)).

Vizija Ministarstva kulture jest društvo kojem su sloboda kulturnog i umjetničkog stvaralaštva i medija te zaštita kulturne baštine temelj očuvanja i razvitka kulturnog i nacionalnog identiteta u zajednici europskih naroda i Europskoj uniji (Strateški plan Ministarstva kulture 2015. - 2017.).

The intangible cultural heritage in Croatia

The Republic of Croatia is rich in cultural heritage, with an impressive number and diversity of safeguarded elements of ICH. To date, Croatia has 139 ICH elements inscribed in the Registry of Cultural Goods of Croatia and 6 ICH elements in the List of Preventive Protected Cultural Heritage. In addition, Croatia has 13 ICH elements inscribed on the Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity, and 1 element on the List of Intangible Cultural Heritage in Need of Urgent Safeguarding. This significant number ICH elements safeguarded in Croatia has been made possible because of the good legislation. Article 9 of the above mentioned Law on the Protection and Preservation of Cultural Heritage (1999) defines the category of ICH (NN 69/99. 151/03, 157/03) as follows:

Intangible cultural heritage represents various forms and phenomena of spiritual creativity, transmitted orally or otherwise, in particular:

- *Language, dialects, speeches, toponyms and oral literature of all kinds;*
- *Folklore creativity in the field of music, dance, teaching, games, rituals, customs, and other traditional folk values;*
- *Traditional skills and crafts.*

Using a special application form developed by the Ministry of Culture, ICH practitioners and local communities can apply for inscription of their elements in the Registry. Application forms are processed by the Service for Movable, Ethnographic and Intangible Cultural Heritage and Conservation Departments of the Ministry of Culture as well as by the Committee for the Intangible Cultural Heritage (selection, review and preparation of proposals to be registered). After the entry of the ICH elements into the Registry of Cultural Goods of Croatia, all of the above mentioned bodies, together with the Service for UNESCO and the Croatian Commission, select and propose ICH elements for inscription in the Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity.

Nematerijalna kulturna baština u Hrvatskoj

Republika Hrvatska izuzetno je bogata kulturnom baštinom, a posebno se ističe raznolikost i broj sačuvanih elemenata nematerijalne kulturne baštine. U ovom trenutku, Republika Hrvatska na nacionalnoj Listi zaštićenih nematerijalnih kulturnih dobara ima upisano 139 nematerijalnih kulturnih dobara, i 6 dobara na Listi preventivno zaštićenih kulturnih dobara. Također, Hrvatska ima 13 nematerijalnih kulturnih dobara, koja su upisana na UNESCO-ovu Reprezentativnu listu nematerijalne kulturne baštine čovječanstva, te 1 nematerijalno dobro upisano na UNESCO-ovu Listu nematerijalne kulturne baštine kojoj je potrebna hitna zaštita. Takav značajan broj zaštićenih elemenata nematerijalne kulturne baštine u Hrvatskoj, omogućen je dobrom pravnom zaštitom. Sukladno članku 9. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (NN 69/99, NN 151/03; NN 157/03, Ispravak), *nematerijalno kulturno dobro mogu biti razni oblici i pojave duhovnog stvaralaštva što se prenose predajom ili na drugi način, a osobito:*

- *jezik, dijalekti, govori i toponimika, te usmena književnost svih vrsta,*
- *folklorno stvaralaštvo u području glazbe, plesa, predaje, igara, obreda, običaja, kao i druge tradicionalne pučke vrednote,*
- *tradicijaska umijeća i obrti.*

Na posebnom obrascu za prijavu koji je izrađen od strane Ministarstva kulture, nositelji nematerijalne baštine te predstavnici lokalnih zajednica, mogu podnijeti zahtjev za upis u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, kako bi određeni element postao zaštićen kao kulturno dobro. Prijavljeni obrasci obrađuju se u Ministarstvu kulture, Službi za pokretnu i nematerijalnu kulturnu baštinu, zatim, od strane nadležnih Konzervatorskih odjela te Povjerenstva za nematerijalnu kulturnu baštinu (odabir, razmatranje i priprema prijedloga za upis nematerijalnih kulturnih dobara u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske). Nakon što neki element postane zaštićeno nematerijalno kulturno dobro i upiše se u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, sva

Implementation of the 2003 Convention

The Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage was adopted at the 32nd General Assembly of UNESCO in October 2003 and the Republic of Croatia ratified it as early as 2005. With the Law on Ratification of the Convention the Ministry of Culture has been established as the central body in charge of its implementation in the Republic of Croatia. The ratification of the Convention triggered an even stronger incentive for further work on the protection of ICH, both within the national and international context. Since the inscription of seven Croatian ICH elements on the Representative List of the Intangible Heritage of Humanity in 2009, ICH has become a lot more popular and appealing to a wider audience. All this has contributed to the recognition, evaluation and protection of ICH in Croatia. The subsequent inscription of another six elements in the Representative List of the Intangible Heritage of Humanity and of one element in the List of Intangible Cultural Heritage in Need of Urgent Safeguarding has come as a reward for the hard work of all professional services of the Ministry of Culture, as well as of the contribution of many other experts involved in the evaluation, safeguarding and research of the ICH.

A very good case illustrative for the implementation of the 2003 Convention could be the City of Lepoglava and the surrounding area in north-western Croatia. The registration of the Lepoglava lace as cultural heritage of the Republic of Croatia (2004) and the inscription (2009) of the element Lacemaking in Croatia in the List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity have helped to raise awareness of the importance of the Lepoglava lace among the local community. The International Lace Festival in Lepoglava has been held on an annual basis since 1997 and has become the main cultural event of the region. The Festival receives financial support from the Ministry of Culture and is organised under the high patronage of the President of the Republic of Croatia Ms. Kolinda Grabar-Kitarović. Numerous community members actively participate in the Lace Festival and various workshops connect-

navedena tijela zajedno s Hrvatskim povjerenstvom za UNESCO, odabiru i predlažu elemente za upis na UNESCO Reprezentativnu listu nematerijalne kulturne baštine čovječanstva.

Provedba UNESCO-ove Konvencije o zaštiti nematerijalne baštine (2003.)

Konvencija o zaštiti nematerijalne kulturne baštine usvojena je na 32. Općoj skupštini UNESCO-a u listopada 2003. godine, a Republika Hrvatska je Konvenciju ratificirala već 2005. godine Zakonom o prihvatanju Konvencije, kojim je Ministarstvo kulture utvrđeno kao centralno tijelo za njezino provođenje u Republici Hrvatskoj. Nakon ratifikacije Konvencije, dolazi do još jačeg poticaja za daljnji rad na zaštiti nematerijalne kulturne baštine, na nacionalnoj i međunarodnoj razini. Nakon upisa čak sedam fenomena iz Hrvatske nematerijalne baštine na UNESCO-ovu Reprezentativnu listu nematerijalne baštine čovječanstva 2009. godine, nematerijalna kulturna baština postala je vrlo popularna i zanimljiva široj publici. Sve to pridonijelo je prepoznavanju, vrednovanju i zaštiti nematerijalne kulturne baštine u Hrvatskoj. Dalji upis još 6 fenomena iz Hrvatske na UNESCO-ovu Reprezentativnu listu nematerijalne baštine čovječanstva i jednog elementa na UNESCO-ovu Listu nematerijalne kulturne baštine kojoj je potrebna hitna zaštita, pokazao je naporan rad svih stručnih službi Ministarstva kulture, kao kao i svih drugih stručnjaka uključenih u proces vrednovanja, zaštite i istraživanja nematerijalne kulturne baštine u Hrvatskoj.

Vrlo dobar primjer provedbe UNESCO-ove Konvencije o očuvanju nematerijalne kulturne baštine (2003.), vidljiv je u Gradu Lepoglavi i okolici, u sjeverozapadnoj Hrvatskoj. Proglašenje Lepoglavske čipke kulturnim dobrom Republike Hrvatske (2004.) i upis na UNESCO-ovu Reprezentativnu listu nematerijalne baštine čovječanstva (2009.) *Čipkarstvo u Hrvatskoj*, uvelike je doprinijelo podizanju svijesti u lokalnoj zajednici o značaju Lepoglavske čipke. Ovdje se svake godine (počevši od 1997. godine) održava Međunarodni festival čipke u Lepoglavi. Ovaj festival postao je glavni kulturni događaj u cijeloj regiji.

ed with Lepoglava lace making are held. Due to the popularity of the Festival and in order to celebrate the 600th anniversary of the dedication of the local church of the Blessed Virgin Mary, in 2015 the Days of the European Heritage were held in Lepoglava under the auspices of the Conservation Department in Varaždin; the main events were held in the church itself, where the baroque interior decorations and frescoes have been restored.

Every year there is a Public Call for Proposals for Programmes in the Culture in the Republic of Croatia, listed by the Ministry of Culture. The call for proposals applies only to protected cultural goods. Through the procedure, financial support is obtained for the programmes. Local communities, cultural-artistic societies and other practitioners of ICH elements can apply for funding by taking advantage of this procedure. Such funding through the Ministry of Culture is very important because it provides an incentive for practitioners of ICH elements to preserve their tradition and also for the further development of ICH elements throughout research, documentation, presentation to the wider public, education, involvement of more members of the local community in the implementation of safeguarding measures, etc. Parallel to that, in this way the Ministry of Culture implements the monitoring and maintenance of protected cultural goods.

One of the programmes funded through this call for proposals during the present year is Preservation of the Art of Making Lepoglava Lace. The training programme is conducted at the Đuro Arnold Pučko otvoreno učilište [Open School] in Ivanec following a 180 hour long curriculum. After completing the programme, the participants are qualified to make Lepoglava Lace following traditional techniques, and a Certificate of qualification is issued to them. During the training the participants take two interim exams and one final exam, the latter being conducted by a panel of experts. Since the art of making Lepoglava lace is traditional in this region and lace is made mainly by unemployed women without other incomes, through this training programme they are given employment opportunities and are at the same time enabled to

Festival dobiva novčanu pomoć Ministarstva kulture, a također ima pokroviteljstvo Predsjednice Republike Hrvatske, gđe Kolinde Grabar-Kitarović. Mnogi članovi lokalne zajednice aktivno sudjeluju u festivalu čipke, kroz sudjelovanje na različitim radionicama čipke i čipkarstva. Zbog popularnosti festivala, te 600. godišnjice posvete crkve Blažene Djevice Marije, ove su godine u Lepoglavi održani i Dani europske baštine, na području koje je u nadležnosti Konzervatorskog odjela u Varaždinu. Tako su prezentirane vrijedne barokne freske i obnovljeni inventar ove crkve.

U skladu sa Zakonom o financiranju javnih potreba u kulturi Ministarstvo kulture svake godine objavljuje u javnim glasilima i na svojoj internetskoj stranici *Poziv za predlaganje programa javnih potreba u kulturi Republike Hrvatske*. Na temelju dostavljenih zahtjeva sastavlja se program zaštite i očuvanja kulturnih dobara. S obzirom na vrstu kulturnih dobara upisanih u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, prijaviti se može: program zaštite i očuvanja nepokretnih kulturnih dobara, program zaštite i očuvanja arheološke baštine, program zaštite i očuvanja pokretnih kulturnih dobara i program zaštite i očuvanja nematerijalnih kulturnih dobara. Na taj način, kroz financijsku podršku, kulturna dobra se prate i održavaju. Na ovaj se natječaj mogu prijaviti lokalne zajednice, kulturno-umjetnička društva i drugih nositelji elemenata nematerijalne baštine. Ova sredstva koja se dodjeljuju putem Ministarstva kulture, vrlo su važna kao daljnji poticaj nositeljima nematerijalne baštine, te služe za očuvanje tradicije, ali i za daljnji razvoj - istraživanja, dokumentiranja, predstavljanje široj javnosti, obrazovanje, uključivanje što više predstavnika lokalne zajednice u provedbi programa, itd.

Također, jedan od ovogodišnjih programa financiranih kroz ovaj poziv je i program *Očuvanje umijeća izrade lepoglavske čipke*. Program osposobljavanja provodi se u Pučkom otvorenom učilištu "Đuro Arnold" u Ivancu, u skladu s razrađenim nastavnim planom i programom od 180 sati. Nakon završetka programa, polaznici su osposobljeni za izradu Lepoglavske čipke tradicijskim tehnikama, te im se

make the famous Lepoglava lace. Furthermore, this region is relatively poor. For some of the families the income generated by the production of souvenirs from Lepoglava Lace is really significant.

Through this Call at national level, within the available resources, other protected ICH elements and their safeguarding are also financed by the Ministry of Culture. For example, in the area of jurisdiction of the Conservation Department in Varaždin five programmes were funded in 2015 through this Call. Notably, all ICH programmes which applied for funding in 2015 have received funding.

It is very important to transmit our ICH to the new generations. Another example of successful knowledge transfer is the lacemaking group *Dubravka* at the Ante Starčević primary school in Lepoglava. During the 2014-2015 academic year forty female pupils attended the group, supervised by teachers who are also experts in the making of Lepoglava lace.

izdaje Uvjerenje o osposobljenosti. Tijekom edukacije sudionici polažu ukupno tri ispita od kojih je jedan završni ispit pred stručnim povjerenstvom. Kako je umijeće izrade Lepoglavske čipke tradicija ovog kraja i čipkarstvom se bave uglavnom žene, koje su većinom nezaposlene i bez prihoda, kroz ovaj program obuke one dobivaju mogućnosti zapošljavanja i mogućnost izrade Lepoglavske čipke. Nadalje, budući da je ovo područje relativno siromašno, za neke obitelji, izrada suvenira od lepoglavske čipke predstavlja značajan izvor prihoda.

Na području nadležnosti Konzervatorskog odjela u Varaždinu, tijekom 2015. godine financirano je pet programa zaštite nematerijalnih kulturnih dobara. Valja napomenuti da su svi programi koji su ove godine prijavljeni, bili i financirani.

Još je jedan važan segment koji se provodi u Lepoglavi, a to je očuvanje tradicije za buduće generacije. Kao vrijedan primjer uspješnog prijenosa znanja može se navesti čipkarska grupa *Dubravka* koja djeluje u okviru školske zadruge, pri OŠ Ante Starčević u Lepoglavi. U ovoj grupi, uz mentorstvo voditeljica, sudjelovalo je u školskoj godini 2014/15 godini četrdeset učenica. Glavni zadatak ove grupe postupno je usvajanje tehnike lepoglavske čipke

Lace makers at work, International Lace Festival in Lepoglava, 2009

Photo: Vesna Pascuttini-Juraga

Čipkarice na djelu, Festival lepoglavske čipke, 2009

Autor fotografije: Vesna Pascuttini-Juraga

Lepoglava lace, International Lace Festival in Lepoglava, 2004

Photo: Vesna Pascuttini-Juraga

Lepoglavska čipka, Festival lepoglavske čipke 2004

Autor fotografije: Vesna Pascuttini-Juraga

The main task was to master the technique of lace making while learning more about the cultural heritage of the Lepoglava area. The work of the group has been widely recognized and awarded. The young lace makers also find some new applications for laces – such as on brooches, earrings, etc.

These examples of the continuing education of the local population so as to master traditional techniques of lace making and the transmission of the craft to the younger generations may be mentioned as one of the ways of safeguarding ICH elements.

On the basis of that, we can conclude that the implementation of the UNESCO Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage through the domestic Croatian legislation has been an important incentive for the continuation of the efforts for the safeguarding of the ICH elements in Croatia and has helped to achieve more recognition, better presentation and, in general, better visibility for this valuable heritage. The intangible heritage is the preservation of traditional codes of identity, which is why we must safeguard it with care for future generations.

i njegovanje kulturne baštine lepoglavskog kraja. Grupa je bila vrlo aktivna i sudjelovala je na raznim događajima, na školskim, gradskim i županijskim manifestacijama. Rad ove grupe bio je prepoznat i nagrađivan. Mlade čipkarice tako su radile razne aplikacije od čipke, kao što su broševi, naušnice, itd .. Ovi primjeri daljnjeg obrazovanja lokalnog stanovništva s tradicijskim tehnikama izrade čipke, kao i prijenos znanja mlađim generacijama, može se navesti kao uspješan način očuvanja elemenata nematerijalne kulturne baštine.

Na temelju toga, može se zaključiti da je provedba UNESCO-ove Konvencije o očuvanju nematerijalne kulturne baštine (2003.) u hrvatskom zakonodavstvu, bila važan poticaj za daljnji rad na zaštiti i očuvanju nematerijalne kulturne baštine u Hrvatskoj, te je podigla svijest o značaju ove vrijedne baštine. Nematerijalna baština je očuvanje tradicijskih koda identiteta, a to je razlog zašto je moramo pažljivo očuvati za buduće generacije.

Workshop of making Lepoglava Lace, International Lace Festival in Lepoglava, 2004

Photo: Vesna Pascuttini-Juraga

Tečaj čipkarstva u okviru Festivala lepoglavske čipke, 2004

Autor fotografije: Vesna Pascuttini-Juraga

References:

Convention 2003: UNESCO. Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. – <http://www.unesco.org/culture/ich/en/convention> (last accessed February, 13 2016).

Hrovatin, Mirela 2012: Procesi očuvanja i popisi- vanja nematerijalnih kulturnih dobara u Hrvatskoj [The Processes of Preservation and Inventorying of Intangible Cultural Heritage]. – Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske 36, 125-135.

Lepoglavska čipkarska baština 2015: Lepoglavska čipkarska baština iz fundusa Muzeja za umjet- nost i obrt [Lepoglava Lace-making Heritage from the Holdings of the Museum of Arts and Crafts]. Lepoglava.

Petrović Leš, Tihana 2008: Lepoglavsko čipkarstvo [The Lace-making of Lepoglava]. Zagreb: Srednja Europa.

Svjetska baština 2005: Svjetska baština u Hrvatskoj [World Heritage Sites in Croatia]. Zagreb: Ministry of Culture of the Republic of Croatia.

Vodič kroz izložbe 2015: Vodič kroz izložbe. 19. Međunarodni festival čipke u Lepoglavi [A Guide through the Exhibitions. 19th International Lace Festival in Lepoglava]. Lepoglava, 2015.

Literatura i izvori:

Convention 2003: UNESCO. Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. – <http://www.unesco.org/culture/ich/en/convention> (13.02. 2016).

Hrovatin, Mirela 2012: Procesi očuvanja i popisi- vanja nematerijalnih kulturnih dobara u Hrvatskoj. – Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske 36, 125-135.

Lepoglavska čipkarska baština 2015: Lepoglavska čipkarska baština iz fundusa Muzeja za umjetnost i obrt. Lepoglava.

Petrović Leš, Tihana 2008: Lepoglavsko čipkar- stvo. Zagreb: Srednja Europa.

Svjetska baština 2005: Svjetska baština u Hrvatskoj. Zagreb: Ministry of Culture of the Republic of Croatia.

Vodič kroz izložbe 2015: Vodič kroz izložbe. 19. Međunarodni festival čipke u Lepoglavi. Lepoglava, 2015.

Cushion *dedek* and bobbins, International Lace Festival in Lepoglava, 2004

Photo: Vesna Pascuttini-Juraga

Jastuk *dedek* i batići, Festival lepoglavske čipke, 2004

Autor fotografije: Vesna Pascuttini-Juraga

CYPRUS

Women lace makers in Omodos. The element pipilla lace was inscribed on the National Inventory of Intangible Cultural Heritage in 2015

© *Nikolas Kontolemis*

Κεντήτριες στο Όμοδος. Το στοιχείο «δαντέλα πιπίλλα» εγγράφηκε στον Εθνικό Κατάλογο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς το 2015

© *Nikolas Kontolemis*

Measures Undertaken in Cyprus for the Implementation of the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage in the Period between 2014 and 2015

Μέτρα για την εφαρμογή της Σύμβασης για την Προστασία της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς που λαμβάνονται από την Κύπρο (2014-2015)

Euphrosyne Rizopoulou Egoumenidou, PhD

Professor Emerita, University of Cyprus

Thekla Papantoniou

Officer to Cyprus National Commission for UNESCO

Δρ Ευφροσύνη Ριζοπούλου Ηγουμενίδου

Ομότιμη Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Κύπρου

Θέκλα Παπαντωνίου

Λειτουργός Κυπριακής Εθνικής Επιτροπής UNESCO

Introduction

Cyprus possesses a rich, lively tradition of ICH, which is inextricably linked to the lives of the island's inhabitants. Since the ratification of the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage in 2006 the Ministry of Education and Culture was entrusted with the implementation of the Convention and works in close collaboration with the Cyprus National Commission for UNESCO. This paper will present a brief summary of the more important activities implemented so far, especially those related to ICH inventorying, regulatory frameworks, education and capacity-building during the years 2014-2015. They are illustrated through some particular examples, which we consider as good practices.

Inventorying and documentation

The earliest Inventory of ICH of Cyprus was created by the Cyprus Research Centre on the basis of the Centre's Oral Tradition Archive and was published in 2012. It was a good inventorying attempt, but at the same time was insufficient in terms of community involvement, accessibility, evaluation of the viability

Εισαγωγή

Η Κύπρος διαθέτει μια πλούσια, ζωντανή παράδοση Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς (ΑΠΚ), η οποία είναι συνυφασμένη με τη ζωή των κατοίκων του νησιού. Μετά την επικύρωση της Σύμβασης από την Κυπριακή Δημοκρατία το 2006, το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, σε στενή συνεργασία με την Κυπριακή Εθνική Επιτροπή UNESCO, ανέλαβε την υλοποίηση της Σύμβασης. Στην παρούσα ανακοίνωση παρουσιάζονται συνοπτικά οι κυριότερες δράσεις, ιδιαίτερα όσες αφορούν την καταγραφή, το ρυθμιστικό πλαίσιο, προγράμματα εκπαίδευσης και ανάπτυξης δεξιοτήτων, μέσα από συγκεκριμένα παραδείγματα που υλοποιήθηκαν στη διάρκεια των ετών 2014-2015 και τα οποία θεωρούνται ως καλές πρακτικές.

Καταγραφή και τεκμηρίωση

Το πρώτο μητρώο στοιχείων ΑΠΚ της Κύπρου δημιουργήθηκε από το Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών με βάση το Αρχείο Προφορικής Παράδοσης του Κέντρου και σχετική βιβλιογραφία, και δημοσιεύθηκε το 2012. Το μητρώο αποτέλεσε μια καλή προ-

of the elements and adoption of a true safeguarding-oriented approach.

Therefore, at the proposal of the Cyprus National Commission for UNESCO, the Ministry of Education and Culture decided, to establish a new multi-stage comprehensive process reaching out to civil society in the country. In February 2015 the first countrywide call for proposals by communities was launched. It was aimed at compiling a more representative national inventory and at identifying possible new nominations for the UNESCO Lists of ICH. The Expert Committee for ICH, which was appointed in charge of this task, consisted of representatives of the Ministry of Education and Culture, the Department of Antiquities, the National Commission for UNESCO and experts on the 2003 Convention.

A Nomination Form was prepared according to the guidelines set forth by UNESCO with the aim to achieve the widest possible involvement of communities. It requires the following information:

- Name of the element (in the Greek standard language and the local Greek-Cypriot dialect);
- Domain of ICH manifested by the element;
- Communities and groups of people concerned;
- Geographical distribution;
- Description (up to 1,000 words);
- Present-day bearers and practitioners: who they are, what roles and responsibilities they assume;
- Knowledge and skills transmitted today;
- Present-day social functions and cultural significance for the community;
- Viability of the element: number of practitioners, contemporary challenges;
- Safeguarding measures (past and present; measures proposed for the future, including: transmission, education, documentation, research, awareness-raising, preservation, enhancement, and revitalization);
- Adherence to customary practices governing access to the element;
- Method of collection of information (interviews, bibliographic references);

σπάθεια καταγραφής της ΑΠΚ της Κύπρου, ωστόσο υστερούσε σε θέματα εμπλοκής των κοινοτήτων, προσβασιμότητας του κοινού, αξιολόγησης της βιωσιμότητας και υιοθέτησης μέτρων προστασίας.

Για τον λόγο αυτό, το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, με εισήγηση της Κυπριακής Εθνικής Επιτροπής UNESCO, αποφάσισε να καθιερώσει μια νέα, πολυεπίπεδη διαδικασία, ανοικτή στην κοινωνία των πολιτών της Κύπρου. Τον Φεβρουάριο του 2015 δημοσιεύθηκε η πρώτη παγκύπρια πρόσκληση για την υποβολή προτάσεων από κοινότητες, με σκοπό τη δημιουργία ενός πιο αντιπροσωπευτικού Εθνικού Καταλόγου και τον εντοπισμό νέων στοιχείων που θα μπορούσαν να υποβληθούν για εγγραφή στους Καταλόγους ΑΠΚ της UNESCO. Η Ειδική Επιτροπή ΑΠΚ, η οποία ανέλαβε το έργο αυτό, αποτελείται από εκπροσώπους του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού, του Τμήματος Αρχαιοτήτων, της Κυπριακής Εθνικής Επιτροπής UNESCO και εμπειρογνώμονες για την υλοποίηση της Σύμβασης του 2003.

Το έντυπο της αίτησης ετοιμάστηκε σύμφωνα με τις οδηγίες της UNESCO, με στόχο την ευρύτερη δυνατή συμμετοχή των κοινοτήτων. Για τη συμπλήρωση του εντύπου απαιτούνται οι ακόλουθες πληροφορίες:

- Όνομα στοιχείου (στην κοινή ελληνική γλώσσα και στην τοπική ελληνοκυπριακή διάλεκτο).
- Πεδίο ΑΠΚ στο οποίο εμπίπτει το στοιχείο.
- Ενδιαφερόμενες κοινότητες και ομάδες ατόμων.
- Γεωγραφική κατανομή.
- Περιγραφή (μέχρι 1000 λέξεις).
- Φορείς και δημιουργοί σήμερα: ποιοι είναι, ρόλοι και αρμοδιότητες που αναλαμβάνουν.
- Γνώσεις και δεξιότητες που μεταβιβάζονται σήμερα.
- Κοινωνικές λειτουργίες και πολιτιστική σημασία για την κοινότητα σήμερα.
- Βιωσιμότητα του στοιχείου: αριθμός δημιουργών, σύγχρονες προκλήσεις.
- Μέτρα προστασίας (στο παρελθόν και στο παρόν, προτεινόμενα μέτρα προστασίας για το μέλλον, τα οποία καλύπτουν τη μεταβίβαση, την εκπαίδευση,

- Photos and audiovisual material (and cession of rights for its use);
- Reference letter (optional) by 1-2 experts.

Several communities and cultural groups expressed their interest for inscribing elements on the National List of ICH and 13 nomination files were submitted by 29 May 2015. At present the evaluation process is completed and information about new inscriptions is available on the website of the Cyprus National Commission for UNESCO (www.unesco.org.cy).

The new elements inscribed on the National List of ICH are the following:

1. *Pipilla* Lace – Communities concerned: Kilani, Omodos, Lapithos.
2. *Pittoti* Embroidery Lace of Athienou (Venice type) – Community concerned: Athienou.
3. Basketry – Community concerned: Livadia.
4. Matting of Kapouti village – Community concerned: Kapouti.
5. Dry stone technique – Communities concerned: Pitsilia, Solea, Marathassa, Limassol wine-producing villages, Akamas peninsula settlements.
6. *Arkatena* bread – Communities concerned: Kilani, Omodos.
7. Limassol Carnival – Community concerned: Limassol.
8. The Fair of *Kataklysmos* (Cataclysm, Flood) – Community concerned: Larnaca.

Capacity building

In order to provide interested communities with the essential background for the completion of the nomination files the Cyprus National Commission for UNESCO in collaboration with the Technical University of Cyprus organized a workshop in March 2015. Participants were given the opportunity to obtain information about the 2003 Convention and receive guidance about the documentation of their heritage and completion of the nomination form. A second workshop for inventorying ICH and funding

την καταγραφή, την έρευνα, την ευαισθητοποίηση του κοινού, τη διατήρηση, την ενίσχυση και την αναβίωση των στοιχείων).

- Σεβασμός των εθιμικών πρακτικών που διέπουν την πρόσβαση στο στοιχείο.
- Μέθοδος συλλογής των πληροφοριών (συνεντεύξεις, βιβλιογραφικές αναφορές).
- Φωτογραφικό και οπτικοακουστικό υλικό (και εκχώρηση δικαιωμάτων για τη χρήση τους).
- Συστατική επιστολή από 1-2 εμπειρογνώμονες (προαιρετικό).

Αρκετές κοινότητες και πολιτιστικές ομάδες εκδήλωσαν το ενδιαφέρον τους για την εγγραφή στοιχείων στον Εθνικό Κατάλογο ΑΠΚ και υποβλήθηκαν 13 αιτήσεις μέχρι τις 29 Μαΐου 2015. Η διαδικασία αξιολόγησης έχει ολοκληρωθεί και πληροφορίες για τις νέες εγγραφές είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα της Κυπριακής Εθνικής Επιτροπής UNESCO.

Τα νέα στοιχεία, τα οποία έχουν εγγραφεί στον Εθνικό Κατάλογο ΑΠΚ είναι τα ακόλουθα:

1. Δαντέλα «πιπίλλα» - ενδιαφερόμενες κοινότητες: Κοιλάνι, Όμοδος, Λάπηθος.
2. Δαντέλες «βενίς» ή «πιττωτές» και αθηνίτικη ολόπλουμη δαντέλα – ενδιαφερόμενη κοινότητα: Αθιένου.
3. Το καπουθιώτικο ψαθί: ενδιαφερόμενη κοινότητα: Καπούτι.
4. Η τέχνη της καλαθοπλεκτικής / ψαθοπλεκτικής: ενδιαφερόμενη κοινότητα: Λιβάδια.
5. Αρκατένα κουλούρια – ενδιαφερόμενες κοινότητες: Όμοδος, Κοιλάνι.
6. Τέχνη της ξερολιθιάς – ενδιαφερόμενες κοινότητες: Διεθνής Ένωση για τη διεπιστημονική μελέτη της Ξερολιθιάς (Société scientifique internationale pour l'étude pluridisciplinaire de la Pierre Sèche), κοινότητες και τεχνίτες ορεινών και ημιορεινών περιοχών όπου εντοπίζονται ξερολιθιές (Πιτσιλιά, Σολέα, Μαραθάσα, κρασοχώρια Λεμεσού, οικισμοί Ακάμα).
7. Το Καρναβάλι της Λεμεσού – ενδιαφερόμενη κοινότητα: Λεμεσός.
8. Η πανήγυρη του Κατακλυσμού – ενδιαφερόμενες

activities for the safeguarding of elements inscribed on the National List was organized in November 2015 for communities in the Troodos region.

Other initiatives relevant to inventorying and documentation

Parallel to the national inventorying efforts, some other ones aimed at the inventorying of the ICH on local level have been taking place as well: e.g. the Pilot Local Development Project of the Wine Villages of Limassol. It was coordinated by the Department of Town Planning – Ministry of Interior in collaboration with the Council of Europe and was implemented within the framework of the initiative of Local Development Pilot Projects: the Contribution of Cultural Heritage to Local and Regional Development. The Advisory Committee of this Project decided to undertake a heritage survey, including inventorying of ICH elements existing in the 14 communities participating in the project. A special workshop was organized in November 2014 with experts from the Council of Europe and representatives of local, governmental

κοινότητες: Λάρνακα.

Ανάπτυξη δεξιοτήτων

Με στόχο την κατάρτιση των ενδιαφερόμενων κοινοτήτων για ετοιμασία των εντύπων για την εγγραφή στοιχείων στον Εθνικό Κατάλογο ΑΠΚ, η Κυπριακή Εθνική Επιτροπή UNESCO διοργάνωσε εργαστήριο τον Μάρτιο του 2015, σε συνεργασία με το Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου. Οι συμμετέχοντες είχαν την ευκαιρία να πληροφορηθούν για τη Σύμβαση 2003 και να λάβουν οδηγίες για την τεκμηρίωση της πολιτιστικής τους κληρονομιάς και τη συμπλήρωση του ειδικού εντύπου. Τον Νοέμβριο του 2015 διοργανώθηκε ένα δεύτερο εργαστήριο για κοινότητες στην περιοχή του Τροόδους, με στόχο την καταγραφή της ΑΠΚ και τη χρηματοδότηση δράσεων για την προστασία στοιχείων που έχουν εγγραφεί στον Εθνικό Κατάλογο.

Άλλες πρωτοβουλίες για καταγραφή και τεκμηρίωση

Παράλληλα με την εθνική προσπάθεια καταγραφής της ΑΠΚ, καταβάλλονται και άλλες προσπάθειες για καταγραφή σε τοπικό επίπεδο, όπως στα πλαίσια του Τοπικού Σχεδίου Ανάπτυξης Κρασοχωριών Λεμεσού, το οποίο συντονίζεται από το Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως (Υπουργείο Εσωτερικών) σε συνεργασία με το Συμβούλιο της Ευρώπης, ως μέρος της πρωτοβουλίας «Πιλοτικά Προγράμματα Τοπικής Ανάπτυξης: η συμβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς στην τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη». Η Συμβουλευτική Επιτροπή του προγράμματος ανέλαβε την υλοποίηση μιας έρευνας για την πολιτιστική κληρονομιά, συμπεριλαμβανομένης της καταγραφής της ΑΠΚ των 14 κοινοτήτων που συμμετέχουν στο πρόγραμμα. Το Νοέμβριο 2014 διοργανώθηκε ειδικό εργαστήριο με εμπειρογνώμονες από το Συμβούλιο της Ευρώπης και εκπροσώπους κυβερνητικών και μη κυβερνητικών φορέων, που συνδέονται με την προστασία της ΑΠΚ. Η πρώτη έκθεση για την πολιτιστική κληρονομιά της περιοχής δημοσιεύτηκε τον Μάιο του 2015.

The art of basketry, element inscribed on the National Inventory of Intangible Cultural Heritage in 2015

© Christina Georgiou

Η τέχνη της καλαθοπλεκτικής, που εγγράφηκε στον Εθνικό Κατάλογο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς το 2015, © Christina Georgiou

and non-governmental stakeholders involved in the safeguarding of ICH. The first heritage report for the wine villages region was published in May 2015.

General policies and funding

The Cultural Services of the Ministry of Education and Culture launched in 2015 a revised scheme to support and finance traditional cultural expressions and elements inscribed on the National Inventory and Representative List of ICH. The main objectives are connected with:

1. Support of the transmission, education, research and development of ICH elements;
2. Encouragement of documentation, research and promotion of ICH;
3. Implementing of new, innovative initiatives, which generate cultural value and contribute to cultural education, as well as to the safeguarding of the cultural heritage of Cyprus.

Education

The network of UNESCO Associated Schools Project in Cyprus, which is active since 1969, consists of elementary and secondary schools. Throughout the academic year they work on a topic related to the objectives of UNESCO and present their results in creative ways during an annual Symposium. In 2015 the topic was *Elements of the Intangible Cultural Heritage of Cyprus*. Twenty-two schools from Cyprus and Greece presented their projects during the 38th annual Symposium of ASPnet Schools. They were dedicated to the Lefkara embroidery lace, the *Tsiattista* Poetic Duelling and the Mediterranean Diet.

Regulatory framework

In 2009 the Lefkara embroidery lace was the first element from Cyprus inscribed on the UNESCO Representative List of the Intangible Cultural Heritage

Μέτρα πολιτικής και χρηματοδότησης

Οι Πολιτιστικές Υπηρεσίες του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού έθεσαν σε εφαρμογή το 2015 ένα αναθεωρημένο σχέδιο στήριξης και χρηματοδότησης παραδοσιακών πολιτιστικών εκφράσεων και στοιχείων εγγεγραμμένων στον Εθνικό Κατάλογο ΑΠΚ και τον Αντιπροσωπευτικό Κατάλογο ΑΠΚ της Ανθρωπότητας. Κύριοι στόχοι είναι:

1. Ενίσχυση της μεταβίβασης, της εκπαίδευσης, της έρευνας και της ανάπτυξης των στοιχείων ΑΠΚ.
2. Ενθάρρυνση της τεκμηρίωσης, της έρευνας και της προβολής της ΑΠΚ.
3. Εφαρμογή νέων, καινοτόμων πρωτοβουλιών, που παράγουν προστιθέμενη πολιτιστική αξία και συμβάλλουν στην πολιτιστική παιδεία και τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς της Κύπρου.

Εκπαίδευση

Το δίκτυο Εταιρικών Σχολείων UNESCO (ASPnet) στην Κύπρο, το οποίο είναι ενεργό από το 1969, αποτελείται από σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, που δραστηριοποιούνται στη διάρκεια της σχολικής χρονιάς γύρω από ένα θέμα σχετικό με τους στόχους της UNESCO και παρουσιάζουν με δημιουργικούς τρόπους τα αποτελέσματά τους σε ετήσιο Συμπόσιο. Το θέμα που είχε επιλεγεί για το 2015 ήταν: «Στοιχεία Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Κύπρου». Είκοσι δύο σχολεία από την Κύπρο και την Ελλάδα παρουσίασαν τα προγράμματά τους στο 38^ο Συμπόσιο του δικτύου Εταιρικών Σχολείων UNESCO, για το λευκαρίτικο κέντημα, τα τσιαττιστά και τη μεσογειακή διατροφή.

Ρυθμιστικό πλαίσιο

Το λευκαρίτικο κέντημα είναι το πρώτο στοιχείο της Κύπρου που εγγράφηκε στον Αντιπροσωπευτικό Κατάλογο ΑΠΚ της Ανθρωπότητας, το 2009. Ως παραδοσιακή πολιτιστική έκφραση, το λευκαρίτικο κέντημα εμπίπτει στις πρόνοιες δύο Συμβάσεων της UNESCO (2003 και 2005) και τα μέτρα προστασίας που εφαρμόζονται λαμβάνουν υπόψη διαφορετικές

of Humanity. As a traditional cultural expression it falls under the provisions of both the 2003 and the 2005 Conventions so the safeguarding measures undertaken under each of those should take into consideration different aspects of the practice. The community concerned attracts thousands of tourists every year, who provide an important market for Lefkara embroidery lace. However, such heightened interest may also turn to be detrimental by making Lefkara embroidery laces vulnerable to imitation and misappropriation. Cheap fakes appear in local shops, thus undermining sales revenues as well as the reputation for quality of the genuine product. In addition, established female practitioners of the Lefkara lace tend to simplify the patterns in order to increase productivity and to generate more revenue by selling at a discount.

In such a context a regulatory framework was considered necessary in order to protect practitioners against mass reproduction, misuse and unauthorized adaptation of this delicate form of art. In 2013, community members and other relevant stakeholders in Cyprus decided to join forces in order to define the mandatory characteristics of the Lefkara embroidery lace and to institute accordingly an official certification for female practitioners. Yet another serious task – the standardization of the Lefkara embroidery lace – was accomplished between October 2014 and October 2015.

Safeguarding and transmission

In addition to the above described measure, the Cyprus National Commission for UNESCO has since 2013 been implementing the Studying Lefkara Embroidery Lace-Making Apprenticeship Programme. Considering the importance of the ICH as a mainspring of cultural diversity and intercultural dialogue, as well as a factor for sustainable development, the Programme provides the opportunity for artists, educators, archaeologists, fashion designers and other professionals to live and study for a week with renowned embroidery lace makers at the village

πτυχές αυτής της τέχνης. Η κοινότητα προσελκύει κάθε χρόνο χιλιάδες επισκεπτών, οι οποίοι αποτελούν σημαντική αγορά για τα λευκαρίτικα κεντήματα. Εντούτοις, το γεγονός αυτό μπορεί να αποδειχθεί επιζήμιο, διότι καθιστά το λευκαρίτικο κέντημα ευάλωτο σε απομιμήσεις και κατάχρηση· φθηνές απομιμήσεις, οι οποίες διατίθενται σε τοπικά καταστήματα, υπονομεύουν τόσο τις πωλήσεις όσο και τη φήμη για την ποιότητα των αυθεντικών προϊόντων. Επιπρόσθετα, οι επαγγελματίες κεντήτριες των Λευκάρων τείνουν να απλοποιούν τα σχέδια που χρησιμοποιούν, για να αυξήσουν την παραγωγή και να μπορούν να πουλούν τα κεντήματα σε χαμηλότερες τιμές.

Με αυτά τα δεδομένα, θεωρήθηκε αναγκαίο να δημιουργηθεί ένα ρυθμιστικό πλαίσιο, με στόχο την προστασία των δημιουργών από τη μαζική παραγωγή, την κατάχρηση και την μη εγκεκριμένη απομίμηση αυτής της ευαίσθητης τέχνης. Το 2013, μέλη της κοινότητας και άλλοι σχετικοί φορείς στην Κύπρο αποφάσισαν να ενώσουν τις δυνάμεις τους για να καθορίσουν τα βασικά χαρακτηριστικά του λευκαρίτικου κεντήματος και να καθιερώσουν επίσημο πιστοποιητικό γνησιότητας για τις κεντήτριες. Η τυποποίηση του λευκαρίτικου κεντήματος ήταν ένα σημαντικό έργο το οποίο ολοκληρώθηκε το 2015.

Προστασία και μεταβίβαση

Επιπλέον των μέτρων που προαναφέρθηκαν, η Κυπριακή Εθνική Επιτροπή UNESCO διοργανώνει από το 2013 το Πρόγραμμα Εκμάθησης Λευκαρίτικου Κεντήματος. Λαμβάνοντας υπόψη τη σημασία της ΑΠΚ ως παράγοντα πολιτιστικής πολυμορφίας και διαπολιτισμικού διαλόγου και κινητήρια δύναμη αιεφόρου ανάπτυξης, το πρόγραμμα προσφέρει την ευκαιρία σε καλλιτέχνες, εκπαιδευτικούς, αρχαιολόγους, σχεδιαστές μόδας και άλλους επαγγελματίες να ζήσουν για μία εβδομάδα στα Λεύκαρα, να μελετήσουν και να διδαχθούν την τέχνη του λευκαρίτικου κεντήματος από αναγνωρισμένες κεντήτριες. Μεταξύ των ποικίλων στόχων του προγράμματος είναι η συμμετοχή αναγνωρισμένων φορέων της ΑΠΚ σε συστηματικές προσπάθειες για τη μεταβίβαση

of Lefkara. Among the various goals of the project one could list the involvement of renowned practitioners of the element in systematic efforts for transmission of their knowledge and skills, the empowerment of female embroidery lace makers and the provision of favorable conditions for the renewal of the contemporary forms of cultural expression.

Awareness-raising

With a view of raising public awareness, ICH experts have participated in assorted TV and radio shows. A number of articles were also published in the Cypriot press and on the Internet throughout the year. As a result, we are registering an increase in public interest in the ICH, coupled with a more active involvement of individuals and community members in the transmission and inventorying of this heritage.

It is worth mentioning that as part of our efforts to raise awareness about the ICH, and notably about the significance of the Mediterranean Diet, which has been the latest Cypriot element inscribed on the Representative List of ICH, the Cyprus National Commission for UNESCO and the Ministry of Education and Culture supported the Conference on Tastes of Cyprus entitled the *Traditional Diet of Cyprus and its Local Variations* and organized by the Cyprus Food and Nutrition Museum and the University of Cyprus in November 2014. The Conference brought together researchers, entrepreneurs, governmental stakeholders and people working in the tourist industry, whose field of activity relates to traditional food practices and local gastronomy.

Regional and international cooperation

For the purpose of safeguarding its ICH Cyprus promotes cooperation with the signatories of the Convention. More specifically, the country participates in activities organized by the Sofia Regional Centre for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage in South-Eastern Europe and the UNESCO Office in Venice.

των γνώσεων και των δεξιοτήτων τους, την ενδυνάμωση των κεντητριών και τη δημιουργία ευνοϊκών συνθηκών για την ανανέωση των σύγχρονων μορφών πολιτιστικής έκφρασης.

Ευαισθητοποίηση του κοινού

Με στόχο την ευαισθητοποίηση του κοινού, εμπειρογνώμονες ΑΠΚ έλαβαν μέρος σε τηλεοπτικές και ραδιοφωνικές εκπομπές, ενώ παράλληλα δημοσιεύθηκαν αρκετά άρθρα στον κυπριακό Τύπο και στο διαδίκτυο στη διάρκεια του έτους 2015. Ως αποτέλεσμα, παρατηρήθηκε αύξηση του ενδιαφέροντος του κοινού για την ΑΠΚ και της συμμετοχής ατόμων και κοινοτήτων στην καταγραφή και μεταβίβαση αυτής της κληρονομιάς.

Αξίζει να σημειωθεί ότι, στο πλαίσιο των προσπαθειών για την ευαισθητοποίηση σχετικά με την ΑΠΚ και ιδιαίτερα για τη σημασία της μεσογειακής διατροφής, του πιο πρόσφατου στοιχείου που η Κύπρος έχει εγγράψει στον Αντιπροσωπευτικό Κατάλογο ΑΠΚ, η Κυπριακή Εθνική Επιτροπή UNESCO και το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού στήριξαν το συνέδριο «Κυπρίων γεύσεις: η παραδοσιακή διατροφή της Κύπρου στις τοπικές παραλλαγές της», το οποίο διοργάνωσε το Μουσείο Κυπριακών Τροφίμων και Διατροφής και το Πανεπιστήμιο Κύπρου, τον Νοέμβριο του 2014. Το συνέδριο συγκέντρωσε ερευνητές, επιχειρηματίες, κυβερνητικούς φορείς και άτομα που εργάζονται στην τουριστική βιοτεχνία, οι οποίοι ασχολούνται με την παραδοσιακή διατροφή και την τοπική γαστρονομία.

Περιφερειακή και διεθνής συνεργασία

Με στόχο την προστασία της ΑΠΚ, η Κύπρος προωθεί τη συνεργασία με τα κράτη μέλη της Σύμβασης. Συγκεκριμένα, συμμετέχει σε δραστηριότητες που διοργανώνονται από το Περιφερειακό Γραφείο για την ΑΠΚ στη νοτιοανατολική Ευρώπη, με έδρα τη Σόφια και το Περιφερειακό Γραφείο της UNESCO για τις Επιστήμες και τον Πολιτισμό στην Ευρώπη, με έδρα τη Βενετία.

Αξίζει να σημειωθεί ότι τον Μάιο 2014 η Κύπρος φιλοξένησε την 8^η Συνάντηση του δικτύου εμπει-

It is also worth mentioning that in May 2014 Cyprus hosted the Eighth Annual Meeting of the South-Eastern European Experts Network on the Intangible Cultural Heritage, which was entitled The Intangible Cultural Heritage and Education: Experiences, Good Practices, Lessons Learned. The meeting focused on three main areas of discussion:

1. The progress made by individual countries in the implementing of the Convention;
2. The integration of ICH within formal and informal education programmes/systems.
3. Regional cooperation on training and capacity-building within the framework of UNESCO's global capacity-building strategy.

The integration of the ICH into the educational curricula and programs can improve both formal and non-formal education by promoting, *inter alia*, intercultural dialogue and cultural exchange; broadening access and cultural participation; stimulating creativity and increasing inter-generational engagement in the community.

Furthermore, Cyprus was represented on the Forum *Dieta Mediterranea*, held within the framework of the Milan EXPO 2015. During this Forum we had the opportunity to share good practices concerning the protection and promotion of the Mediterranean Diet.

Main challenges

The above mentioned initiatives for the implementation of the 2003 Convention have contributed significantly to the safeguarding of the ICH in our country during the last two years. However, several challenges still need to be addressed, such as the need:

(a) To modify the current trend of cultural management from static transmission of the ICH to a more dynamic approach both on the community and on the national level. This means to encourage communities to transfer ICH related knowledge and skills without 'freezing' these expressions in their past manifestations but rather through supporting their continuous evolution and contemporary interpretation, while en-

ρογνωμόνων για την ΑΠΚ στη νοτιοανατολική Ευρώπη, με θέμα: «Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά και Εκπαίδευση: εμπειρίες, καλές πρακτικές και δι-απιστώσεις». Η συνάντηση επικεντρώθηκε σε τρεις κύριες θεματικές ενότητες:

1. Στην πρόοδο που σημειώθηκε σε συγκεκριμένες χώρες ως προς την εφαρμογή της Σύμβασης για την Προστασία της ΑΠΚ (2003).
2. Στην ενσωμάτωση της ΑΠΚ σε προγράμματα τυπικής και άτυπης εκπαίδευσης.
3. Στην περιφερειακή συνεργασία για την κατάρτιση και την ανάπτυξη δεξιοτήτων, στο πλαίσιο της συνολικής στρατηγικής της UNESCO για την ανάπτυξη δεξιοτήτων.

Η ενσωμάτωση της ΑΠΚ στα σχολικά αναλυτικά προγράμματα μπορεί να προωθήσει τον διαπολιτισμικό διάλογο και τις πολιτιστικές ανταλλαγές, την ενθάρρυνση της δημιουργικότητας, τη διεύρυνση του πλαισίου πρόσβασης και πολιτιστικής συμμετοχής και των σχέσεων μεταξύ των γενεών στις κοινότητες.

Επιπλέον, η Κύπρος εκπροσωπήθηκε στο Φόρουμ Μεσογειακής Διατροφής, το οποίο πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια του Milan Expo 2015. Στη διάρκεια του Φόρουμ δόθηκε η ευκαιρία στους συμμετέχοντες να ανταλλάξουν εμπειρίες για καλές πρακτικές όσον αφορά την προστασία και προβολή της μεσογειακής διατροφής.

Μελλοντικές προκλήσεις

Οι πρωτοβουλίες για την εφαρμογή της Σύμβασης 2003 που αναφέρθηκαν πιο πάνω, συνέβαλαν σημαντικά στην προστασία της ΑΠΚ στη χώρα μας κατά τα τελευταία δύο χρόνια. Ωστόσο, απομένει ακόμα να αντιμετωπιστούν ορισμένες προκλήσεις, όπως:

(α) μεταρρύθμιση της τρέχουσας τάσης πολιτιστικής διαχείρισης – από τις κοινότητες και τις κρατικές αρχές – από στατική διατήρηση των στοιχείων ΑΠΚ σε πιο δυναμική μεταβίβασή τους. Αυτό συνεπάγεται την ενθάρρυνση των κοινοτήτων να μεταφέρουν γνώσεις και δεξιότητες που αφορούν στοιχεία της ΑΠΚ, αποφεύγοντας την παγοποίηση των πολιτιστικών εκφράσεων σε παρωχημένες μορφές τους και

ensuring that all safeguarding measures are implemented with the consent of the communities;

(b) To involve even more communities in the process of inventorying and to provide incentives and guidance for communities which have inscribed elements on the National Inventory and the Representative List to implement appropriate safeguarding measures without distorting the meaning of this heritage for themselves;

(c) To ensure that intellectual property rights of the bearers of ICH are respected and to create a form of official certification for practitioners of traditional cultural expressions in order to protect them against unauthorized imitation and mass reproduction;

(d) To provide training for community members on the use of information and communication technologies for the documentation of ICH cultural expressions (especially video, recordings and photographs).

διασφαλίζοντας τη συνεχή εξέλιξή τους και τη σύγχρονη ερμηνεία τους. Νοείται ότι όλα τα μέτρα προστασίας θα πρέπει να εφαρμόζονται με τη συγκατάθεση των κοινοτήτων.

(β) εμπλοκή ακόμη περισσότερων κοινοτήτων στη διαδικασία καταγραφής, παροχή κινήτρων και καθοδήγηση των κοινοτήτων που διαθέτουν ήδη στοιχεία εγγεγραμμένα στον Εθνικό Κατάλογο και τον Αντιπροσωπευτικό Κατάλογο ΑΠΚ ώστε να εφαρμόσουν κατάλληλα μέτρα προστασίας χωρίς να διαστρεβλώνουν τη σημασία αυτής της κληρονομιάς για τους φορείς της.

(γ) διασφάλιση του σεβασμού των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας των φορέων και των δημιουργών και καθιέρωση επίσημης πιστοποίησης για τους δημιουργούς παραδοσιακών πολιτιστικών εκφράσεων, με στόχο την προστασία τους έναντι μη εγκεκριμένων απομιμήσεων και μαζικής αναπαραγωγής.

(δ) εκπαίδευση μελών των κοινοτήτων στη χρήση τεχνολογικών μέσων για την τεκμηρίωση εκφράσεων ΑΠΚ (ιδιαίτερα οπτικές και ακουστικές καταγραφές, φωτογράφιση).

Mediterranean Diet Forum, Milan Expo, September, 17-18 2015
© Cyprus National Commission for UNESCO

Φόρουμ Μεσογειακής Διατροφής, Milan Expo, 17-18 Σεπτεμβρίου 2015
© Cyprus National Commission for UNESCO

GEORGIA

The Implementation Process of the 2003 UNESCO Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage in Georgia

იუნესკოს არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის 2003 წლის კონვენციის იმპლემენტაციის პროცესი საქართველოში

Salome Khmiadashvili, PhD

ICH expert at the National Agency for Cultural Heritage Preservation of Georgia

In the beginning of 2008 Georgia acceded to the 2003 UNESCO Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. It was an act by which the country recognized its obligation to observe the basic requirements of the Convention in the national cultural policy: to launch an inventory of ICH elements, to create legal mechanisms for the protection of the ICH, to raise public awareness and promote involvement in the process of identifying and recording of ICH elements, to support the involvement of different social groups in their promotion.

As a result of the ratification of the Convention, a number of basic amendments were made to the existing legislation, including the Georgian Law on Cultural Heritage. Since 2011 the stewardship of the entire ICH domain has been entrusted to the National Agency for Cultural Heritage Preservation of Georgia. To that end, a special working group was set up with the Agency's UNESCO and International Relations Department and the relevant budget was allocated. The group prepared the systemic analysis of the needs in the field of the ICH in Georgia and drew up an action plan on the basis of the study of the international experience in that respect. An inter-agency working group was established in order to assist in the sharing of information between government agencies, to co-ordinate their work and joint planning. The idea was

სალომე ხმიადაშვილი, PhD

საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტო.

იუნესკოსა და საერთაშორისო ურთიერთობების სამსახურის არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის განყოფილება

საქართველოს პარლამენტმა იუნესკოს “არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის (2003 წ.) კონვენციის” რატიფიცირება 2008 წელს მოახდინა, რითიც სახელმწიფომ აღიარა არამატერიალური მემკვიდრეობის დაცვის აუცილებლობა და იკისრა კონვენციით გათვალისწინებული ვალდებულებები, რაც გულისხმობს: არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის სიცოცხლისუნარიანობის უზრუნველყოფის მიზნით მის იდენტიფიკაციას, დოკუმენტირებას, კვლევას, შენახვას, დაცვას, აღორძინებას, პოპულარიზაციას, ფორმალური და არაფორმალური განათლების მეშვეობით ახალგაზრდა თაობისათვის ტრანსმისიას, არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის სხვადასხვა ასპექტის აღორძინებას.

2003 წლის იუნესკოს კონვენციაზე მიერთებამ ბუნებრივად განაპირობა ეროვნულ საკანონმდებლო დონეზე, მათ შორის საქართველოს კანონში „კულტურული მემკვიდრეობის შესახებ“ რიგი საბაზისო ცვლილებების განხორციელება, სადაც გაჩნდა პირველი ჩანაწერი არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის რაობისა და მასში შემავალი სფეროების თაობაზე. თუმცა, კონვენციის იმპლემენტაციის პროცესის დასაწყისად 2011 წელი მოიაზრება - სწორედ მაშინ, როდესაც დარგის ადმინისტრირება „საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნულ სააგენტო“-ს მართვის სფეროში შევიდა. აღნიშნულ საკითხებზე მუშაობისათვის იუნესკოსა და საერთაშორისო ურთიერთობის

initiated by the Agency and has the support of the relevant ministries, scientific research institutions and universities, as well as of the museums. In early 2012, the Ministry of Culture and Monument Protection of Georgia approved the standard forms of the national registration documents for ICH, which created a basis for commencing the process of inventorying of the Intangible Cultural Heritage in Georgia. Exactly since then the Agency has been working actively on the inventorying, registration and promotion of elements of the ICH. The first inventory project was implemented in Ateni Gorge, Gori Region, followed by a second project in the field of Georgian textiles with the participation of the local community, students and academia. Later, in the period between 2014 and 2015, on the basis of the accumulated experience, two very important inventorying projects were implemented in the mountainous regions of Georgia: the primary inventory of Upper Svaneti and the primary inventory of the cultural landscape of Vardzia-Khertvisi-Oloda. More than 600 important ICH elements have been recorded in the database of the Agency.

To date, various social groups have initiated the recording and the granting of the status of cultural monument to 33 elements of ICH, belonging to its five thematic spheres.

It is important to note that the Agency has developed and adopted a document entitled Guidelines for the Management of Intangible Cultural Heritage, which governs the field of ICH management and stewardship. It will provide information for the state and public institutions, as well as for those interested to learn about the specifics of ICH. The Guidelines can also help to see the functions and capabilities of this type of management efforts in a single system, as defined by the State in order to protect the ICH and to ensure its transmission from generation to generation.

Another key area which the Agency considers very important is community awareness and the supply of information to certain parts of society about the ICH. The Agency seeks to identify various methods and tools to raise public awareness. To that end, regular information exchange and work meetings and train-

სამსახურში ჩამოყალიბდა სპეციალური ჯგუფი და გამოიყო შესაბამისი ბიუჯეტი. ჯგუფმა საერთაშორისო გამოცდილების შესწავლის საფუძველზე მოამზადა საქართველოში არამატერიალური მემკვიდრეობის სფეროში საჭიროებების სისტემური ანალიზი და სამოქმედო გეგმა. სახელმწიფო უწყებებს შორის ინფორმაციის გაცვლის, სამუშაოთა კოორდინირებისა და ერთობლივი დაგეგმვის მიზნით, სააგენტოს ინიციატივით ჩამოყალიბდა უწყებათაშორისი სამუშაო ჯგუფი, სამინისტროების, სამეცნიერო ინსტიტუტების, უნივერსიტეტებისა და მუზეუმების ჩართულობით. აღნიშნული სამუშაოების საფუძველზე 2012 წლის დასაწყისში კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტროს მიერ დამტკიცდა არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის ეროვნული სააღრიცხვო დოკუმენტაციის ფორმები და შევსების წესი (რეესტრი, სააღრიცხვო ბარათი და შევსების წესი, დამტკიცებული კულტურისა და ძეგლთა დაცვის მინისტრის #3/28 24.01.2012 ბრძანებით), რამაც შექმნა ქვეყანაში არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის ინვენტარიზაციის დაწყებისათვის აუცილებელი საფუძველი.

სააგენტოს ინიციატივით, არსებულ ფინანსურ რესურსზე დაყრდნობით, დაიწყო აქტიური საინვენტარიზაციო პროექტების განხორციელება. დღეისათვის სულ ჩატარებულია 4 პირველადი ინვენტარიზაცია, ესენია: გორის რაიონში, ატენის ხეობის არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის ინვენტარიზაცია; საქართველოს ერთ-ერთი საინტერესო მთიანი რეგიონის - ზემო სვანეთის; ვარძია-ხერთვისი-ოლოდას ლანდშაფტის შესწავლა არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის კუთხით და, ასევე, დარგობრივი ინვენტარიზაცია ქართული ტექსტილის მიმართულებით. სააგენტოში შემოსული სააღრიცხვო ბარათების რაოდენობა ამ ეტაპისთვის 600 აღწევს და აქედან სტატუსის სულ 33 ელემენტანს

ძალზედ მნიშვნელოვანია, რომ საკანონმდებლო უზრუნველყოფის საჭიროებების სისტემური ანალიზის საფუძველზე, 2013 წელს, საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტოს ინიციატივით, დარგობრივი სპეციალისტებისა და იურისტების მონაწილეობით, საერთაშორისო გამოცდილების შესწავლისა და ადგილობრივი გამოცდილების გათვალისწინებით, შემუშავებულ იქნა კანონპროექტი „არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის შესახებ“. კანონპროექტის მიზანია არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის

ing courses are conducted for the local communities, cultural sector employees, students, non-governmental organizations, school teachers and other groups of society in various regions of Georgia.

For this purpose the Agency has issued several illustrated publications: *The Georgian Intangible Cultural Heritage: Get to Know and Protect It*; *The Intangible Cultural Heritage of Ateni Gorge*; *Protector of the Intangible Cultural Heritage* (in two editions), and *The Ancient Georgian Traditional Qvevri Winemaking Method*. Current issues related to the ICH are covered by the mass media, or reflected in local and international scientific conferences.

One of the original forms of promoting public awareness is believed to be a specially designed pupils' contest which has been taking place since 2012. It was announced by the National Agency, together with the *New Education* newspaper, and is targeted at high school students in Georgia under the heading 'Learn more about the Intangible Cultural Heritage of your region'. The aim of the contest is to identify and showcase elements of the ICH that have not yet been demonstrated in various regions of Georgia, while involving the local community and especially young people in the safeguarding and registration of such elements. The main criterion for the cooperation with the newspaper was access to schools. The contest was supported by the Georgian Ministry of Culture and Monument Protection, the Ministry of Education and Science and in 2015 and for the first time, by the Intergovernmental Committee for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage, which agreed to authorize the printing of the ICH logo on the diploma.

The UNESCO Representative List of the Intangible Cultural Heritage is one of the most important tools for safeguarding ICH. As you know, in 2001 the element of 'Georgian Polyphony Singing' was designated as a masterpiece of the Oral and Intangible Heritage of Humanity, and in 2008 the nomination was inscribed on the Representative List of the Intangible Cultural Heritage of the Humanity. In 2012 the Agency submitted a nomination for 'The Ancient Georgian Traditional of Qvevri-wine Making Method', which

სფეროში წარმოშობილი სამართლებრივი ურთიერთობების მოწესრიგება, ამ კულტურის დაცვა, თაობიდან თაობაზე გადაცემისა და გავრცელების ხელშეწყობა. დაცვის უმთავრეს ინსტრუმენტებად მიჩნეულია აკმ-ს გამოვლენა, აღრიცხვა, სტატუსის მინიჭება. კანონპროექტით გათვალისწინებულია ჩვენი აზრით მეტად საინტერესო მექანიზმები: სტატუსის მინიჭება, ელემენტის გაქრობის საფრთხის ქვეშ მყოფ ძეგლთა ნუსხაში შეყვანა, ამ კულტურის მატარებლისათვის - ანუ, განსაკუთრებული ცოდნისა და უნარის მქონე პიროვნებისათვის, რომელიც უწყვეტ რეჟიმში განახორციელებს ტრანსმისიის პროცესს - „ცოცხალი საუნჯის“ სტატუსის მინიჭება, აკმ-ს დაცული კულტურული სივრცის დადგენა და ა.შ. აღნიშნული დოკუმენტი ამ ეტაპზე უწყებათაშორისი და საჯარო განხილვის საფეხურს გადის და მის დამტკიცებამდე სახელმწიფო ხელმძღვანელობს კანონით კულტურული მემკვიდრეობის შესახებ.

საკანონმდებლო სივრცის სრულყოფის კონტექსტში განიხილება სააგენტოს ინიციატივითა და დარგობრივი სპეციალისტების ჯგუფის მონაწილეობით შემუშავებული „არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის მართვის სახელმძღვანელო პრინციპები“-ს დოკუმენტი, რომელიც სფეროში დაგროვილი გამოცდილების განზოგადოების საფუძველზე გარკვეული რეკომენდაციების შემუშავების ერთგვარი მცდელობას წარმოადგენს. დოკუმენტი მოიცავს ისეთ თემებს, როგორიცაა, არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობა და ა) თემი, ბ) ადგილობრივი თვითმმართველობა, გ) სახელმწიფო ინსტიტუციები, დ) არასამთავრობო ორგანიზაციები, ე) დარგობრივი ინსტიტუციები და ა.შ. ვფიქრობთ, დოკუმენტი დაეხმარება საზოგადოების სხვადასხვა ჯგუფებს, თემებს, სახელმწიფო ინსტიტუციებს კოორდინირებულად იმოქმედონ საქართველოს არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის დაცვისათვის.

სააგენტოს ერთ-ერთ მთავარ მიზნად დასახული აქვს სხვადასხვა გზით ცნობიერების ამაღლების კამპანიის აქტიური წარმართვა, როგორც ფართო საზოგადოებისათვის (სატელევიზიო პროგრამების, პუბლიკაციების და სხვა საშუალებებით) ასევე დარგთან დაკავშირებული სამინისტროებისათვის, რეგიონული და ადგილობრივი თვითმმართველობებისათვის, ადგილობრივი თემებისათვის. ამისათვის, მუდმივად აწყოფს საინფორმაციო და სამუშაო შეხვედრებს მთელი საქართველოს მასშტაბით. ამავე ფორმატში

had been prepared jointly with the association of Georgian wine-makers and local communities. This nomination was inscribed on the Representative List in 2013.

Two useful tools in support of the implementation of the 2003 Convention are the concept of ICH database and the interactive website.

The concept itself combines several components, including an ICH interactive database, the elements of an on-line electronic map and web pages. The concept enables communication, giving to the society the opportunity to become actively involved in the process; it provides information about the element and contributes to the whole inventorying process. At the same time, the Georgian ICH web portal will be an important step towards the promotion of the ICH and will involve the general public in its safeguarding.

Finally, I hope we all agree that sharing international experience in accordance with the UNESCO recommendations and use of the best international practices or management principles are solid basis for a successful process of implementation.

სააგენტომ გამოსცა რამოდენიმე ილუსტრირებული პუბლიკაცია, ესენია: „საქართველოს არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობა“; „ატენის ხეობის არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობა“; „არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის ქომაგი“ (ორი პუბლიკაცია); „ქვევრის ღვინის დაყენების უძველესი ქართული ტრადიციული მეთოდი“ და „დედაენა - საანზანე სახელმძღვანელოს სწავლების ი.გოგებაშვილისეული მეთოდი“.

აღნიშნულ კონტექსტში განსაკუთრებული ყურადღება ექცევა ახალგაზრდა თაობების ინფორმირებულობის საკითხს და, სწორედ ამიტომ, 2012 წელს, სააგენტომ, გაზეთ „ახალ განათლებასთან“ ერთად, დააფუძნა ყოველწლიური სასკოლო კონკურსი უფროსკლასელთათვის „გაიგე მეტი შენი არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის შესახებ“. კონკურსში მონაწილე მოსწავლეები ეცნობიან იუნესკოს 2003 წლის კონვენციას, ამ მემკვიდრეობის რაობას, მის მნიშვნელობას ქვეყნის მასშტაბით და ზრუნავენ ახალი ნიმუშების გამოვლენა-აღრიცხვაზე. კონკურსის მხარდამჭერია საქართველოს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტრო, განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო და, 2015 წელს, პირველად, იუნესკოს არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის კომიტეტმა დაგვიდასტურა მხარდაჭერა და დაგვრთო ნება მისი ემბლემის გამოყენებისა კონკურსის სიგელზე, რომელიც გადაეცა მის ყველა მონაწილეს.

კონკურსის დაარსების დღიდან დიდი ინტერესი დაფიქსირდა სკოლების ადმინისტრაციისა და მოსწავლეთა მხრიდან. შესაბამისად, მონაწილეთა რაოდენობაც ყოველწლიურად მზარდია. მიღებულ მრავალფეროვან მასალაზე დაყრდნობით ხდება საუკეთესო ნაშრომების გამოვლენა და გამარჯვებულთა დაჯილდოვება სიგელით „არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის ქომაგი“, რომელზეც დატანილია კულტურისა და ძეგლთა დაცვის, განათლებისა და მეცნიერების მინისტრების და საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტოს დირექტორის ხელმოწერები.

საყურადღებოა, რომ 2013 წლის კონკურსის საფუძველზე, რომლის თემაც გახლდათ „ტრადიციული ხელსაქმე და ხელოსნობა“, გამოვლინდა საფრთხის ქვეშ მყოფი რამოდენიმე ელემენტი და ამ ფორმატში შესაძლებელი გახდა ტრადიციული ხელსაქმის ოსტატის, სოფელ მუსხში მცხოვრები ქალბატონის - მარიამ ჟუჟუნაძისათვის „ცოცხალი საუნჯის“

სტატუსის მინიჭება.

იუნესკოს არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის წარმომადგენლობითი ნუსხა ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს დაცვით მექანიზმად გვესახება. როგორც საყოველთაოდ ცნობილია, 2001 წელს მოხდა „ქართული პოლიფონიური სიმღერის“ აღიარება მსოფლიოს ზეპირი და არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის შედეგად, რომელიც 2008 წელს შეტანილ იქნა იუნესკოს წარმომადგენლობით ნუსხაში. ხოლო, 2012 წლის მარტში, კულტურული მემკვიდრეობის ეროვნულმა სააგენტომ, არასამთავრობო და სახელმწიფო ორგანიზაციებთან, ადგილობრივ თემებთან, ქვეყრის ღვინის მწარმოებლებთან და საქართველოს საპატრიარქოსთან მჭიდრო თანამშრომლობით მოამზადა და წარადგინა ნომინაცია: „ქვეყრის ღვინის დაყენების უძველესი ქართული ტრადიციული მეთოდი“, რომელიც 2013 წელს შეტანილ იქნა კიდევ წარმომადგენლობით ნუსხაში.

კონვენციის იმპლემენტაციის ხელშემწყობ ინსტრუმენტად გვესახება არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის ინტერაქტიული მონაცემთა ბაზისა და ვებ. საიტის კონცეფცია, რომელიც რამდენიმე კომპონენტს აერთიანებს. მათ შორის არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის ინტერაქტიულ მონაცემთა ბაზას, ელემენტების ონ-ლაინ ელექტრონულ რუკასა და ვებ გვერდს. კონცეფციაში ჩადებულია ორ მხრივი კავშირის შესაძლებლობა, ეს ნიშნავს, რომ თემის, საზოგადოების წარმომადგენელს აქვს შესაძლებლობა თავისი ინიციატივით, აქტიურად ჩაერთოს ინვენტარიზაციის პროცესში, ონ-ლაინ მოგვაწოდოს მისთვის საინტერესო ელემენტზე ინფორმაცია და ამით ხელი შეუწყოს საერთო ინვენტარიზაციის პროცესს. უძრავი ძეგლების ელექტრონული არქივი უკავშირდება კულტურული მემკვიდრეობის ერთიან მონაცემთა ბაზას უძრავი ძეგლის კოდის მეშვეობით. ორივე სისტემაში უძრავ ძეგლებს აქვს საერთო ნომერი (კოდი), რაც შესაძლებელს ხდის ერთი სისტემიდან ვიქონიოთ წვდომა მეორე სისტემაში შენახული მასალებზე.

ორივე სისტემა ასევე არის კავშირში გეოსაინფორმაციო სისტემასთან, სადაც ციფრულ რუკებზე დატანილია უძრავი ძეგლები და სხვა სივრცითი კომპონენტის მქონე კულტურული მემკვიდრეობის ობიექტები.

საქართველოს არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის ვებ-პორტალი მნიშვნელოვანი ნაბიჯი იქნება მისი პოპულარიზაციის და ფართო საზოგადოების ჩართვის საქმეში.

და ბოლოს, ჩვენ ყველა ვთანხმდებით, რომ საერთაშორისო გამოცდილების საუკეთესო პრაქტიკებისა და მენეჯმენტის პინციპების გაზიარება, ცხადია იუნესკოს რეკომენდაციებზე დაყრდნობით, არის საუკეთესო გზა იმპლემენტაციის პროცესის წარმატებული განხორციელებისათვის.

GREECE

The dance of the Momoeroi at the back yard of a house, forming a protective cycle around the “bride” (a character in their theatrical play)

© MCA & ICH

Ο χορός των Μωμό'ερων στην αυλή ενός σπιτιού και στη μέση η προστατευόμενη από αυτούς “νύφη”

© ΔΝΠΑΑΠΚ

Notes on the Greek Experience in the Implementation of the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage

Σημειώσεις για την ελληνική εμπειρία στην εφαρμογή της Σύμβασης για την Προστασία της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς

Stavroula-Villy Fotopoulou

Directorate of Modern Cultural Assets and Intangible Cultural Heritage – Hellenic Ministry of Culture and Sports

Greece ratified the 2003 UNESCO Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage in December 2006 (promulgated in *Official Gazette* No. 275, volume A'/22.12.2006), but the concept of intangible cultural heritage was for the first time introduced in the legal system of the country in 2002, through the Greek Law on Protection of Antiquities and Cultural Heritage (Law No. 3028/2002, *OG* No. 153/vA'/28.06.2002). There Art. 2 stipulates that the scope of the regulation encompasses the 'intangible cultural heritage goods'¹, while Art. 5 contains some specific provisions on the means of their protection²,

¹ Article 2, Definitions

For the implementation of the provisions of this law:

a) Cultural goods are the testimonies of the existence and of the individual and collective creativity of man (...)

e) Intangible cultural goods are the expressions, activities, pieces of knowledge and information, such as myths, customs, oral traditions, dances, proceedings, music, songs, crafts or techniques that constitute testimonies of the traditional, popular and literary culture.

² Article 5, Protection of Intangible Cultural Goods

The Ministry of Culture provides for the listing in written form, for the recording on physical audio, visual or audiovisual media, as well as for registering and documenting of the intangible cultural goods of the traditional, popular and literary culture which hold particular significance. A presidential decree, which is issued upon the proposal of the Minister of Culture, specifies the method for recording and registering of the intangible cultural assets, the services or/and bodies responsible for the implementation of the aforementioned actions, and in general regulates all necessary details.

Σταυρούλα-Βίλλυ Φωτοπούλου

Διευθύντρια Νεώτερου Πολιτιστικού Αποθέματος & Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς, Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού

Η Ελλάδα κύρωσε τη Σύμβαση για την Προστασία της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς (UNESCO, 2003) τον Δεκέμβριο του 2006 (όπως δημοσιεύτηκε στο Φύλλο Εφημερίδας της Κυβέρνησης την 22.12.2006, Αρ. 275, Τόμος Α'), ωστόσο η έννοια της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς ενσωματώθηκε στην ελληνική νομοθεσία για πρώτη φορά το 2002, στον Νόμο «Για την Προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς» (Ν. 3028/2002, ΦΕΚ 153/Α'/28.06.2002). Στο άρθρο 2 ορίζεται ότι το πεδίο εφαρμογής των διατάξεων του περιλαμβάνει –μεταξύ άλλων- και τα «άυλα πολιτιστικά αγαθά»¹ και στο άρθρο 5 προβλέπονται συγκεκριμένα μέσα «προ-

¹ Άρθρο 2, Έννοια όρων

Για την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος νόμου:

α) Ως πολιτιστικά αγαθά νοούνται οι μαρτυρίες της ύπαρξης και της ατομικής και συλλογικής δραστηριότητας του ανθρώπου. ...

ε) Ως άυλα πολιτιστικά αγαθά νοούνται εκφράσεις, δραστηριότητες, γνώσεις και πληροφορίες, όπως μύθοι, έθιμα, προφορικές παραδόσεις, χοροί, δρώμενα, μουσική, τραγούδια, δεξιότητες ή τεχνικές που αποτελούν μαρτυρίες του παραδοσιακού, λαϊκού και λόγιου πολιτισμού.

pertaining mainly to methods of audiovisual documentation and archiving, as well as to the protection of intellectual property³. However, it was not until 2010 that the Greek Administration began to explore the potential offered by the Convention for the enhancing and safeguarding of the elements of the rich intangible heritage of the country.

In 2010, the element 'Mediterranean Diet' was inscribed on the Representative List of the ICH of Humanity in a multinational nomination file, jointly submitted by Spain, Italy, Morocco and Greece. In 2013 it was expanded with Croatia, Cyprus and Portugal joining in. The first inscription was not proposed by the Hellenic Ministry of Culture but by the Hellenic Ministry of Agricultural Development. The Ministry of Culture offered its cooperation at a further stage of the process and provided the necessary information for the cultural aspects of the element, the manner of its transmission, etc.

Greece joined in the implementation of the Convention with a tradition related to food – namely the Mediterranean Diet. The country continued in the same vein, with the nomination and inscription on the Representative List of another similar element – 'The Know-how of Mastic Cultivation in Chios Island' in 2014.

In both cases the selection and the nomination of the ICH elements related to food was made by the government (jointly by the competent Ministries of Culture and Agriculture in the first case and by the Ministry of Culture in the second case). For the most part a top-down approach of selecting and inventorying of the element was followed with a rather limited participation of the community of bearers.

Nevertheless, the preparation of these two nomination files and the long procedure of their final inscription on the Representative List of the ICH of

στασίας των άυλων πολιτιστικών αγαθών»², που σχετίζονται κυρίως με μεθόδους οπτικοακουστικής καταγραφής και τεκμηρίωσης, αλλά και προστασίας πνευματικών δικαιωμάτων³.

Ωστόσο, έως το 2010 η ελληνική διοίκηση δεν είχε αξιοποιήσει τη δυναμική που προσφέρει η Σύμβαση για ενίσχυση και διαφύλαξη των στοιχείων της πλούσιας άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς της χώρας.

Το 2010, η Μεσογειακή Διατροφή εγγράφηκε στον Αντιπροσωπευτικό Κατάλογο της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ανθρωπότητας, με βάση ένα πολυεθνικό φάκελο υποψηφιότητας που συγκρότησαν η Ισπανία, η Ιταλία, το Μαρόκο και η Ελλάδα. Το στοιχείο διευρύνθηκε λίγα χρόνια μετά, το 2013, με τη συμμετοχή της Κροατίας, της Κύπρου και της Πορτογαλίας. Αξίζει να επισημανθεί ότι την πρωτοβουλία για την αρχική εγγραφή δεν την είχε το Ελληνικό Υπουργείο Πολιτισμού, αλλά το Ελληνικό Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης. Το Υπουργείο Πολιτισμού συνέβαλε σε ένα επόμενο στάδιο της διαδικασίας και προσέφερε την απαιτούμενη τεκμηρίωση για τις πολιτιστικές πτυχές του στοιχείου, τον τρόπο διαγενεακής μετάδοσης κτλ.

Η Ελλάδα εγκαινίασε την εφαρμογή της Σύμβασης με ένα στοιχείο της αγροδιατροφικής παράδοσης, τη Μεσογειακή Διατροφή, και συνέχισε με την υποψηφιότητα και εγγραφή στον Αντιπροσωπευτικό Κατάλογο της Ανθρωπότητας ενός ακόμη στοιχείου

² Άρθρο 5, Προστασία άυλων πολιτιστικών αγαθών

Το Υπουργείο Πολιτισμού μεριμνά για την αποτύπωση σε γραπτή μορφή, καθώς και σε υλικούς φορείς ήχου, εικόνας ή ήχου και εικόνας, την καταγραφή και την τεκμηρίωση άυλων πολιτιστικών αγαθών του παραδοσιακού λαϊκού και λόγιου πολιτισμού που παρουσιάζουν ιδιαίτερη σημασία. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Πολιτισμού, καθορίζονται ο τρόπος καταγραφής και αποτύπωσης των άυλων πολιτιστικών αγαθών, οι αρμόδιες για την υλοποίηση των παραπάνω ενεργειών υπηρεσίες ή και φορείς και ρυθμίζεται κάθε αναγκαία λεπτομέρεια.

³ Μία (όχι πάντοτε ακριβής) μετάφραση του Νόμου 3028/2002 στα αγγλικά μπορεί να αναζητηθεί στον ακόλουθο σύνδεσμο: <http://portal.unesco.org/culture/fr/files/25587/11113354823nomos4en2.pdf/nomos4en2.pdf> (τελευταία επίσκεψη 12.11.2015). Είναι χρήσιμη, ωστόσο, για οποιονδήποτε χρειαστεί πληροφορίες για τη νομοθεσία που αφορά στην ταυτοποίηση – τεκμηρίωση και προστασία της Πολιτιστικής Κληρονομιάς στην Ελλάδα.

³ A (not always accurate) translation of Greek Law nr3028/2002 in English can be found when following this link: <http://portal.unesco.org/culture/fr/files/25587/11113354823nomos4en2.pdf/nomos4en2.pdf> (last accessed November 12, 2015). However, it could be useful to anyone who needs information about the legal system of identification, documentation and protection of cultural heritage in Greece.

Humanity has provided an opportunity for the competent Directorate of Modern Cultural Heritage (now called Directorate of Modern Cultural Assets and Intangible Cultural Heritage) to reflect on the requirements and provisions of the 2003 Convention and its mechanisms defined in the Operational Directives.

Grasping key concepts of the Convention

Gradually, the administration has been becoming more conscious of the merits of the proposed bottom-up approach in inventorying and safeguarding ICH. The meetings of Southeast Experts Network on Intangible Cultural Heritage have been crucial in this respect. The discussions and the exchange of information and best practices among the states in the SEE Region which take place within the Annual Meetings of the Network and in the proceedings of the Regional Centre for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage in SEE based in Sofia have been and are still invaluable.

The experience accumulated by my colleagues at the Directorate of Modern Cultural Assets and Intangible Cultural Heritage (MCA&ICH) through all these proceedings has been vitally important in re-organizing our approach in the field of ICH.

A turning point for our understanding of the

Mastic left to dry

© MCA & ICH

Μαστίχα απλωμένη για να στεγνώσει.

© ΔΝΠΑΑΠΚ

της αγροδιατροφικής παράδοσης, της τεχνογνωσίας της Μαστιχοκαλλιέργειας στο νησί της Χίου, το 2014.

Και στις δύο περιπτώσεις, η επιλογή και η προετοιμασία της υποψηφιότητας των αγροδιατροφικών άυλων πολιτιστικών στοιχείων εκτελέστηκε από τη διοίκηση (είτε και από τα δύο συναρμόδια Υπουργεία – του Πολιτισμού και της Αγροτικής Ανάπτυξης ή αποκλειστικά από το Υπουργείο Πολιτισμού στη δεύτερη περίπτωση), ακολουθώντας μια διαδικασία που στο μεγαλύτερο μέρος της χαρακτηριζόταν από μια από πάνω προς τα κάτω προσέγγιση (επιλογή και περιγραφή του στοιχείου) και μια μάλλον περιορισμένη συμμετοχή των φορέων των κοινοτήτων στα στάδια συγκρότησης του φακέλου υποψηφιότητας.

Παρόλα αυτά, η προετοιμασία των δύο φακέλων υποψηφιότητας και η μακρά διαδικασία έως την τελική εγγραφή τους στον Αντιπροσωπευτικό Κατάλογο της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ανθρωπότητας, έδωσε την ευκαιρία στην αρμόδια Διεύθυνση Νεώτερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς (που έχει μετονομαστεί σε Διεύθυνση Νεώτερου Πολιτιστικού Αποθέματος και Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς) να μελετήσει σε βάθος τις απαιτήσεις και τις προβλέψεις της Σύμβασης του 2003 για την Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά, καθώς και τους μηχανισμούς της, όπως αυτοί προσδιορίζονται στις Επιχειρησιακές Οδηγίες.

Αφομοιώνοντας τις βασικές έννοιες της Σύμβασης

Σταδιακά, η διοίκηση άρχισε να συνειδητοποιεί τα πλεονεκτήματα της προτεινόμενης από κάτω προς τα πάνω προσέγγισης για την ευρετηρίαση και τη διαφύλαξη της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Οι συναντήσεις των εμπειρογνομόνων του Δικτύου της ΝΑ Ευρώπης υπήρξαν καίριες από αυτή την άποψη. Ο διάλογος και η ανταλλαγή πληροφοριών και βέλτιστων πρακτικών μεταξύ των κρατών της ΝΑ Ευρώπης, όπως αναπτύσσονται στις Ετήσιες Συναντήσεις του Δικτύου και στις συνεδρίες του Περιφερειακού Κέντρου για την Προστασία της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς στην ΝΑ Ευρώπη, στη Σόφια, υπήρξαν και παραμένουν ανεκτίμητες.

Convention was the 6th Annual Meeting of Southeast Experts Network on Intangible Cultural Heritage hosted in Athens in May 2012. The Hellenic Ministry of Culture cooperated with one of the most active NGOs in the field – the Piraeus Bank Cultural Foundation. The Meeting was attended by Greek experts as well as by history or folklore museum curators. It initiated a broad debate on the term ICH itself, on the scope of the elements, on the concept of safeguarding, etc. All that grew into a fruitful discussion which is still ongoing.

In October 2012 a National Scientific Committee for the Implementation of the 2003 Convention was created by a decree of the Minister of Culture. The Committee worked intensely for almost two years and produced guidelines for the implementation of the Convention in Greece. The relationship between several academic inventories of popular and traditional culture developed in the country throughout the course of the 20th century, from the one hand, and the type of inventorying required by the Convention, from the other hand, was the topic of extensive discussion. The Committee adopted a special fiche for inventorying purposes, which conforms to the requirements of the Convention while at the same time reflecting the Greek experience in the field. Since the adoption of this tool for inventorying (the sections of which are to be regularly updated when their ability to describe adequately the element is challenged), the Committee has approved the inclusion of the first four elements in the National Inventory of the ICH in the course of the first 4 months of 2013: the Mediterranean Diet, the Know-How of Cultivating Mastic on the Island of Chios, the Tinian Marble Craftsmanship and the Art of Wooden Shipbuilding.

The entries in the National Inventory have been prepared through a working relationship with the communities of their practitioners and with the help of some of the more prominent researchers in the respective fields. They were produced as ‘model’ files – an illustration of the manner of use of the inventory fiche by the communities and individuals concerned with the particular elements or manifestations of ICH.

The MCA&ICH Directorate created a simple web site (<http://ayla.culture.gr>) using a wordpress platform

Η εμπειρία που έχουν αποκομίσει οι συνάδελφοί μου στη Διεύθυνση Νεώτερου Πολιτιστικού Αποθέματος και Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς (ΔΝΠΑΑΠΚ) από το διάλογο που αναπτύχθηκε σε όλες αυτές τις συναντήσεις υπήρξε ζωτικής σημασίας για τον επαναπροσδιορισμό της συνολικής μας προσέγγισης στο πεδίο της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

Σημείο καμπής για την κατανόηση της Σύμβασης στην Ελλάδα υπήρξε η φιλοξενία στην Αθήνα (Μάιος 2012) της 6^{ης} Ετήσιας Συνάντησης Εμπειρογνομώνων ΝΑ Ευρώπης για την Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά. Το Ελληνικό Υπουργείο Πολιτισμού συνεργάστηκε με έναν από τους πιο δραστήριους μη κυβερνητικούς οργανισμούς στο πεδίο, το Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς, και τη Συνάντηση παρακολούθησαν έλληνες ειδικοί και επιμελητές Ιστορικών ή Λαογραφικών Μουσείων. Η Συνάντηση ενεργοποίησε έναν ευρύ διάλογο αναφορικά με τον ορισμό της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς, το εύρος των στοιχείων, την έννοια της προστασίας κ.α., έναν γόνιμο διάλογο που ακόμη συνεχίζεται.

Ακολούθως, τον Οκτώβριο του 2012, η Εθνική Επιστημονική Επιτροπή για την εφαρμογή της Σύμβασης της ΑΠΚ συγκροτήθηκε με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού. Η Επιτροπή εργάστηκε εντατικά για περίπου δύο έτη και διαμόρφωσε τις οδηγίες για την εφαρμογή της Σύμβασης για την ΑΠΚ στην Ελλάδα. Η σχέση μεταξύ διαφόρων ακαδημαϊκών ευρετηρίων λαϊκού και παραδοσιακού πολιτισμού, που αναπτύχθηκαν στη χώρα στη διάρκεια του 20^{ου} αι., και του είδους της ευρετηρίασης που απαιτείται από τη Σύμβαση υπήρξε θέμα εκτενούς συζήτησης.

Η Επιτροπή κατέληξε σε ένα πρότυπο δελτίου για την ευρετηρίαση, ενσωματώνοντας τις απαιτήσεις της Σύμβασης, αλλά και την Ελληνική εμπειρία στο πεδίο. Μετά τον προσδιορισμό του μοντέλου ευρετηρίασης (τμήματα του οποίου θα επικαιροποιούνται τακτικά μετά από έλεγχο της αποτελεσματικότητάς τους στην περιγραφή του στοιχείου), η Επιτροπή ενέκρινε την ένταξη των πρώτων τεσσάρων στοιχείων στο Εθνικό Ευρετήριο της ΑΠΚ, στη διάρκεια των πρώτων τεσσάρων μηνών του 2013: Μεσογειακή Διατροφή, Τεχνογνωσία της Μαστιχοκαλλιέργειας στο νησί

connected to the ministry's portal to post news about the Convention, a translation in Greek language of its Operational Directives, awareness-raising activities, interested NGOs and communities of ICH practitioners. The entries of the National Inventory are published there and some clarifications on the key concepts of the Convention are also added. We are currently planning to upgrade the website, to make it more user-friendly and more easily accessible.

Agios Sevastianos wooden boat. Created 55 years ago following the traditional boat craftsmanship techniques. It is still in use in Paxoi islands

© MCA&ICH

Σκάφος Άγιος Σεβαστιανός. Κατασκευάστηκε πριν από 55 χρόνια σύμφωνα με την παραδοσιακή τεχνική κατασκευής ξύλινων σκαφών. Παραμένει σε χρήση μέχρι σήμερα και βρίσκεται στους Παξούς
©ΔΝΠΑΑΠΚ

της Χίου, Τηνιακή Μαρμαροτεχνία και την Τέχνη της Ξυλοναυπηγικής.

Οι εγγραφές στο Εθνικό Ευρετήριο ετοιμάστηκαν αφού είχε δημιουργηθεί ένας καλός διάυλος συνεργασίας με τις κοινότητες των φορέων, καθώς και με τη συνδρομή μερικών από τους πιο διακεκριμένους ερευνητές στα αντίστοιχα πεδία. Ετοιμάστηκαν ως «πρότυποι» φάκελοι, με σκοπό να εξηγήσουν το δελτίο ευρετηρίασης και τον τρόπο που προτείνουμε να χρησιμοποιείται από τις κοινότητες και τα άτομα που σχετίζονται με συγκεκριμένα στοιχεία ή επιτελέσεις της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

Η ΔΝΠΑΑΠΚ δημιούργησε μια απλή ιστοσελίδα (<http://ayla.culture.gr> με τη χρήση wordpress πλατφόρμας που συνδέεται με το portal του Υπουργείου), όπου παρουσιάζονται ειδήσεις σχετικά με τη Σύμβαση (και μια ελληνική μετάφραση των Επιχειρησιακών Οδηγιών), δράσεις ενημέρωσης, μη κυβερνητικές οργανώσεις και κοινότητες φορέων που δραστηριοποιούνται στο πεδίο. Επίσης, δημοσιεύονται εκεί οι εγγραφές του Εθνικού Ευρετηρίου και αναρτώνται διευκρινίσεις για τις βασικές έννοιες της Σύμβασης. Επί του παρόντος, σχεδιάζουμε την αναβάθμιση της ιστοσελίδας προκειμένου να γίνει πιο φιλική στον χρήστη και περισσότερο προσβάσιμη.

Δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης

Τον Ιούλιο του 2013 οργανώσαμε μια συνάντηση όλων των εργαζομένων του Υπουργείου Πολιτισμού που, σύμφωνα με το επιστημονικό τους υπόβαθρο και την τρέχουσα εργασιακή τους θέση, θα μπορούσαν να συμμετέχουν στην εφαρμογή της Σύμβασης. Συμμετείχαν περισσότεροι από 40 εργαζόμενοι από όλη την Ελλάδα (η συμμετοχή ήταν εθελοντική και δεν κάλυπτε διατροφή ή διαμονή). Αυτή ήταν η πρώτη μας δημόσια δοκιμή (αν και απευθυνόταν σε ένα μικρό και μάλλον ενημερωμένο κοινό) για να εξηγήσουμε τις καινοτομίες που συνεπάγεται η Σύμβαση του 2003 στη διαχείριση αυτού που ονομάζουμε «παραδοσιακό / λαϊκό πολιτισμό» στην Ελλάδα. Και ήταν επιτυχής. Οι συνάδελφοί μας που κατοικούν και εργάζονται μακριά από την πρωτεύουσα της χώρας ήταν αυτοί που ενδιαφέρθηκαν περισσότερο να ενη-

Awareness-raising activities

In July 2013, we organized a meeting of all the employees of the Ministry of Culture competent in the sphere of the implementation of the Convention because of their academic background and their current job description. More than 40 employees from the whole country attended the meeting. The participation was on a voluntary basis, and no food or accommodation was provided. This was our first public test (albeit addressed to a small and more or less informed audience) to explain the new insights from the 2003 Convention for the management of what is still called in Greece 'traditional/popular culture'. The meeting was a success.

Our colleagues who live and work further away from the capital were the ones that were most interested to learn about the Convention and the new ways of safeguarding ICH. It was with their valuable help and their good knowledge of the practitioners' communities in the region that we organized the first public awareness-raising meeting in Thessaloniki, on February 1, 2014 (the program-invitation for the meeting and photographs from it can be viewed on the following site: <http://ayla.culture.gr/?p=158&lang=en>). The event was held in the Great Auditorium of the City Hall and was attended by more than 150 people who had come from all over northern Greece, i.e. from most parts of Macedonia and Thrace. The meeting lasted almost a whole day. When leaving, we had already established or renewed our links with NGOs, folklore and history museum curators in the area and several civil society organizations whose main purpose is the safeguarding of particular elements of their ICH (in Greece, they are usually called cultural associations). On this meeting, we met the leader of a Cultural Association of Momoeri from a village in Kozani Prefecture. With his encouragement and with the efforts of MCA&ICH folklorists the element of 'Momoeria, New Year's celebrations in eight villages of Kozani area' was first inscribed in the National Inventory and, in the following year, nominated for a possible inscription on the Representative List.

Other meetings, large and small, followed this first one. In March 2015, we visited Ioannina, the capital

μερωθούν για τη Σύμβαση και τους νέους τρόπους διαφύλαξης της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

Με την πολύτιμη συνδρομή των συναδέλφων από τη Θεσσαλονίκη και την καλή γνώση που αυτοί διαθέτουν για τις κοινότητες των φορέων που δραστηριοποιούνται στην περιοχή, οργανώσαμε την πρώτη δημόσια συνάντηση ενημέρωσης στην πόλη, την 1^η Φεβρουαρίου 2014 (το πρόγραμμα, η πρόσκληση και φωτογραφίες της συνάντησης έχουν αναρτηθεί στο <http://ayla.culture.gr/?p=158&lang=en>). Η συνάντηση φιλοξενήθηκε στην κεντρική Αίθουσα του Δημαρχείου της Θεσσαλονίκης και την παρακολούθησαν πάνω από 150 άτομα, προερχόμενοι από τη βόρεια Ελλάδα, από τα περισσότερα μέρη της Μακεδονίας και Θράκης. Η συνάντηση διήρκεσε σχεδόν μια ολόκληρη ημέρα και αποχωρήσαμε έχοντας εδραιώσει σχέσεις (ή ανανεώσει παλαιότερες) με ΜΚΟ, επιμελητές Λαογραφικών και Ιστορικών Μουσείων της περιοχής και διάφορες οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, βασικός σκοπός των οποίων είναι η διαφύλαξη συγκεκριμένων στοιχείων της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς τους (στην Ελλάδα ονομάζονται συνήθως Πολιτιστικοί Σύλλογοι). Σε αυτή τη συνάντηση ήρθαμε σε επαφή με τον επικεφαλής ενός Πολιτιστικού Συλλόγου των Μωμόερων (από ένα χωριό του Νομού Κοζάνης) και με την ενθάρρυνσή του (και τη συνδρομή των λαογράφων της ΔΝΠΑΑΠΚ) το στοιχείο «Μωμοέρια, εορταστικό έθιμο της Πρωτοχρονιάς σε οκτώ χωριά της περιοχής της Κοζάνης» εγγράφηκε αρχικά στο Εθνικό Ευρετήριο και την επόμενη χρονιά επιλέχθηκε ως υποψήφιο για εγγραφή στον Αντιπροσωπευτικό Κατάλογο της Ανθρωπότητας.

Άλλες συναντήσεις, μεγάλες ή μικρές, ακολούθησαν την πρώτη. Τον Μάρτιο του 2015 επισκεφθήκαμε τα Ιωάννινα, την πρωτεύουσα της Ηπείρου, όπου επίσης χρησιμοποιήσαμε τις υποδομές που μας παραχωρήθηκαν από τη Δημοτική Αρχή της πόλης και το Τμήμα Λαογραφίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Ήταν μια ιδιαίτερα γόνιμη συνάντηση, στην οποία συμμετείχαν περίπου 150 άτομα, εκπρόσωποι διαφόρων Πολιτιστικών Συλλόγων της περιοχής της Ηπείρου και μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας. Σε αυτή τη συνάντηση, εκτός από τις βασικές έννοιες της Σύμβασης,

of Epirus were we also used facilities provided by the Municipal Authorities of the city and the Folklore Faculty of Ioannina University. It was a very fruitful meeting attended by almost 150 participants - academic researchers or people, representing various cultural associations from the Epirus region. Apart from the key concepts of the Convention expounded by MCA&ICH employees on this meeting, we were able to present as work-in-progress the inventorying of three very interesting ICH elements of this area. The cultural ecologist Dr. Kalliopi Stara talked about the compilation of an entry for the National Inventory based on her experience with a very interesting tradition in particular villages of Zagori and Konista areas – the tradition of the Sacred Forests (or *Vakoufia*). It is an element that combines local knowledge of sustainable water management and a system of beliefs concerning nature. Her PhD thesis is dedicated to this tradition but she explained the differences between an academic paper and inventorying ICH (putting special stress among other subjects on the significance of the participation and consent of the communities concerned). The musician Alexandros Lambridis talked about the work of the Apeiros musical ensemble, their efforts in documenting and promoting Epirus's Polyphony and their understanding of the value of inventorying of this element in accordance with the provisions of the 2003 Convention. Vassiliki Lagga, a Professor of Zootechnics, presented the first attempts of her team in inventorying Transhumance in Thessaly and Epirus as an ICH element. These presentations elucidated the main points of describing and safeguarding an element according to the Convention requirements.

Authenticity issues and inter-sector cooperation in safeguarding ICH

Apart from some big meetings such as these ones, organized by the MCA&ICH Directorate and designed to cover an extended geographical and administrative regions of the country, we have participated in several smaller ones in the last couple of years. They were held at the invitation of municipal authorities, cultur-

που αναλύθηκαν από στελέχη της ΔΝΠΑΑΠΚ, είχαμε την ευκαιρία να παρουσιάσουμε την καταγραφή τριών πολύ ενδιαφερόντων στοιχείων ΑΠΚ της περιοχής ως εργασία σε εξέλιξη. Η δρ. Καλλιόπη Στάρα, με ειδίκευση στην Πολιτισμική Οικολογία, μίλησε για τη σύνταξη μιας εγγραφής στο Εθνικό Ευρετήριο, βασισμένη στην εμπειρία της από μια ιδιαίτερη παράδοση σε συγκεκριμένα χωριά της περιοχής του Ζαγορίου και της Κόνιτσας, την παράδοση των Ιερών Δασών (ή Βακουφίων). Πρόκειται για ένα στοιχείο που συνδυάζει την τοπική γνώση για τη βιώσιμη διαχείριση των υδάτινων πόρων με ένα σύστημα αντιλήψεων που αφορά στη φύση. Η διδακτορική της διατριβή σχετίζεται με αυτή την παράδοση, ωστόσο εξήγησε τις διαφορές ανάμεσα σε μια ακαδημαϊκή μελέτη και τη δημιουργία Δελτίου Στοιχείου της ΑΠΚ (μεταξύ άλλων, την έννοια της συμμετοχής και της συναίνεσης των εμπλεκόμενων κοινοτήτων φορέων της ΑΠΚ). Ο μουσικός Αλέξανδρος Λαμπρίδης μίλησε για το έργο του μουσικού συνόλου «Άπειρος», τις προσπάθειές τους για την τεκμηρίωση και προώθηση του Ηπειρώτικου Πολυφωνικού Τραγουδιού, αλλά και την κατανόηση της σημασίας της ευρετηρίασης αυτού του στοιχείου σύμφωνα με τις διατάξεις της Σύμβασης του 2003. Η Καθ. Βασιλική Λάγκα, Ζωοτέχνης, παρουσίασε τις πρώτες προσπάθειες της ομάδας της να εγγράψει τη μετακινούμενη κτηνοτροφία στη Θεσσαλία και την Ήπειρο ως στοιχείο ΑΠΚ. Αυτές οι παρουσιάσεις διευκρίνισαν τα βασικά σημεία της περιγραφής και της διαφύλαξης ενός στοιχείου σύμφωνα με τις απαιτήσεις της Σύμβασης του 2003.

Αυθεντικότητα και Διατομεακή συνεργασία για την προστασία της ΑΠΚ

Εκτός από μεγάλες συναντήσεις, όπως αυτές που οργανώθηκαν από τη ΔΝΠΑΑΠΚ και κάθε φορά σχεδιάζονται να καλύπτουν μια εκτεταμένη γεωγραφικά και διοικητικά περιοχή της χώρας, τα τελευταία δύο έτη έχουμε συμμετάσχει σε διάφορες μικρότερες, στις οποίες έχουμε προσκληθεί από Δημοτικές Αρχές, Πολιτιστικούς Συλλόγους ή Περιφερειακά Γραφεία Εκπαίδευσης (δευτεροβάθμιας ή πρωτοβάθμιας), για να μιλήσουμε για τη Σύμβαση και τη σημασία της

al associations or Regional Bureaus of Education (secondary or primary). There we delivered information about the Convention and the value of ICH in general. Here are some of the most interesting meeting:

In November 2014 and February 2015 we visited Tripoli and Leonidio, at the invitation of the municipal authorities of the Peloponnese Region to discuss the possibility of promoting the Tsakonic Dialect (a very old dialect of the Greek language) by means of the implementation of the 2003 Convention. Although the starting point was rather a misunderstanding of the Convention and the ICH elements on the part of the municipal authorities and the community, we established a very strong and fruitful link with the people in Tsakonia (the south-easternmost part of Arcadia, on the Mount Parnon and its seashore). The ICH elements of the area are very much alive and provide their practitioners with a strong sense of belonging despite of the fact that the communities themselves are rather small in size. Our involvement has proven a good test for our ability to communicate some of the cornerstones of the Convention, mainly regarding the issue of authenticity. Since the Tsakonic Dialect is considered a unique and direct descendant of the classical Dorian Greek (the word *Laconic* is thought to be at the etymological root of *Tsakonic*), the original goal of the people was to add more distinction to their ancestry. After a very lively afternoon meeting in the public school of Leonidio which was attended by more than 70 people we came out with an agreement to prepare entries for the National Inventory about the particular dance tradition of the area, the Annual Commemoration of *Tsakones* (a newly-formed ritual involving liturgy in the Tsakonic Dialect – a very rare concession made by the Church of Greece on the use of translation of the original Hellenistic Koine Greek language of the Holy Scripture), the Easter Celebration in Leonidio, etc. The entry of the Tsakonic Dance in the National Inventory is already promulgated and the other elements will follow soon.

In June 2015 we were invited by the Nautical Club of Syros Island to participate in a round-table discussion about the revival of the wooden shipbuilding craftsmanship on the island. Wooden shipbuilding

Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Μερικές από τις πιο ενδιαφέρουσες ήταν οι εξής:

Τον Νοέμβριο του 2014 και τον Φεβρουάριο του 2015 επισκεφθήκαμε την Τρίπολη και το Λεωνίδιο, προσκεκλημένοι της Περιφέρειας Πελοποννήσου και του Δήμου Λεωνιδίου, για να συζητήσουμε την πιθανότητα της προώθησης της Τσακωνικής Διαλέκτου μέσω της Σύμβασης της ΑΠΚ. Αν και το σημείο εκκίνησης ήταν μια μάλλον λανθασμένη κατανόηση της Σύμβασης και των στοιχείων ΑΠΚ από την πλευρά των αυτοδιοικητικών αρχών και της κοινότητας, εδραιώσαμε μια πολύ δυνατή και γόνιμη σχέση με τους ανθρώπους στην Τσακωνιά (το νοτιοανατολικό τμήμα της Αρκαδίας, στο βουνό του Πάρνωνα και τις ακτές του). Τα στοιχεία Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της περιοχής είναι πολύ ζωντανά και προσφέρουν μια δυνατή αίσθηση του συνανήκειν στους φορείς τους, αν και οι κοινότητες είναι μάλλον μικρές σε μέγεθος. Η ανάμειξή μας ήταν μια καλή ευκαιρία να δοκιμάσουμε την ικανότητά μας να εξηγήσουμε κάποιες από τις βασικές έννοιες της Σύμβασης, όσον αφορά κυρίως στο θέμα της αυθεντικότητας. Καθώς η Τσακωνική Διάλεκτος θεωρείται ως μοναδική και άμεση απόγονος της Ελληνικής Δωρικής (η λέξη Λακωνικός θεωρείται ως η ετυμολογική ρίζα της λέξης Τσακωνικός), ο πρωταρχικός στόχος των κατοίκων ήταν να προσθέσουν μια ακόμη διάκριση της αρχαίας καταγωγής τους. Μετά από μια πολύ ζωντανή απογευματινή συνάντηση στο δημοτικό σχολείο του Λεωνιδίου (στην οποία συμμετείχαν περισσότερα από 70 άτομα), συμφωνήσαμε να ετοιμάσουμε εγγραφές στο Εθνικό Ευρετήριο αναφορικά με την ιδιαίτερη μουσικοχορευτική παράδοση της περιοχής, το Ετήσιο Μνημόσυνο των Απανταχού Τσακωνών (ένα νεοπαγές έθιμο που περιλαμβάνει εκκλησιαστική λειτουργία στην Τσακωνική Διάλεκτο), τον Εορτασμό του Πάσχα στο Λεωνίδιο κ.α. Η εγγραφή του Τσακωνικού Χορού στο Εθνικό Ευρετήριο έχει ήδη ολοκληρωθεί και σύντομα θα ακολουθήσουν και τα υπόλοιπα στοιχεία.

Τον Ιούνιο του 2015 προσκληθήκαμε από τον Ναυτικό Όμιλο Σύρου να συμμετέχουμε σε μια συζήτηση στρογγυλής τραπέζης αναφορικά με την αναβίωση της Ξυλοναυπηγικής Τέχνης στο νησί. Η

is one of the greatest and most complex art forms in modern and contemporary Greece. It is a craft based on the master-apprentice model of transmission of skills and the corresponding hierarchical organization, but there are many different aspects of this craft and lots of specializations that have to be organised by the master shipwright in a shipyard. This results in long years of apprenticeship and laborious training. Nevertheless, it was a flourishing craft at least until the 1990s, widely spread in every corner of mainland or island Greece. Due to mounting pressure coming from diverse environments (among others the EU policies on fisheries, the requirements of the social security system, etc.) in the last decade the number of trainees in traditional shipyards has been sharply decreasing with many small shipyards shut down and the master shipwrights retiring with no one to take up their place. The chain of transmission seems to be ready to break. We are currently preparing the ground for coordinating agents from different fields of public policy and the shipwrights themselves so that a coherent safeguarding plan can be devised and implemented. The meeting in Syros was one which we were glad to attend because it brought to light the need to safeguard (and even revive in certain places) the art of wooden shipbuilding. More importantly, the meeting was not initiated by ourselves or any other public administration body, but entirely by an association of the local people, sensitized to the need of safeguarding this element of their own ICH.

Monitoring, enhancing and enriching aspects of inventoried or inscribed ICH elements

Apart from carrying out the all-important awareness-raising activities, there is a constant need to monitor and enhance some aspects of the already inventoried elements.

The first element that we dealt with – the Mediterranean Diet – is one of the most multifaceted and dynamic ones inscribed on the Representative List. Even though Greece was among the sponsors of the initial inscription, we are still navigating through the diverse aspects of the element in order to promote and enhance its value.

Ξυλοναυπηγική είναι μια από τις σημαντικότερες και πιο σύνθετες τέχνες στη νεώτερη και σύγχρονη Ελλάδα. Είναι μια τέχνη βασισμένη στο μοντέλο μετάδοσης του μάστορα – μαθητευόμενου και στην αντίστοιχη ιεραρχική οργάνωση, αλλά υπάρχουν πολλές διαφορετικές πτυχές αυτής της τέχνης, πολλές ειδικότητες τεχνιτών που καθοδηγούνται από τον αρχιμάστορα του ταρσανά. Για το λόγο αυτό απαιτείται μακροχρόνια μαθητεία και επίπονη εκπαίδευση. Παρόλα αυτά υπήρξε μια ακμάζουσα τέχνη, τουλάχιστον μέχρι τη δεκαετία το 1990, και ευρέως διαδεδομένη σε κάθε γωνία της ηπειρωτικής ή νησιωτικής Ελλάδας. Εξαιτίας πιέσεων από διάφορα περιβάλλοντα (οι πολιτικές της Ε.Ε. για την αλιεία είναι μια, οι απαιτήσεις του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης μια άλλη κ.ο.κ.), οι οποίες λειτούργησαν σωρευτικά πάνω στο στοιχείο, στη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας ο αριθμός των εκπαιδευόμενων στα παραδοσιακά ναυπηγεία φθίνει, πολλά μικρά ναυπηγεία κλείνουν και οι αρχιναυπηγοί συνταξιοδοτούνται χωρίς να παίρνει τη θέση τους κάποιος νεότερος. Η αλυσίδα της μετάδοσης φαίνεται ότι είναι έτοιμη να σπάσει. Επί του παρόντος φροντίζουμε για τον συντονισμό παραγόντων από διαφορετικά πεδία δημόσιας πολιτικής, καθώς και των ίδιων των ξυλοναυπηγών, ώστε να σχεδιαστεί και να εφαρμοστεί ένα συνεκτικό σχέδιο προστασίας. Στη συνάντηση της Σύρου συμμετείχαμε με ιδιαίτερη χαρά, διότι ανέδειξε δημοσίως την ανάγκη διαφύλαξης (ακόμη και αναβίωσης, για ορισμένες περιοχές) της Ξυλοναυπηγικής Τέχνης και το σημαντικότερο, δεν υποκινήθηκε από εμάς ή άλλο δημόσιο φορέα, αλλά οργανώθηκε αποκλειστικά από έναν τοπικό σύλλογο, που ευαισθητοποιήθηκε για την ανάγκη διαφύλαξης αυτού του στοιχείου της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

Παρακολούθηση, ανάδειξη και εμπλουτισμός πτυχών στοιχείων ΑΠΚ που έχουν εγγραφεί στο Εθνικό Ευρετήριο

Εκτός από τη διεξαγωγή των εξαιρετικής σημασίας δράσεων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης για την Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά, υπάρχει πάντα η ανάγκη για παρακολούθηση και διεύρυνση πτυχών των στοιχείων που έχουν ήδη εγγραφεί.

To that end, in 2013 the Ministry of Agricultural Development set up a Coordinating Committee, which we promptly joined along with other experts coming from various fields of the agricultural and nutritional sciences. There we have the chance to explore various aspects of the element through a real interdisciplinary approach that will prove very fruitful in the future.

Speaking from the perspective of culture, our efforts have so far focused in two domains: documentation and promotion in schools, mainly through the educational programs of the museums.

In co-operation with the Hellenic Division of ICOM, the MCA&ICH Directorate made ICH and the elements related to food the central theme of the Annual Meeting of the Museums of Modern Heritage held on December 5, 2014. Our aim was to discuss the various museum educational programs centred on food, to evaluate them and to plan better ones for the future. The number and the quality of the educational programs related to food, which are implemented at several museums around the country, came as a surprise to us. We were aware that one part of the element, namely bread, has long been a favourite subject for educational programs in museums and in environmental education centres. At the Meeting we had the chance to get extensive information on several other holistic approaches to elements related to food in some particular regions (such as the ongoing Slow Food Project of the Ethnological Museum of Thrace); on the culinary traditions of distinct communities (such as the Athens Jewish Museum programs on Jewish-Sephardic and Romaniote culinary traditions); on a pioneering program involving the Kalamata municipal authorities, academic researchers of the University of Peloponnese, schools and food producers in a big event that combined food-making, oral traditions connected to food and children's creativity (the Taste and Memory Project, organized by Prof. Nadia C. Seremetakis – a leading anthropologist and member of the Greek National Committee for the Implementation of the 2003 Convention).

Το πρώτο στοιχείο με το οποίο ασχοληθήκαμε, η Μεσογειακή Διατροφή, είναι ένα από τα πιο σύνθετα και δυναμικά στοιχεία που έχουν εγγραφεί στον Αντιπροσωπευτικό Κατάλογο της Ανθρωπότητας. Αν και η Ελλάδα ανήκε στα κράτη της αρχικής εγγραφής, συνεχίζουμε να διερευνούμε τις ποικίλες πτυχές του στοιχείου με σκοπό την προώθηση και την ολοκληρωμένη ανάδειξη της αξίας του.

Το 2013, το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης συγκρότησε μια Ομάδα Εργασίας για αυτόν τον σκοπό, στην οποία με προθυμία συμμετέχουμε, μαζί με άλλους εμπειρογνώμονες που προέρχονται από ποικίλα πεδία της γεωργικής και διατροφικής επιστήμης. Σε αυτή, έχουμε την ευκαιρία να διερευνήσουμε ποικίλες πτυχές του στοιχείου σε μια πραγματικά διεπιστημονική προσέγγιση, που θα αποδειχθεί πολύ γόνιμη στο μέλλον.

Μιλώντας από τη δική μας οπτική γωνία, μέχρι στιγμής οι προσπάθειές μας έχουν εστιαστεί σε δύο πεδία: τεκμηρίωση περισσότερων όψεων του στοιχείου και προώθησή του σε νεαρούς μαθητές, κυρίως μέσω των εκπαιδευτικών προγραμμάτων των μουσείων.

Σε συνεργασία με το Ελληνικό Τμήμα του ICOM, η ΔΝΠΑΑΠΚ επέλεξε την Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά και τον πολιτισμό της διατροφής ως το κεντρικό θέμα της Ετήσιας Συνάντησης Μουσείων Νεώτερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς 2014 (5.12.2014). Στόχος μας ήταν να συζητήσουμε για τα διάφορα εκπαιδευτικά προγράμματα των Μουσείων σχετικά με τη διατροφή, να τα αξιολογήσουμε και να βελτιώσουμε τον σχεδιασμό τους στο μέλλον. Ο αριθμός και η ποιότητα των εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τη διατροφή που έχουν εκτελεσθεί σε διάφορα Μουσεία σε όλη τη χώρα μας εξέπληξαν. Ένα συστατικό του στοιχείου, το ψωμί, γνωρίζαμε ότι αποτελεί αγαπημένο θέμα των εκπαιδευτικών προγραμμάτων σε Μουσεία και Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης. Ωστόσο, στη Συνάντηση είχαμε την ευκαιρία να πληροφορηθούμε εκτενώς για πιο ολιστικές προσεγγίσεις των αγροδιατροφικών στοιχείων σε συγκεκριμένες περιοχές (όπως για το συνεχιζόμενο πρόγραμμα Slow Food στο Εθνολογικό Μουσείο Θράκης), για τη γαστρονομική παράδοση διακριτών κοινοτήτων (όπως τα προγράμματα του Εβραϊκού Μουσείου της Αθήνας για

The Greek pies project

In our quest for attractive and stimulating ways to encourage the documentation and promotion of the manifold aspects of the Mediterranean Diet, in 2015 we created a small but representative selection of Greek pies which are now presented on the MCA&ICH directorate's website in the form of an electronic booklet. The production and consumption of food is a cultural code as rich and meaningful as that of the language. Enfolded in the pie pastry, one could find greens as well as eggs, dairy products, meat or seafood. In other words, it is a product that combines two of the elements of the 'Mediterranean trinity' (oil and flour) with all the other food that has been recognized as indispensable in a healthy and balanced diet.

The short booklet dedicated to pies is organized around the narratives of those who shared their recipes, while at the same time communicating the social and ritual context of each recipe. Memory often depends on taste and smell. The collective memory of a community is reproduced and re-formed around their narratives. Stories about food, about how and when

A couple having lunch (olives, tomatoes, feta cheese and bread) after a hard day's work collecting olives
© MCA & ICH

Ζευγάρι γευματίζει (ελιές, ντομάτες, φέτα και ψωμί) μετά από μια ημέρα σκληρής δουλειάς συλλέγοντας ελιές
© ΔΝΠΑΑΠΚ

τη γαστρονομική παράδοση των Ελλήνων Εβραίων – Σεφαρδιτών και Ρωμανιωτών), για ένα πρωτοποριακό πρόγραμμα που συνέδεσε τη δημοτική αρχή της Καλαμάτας, ακαδημαϊκούς ερευνητές από το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, σχολεία και παραγωγούς τροφίμων σε ένα μεγάλο γεγονός, που περιελάμβανε παρασκευή φαγητού, προφορικές παραδόσεις για τη διατροφή και παιδικά εργαστήρια (το πρόγραμμα «Γεύση και Μνήμη» οργανώθηκε από την Καθ. Νάντια Κ. Σερεμετάκη, διακεκριμένη ανθρωπολόγο και μέλος της Ελληνικής Εθνικής Επιτροπής για την Εφαρμογή της Σύμβασης του 2003).

Οι «Ελληνικές Πίτες»

Αναζητώντας ελκυστικότερους τρόπους για να ενθαρρύνουμε την τεκμηρίωση και προώθηση των πολλαπλών πτυχών της Μεσογειακής Διατροφής, το 2015 δημιουργήσαμε μια μικρή αλλά αντιπροσωπευτική συλλογή από ελληνικές πίτες που παρουσιάζουμε στην ιστοσελίδα της ΔΝΠΑΑΠΚ με τη μορφή εγχειριδίου pdf. Η παραγωγή και κατανάλωση τροφής είναι ένας πολιτισμικός κώδικας το ίδιο πλούσιος και πολύσημος με αυτόν της γλώσσας. Τυλιγμένα στη ζύμη της πίτας βρίσκουμε λαχανικά, όπως επίσης αυγά, γαλακτοκομικά προϊόντα, κρέας ή προϊόντα αλιείας. Με άλλα λόγια, είναι ένα προϊόν που συνδυάζει δύο από τα στοιχεία της «Μεσογειακής Τριάδας» (λάδι και αλεύρι) με όλα τα υπόλοιπα τρόφιμα που έχουν αναγνωριστεί ως απαραίτητα για μια υγιεινή και ισορροπημένη διατροφή.

Το μικρό εγχειρίδιο για πίτες έχει δομηθεί γύρω από τις αφηγήσεις όσων μοιράστηκαν τις συνταγές τους με εμάς και μας πληροφόρησαν για το κοινωνικό και τελετουργικό συμφραζόμενο της κάθε συνταγής. Η μνήμη συχνά εξαρτάται από τη γεύση και τη μυρωδιά. Η συλλογική μνήμη μιας κοινότητας αναπαράγεται και αναδημιουργείται μέσα από τις αφηγήσεις της. Οι αφηγήσεις για την διατροφή, δηλ. πώς και πότε παράγουμε και καταναλώνουμε τις διάφορες τροφές, είναι από τις πιο συνηθισμένες και την ίδια στιγμή από τις λιγότερο μελετημένες. Ίσως επειδή θεωρούνται ότι ανήκουν στην ιδιωτική σφαίρα, στον χώρο των γυναικών. Αλλά αυτό δεν ισχύει. Είναι συλλογικές αφηγήσεις με μια

we produce and consume it, are among the most common and, at the same time, the least studied. That might be because they are considered to belong to the private domain controlled by women, but this seems to be a false assumption. They are collective narratives in a broader sense. Dietary habits define cultural groups, creating cultural identity and, of course, otherness. We have documented and presented this selection dedicated to Greek pies in an effort to further promote a shared cultural element around the Mediterranean basin.

Audio-visual ethnographic documentation of ICH

Documenting a living and ever transforming cultural element requires suitable means; and there is none which is better than the ethnographic film. Visual anthropology studies have come a long way and there is a considerable amount of expertise in the country. The MCA&ICH Directorate has just entered into a collaboration agreement with Ethnofest (<http://ethnofest.gr/en/>) – the annual Athens Ethnographic Film Festival which has started in 2008 a public discussion about the place and perspective of this cinematic genre, as well as the discipline of anthropology. In this year's Ethnofest we will be the curators and facilitators of a special session on Visual Anthropology and ICH. We consider it a great opportunity for establishing links (or strengthening existing ones) with people engaged in ethnographic documentary filmmaking. We are delighted that this coincides with the high ratings for the short audiovisual documentary which we produced for our nomination file on the Tinian marble craftsmanship and the distinction it won this year during the reviews of nomination files for inscription on the Representative List of the Convention.

Shared heritage and SEE cooperation

All the colleagues at the MCA&ICH Directorate, our former Directrice Teti Hadjinicolaou (who was overseeing the first arduous steps towards the implementation of the 2003 Convention), Yannis N. Drinis and Panagiota Andrianopoulou (who became part of it from the very

ευρύτερη έννοια. Οι διατροφικές συνήθειες προσδιορίζουν πολιτιστικές ομάδες, δημιουργούν πολιτιστική ταυτότητα και, φυσικά, ετερότητα. Τεκμηριώσαμε και παρουσιάσαμε αυτή τη συλλογή από Ελληνικές Πίτες με τη φιλοδοξία της περαιτέρω προώθησης ενός κοινού πολιτισμικού στοιχείου της λεκάνης της Μεσογείου.

Οπτικοακουστική Εθνογραφική Τεκμηρίωση της ΑΠΚ

Η τεκμηρίωση ενός ζωντανού και συνεχώς εξελισσόμενου πολιτισμικού στοιχείου απαιτεί τα κατάλληλα μέσα. Και δεν υπάρχει τίποτε πιο ταιριαστό από τον εθνογραφικό κινηματογράφο. Η Οπτική Ανθρωπολογία έχει παρουσιάσει σημαντικές και καινοτόμες προσεγγίσεις, ενώ υπάρχει ήδη εξειδικευμένο προσωπικό στη χώρα. Η ΔΝΠΑΑΠΚ μόλις εγκαινίασε μια συνεργασία με το Ethnofest – Φεστιβάλ Εθνογραφικού Κινηματογράφου Αθήνας (<http://ethnofest.gr/en/>), μια ετήσια δράση που εισήγαγε (από το 2008) στη δημόσια συζήτηση τον χώρο και την προοπτική αυτού του κινηματογραφικού είδους, όπως επίσης και το πλαίσιο δεοντολογίας της ανθρωπολογικής έρευνας και τεκμηρίωσης. Στο φετινό Ethnofest θα είμαστε οι επιμελητές και διαμεσολαβητές σε μια ειδική συνεδρία για την Οπτική Ανθρωπολογία και την Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά. Θεωρούμε ότι είναι μια καλή ευκαιρία για ανάπτυξη δεσμών (ή ενδυνάμωση των ήδη υφισταμένων) με άτομα που ασχολούνται με τον εθνογραφικό κινηματογράφο και είμαστε ευτυχείς που συμπίπτει με μια εξαιρετικά ευνοϊκή αξιολόγηση που δέχθηκε ένας από τους φακέλους που έχουμε υποβάλει για εγγραφή στον Αντιπροσωπευτικό Κατάλογο της Ανθρωπότητας. Το μικρής διάρκειας οπτικοακουστικό που ετοιμάσαμε για τον φάκελο υποψηφιότητας της Τηνιακής Μαρμαροτεχνίας έχει κερδίσει έπαινο κατά το τρέχον έτος εξέτασης των φακέλων υποψηφιότητας για εγγραφή στον Αντιπροσωπευτικό Κατάλογο της Σύμβασης.

start), Maria Fakiola, Maria Sereti, Mara Kalozoumi and Ioanna Tzavara (who joined later) are convinced that the most effective and rewarding way of implementing the Convention is by engaging in multinational projects on documenting, enhancing and safeguarding shared ICH elements in the region. Some of the elements that have already been inscribed on the Greek National Inventory are the craft of dry-stone walling and the art of psalm singing (also known as Byzantine music). Both of them manifest themselves throughout the region (and beyond) and each of them has shaped in its own way the cultural landscape of the region (physically as dry-stone walling, or metaphorically as the art of psalm singing). We would welcome any co-operation either with the aim of creating a multinational nomination file, or in the form of joint projects on documenting and promoting of those ICH elements.

Finally, we wish to express our gratitude to the Sofia Regional Center for its initiatives bringing together on several occasions experts from the SEE countries, thus fostering dialogue and co-operation in the Region.

Marble craftsman at work

© MCA & ICH

Μαρμαρογλύπτης εν ώρα εργασίας

© ΔΝΠΑΑΠΚ

Κοινή Πολιτιστική Κληρονομιά και Συνεργασία στη ΝΑ Ευρώπη

Όλοι οι συνάδελφοι στη ΔΝΠΑΑΠΚ, η πρώην Διευθύντρια Τέτη Χατζηνικολάου (η οποία συντόνισε τα πρώτα δύσκολα βήματα για την εφαρμογή της Σύμβασης του 2003), ο Γιάννης Ν. Δρίνης και η Παναγιώτα Ανδριανοπούλου (οι οποίοι ασχολήθηκαν με αυτή από την αρχή), η Μαρία Φακιολά, η Μαρία Σερέτη, η Μάρα Καλοζούμη και η Ιωάννα Τζαβάρρα (που προστέθηκαν αργότερα), είναι πεπεισμένοι ότι ο πιο αποτελεσματικός και αποδοτικός τρόπος εφαρμογής της Σύμβασης του 2003 είναι η συμμετοχή σε πολυεθνικά προγράμματα τεκμηρίωσης, ανάδειξης και διαφύλαξης κοινών στοιχείων της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της περιοχής. Μερικά από τα στοιχεία που έχουν ήδη εγγραφεί στο Ελληνικό Εθνικό Ευρετήριο είναι η Τέχνη της Ξερολιθιάς και η Τέχνη της Ψαλτικής (γνωστή και ως Βυζαντινή Μουσική). Και τα δύο στοιχεία επιτελούνται σε ολόκληρη την περιοχή της ΝΑ Ευρώπης (και ευρύτερα) και το καθένα έχει διαμορφώσει με τον δικό του τρόπο το πολιτιστικό τοπίο της περιοχής (είτε φυσικά, όπως η Τέχνη της Ξερολιθιάς, είτε μεταφορικά, όπως η Τέχνη της Ψαλτικής). Κάθε συνεργασία είναι ευπρόσδεκτη, είτε με σκοπό την προετοιμασία ενός πολυεθνικού φακέλου υποψηφιότητας είτε με την μορφή κοινών σχεδίων τεκμηρίωσης, ανάδειξης και διαφύλαξης αυτών των στοιχείων ΑΠΚ.

Εν κατακλείδι, θα θέλαμε να εκφράσουμε τις ευχαριστίες μας για τις πρωτοβουλίες του Περιφερειακού Κέντρου της Σόφιας, που με διάφορες ευκαιρίες φέρνει σε επαφή εμπειρογνώμονες των χωρών της ΝΑ Ευρώπης και προάγει τον διάλογο και τη συνεργασία στην περιοχή.

SERBIA

Miloš Matić: Saint Patron's Feast, Veliki Šiljegovac, Central Serbia

© 2012 Archive of the Center for Intangible Cultural Heritage of Serbia, Ethnographic Museum in Belgrade

Милош Матић: Слава – Крсно име. Велики Шиљеговац, Централна Србија

© 2012 Архива Центра за нематеријално културно наслеђе Србије, Етнографски музеј у Београду

Activities for the Implementation of the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage in Serbia

Активности на имплементацији Конвенције о очувању нематеријалног културног наслеђа у Србији

Saša Srećković

Curator – Belgrade Ethnographic Museum, Serbia

While reflecting on the activities for the implementation of the 2003 Convention in Serbia, it should be kept in mind that we deal with the introduction of a new tool for cultural policy, and establish a new administrative system in the field of cultural heritage.

This paper offers a brief outline of the **formative period**, i.e. the first 5 years following the ratification of the 2003 Convention in Serbia. I shall further list some general objectives related to the topic and will offer analysis and critique of the already accomplished activities, adding at the same time some particular strategic deliberations.

The first event dedicated to the safeguarding of ICH took place soon after the birth of the Convention. It was a seminar entitled *Safeguarding the Intangible Cultural Heritage in Serbia (2004)* which was organized by the Museum Association of Serbia. Thus we can say that the very concepts of the Convention were well known at that time to the ethnological and museology circles. What was actually still missing was the entire framework of methodological and institutional infrastructure in order to enable the functioning of the system. The ratification of the Convention had to wait until 2010 as well.

The implementation of the Convention in the country has engaged different scholarly institutions and experts – ethnographers, ethnomusicologists, linguists. It focused the joint efforts of the Ministry of Culture and Media in Serbia and the National Commission for UNESCO. Further it was also joined by institu-

Саша Срећковић

Саветник – Етнографски музеј у Београду, Србија

Када говоримо о искуствима на имплементацији Конвенције о очувању нематеријалног културног наслеђа у Србији важно је да имамо на уму да се ради и о једном новом инструменту културне политике те успостављању новог административног система у области културног наслеђа.

Ово је кратак приказ **формативног периода**, тј. говорићу о првих 5 година после ратификације релевантне Конвенције УНЕСКО у Србији. Изложићу неколико општијих теза и закључака који се односе на ову материју, с елементима анализе и критике у вези с до сада спроведеним активностима, као и извесна стратешка разматрања.

Прва званична активност у вези с овом темом одиграла се недуго након настанка саме Конвенције, 2004. године. У организацији Музејског друштва Србије одржан је семинар под називом „Неговање нематеријалног културног наслеђа у Србији“. Можемо рећи да је основна замисао ове Конвенције препозната у етнолошким и музеолошким стручним круговима још много раније, али никада пре тога није постојао систематски оквир методолошке и институционалне инфраструктуре како би сам систем нематеријалног културног наслеђа заживео. Ипак, и поред свега, наведена УНЕСКО-ва Конвенција је ратификована у Србији тек 2010. године.

Конвенција је имплементирана кроз институције и углавном уз учешће стручњака из области хуманистичких наука : етнолога, етномузи-

tions such as the Ethnographic Museum in Belgrade, the Ethnographic Institute of the Serbian Academy of Sciences and Arts, the Department of Ethnology and Anthropology at the Faculty of Philosophy of the University of Belgrade, the Musicological Institute, etc.

The content of the intangible cultural heritage was recognized in the previously prevalent domains such as traditional folk culture or folklore, whose focus has already for many decades been mainly on rural culture. At the beginning these concepts experienced the strong influence of the German concept of *Volkskultur*, but later they were also utterly forged by the Soviet academic tradition in ethnography, to mention just the most important forefathers.

The first capacity-building event took place in 2010 at the open-air Museum of Sirogojno following the ratification of the Convention. There a safeguarding methodology was demonstrated by way of using a case study from the region of Western Serbia. In 2011 Belgrade hosted the Annual Meeting of the SEE Experts Network on Intangible Cultural Heritage which went under the title From National Implementation to Regional Cooperation. Different national legislations were discussed and compared to these ends. The Meeting marked the beginning of intense and growing international collaboration which is helpful to Serbia in many ways.

In 2012, the Ministry of Culture created the Serbian National Network including the National Committee for ICH, The Commission for the Evaluation of the Entries to the National List of ICH, 7 regional coordinators and, eventually, the Center for the Intangible Cultural Heritage of Serbia within the Ethnographic Museum in Belgrade. This endeavor culminated in the establishment of a National List of the Intangible Cultural Heritage. It already includes 28 elements and cultural phenomena (information about it is available at www.nkns.rs). However, at present formulation such as intangible cultural heritage still does not exist in the Serbian Law on the Cultural Heritage.

Subsequently, various individual and collective projects have been triggered. As it is impossible to list

колога и лингвиста. Заједнички су је иницирали Министарство културе и медија и Национална Комисија УНЕСКО. Потом су неопходне активности у том циљу спровеле и институције попут Етнографског музеја у Београду, Етнографског института Српске академије наука и уметности (САНУ), Одељења за етнологију и антропологију Филозофског факултета у Београду и Музиколошког института САНУ.

Садржај појма нематеријално културно наслеђе препознат је у раније адекватним научним концептима као што су традиционална народна култура или фолклор а у оквиру којих је деценијама уназад проучавана првенствено сеоска-рурална култура. Јак утицај на тај концепт вршили су својевремено немачки концепт *Volkskultur* (тј. Народна култура), мада је такође знатан утицај имала и совјетска академска традиција у етнографији. Навео сам само неке од доминантних научних традиција које су оставиле трага у српској етнологији.

Први програм који је урађен након ратификације Конвенције УНЕСКО у Србији одржан је у Музеју под ведрим небом „Старо село“ у Сирогојну 2010. године којом приликом је демонстрирана методологија очувања наслеђа на основу студије случаја региона Западне Србије. 2011. године су се експерти у овој области из региона Југоисточне Европе окупиле у Београду на скупу под називом „Од националне имплементације до регионалне сарадње“. Том приликом су разматрана и упоређивана различита национална законодавства у вези с нематеријалним културним наслеђем. Тада је започета интензивна регионална и међународна сарадња која се потом развила на добробит Србије.

У току 2012. године Министарство културе и медија Републике Србије успоставило је националну мрежу нематеријалног културног наслеђа коју чине: Национални комитет за нематеријално културно наслеђе, Комисија за евалуацију предлога за националну листу нематеријалног културног наслеђа, 7 регионалних координатора, те најзад и Центар за нематеријално културно

all of them here, I will mention just a few:

- At about 10 regional capacity-building workshops.
- Particular thematic activities devoted to the issues such as:
 - The panel on intellectual property rights in the context of ICH;
 - Research on the ICH in the multiethnic communities of the Banat region;
 - The panel on mother tongue as a vehicle of ICH;
 - Research on the patron saint's feast (the latter resulted in a successful nomination for the Representative List of UNESCO);
 - Education for ethnology or anthropology students;
 - Regular annual editions of the International Festival of Ethnological Film with special programs dedicated to the ICH;
 - Research of the skills of vernacular master-builders;
 - Research on herbalist traditions in Serbia
 - The most up-to-date Digital Register of the ICH, etc.

Perceived strengths of the system:

- A solid network of institutions and experts was created, thus building an appropriate professional capacity;
- Strengthened international cooperation;
- ICH helped to create a balanced way of addressing interethnic sensitivities;
- A wide variety of events and topics was covered;
- Enhanced field research;
- Regular, albeit quite limited funding of projects. A certain amount of the state budget has been allocated for intangible cultural heritage projects in the last years. It is managed by the Ministry of Culture, which organizes annual calls for proposals.

However, these events have managed to attract audiences dominated by experts in the humanities and professionals in the field of the cultural heritage. The attendance of the representatives of local communi-

наслеђе Србије у оквиру Етнографског музеја у Београду. Овај подухват је изнедрио и креирање Националног регистра (листе) нематеријалног културног наслеђа која је до данас обухватила 28 елемената НКН и одговарајућих културних феномена (Информација је доступна на www.nkns.rs). Ипак, и даље не постоји формулација као што је нематеријално културно наслеђе у Закону о културном наслеђу Републике Србије.

Од тог тренутка реализовани су многобројни индивидуални и колективни пројекти у овој области. Немогуће је на овом месту све их побројати, али поменућу поједине од њих :

- 10 регионалних радионица за изградњу капацитета на пољу НКН;
- Остварене су посебне активности посвећене следећим темама:
 - Округли сто о интелектуалној својини у контексту нематеријалног културног наслеђа,
 - Истраживање нематеријалног културног наслеђа у мултиетничким заједницама банатског региона,
 - Округли сто о матерњем језику као носиоцу нематеријалног културног наслеђа,
 - Истраживање обреда Крсна слава (резултирало нешто касније успешном номинацијом овог обичаја за Репрезентативну листу УНЕСКО),
 - Едукација студената етнологије и антропологије,
 - Редовна годишња издања Међународног фестивала етнологског филма уз специјалне програме посвећене нематеријалном културном наслеђу,
 - Проучавање вештина мајстора градитеља,
 - Истраживање траварских традиција у Србији,
 - Дигитални регистар нематеријалног културног наслеђа (управо реализован пројекат) итд.

ties, nonprofit sector, tourist agencies and the media has been relatively limited.

Perceived weaknesses:

There are certain shortcomings in regards to certain stakeholders. Some of them are rather general ones and we probably share them with many other countries. For instance the media often tend to instrumentalize the ICH for everyday political purposes. Administrative bodies are sometimes inclined to use the UNESCO Representative List for political representation of particular countries and it is the case with Serbia, too. Another threat which we share with some foreign countries lies in the **commodification** of the heritage for tourist purposes.

A clear weakness on the part of the expert community is the relatively small number of publications dedicated to the intangible cultural heritage so far. Local communities are still poorly informed about the benefits of safeguarding of the intangible cultural heritage.

I have already mentioned among the strengths the regular annual calls for proposals managed by the Ministry of Culture. However, the other relevant institutions do not have information about the respective applicants. Added is the poor understanding of the Convention within local communities and their NGOs. Due to these reasons, as well as to other similar ones, misunderstandings between local communities and expert institutions are still existent. Another weakness is that generally speaking, intergenerational transmission of knowledge is still insufficient.

Strategic points for future activities:

- Strengthening of the appropriate solutions for national legislation in the field of intangible cultural heritage;
- Raising awareness among local communities. Among the pertinent measures to this end I believe is the establishment of a national system of living human treasures, which would in turn strengthen local identities and social cohesion;

Уочене предности система

- Успостављена је солидна мрежа институција и експерата тако да постоје одговарајући професионални капацитети,
- Унапређена је међународна сарадња,
- Нематеријално културно наслеђе нам је помогло у третирању осетљивих међуетничких питања,
- Истраживање различитих тема, те разноврсни програми и догађаји у вези с тим,
- Поспешена су теренска истраживања културног наслеђа,
- Редовно финансирање пројеката, иако у сасвим ограниченој мери (Наиме, изван износ из државног буџета намењен је пројектима у вези с нематеријалним културним наслеђем у последњих неколико година. Активност спроводи Министарство културе путем годишњих конкурса за пројекте).

Ипак, треба рећи да доминантну категорију јавности која је присутна на овим догађајима углавном чине експертске заједнице из области хуманистичких наука, односно професионалци на пољу културног наслеђа. До сада је учешће представника локалних заједница, непрофитног сектора, туристичких радника и медија било релативно ретко.

Уочене слабости система

Постоје извесни недостаци у вези с појединим актерима у области нематеријалног културног наслеђа. Одређени проблеми су углавном генерички и вероватно је да их делимо с многим другим земљама. На пример, средства информисања су често склона на инструментализују наслеђе у дневно-политичке сврхе. Управна тела и функционери имају тенденцију да користе Репрезентативну листу нематеријалног културног наслеђа УНЕСКО за политичку репрезентацију своје земље, што је случај и у Србији. Потенцијална претња такође лежи у **комодификацији** наслеђа у сврхе туристичке промоције.

- Expanding projects to incorporate issues of sustainable development (e.g. cultural tourism and creative industries);
- Including the intangible cultural heritage in the curricula of various educational institutions;
- Enhancing cooperation between different sectors (for example between culture and science, between education and tourism, etc.);
- Supporting international collaboration and extending it to include new innovative approaches and projects.

Kilim-making in Pirot, East Serbia

© 2012 Archive of the Center for Intangible Cultural Heritage of Serbia, Ethnographic Museum in Belgrade

Ћилимарке у Пироту, Источна Србија

© 2012 Архива Центра за нематеријално културно наслеђе Србије, Етнографски музеј у Београду

Јасна слабост на страни експертске заједнице је релативно мали број публикација посвећених нематеријалном културном наслеђу до сада. Локалне заједнице су и даље недовољно информисане о добробритима које леже у процесу очувања нематеријалног културног наслеђа.

Међу dobrim странама националних активности поменуо сам редовни годишњи позив за пројекте које објављује Министарство културе. Међутим, друге релевантне институције немају евиденцију о апликантима за пројекте што је често имало за исход погрешно разумевање Конвенције у локалним заједницама и њиховим невладиним организацијама. Због овог и сличних разлога још увек су присутна поједина неразумевања између локалних заједница и институција.

Такође је слабост и чињеница да је међугенерациски пренос одговарајућих знања из корпуса нематеријалног културног наслеђа недовољан и претежно неорганизован.

Стратешке смернице за будуће активности

- Припрема одговарајућих решења у законодавству у области културног наслеђа,
- Подизање свести локалних заједница. Сматрам да би један национални програм сличан систему *Живо људско наслеђе* веома допринео јачању локалних идентитета и друштвене кохезије у вези с наслеђем,
- Проширење пројектних ангажовања на област одрживог развоја (на пр. културни туризам, креативне индустрије и слично),
- Увођење нематеријалног културног наслеђа у наставне програме школа и образовних установа,
- Унапређење међусекторске сарадње (култура-наука-образовање-туризам),
- Јачање међународне сарадње и проширење на нове иновативне приступе и пројекте.

SLOVENIA

First Slovene Craftsmen Festival, Slovene Ethnographic Museum

© 2015 A. Jerin

Prvi Slovenski rokodelski festival, Slovenski etnografski muzej

© 2015 A. Jerin

The Intangible Cultural Heritage in Slovenia in the Light of UNESCO's 2003 Convention

Nesnovna kulturna dediščina v Sloveniji v luči Unescove Konvencije (2003)

Nena Židov, PhD¹

Slovene Ethnographic Museum – Ljubljana, Slovenia

Initial reflections on the ICH

Ethnologists and folklorists in Slovenia started to reflect on the ICH in the light of the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage in 2004. On the occasion of the International Museum Day a panel discussion on the ICH was organized by the Slovene Ethnographic Museum in cooperation with the Slovene National Committee of ICOM, the Institute of Slovene Ethnology and the Institute of Ethnomusicology at the Scientific Research Centre of the Slovenian Academy of Science and the Arts. The participants discussed the relationship between the tangible and the intangible, the significance of ICH for ethnologists and folklorists, as well as research methodologies. As far as different words may be used to translate intangible into Slovene², the discussion also highlighted the issue of terminology. In the same year a special thematic section in *Etnolog* – journal issued by the Slovene Ethnographic Museum – was dedicated to ICH (Čeplak Mencin 2004; Zdravič Polič 2004) and a glossary was published. It contains translations of the definitions adopted at the International Conference of ICH Experts in Paris held in 2002 (Slavec Gradišnik, Smrke 2004).

In 2005 the European Heritage Days were dedi-

Dr. Nena Židov¹

Slovenski etnografski muzej – Ljubljana, Slovenija

Prva razmišljanja o nesnovni kulturni dediščini

V Sloveniji smo etnologi in folkloristi o nesnovni kulturni dediščini v luči Unescove *Konvencije o varovanju nesnovne kulturne dediščine* začeli razmišljati leta 2004. Ob Mednarodnem dnevu muzejev je Slovenski etnografski muzej v sodelovanju s Slovenskim odborom ICOM, z Inštitutom za slovensko narodopisje ZRC SAZU in Glasbenonarodopisnim inštitutom ZRC SAZU organiziral okroglo mizo o nesnovni kulturni dediščini, na kateri so udeleženci razpravljali o razmerju med snovno in nesnovno kulturne dediščino, pomenu nesnovne kulturne dediščine za etnologe in folkloriste ter raziskovalnih metodologijah. Izpostavljen je bil tudi problem prevajanja *intangible culture* v slovenski jezik, kjer je za *intangible* možna uporaba več sopomenk². Isto leto je bil nesnovni kulturni dediščini posvečen tematski sklop periodične publikacije Slovenskega etnografskega muzeja *Etnolog* (Čeplak Mencin 2004; Zdravič Polič 2004) in objavljen *Besednjak neopredmetene kulturne dediščine* – prevodi definicij, ki so bile sprejete na Mednarodnem srečanju strokovnjakov za nesnovno kulturno dediščino v Parizu leta 2002 (Slavec Gradišnik, Smrke 2004).

Nesnovni kulturni dediščini so bili leta 2005 posvečeni Dnevi evropske kulturne dediščine. Zavod za

¹ Bojana Rogelj Škafar prepared the PP presentation of the paper for the International Forum in Sofia, while Nena Židov wrote the contribution to the proceedings.

² Such as *nematerialna*, *neopredmetena*, *neoprijemljiva*, *neotipljiva* or *nesnovna* (see Slavec Gradišnik 2004: 262).

¹ Za Mednarodni forum v Sofiji je PP prezentacijo referata pripravila Bojana Rogelj Škafar, prispevek za objavo v zborniku pa je napisala Nena Židov.

² *Nematerialna*, *neopredmetena*, *neoprijemljiva*, *neotipljiva* ali *nesnovna* (glej Slavec Gradišnik 2004: 262).

cated to ICH. The Institute for the Protection of the Cultural Heritage of Slovenia published *Nesnovna kultura dediščina* (Nesnovna dediščina 2005), in which expressive elements of ICH on the territory of Slovenia were represented by different ethnologists. The idea of the European Heritage Days and of the publication was to draw the attention of both the professional community and the lay public to the importance of ICH, to stimulate the political will to ratify the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage, and to begin to implement actual measures for its safeguarding. At the initiative of the Folk Slovenia Cultural Society a panel discussion entitled *The Challenges of Recreating Intangible Cultural Heritage in the Light of its Safeguarding* was organized by the Slovene Ethnographic Museum. The participants discussed ICH, its transmission and protection; and in particular, ways of establishing contacts between the people possessing traditional skills and the young generations.

Preparations for the Register of the Intangible Cultural Heritage, ratification and implementation of the convention

In 2006 the Ministry of Culture and the Slovenian Research Agency announced a competition for the period 2006-2008 for the target research project the Register of the Intangible Heritage as an Integral Part of a Uniform Cultural Heritage Register, aimed at elaborating guidelines for the Register of the Intangible Cultural Heritage in Slovenia. The project was awarded to the Institute of Slovene Ethnology at the Scientific Research Centre of the Slovenian Academy of Science and the Arts and was lead by Dr. Naško Križnar. A multidisciplinary project group was established. It consisted of representatives of different institutions, who prepared a review of the achievements in the sphere of inventorying and documenting ICH in the foreign countries and made a list of institutions in possession of information about Slovene ICH. Further, when classifying the elements of the ICH, the group more or less followed UNESCO's guidelines and came up with a list of the ICH phenomena on the Slovene ethnic territory.

varstvo kulturne dediščine Slovenije je izdal publikacijo *Nesnovna kulturna dediščina* (Nesnovna dediščina 2005), v kateri so slovenski etnologi predstavili najbolj pričevalne sestavine slovenske nesnovne kulturne dediščine. Namen Dnevov evropske kulturne dediščine in omenjene publikacije je bil opozoriti strokovno in drugo javnost na pomen nesnovne kulturne dediščine, spodbuditi politično voljo po ratifikaciji Unescove Konvencije o varovanju nesnovne kulturne dediščine in začeti izvajati njeno varstvo. V Slovenskem etnografskem muzeju je na pobudo poustvarjalcev ljudske glasbe Kulturnega društva Folk Slovenija potekala okrogla miza z naslovom *Izziv poustvarjanja nesnovne dediščine v luči njenega varovanja*, na kateri so udeleženci razpravljali o nesnovni kulturni dediščini, njenem prenašanju in varovanju, predvsem pa o vzpostavljanju stika med še živečimi izviri tradicionalnih znanj in dediščine ter mladimi generacijami.

Priprave na Register nesnovne kulturne dediščine, ratifikacija in implementacija Konvencije

Leta 2006 sta Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije in Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije za obdobje 2006-2008 razpisala ciljni raziskovalni projekt *Register nesnovne dediščine kot sestavni del enotnega registra kulturne dediščine*, katerega namen je bil izdelati smernice za vzpostavitev Registra nesnovne kulturne dediščine v Sloveniji. Projekt je dobil Inštitut za slovensko narodopisje ZRC SAZU, vodja projekta pa je bil dr. Naško Križnar. Ustanovljena je bila večdisciplinarna projektna skupina, sestavljena iz predstavnikov različnih ustanov, ki je pregledala stanje na področju evidentiranja in dokumentiranja nesnovne kulturne dediščine v drugih državah in izdelala seznam ustanov, ki hranijo podatke o slovenski nesnovni kulturni dediščini. Pri sistematiziranju prvin nesnovne kulturne dediščine so bolj ali manj sledili Unescovim smernicam in sestavili seznam pojavov s področja nesnovne kulturne dediščine v slovenskem etničnem prostoru. Zbrana in

The literature dealing with the Slovene ICH was also gathered and classified by genres. The group further elaborated criteria for inscription in the Register and for the proclamation of living masterpieces, prepared the application and entry forms, the declaration of consent, and the certificate of entry in the Register, which were to be issued by the Ministry of Culture (Register nesnovne dediščine, 2008).

Slovenia ratified the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage in 2008 and it was formally reflected in the national legal system with the new Cultural Heritage Protection Act (2008). In addition to the movable and immovable cultural heritage, it includes the ICH, referred to as living heritage³. The notion of ICH was also incorporated in the Rules on the Cultural Heritage Register (2009) and in the Rules on the Registry of Types of Heritage and Protection Guidelines (2010). The Cultural Heritage Protection Act forms the basis for the Cultural Heritage Register kept by the Ministry of Culture. In addition, it also defines the proclamation of living masterpieces for the elements of ICH of special local or national importance. While the inscription of an element in the Register merely means that it has been professionally classified as ICH, but does not bring any legal consequences for its bearers, the proclamation of living masterpieces includes provisions about the integral safeguarding of a living masterpiece, support for its practitioners, and the engagement of the state with the protection of the area important for the safeguarding of the living masterpiece (Kovačec Naglič 2012: 15–17). In accordance with Slovene legislation, the proclamation of an element as a living masterpiece of national importance is a condition for the preparation and submission of

po vrsteh urejena je bila literatura, ki obravnava slovensko nesnovno kulturno dediščino. Oblikovana so bila merila za vpis v Register in za razglasitev živih mojstrov in ter pripravljeni prijavn in vpisni obrazci, izjava o soglasju nosilca in potrdilo o vpisu, ki ga izda ministrstvo, pristojno za kulturo (Register nesnovne dediščine 2008).

Slovenija je Unescovo *Konvencijo o varovanju nesnovne kulturne dediščine* ratificirala leta 2008 z Zakonom o ratifikaciji Konvencije o varovanju nesnovne kulturne dediščine, v slovenski pravni red pa je bila Konvencija formalno prenesena z novim *Zakonom o varstvu kulturne dediščine* (2008), v katerega je bila po-

The special sign of the Register of the Intangible Cultural Heritage and its use on a poster for Idrija Lace School, Idrija

© 2014 N. Židov

Znak Registra žive kulturne dediščine in njegova aplikacija na plakatu Čipkarske šole Idrija, Idrija

© 2014 N. Židov

³ In its function as a Coordinator for the Safeguarding of the Living Cultural Heritage, the Slovene Ethnographic Museum has repeatedly submitted to the Ministry of Culture proposals to replace the term 'living heritage' with 'intangible heritage' in the Cultural Heritage Protection Act.

nomination to the Representative List of Intangible Cultural Heritage of Humanity.

Institute of Slovene Ethnology - the first Coordinator for the Safeguarding of the Living Cultural Heritage

According to the Cultural Heritage Protection Act, the public service related to the safeguarding of the ICH is delegated to the Coordinator for the Safeguarding of the Living Cultural Heritage.

In 2009 and 2010 the function was performed by the Institute of Slovene Ethnology at the Scientific Research Centre of the Slovenian Academy of Science and the Arts. In 2009 the Coordinator published a file entitled *Živa kulturna dediščina Slovenije* (The Living Cultural Heritage of Slovenia), presenting the Coordinator's activities and including an invitation for cooperation in recording and proposing elements for inscription in the Register. In order to inform people on the ICH and to promote the establishment of the Register, numerous conferences, panel discussions, lectures, workshops, etc. were organized around Slovenia. A website (<http://www.zkds.si>) was also set up with all required links, data, and documents for submitting proposals and applications for the Register (Križnar 2010a: 10). At the initiative of the Coordinator, in 2010 a Coordinator Workgroup was established, composed of experts in the field of ICH from different institutions with the aim to examine the submitted applications and proposals for entry in the Register. The workgroup further adopted rules for its operation.

In addition, the atrium of the Scientific Research Centre of the Slovenian Academy of Science and the Arts in Ljubljana was the venue of the event entitled *The Living Cultural Heritage Presents Itself*, which was organized by the Slovene Ethnological Society, the Slovene National Commission for UNESCO, and the Institute of Slovene Ethnology. This event showcased 18 practitioners of elements, identified at that time being as suitable for entry in the Register. The participants were also presented in a publication under the same title whose release coincided in time with the event (Križnar 2010a). In 2009 and 2010 eight ex-

leg premične in nepremične kulturne dediščine vključena tudi nesnovna dediščina, v zakonu imenovana *živa dediščina*³. Nesnovna dediščina je bila vključena tudi v *Pravilnik o registru kulturne dediščine* (2009) ter v *Pravilnik o seznamih zvrsti in varstvenih usmeritvah* (2010). *Zakon o varstvu kulturne dediščine* predstavlja osnovo za *Register žive dediščine*, ki ga vodi Ministrstvo za kulturo. Zakon definira tudi razglaševanje *živih mojstrov*, enot nesnovne kulturne dediščine posebnega lokalnega ali državnega pomena. Med tem ko pomeni vpis v Register le strokovno ovrednotenje elementa nesnovne dediščine in za nosilce ne predstavlja formalno-pravnih posledic, pa akt o razglasitvi žive mojstrovine vsebuje tudi določila glede celostnega ohranjanja žive mojstrovine, podpiranja nosilcev in po potrebi varovanja prostora, pomembnega za ohranjanje žive mojstrovine (Kovačec Naglič 2012: 15–17). Akt o razglasitvi neke enote za živo mojstrovino državnega pomena je po slovenski zakonodaji tudi pogoj za kandidaturo na Unescov *Reprezentativni seznam nesnovne kulturne dediščine človeštva*.

Inštitut za slovensko narodopisje – prvi Koordinator varstva žive kulturne dediščine

Po veljavnem Zakonu o varstvu kulturne dediščine javno službo v zvezi z varstvom nesnovne dediščine opravlja *Koordinator varstva žive kulturne dediščine*. V letih 2009 in 2010 je to nalogo opravljal Inštitut za slovensko narodopisje ZRC SAZU. Leta 2009 je Koordinator izdal zbiranko *Živa kulturna dediščina Slovenije*, v kateri je predstavil dejavnosti Koordinatorja in objavil vabilo za sodelovanje pri evidentiranju in prijavljanju enot za Register. Za boljšo popularizacijo in informiranje ljudi o nesnovni kulturni dediščini ter nastajanju Registra so bila po Sloveniji organizirana številna srečanja, okrogle mize, predavanja, delavnice ...

Koordinator je odprl spletno stran (<http://www.zkds.si>) z vsemi potrebnimi povezavami, podatki in dokumenti za podajanje pobud in prijav za Register

³ Slovenski etnografski muzej kot Koordinator varstva žive kulturne dediščine je Ministrstvu za kulturo že večkrat poslal dopis s predlogom, da se v Zakonu o varstvu kulturne dediščine termin »živa dediščina« zamenja z »nesnovna dediščina«.

amples of videos with presentations of Slovene ICH elements were produced by the Coordinator with the possible aim to be used as annexes to the Register. Some of these were presented during the Days of Ethnographic Film in 2010 (Križnar 2010b: 10).

The Slovene Ethnological Society organized at the initiative of the Coordinator an international section entitled Intangible Cultural Heritage in the Light of UNESCO's Convention as part of the conference Living with Heritage, held in Ptuj in 2009. The participants reported that different countries organize their national inventories in different ways but face similar problems. In 2010 the society organized a thematic evening entitled The First Steps of the Register of Living Cultural Heritage.

In the period between 2009 and 2010 when the Institute of Slovene Ethnology was the acting Coordinator and as part of the target research project Register of the Intangible Heritage as an Integral Part of a Uniform Register of the Cultural Heritage (2006–2008), the Institute laid the foundations for the Slovene Register of the Living Cultural Heritage preparing everything required for its operation. The Institute stimulated the exchange of views between experts in the field of ICH and the promotion or dissemination of knowledge on the heritage within the local environments on the Slovene ethnic territory. They also examined numerous proposals and applications, preparing them for inscription in the Register. Unfortunately, by the end of 2010 when the Institute of Slovene Ethnology completed its mandate as Coordinator, only one element had been inscribed in the Register – the Škofja Loka Passion Play.

The activities of the Slovene Ethnographic Museum as Coordinator for the Safeguarding of the Living Cultural Heritage

As a result of streamlining of the activities for economic reasons, in 2011 the Ministry of Culture assigned the function of Coordinator to the Slovene Ethnographic Museum and determined the Coordinator's priorities. In cooperation with the Directorate for Cultural Heritage of the Ministry, the Slovene Ethnographic

(Križnar 2010a: 10). Na pobudo Koordinatorja je bila leta 2010 ustanovljena Delovna skupina Koordinatorja, sestavljena iz strokovnjakov s področja nesnovne kulturne dediščine iz različnih ustanov, da bi obravnavala prispele vloge in pobude za vpis v Register, oblikovan pa je bil tudi pravilnik o njenem delovanju. V Atriju ZRC SAZU v Ljubljani je bilo srečanje »Živa kulturna dediščina se predstavi«, ki so ga pripravili Slovensko etnološko društvo, Slovenska nacionalna komisija za Unesco in Inštitut za slovensko narodopisje ZRC SAZU. Predstavilo se je 18 nosilcev nesnovne kulturne dediščine, ki jih je tedanji Koordinator prepoznal kot ustrezne za vpis v Register. Vsi sodelujoči so bili predstavljeni tudi v publikaciji *Živa kulturna dediščina se predstavi*, ki jo je ob srečanju izdalo Slovensko etnološko društvo (Križnar 2010a). Koordinator je v letih 2009 in 2010 izdelal osem primerov video enot s predstavitvami slovenske nesnovne kulturne dediščine, ki bi lahko bile priloga k Registru, in nekatere od njih leta 2010 predstavil na *Dnevih etnografskega filma* (Križnar 2010b: 10).

Slovensko etnološko društvo je na pobudo Koordinatorja leta 2009 kot del posvetovanja *Živeti z dediščino*, ki je potekalo na Ptuju, organiziralo mednarodno sekcijo »Nesnovna kulturna dediščina v luči Konvencije Unesco«, kjer so udeleženci ugotavljali, da se posamezne države lotevajo nacionalnih registrov na različne načine, pri čemer pa se soočajo s podobnimi odprtimi vprašanji. Leta 2010 pa je društvo organiziralo tematski večer z naslovom *Prvi koraki Registra žive kulturne dediščine*.

Inštitut za slovensko narodopisje ZRC SAZU je znotraj ciljnega raziskovalnega projekta »Register nesnovne kulturne dediščine kot del enotnega registra kulturne dediščine« (2006–2008) in v času, ko je opravljal naloge Koordinatorja varstva žive kulturne dediščine (2009–2010), postavil temelje slovenskega Registra žive kulturne dediščine in pripravil vse potrebno za njegovo delovanje. Spodbujal je izmenjave mnenj med strokovnjaki s področja nesnovne kulturne dediščine in deloval na popularizaciji in širjenju védenja o nesnovni kulturni dediščini v lokalnih okoljih na slovenskem etničnem ozemlju. Obravnaval je tudi številne pobude

Museum continues to fulfil the function of Coordinator in the direction set by the previous Coordinator. At the same time, some of the activities have been re-examined and new initiatives were introduced. Only one member of the museum staff is assigned to work in the field of ICH on a full-time basis⁴. Some coordination tasks are performed by other museum workers and especially from those of the curators who participate in the Coordinator Workgroup in addition to their routine assignments. The Workgroup, consisting of ICH experts from different institutions, meets three times annually to examine the applications and proposals for inscription in the Register, as well as to consults the Coordinator and the Ministry of Culture for the proclamation of living masterpieces and when filing applications to UNESCO.

The Coordinator participates in the identification, documentation, examination, evaluation, and interpretation of ICH. Its members are active in situ, preserving or re-establishing contacts with bearers of ICH elements, providing them with advice on safeguarding, assisting in the process of writing applications for the Register, and engaging in education. The activities of bearers are documented with photo and video cameras. The Coordinator prepares the proposals and texts for the entry of elements in the Register, cooperates in the proclamation of living masterpieces and in the workgroups preparing application files for submission to UNESCO, maintains contact with other institutions responsible for the safeguarding of ICH abroad, prepares joint nominations for inscription and, when invited by foreign partners, coordinates activities related to joint nominations. The representatives of the Coordinator also participate in various professional conferences on ICH in Slovenia and abroad.

In its function as Coordinator the Slovene Ethnographic Museum contributes to the increasing of public awareness about ICH. The Slovene Ethnographic Museum published an ICH manual in 2012 in order to inform the public at large about

in vloga ter jih pripravljajal za vpis v Register. Do konca leta 2010, ko je naloge Koordinatorja opravljal Inštitut za slovensko narodopisje, je bila v Register vpisana ena enota – Škofjeloški pasijon.

Aktivnosti Slovenskega etnografskega muzeja kot Koordinatorja varstva žive kulturne dediščine

Zaradi racionalizacije dejavnosti v aktualnih gospodarskih razmerah je Ministrstvo za kulturo leta 2011 opravljanje nalog Koordinatorja dodelilo Slovenskemu etnografskemu muzeju in določilo prioritete naloge. Slovenski etnografski muzej v sodelovanju z Direktoratom za kulturno dediščino pri Ministrstvu za kulturo nadaljuje z izvajanjem nalog Koordinatorja varstva žive kulturne dediščine v smeri, ki jo je načrtoval prejšnji Koordinator, le da je nekatere aktivnosti prevetрил, nekatere pa uvedel na novo. V muzeju je za delo na nesnovni kulturni dediščini zaposlena le ena oseba,⁴ zato se z nalogami Koordinatorja ob svojem rednem delu ukvarjajo tudi drugi muzejski delavci, predvsem nekaj kustosov, ki sestavljajo ožjo delovno skupino. Trikrat letno se sestane Delovna skupina Koordinatorja, ki jo sestavljajo strokovnjaki s področja nesnovne kulturne dediščine iz različnih ustanov, da pregleda prispele vloge in pobude za vpis v Register. Delovna skupina je tudi strokovni posvetovalni organ Koordinatorja in Ministrstva za kulturo pri razglaševanju živih mojstrov in kandidatov na UNESCO.

Koordinator sodeluje pri identificiranju, dokumentiranju, preučevanju, vrednotenju in interpretiranju nesnovne kulturne dediščine. Prisotni smo na terenu, kjer ohranjamo in na novo vzpostavljamo stike z nosilci nesnovne kulturne dediščine, jim svetujemo glede varovanja in jim pomagamo pri prijavljanju v Register ter sodelujemo pri izobraževanju. S pomočjo fotoaparata in video kamere dokumentiramo njihove aktivnosti. Pripravljamo predloge in besedila za vpis enot v Register, sodelujemo pri razglasitvah živih mojstrov in v delovnih skupinah za pripravo prijav na Unesco.

⁴ The Museum has proposed to establish a special Intangible Heritage Department with additional employees to perform the responsibilities of the Coordinator.

⁴ Predlog muzeja je, da bi se za opravljanje nalog Koordinatorja formiral poseben oddelek za nesnovno kulturno dediščino z dodatnimi zaposlitvami.

the basic terms related to ICH in the light of the Convention and the related inventorying, documentation, safeguarding, procedures for inscription in the national Register and applications to UNESCO (Priročnik 2012). The Museum also promotes the Slovene ICH, in particular the elements and bearers inscribed in the Register and the elements proclaimed masterpieces of national importance.

When the Slovene Ethnographic Museum was assigned the function of Coordinator, the museum set up a new website (<http://www.nesnovnadediscina.si/sl>) to inform the interested public about events related to the safeguarding of ICH in Slovenia and about the Coordinator's activities. The website features, among others, all the legal documents regulating the safeguarding of ICH in Slovenia and the application forms for entry in the Register. The information, which is also available in English, includes the short descriptions and photographic or video presentations of the elements inscribed (<http://www.nesnovnadediscina.si/en>). The Slovene ICH and its bearers are further popularised in the media – on the radio, on television, as well as in the printed media. To enhance the visibility of the elements, their bearers, and the Register we designed as part of the Coordinator's image a special registered logo, which may be used by the bearers of elements inscribed in the Register. This logo appears on their websites, publications, posters, other printed matter, etc.

The elements inscribed in the Register, as well as their bearers, have been also presented on exhibitions. In 2012 the Museum hosted the international exhibition *Carnival King of Europe* and also prepared a small accompanying exhibition entitled *The Carnival Heritage of Slovenia*. It presented the Carnivals inscribed in the Register by that time with masks, costumes and accessories (Shrovetide Ritual in Cerkno, Škoromatija – a Shrovetide Ritual, Rounds of the Shrovetide Ploughmen, Shrovetide in Drežnica and Drežniške Ravne, and Shrovetide Marriage to a Pine Tree). In the same year the Traditional Production of Carniolan Sausages was proclaimed a living masterpiece of national importance and on this occasion the

Skrbimo za vzpostavljanje stikov z ustanovami, odgovornimi za nesnovno kulturno dediščino v drugih državah in evidentiramo enote nesnovne kulturne dediščine, ki bi jih lahko na Unesco nominirali skupaj z drugimi državami, ter koordiniramo delo v zvezi s serijskimi vpisi na povabilo drugih držav. Predstavniki Koordinatorja se udeležujemo različnih strokovnih srečanj na temo nesnovne kulturne dediščine doma in v tujini.

Muzej kot Koordinator na različne načine skrbi za povečanje zavedanja o nesnovni kulturni dediščini. Da bi širšo javnost seznanili s temeljnimi pojmi, povezanimi z nesnovno kulturno dediščino v luči Unescope Konvencije, z njenim evidentiranjem, dokumentiranjem, varovanjem, postopki vpisa v nacionalni register in s potmi do Unesca, smo leta 2012 izdali *Priročnik o nesnovni kulturni dediščini* (Priročnik 2012). V muzeju skrbimo za promocijo slovenske nesnovne kulturne dediščine, še zlasti za enote in nosilce, vpisane v Register in razglašene za živo mojstrovino državnega pomena.

Da bi zainteresirano javnost seznanjali z dogajanjem na področju nesnovne kulturne dediščine Slovenije in z aktivnostmi Koordinatorja, smo ob prevzemu opravljanja nalog Koordinatorja vzpostavili novo spletno stran (<http://www.nesnovnadediscina.si/sl>), kjer so med drugim na voljo vsi dokumenti, ki zakonsko urejajo področje varovanja nesnovne dediščine v Sloveniji in prijavni obrazci za vpis v Register. Med informacijami, ki so dostopne tudi v angleškem jeziku (<http://www.nesnovnadediscina.si/en>), naj omenim Register s kratkimi predstavitvami vseh vpisanih enot s pripadajočimi fotografijami ali video prikazi. Informacije o slovenski nesnovni kulturni dediščini in njenih nosilcih širimo s pomočjo medijev kot so radio, televizija in časopisje. Za boljšo prepoznavnost enot, nosilcev in Registra smo znotraj celostne grafične podobe Koordinatorja oblikovali »znak registra«, ki ga lahko uporabljajo nosilci enot, vpisani v Register. Znak se pojavlja na njihovih publikacijah, plakatih in drugih tiskovinah, na spletnih straneh in na izdelkih.

V Register vpisane enote nesnovne kulturne dediščine in njihove nosilce predstavljamo na razstavah.

Museum prepared a small exhibition about a butcher who used to make Carniolan sausages in Ljubljana between the First and the Second World Wars. An exhibition entitled *The Easter Heritage of Slovenia* (2013) was presented together with objects related to the celebration of Easter in connection with the following elements inscribed in the Register: the Škofja Loka Passion Play, Making Palm Sunday Bundles in Ljubno, Easter Games with Easter Eggs, and Painting Bela Krajina Easter Eggs. At the opening of the exhibition the visitors were able to watch how exactly the Bela Krajina Easter eggs are painted. Further, the Committee for Traditional Targeting of Easter Eggs from Mirna demonstrated an Easter game. In 2014, the Museum presented an exhibition on Traditional Making of Paper Flowers, which included museum objects, but also presented the products and the producers of the paper flowers inscribed in the Register. With the help of one of the practitioners, we held as well a workshop on making paper flowers. All elements inscribed in the Register by 2014 were presented on the exhibition entitled *Slovenia's Intangible Cultural Heritage in Photographs*. In addition, the last two exhibitions visited Škofja Loka in 2015. The carnivals and troupes inscribed in the Register were presented on the big travelling exhibition *Slavic Carnivals* organized by the Slavic Culture Forum. The exhibition was first presented in June 2014 at the seat of UNESCO in Paris and later visited the countries participant: Belarus, Bosnia and Herzegovina, Bulgaria, the Czech Republic, Montenegro, Croatia, Macedonia, Poland, Russia, Serbia, Slovakia and Slovenia (Rogelj Škafar et al. 2014).

The elements of ICH inscribed in the Register and their bearers are also presented by the Museum at various public events. Since 2013 it has regularly organized a *pandolo* tournament together with the players of this game. On the occasion of the 10th anniversary of the Convention, the Museum presented elements related to food, as well as the respective practitioners. The visitors were also able to taste treats. During the European Heritage Days in 2015 and with financial support from the Slovene National Commission

Ko je leta 2012 v Slovenskem etnografskem muzeju gostovala mednarodna razstava *Carnival King of Europe*, smo pripravili tudi manjšo razstavo *Pustna dediščina Slovenije*, na kateri smo s pomočjo izvirnih naličij, kostumov in rekvizitov predstavili do takrat v Register vpisana pustovanja (Cerkljansko laufarijo, Škoromatijo, Pustne obhode oračev, Obhode kurentov, Drežniški in Ravenski pust ter Borovo gostüvanje). Istega leta smo ob razglasitvi *Tradicionalnega izdelovanja kranjskih klobas* za živo mojstrovino državnega pomena pripravili manjšo razstavo o mesarju, ki je izdeloval kranjske klobase med svetovnjima vojnoma v Ljubljani. Na razstavi *Velikonočna dediščina Slovenije* (2013) smo poleg predmetov, povezanih z obeleževanjem velike noči na Slovenskem, predstavili tudi naslednje v Register vpisane enote nesnovne kulturne dediščine: Škofjeloški pasijon, Izdelovanje ljubenskih potic, Velikonočne igre s pirhi in Izdelovanje belokranjskih pisanic. Na odprtju razstave so si lahko obiskovalci ogledali poslikavanje belokranjskih pisanic, Odbor za tradicionalno ciljanje pirhov iz Mirna pa je prikazal igro ciljanja pirhov. Leta 2014 smo pripravili razstavo *Tradicionalno izdelovanje papirnatih rož*, na kateri smo poleg muzejskih predmetov predstavili izdelke in izdelovalke papirna-

Opening of the exhibition Traditional making of paper flowers, Slovene Ethnographic Museum

© 2014 M. Špiček

Odprtje razstave Tradicionalno izdelovanje papirnatih rož, Slovenski etnografski muzej

© 2014 M. Špiček

for UNESCO, the Museum and the Consortium of Slovenian Craftsmen Centres organized the First Slovene Craftsmen Festival, which presented over 40 craftsmen from 9 craft centres in Slovenia.

At the end of 2013, the Museum published the *Intangible Cultural Heritage of Slovenia 2014* calendar with photographs of elements and bearers inscribed in the Register in 2013; copies were sent to all bearers. In 2015 the bilingual publication *Register žive kulturne dediščine Slovenije (2008–2015) / Register of the Intangible Cultural Heritage of Slovenia (2008–2015)* was published by the Museum in order to inform ICH experts on the elements inscribed in the Slovene Register, to increase the awareness about the importance of the ICH and to encourage its bearers to prepare applications for the Register. The publication presented all 42 elements inscribed in the Register from 2008 until August 2015 with short descriptions and photographs (Register 2015).

Several conferences of the ICH experts were organised by the Museum as well. As part of the Days of Ethnographic Film in 2011 a panel discussion led by Naško Križnar was held. The panel was entitled Visual Production of Intangible Cultural Heritage. It gathered experts from Italy, Spain, Macedonia, and Slovenia, who exchanged views on audio-visual recording of ICH (Križnar 2011: 50–51). In 2012 two panel discussions were held on the safeguarding of ICH at the local and national levels and on the international visual research of carnivals. In 2013 the Museum organized an international conference on the promotion of ICH and later published the conference proceedings in a bilingual publication (see Promotion of ICH 2014). In 2014 we organized an international conference on documenting and presenting ICH on film. The proceedings were published in a bilingual publication (see Dokumentiranje in predstavljanje 2015).

Cooperating with the Slovene National Commission for UNESCO, the Museum enhanced the participation of children from Slovenia in the drawing competition entitled The Fairy-tale Land of Legends, Tales, Myths and Stories from My Country, organized by the Regional Centre for the Safeguarding of the Intangible Cultural

tih rož, vpisane v Register. S pomočjo ene od nosilk smo izvedli tudi delavnico izdelovanja papirnatih rož. Vse enote, ki so bile do leta 2014 vpisane v Register, pa smo predstavili na razstavi *Nesnovna kulturna dediščina Slovenije skozi fotografijo*. Z zadnjima dvema razstavama smo leta 2015 gostovali tudi v Škofji Loki. V Register vpisana pustovanja in pustne skupine smo vključili v potujočo razstavo *Slovanski karnevali*, ki jo je organiziral Forum slovanskih kultur in je bila prvič na ogled junija 2014 na sedežu Unesca v Parizu, potem pa se je selila po sodelujočih državah (Belorusija, Bosna in Hercegovina, Bolgarija, Češka, Črna Gora, Hrvaška, Makedonija, Poljska, Rusija, Srbija, Slovaška in Slovenija) (Rogelj Škafar et al. 2014).

V Register vpisane enote nesnovne kulturne dediščine in njihove nosilce predstavljamo tudi na raznih javnih dogodkih. Od leta 2013 na muzejski ploščadi enkrat letno skupaj z nosilci organiziramo turnir v igri pandolo. Ob praznovanju 10. obletnice Konvencije so se v muzeju predstavili nosilci kulinaričnih enot, vpisanih v Register; obiskovalci pa so lahko okušali njihove dobrote. Leta 2015 smo ob finančni podpori Slovenska nacionalna komisija za Unesco v sklopu *Dnevov evropske kulturne dediščine* s Konzorcijem rokodelskih centrov Slovenije v muzeju organizirali *1. Slovenski rokodelski festival*, kjer se je predstavilo več kot 40 rokodelcev iz devetih rokodelskih centrov Slovenije.

Konec leta 2013 smo izdali koledar *Nesnovna kulturna dediščina Slovenije 2014* s fotografijami enot in nosilcev, vpisanih v Register leta 2013, ki smo ga razposlali tudi vsem nosilcem. Da bi tuje strokovnjake za nesnovno dediščino seznanili z elementi, vpisanimi v slovenski Register, povečali zavedanje o pomenu nesnovne dediščine v Sloveniji in nosilce vzpodbudili k pripravi pobud za vpis v Register, smo leta 2015 izdali slovensko-angleško publikacijo *Register žive kulturne dediščine Slovenije (2008–2015) = Register of the intangible cultural heritage of Slovenia (2008–2015)*, v kateri smo s pomočjo kratkih opisov in fotografij predstavili vseh 42 enot, ki so bile od leta 2008 do konca avgusta 2015 vpisane v Register (Register 2015).

V muzeju organiziramo tudi srečanja strokovnjakov za nesnovno dediščino. V okviru filmskega

Heritage in South-East Europe in Sofia. Two of the three drawings submitted by Slovenia were awarded.

Final reflections

By the end of 2015 46 elements have been inscribed in the Slovene Register. Six of them were proclaimed living masterpieces of national importance (Škofja Loka Passion Play, Shrovetide Custom in Cerklje, Shrovetide in Drežnica and Drežniške Ravne, Making Palm Sunday Bunches in Ljubno, Traditional Production of Carniolan Sausages, Shrovetide Rounds of the Kurenti). At present no element from Slovenia has yet been inscribed on the Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity, but, anyhow, Škofja Loka Passion Play has the chance of being inscribed in it in 2016.

The various activities of the Coordinator have undoubtedly enhanced the awareness about the importance of the ICH in Slovenia, while the inscriptions in the Register and the proclamation of the living masterpieces have additionally contributed to the visibility of particular elements. Bearers are increasingly interested in their elements being inscribed in the Register or proclaimed as living masterpieces, as well as in applying for inscription in the Representative List. Further, ICH is included in education and is the subject of a number of different projects. Many local communities are already aware of the importance of their heritage for the local identity and recognisability, as well as for business opportunities. Therefore they include more often ICH in their tourist assets, in the marketing of products, etc.

There is no doubt that ethnologists, cultural anthropologists, folklorists as well as some other related professions are qualified to register, document, research, interpret and safeguard ICH. However, to what degree are we called upon to direct its development and decide which elements of the ICH are "proper", "genuine", "traditional", "exceptional", etc. is a quite different matter. Some specialists in Slovenia feel that there are dilemmas related to the ICH in the light of the Convention and in connection with the Slovene

festivala *Dnevi etnografskega filma* je bila leta 2011 v Slovenskem etnografskem muzeju pod vodstvom Naška Križnarja okrogla miza z naslovom *Vizualna produkcija nesnovne kulturne dediščine*, kjer so strokovnjaki iz Italije, Španije, Makedonije in Slovenije izmenjali izkušnje v zvezi z avdiovizualnim beleženjem nesnovne dediščine (Križnar 2011: 50–51). Leta 2012 sta bili okrogli mizi o ohranjanju nesnovne kulturne dediščine na lokalni in nacionalni ravni ter o mednarodnem vizualnem raziskovanju pustovanj. Leta 2013 smo organizirali mednarodno srečanje na temo promocije nesnovne kulturne dediščine in leto kasneje prispevke objavili v dvojezični publikaciji *Promocija nesnovne kulturne dediščine = Promotion of the intangible cultural heritage* (Promocija 2014). Leta 2014 smo organizirali mednarodno strokovno srečanje na temo dokumentiranja in predstavljanja nesnovne kulturne dediščine s pomočjo filma in leta 2015 prispevke objavili v dvojezični publikaciji *Dokumentiranje in predstavljanje nesnovne kulturne dediščine s filmom = Documenting and Presenting Intangible Cultural Heritage on Film* (Dokumentiranje in predstavljanje 2015).

Leta 2014 smo v sodelovanju s Slovensko nacionalno komisijo za Unesco sodelovali pri otroškem risarskem natečaju na temo *Pravljica dežela legend, bajk, mitov in zgodb iz moje domovine*, ki ga je razpisal Regionalnega centra za varovanje nesnovne kulturne dediščine JV Evrope iz Sofije. Izmed treh poslanih risb iz Slovenije sta bili dve nagrajeni.

Za konec

Do konca leta 2015 je bilo v slovenski Register vpisanih 46 enot, od katerih jih je bilo 6 razglašanih za žive mojstrovine državnega pomena (Škofjeloški pasijon, Cerkljanska laufarija, Drežniški in Ravenski pust, Izdelovanje ljubenskih potic, Tradicionalno izdelovanje kranjskih klobas, Obhodi kurentov). Zaenkrat na Unescovih seznamih, povezanih z nesnovno dediščino, ni še nobene enote iz Slovenije. Na morebiten vpis na Unescov *Reprezentativni seznam nesnovne kulturne dediščine človeštva* leta 2016 čaka enota Škofjeloški pasijon.

Različne aktivnosti Koordinatorja so nedvomno

Register (e.g. Knific, 2010; Kunej, 2010; 2015; Simonič, 2010; Židov, 2014). This is actually a matter reflected in all the disciplines related to the study of ICH. We consider it very important to question ourselves about the possible consequences of our decisions related to the elements; to the bearers in situ; to the considerations of certain elements as suitable for inscription in the Register, to the proclamation as living masterpieces, or to the taking of a decision to prepare a nomination for inscription in the Representative List. As far as the living masterpieces proclaiming is concerned, there is a safeguarding regime which is obligatory for fulfilment and we are worried that this may lead to 'freezing' of traditions.⁵ Thus dealing with the ICH in the light of UNESCO's convention and the related Slovene legislation can be quite complex at times and not always in full accordance with our professional understandings.

The work of the Coordinator for the Safeguarding of the Living Cultural Heritage, of the Coordinator Workgroup, and of the Directorate for Cultural Heritage at the Ministry of Culture is certainly highly demanding. Their decisions evaluate the ICH of Slovenia and attribute importance to it at the individual, local, regional, and national level. Working with the ICH in the light of the Convention requires us to navigate between politics and professional disciplines. This presents a huge challenge and responsibility. Perhaps not all the specialists involved are sufficiently aware of the responsibility. In addition, serious problem in Slovenia is the lack of adequately trained personnel. As far as only one person at the Museum is employed full-time to deal with the ICH in the light of the 2003 Convention, the required work could not possibly be accomplished without the voluntary cooperation of the Museum curators. A rather limited number of people work in the field of ICH at the Ministry of Culture as well. Therefore we consider that successful work, which would also bring new inscriptions in UNESCO Lists, urgently requires additional personnel.

⁵ The Coordinator stands for the ceasing of the practice of proclamation of living masterpieces in Slovenia.

vplivale na povečanje zavedanja o pomenu nesnovne kulturne dediščine Slovenije, vpisi v Register in razglaševanje živih mojstrov in pa še dodatno vplivajo na prepoznavnost posameznih enot nesnovne kulturne dediščine. Med nosilci se povečuje zanimanje za vpis v Register, za razglasitve živih mojstrov in kandidature na Unescov Reprezentativni seznam. Nesnovna kulturna dediščina se vključuje v izobraževanje in je predmet različnih projektov. Številne lokalne skupnosti so se začele zavedati njenega pomena za lokalno identiteto, krajevno prepoznavnost in poslovne priložnosti, zato nesnovno kulturno dediščino vse bolj vključujejo v turistično ponudbo, trženje izdelkov ipd.

Nedvomno smo etnologi, kulturni antropologi, folkloristi in še nekateri drugi poklicani za to, da nesnovno kulturno dediščino evidentiramo, dokumentiramo, raziskujemo, interpretiramo, hranimo ..., v kakšni meri pa smo tisti, ki usmerjamo njen razvoj in odločamo, katera je »prava«, »pristna«, »tradicionalna«, »izjemna« ..., je drugo vprašanje. Med nekaterimi avtorji se pojavljajo dileme v zvezi z nesnovno kulturno dediščino v duhu Unescove Konvencije in njenem slovenskem Registru (npr. Knific 2010; Kunej 2010, 2015; Simonič 2010; Židov 2014), ki je vsekakor tudi odsev nacionalnih ved, ki se ukvarjajo z nesnovno kulturno dediščino. Zelo pomembno se zdi samoizpraševanje o možnih posledicah naših odločitev, povezanih z enotami, ki jih ocenimo kot primerne za vpis v Register, za razglasitve žive mojstrovine in za kandidature na Unescov Reprezentativni seznam, na nosilce na »terenu«. Pri razglaševanju živih mojstrov in, kjer mora biti določen tudi varstveni režim, ki je vezujoč, pa nas skrbi, da bi prišlo do »zamrzovanja«.⁵ Ukvarjanje z nesnovno kulturno dediščino v luči Unescove Konvencije in tozadevne slovenske zakonodaje je v nekaterih primerih lahko zapleteno in ni vedno v skladu z našimi strokovnimi pogledi.

Delo Koordinatorja varstva žive kulturne dediščine, Delovne skupine Koordinatorja in Direktorata za kulturno dediščino pri Ministrstvu za kulturo je vsekakor zelo odgovorno. S svojimi odločitvami vrednotimo ne-

⁵ Koordinator se zavzema za opustitev razglašanja živih mojstrov in v Sloveniji.

References:

Čeplak Mencin, Ralf 2004: Neotipljiva kulturna dediščina: Unesco in etnografski muzeji. – *Etnolog* 14, 245–256.

Dokumentiranje in predstavljanje 2015: Dokumentiranje in predstavljanje nesnovne kulturne dediščine s filmom / Documenting and Presenting Intangible Cultural Heritage on Film. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.

Knific, Bojan 2010: Folkloriziranje plesnega izročila: prostorske, časovne in družbene razsežnosti ljudskih in folklornih plesov. – *Etnolog* 20, 115–134.

Kovačec Naglič, Ksenija 2012: Sistem varstva žive kulturne dediščine v Sloveniji. – In: *Priročnik o nesnovni kulturni dediščini*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej, 15–19.

Križnar, Naško 2010a: Živa kulturna dediščina se predstavi. Ljubljana: Slovensko etnološko društvo.

Križnar, Naško 2010b: Vizualne priloge Registru žive kulturne dediščine. – In: *Dnevi etnografskega filma / Days of Ethnographic Film*, Ljubljana, Slovenia, 5.–7. Maj 2010. Ljubljana: Slovensko etnološko društvo, 10.

Križnar, Naško 2011: Visual Documentation of Intangible Cultural Heritage / Vizualna dokumentacija nesnovne kulturne dediščine. – In: *Dnevi etnografskega filma – DEF*, 7.–11. marec 2011 / *Days of Ethnographic Film – DEF*, March 7–11, 2011. Ljubljana: Slovensko etnološko društvo, 50–51.

Križnar, Naško 2012: Creators, Researchers and Users of Intangible Cultural Heritage in the Light of the National List of Living Cultural Heritage. – *Traditiones* 41, 2, 183–191.

Kunej, Rebeka 2010: Staro na nov način: ljudska plesna dediščina in folklorne skupine. – *Etnolog* 20, 135–148.

Kunej, Rebeka 2015: Tanec a klobása - hmotná forma nehmotného kultúrneho dedičtvi, nebo naopak (Slovinské zkušnosti). – *Národopisná revue* 25, 3, 283–290.

Nesnovna dediščina 2005: Nesnovna kulturna dediščina. Ljubljana: Zavod za varstvo kulturne

snovno kulturno dediščino Slovenije in ji dajemo pomen na individualni, lokalni, regionalni in državni ravni. Delo na nesnovni kulturni dediščini v luči Unescove Konvencije, kjer gre za krmarjenje med politiko, vedami in stroko, predstavlja velik izziv in tudi izjemno odgovornost, ki se je morda vsi vpleteni ne zavedamo dovolj. Velik problem v Sloveniji predstavlja tudi pomanjkanje ustreznih kadrov. Z eno zaposleno osebo, ki se z nesnovno kulturno dediščino v luči Unescove Konvencije ukvarja znotraj Slovenskega etnografskega muzeja, bi bilo delo brez sodelovanja muzejskih kustosov »prostovoljcev« praktično nemogoče. Premalo delovnih moči pa je za delo na nesnovni dediščini tudi na Ministrstvu za kulturo, zato ocenjujemo, da bi bilo potrebno naše vrste za uspešno delo, ki bi se izkazovalo tudi na Unescovih seznamih, nujno okrepiti.

Reference:

Čeplak Mencin, Ralf 2004: Neotipljiva kulturna dediščina: Unesco in etnografski muzeji. – *Etnolog* 14, 245–256.

Dokumentiranje in predstavljanje 2015: Dokumentiranje in predstavljanje nesnovne kulturne dediščine s filmom / Documenting and Presenting Intangible Cultural Heritage on Film. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.

Knific, Bojan 2010: Folkloriziranje plesnega izročila: prostorske, časovne in družbene razsežnosti ljudskih in folklornih plesov. – *Etnolog* 20, 115–134.

Kovačec Naglič, Ksenija 2012: Sistem varstva žive kulturne dediščine v Sloveniji. – V: *Priročnik o nesnovni kulturni dediščini*. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej, 15–19.

Križnar, Naško 2010a: Živa kulturna dediščina se predstavi. Ljubljana: Slovensko etnološko društvo.

Križnar, Naško 2010b: Vizualne priloge Registru žive kulturne dediščine. – V: *Dnevi etnografskega filma / Days of Ethnographic Film*, Ljubljana, Slovenia, 5.–7. Maj 2010. Ljubljana: Slovensko etnološko društvo, 10.

Križnar, Naško 2011: Visual Documentation of Intangible Cultural Heritage / Vizualna dokumen-

dediščine Slovenije.

Pravilnik o registru 2009: Pravilnik o registru kulturne dediščine. – Uradni list RS 19, 66, 9353–9356.

Pravilnik o seznamih zvrsti dediščine 2010: Pravilnik o seznamih zvrsti dediščine in varstvenih usmeritvah. – Uradni list RS 20, 102, 15735–15739.

Priročnik 2012: Priročnik o nesnovni kulturni dediščini. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.

Promotion of ICH 2014: Promocija nesnovne kulturne dediščine: ob deseti obletnici Unescove Konvencije / Promotion of the Intangible Cultural Heritage: the 10th Anniversary of the UNESCO Convention. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.

Register 2015: Register žive kulturne dediščine Slovenije (2008–2015) / Register of the Intangible Cultural Heritage of Slovenia (2008–2015). Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.

Register nesnovne dediščine 2008: Register nesnovne dediščine kot del enotnega registra kulturne dediščine: CRP »Konkurenčnost Slovenije 2006–2013«: Šifra projekta V6-0276: Zaključno poročilo. Ljubljana: [Inštitut za slovensko narodopisje] (http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/raziskave-analize/dediscina/CRP_register_nesnovne_dediscine_2008-10-15.pdf – last accessed February, 13 2016).

Rogelj Škafar, Bojana et al. 2014: Slovenia / Slovenija. – In: Slavic Carnivals. Ljubljana: Forum of Slavic Cultures, 108–115.

Simonič, Peter 2010: Nesnovna dediščina varovanih območij narave. – Etnolog 20, 101–114.

Slavec Gradišnik, Ingrid 2004: Mednarodni dan muzejev v Slovenskem etnografskem muzeju. – Etnolog 14, 260–266.

Slavec Gradišnik, Ingrid, Smrke, Franc 2004: Besednjak neopredmetene kulturne dediščine. – Etnolog 14, 267–271.

Zakon o ratifikaciji 2012: Zakon o ratifikaciji Konvencije o varovanju nesnovne kulturne dediščine. – Uradni list RS – MP, N. 1/08 (<http://pisrs.si/Predpis.aspx?id=ZAK05016&pogled=osnovni> - last accessed February, 13 2016).

tacija nesnovne kulturne dediščine. – V: Dnevi etnografskega filma – DEF, 7.–11. marec 2011 / Days of Ethnographic Film – DEF, March 7–11, 2011. Ljubljana: Slovensko etnološko društvo, 50–51.

Križnar, Naško 2012: Creators, Researchers and Users of Intangible Cultural Heritage in the Light of the National List of Living Cultural Heritage. – Traditiones 41, 2, 183–191.

Kunej, Rebeka 2010: Staro na nov način: ljudska plesna dediščina in folklorne skupine. – Etnolog 20, 135–148.

Kunej, Rebeka 2015: Tanec a klobása - hmotná forma nehmotného kultúrneho dedičtvi, nebo naopak (Slovinské zkušenosti). – Národopisná revue 25, 3, 283–290.

Nesnovna dediščina 2005: Nesnovna kulturna dediščina. Ljubljana: Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije.

Pravilnik o registru 2009: Pravilnik o registru kulturne dediščine. – Uradni list RS 19, 66, 9353–9356.

Pravilnik o seznamih zvrsti dediščine 2010: Pravilnik o seznamih zvrsti dediščine in varstvenih usmeritvah. – Uradni list RS 20, 102, 15735–15739.

Priročnik 2012: Priročnik o nesnovni kulturni dediščini. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.

Promocija 2014: Promocija nesnovne kulturne dediščine: ob deseti obletnici Unescove Konvencije / Promotion of the Intangible Cultural Heritage: the 10th Anniversary of the UNESCO Convention. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.

Register 2015: Register žive kulturne dediščine Slovenije (2008–2015) / Register of the Intangible Cultural Heritage of Slovenia (2008–2015). Ljubljana: Slovenski etnografski muzej.

Register nesnovne dediščine 2008: Register nesnovne dediščine kot del enotnega registra kulturne dediščine: CRP »Konkurenčnost Slovenije 2006–2013«: Šifra projekta V6-0276: Zaključno poročilo. Ljubljana: [Inštitut za slovensko narodopisje] (http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/raziskave-analize/dediscina/CRP_register_nesnovne_dediscine_2008-10-15.pdf; 13. 02.

Zdravič Polič, Nina 2004: Slovenski etnografski muzej in Unescova Konvencija o varstvu neopredmetene kulturne dediščine. – *Etnolog* 14, 257–259.

ZVKD-1 2008: Zakon o varstvu kulturne dediščine. – Uradni list RS 18, 16, 1121–1145.

Židov, Nena 2011: Od Unescove Konvencije o varovanju nesnovne kulturne dediščine do Registra žive kulturne dediščine na Slovenskem. – *Etnolog* 21, 281–292.

Židov, Nena 2014: Nesnovna kulturna dediščina Slovenije: dileme pri varovanju v luči Unescove konvencije. – In: *Interpretacije dediščine*. Ljubljana: Slovensko etnološko društvo, 150–161, 281.

2016).

Rogelj Škafar, Bojana et al. 2014: Slovenia / Slovenija. – V: *Slavic Carnivals*. Ljubljana: Forum of Slavic Cultures, 108–115.

Simonič, Peter 2010: Nesnovna dediščina varovanih območij narave. – *Etnolog* 20, 101–114.

Slavec Gradišnik, Ingrid 2004: Mednarodni dan muzejev v Slovenskem etnografskem muzeju. – *Etnolog* 14, 260–266.

Slavec Gradišnik, Ingrid, Smrke, Franc 2004: Besednjak neopredmetene kulturne dediščine. – *Etnolog* 14, 267–271.

Zakon o ratifikaciji 2012: Zakon o ratifikaciji Konvencije o varovanju nesnovne kulturne dediščine. – Uradni list RS – MP, N. 1/08 (<http://pisrs.si/Predpis.aspx?id=ZAKO5016&pogled=osnovni>; 13. 02. 2016).

Zdravič Polič, Nina 2004: Slovenski etnografski muzej in Unescova Konvencija o varstvu neopredmetene kulturne dediščine. – *Etnolog* 14, 257–259.

ZVKD-1 2008: Zakon o varstvu kulturne dediščine. – Uradni list RS 18, 16, 1121–1145.

Židov, Nena 2011: Od Unescove Konvencije o varovanju nesnovne kulturne dediščine do Registra žive kulturne dediščine na Slovenskem. – *Etnolog* 21, 281–292.

Židov, Nena 2014: Nesnovna kulturna dediščina Slovenije: dileme pri varovanju v luči Unescove konvencije. – V: *Interpretacije dediščine*. Ljubljana: Slovensko etnološko društvo, 150–161, 281.

TURKEY

Puppet Workshop (Karagöz), Ankara Intangible Cultural Heritage Museum

© 2015 Ç. Şimşek

Karagöz Gölge Oyunu, Ankara Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi

© 2015 Ç. Şimşek

Turkey's Contribution to the Promotion of Intangible Cultural Heritage and to the Implementation of the 2003 Convention

Türkiye'nin Somut Olmayan Kültürel Miras Sözleşmesi'nin Uygulanması ve Yaygınlaştırılmasına Katkıları

Ahmet Erman Aral, PhD Student

Research Assistant, Department of Turkish Folklore at Gazi University

In 2006 Turkey has been the 45th country to ratify the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage adopted by the 32nd General Conference of UNESCO on 17 October 2003. The country was a member of the Intergovernmental Committee of the Convention between 2006 and 2010, as well as a member (between 2008 and 2010) of its Subsidiary Body, which reviewed and reported on the nomination files proposed by State Parties for inscription on the Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity. By establishing its own National Inventory and preparing nomination files, Turkey has provided for the inscription on the Representative List of the following elements: the Minstrelsy (*Aşıklık*) Tradition (2009), the *Nawruz* (2009, as a multi-national file submitted jointly with Azerbaijan, India, Iran, Kyrgyzstan, Uzbekistan and Pakistan), the *Karagöz* Shadow Theatre (2009), Traditional *Sohbet* Meetings (2010), the *Semah Alevi-Bektaşhi* Ritual (2010), the *Kırkpınar* Oil Wrestling Festival (2010), the Ceremonial *Keşkek* Tradition (2011) and the *Mesir Macunu* Festival (2012). All these elements were inscribed on the Representative List between 2009 and 2012 (Oğuz 2013: 5). In addition, two more elements – the Turkish Coffee Culture and Tradition (2013) and Ebru, the Turkish Art of Marbling – have been inscribed on the List later.

Ahmet Erman Aral, Doktora Öğrencisi

Araştırma Görevlisi, Gazi Üniversitesi Türk Halk Bilimi Bölümü

Türkiye, UNESCO'nun 32. Genel Konferansı'nın 17 Ekim 2003 tarihli Genel Kurulu'nda kabul edilen Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi'ne 45. ülke olarak 2006 yılında taraf olmuştur. Ayrıca Türkiye, 2006-2010 yıllarında Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi Hükümetlerarası Komite üyeliğine seçilmiş ve 2008-2010 yılları arasında İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesi'ne Taraf Devletlerce önerilen dosyaları inceleyen ve raporlandıran Alt Organda görev yapmıştır. Bu arada Türkiye kendi Ulusal Envanter sistemini kurarak ve dosya hazırlama süreçlerini oluşturarak 2009-2012 yılları arasında sırasıyla Âşıklık Geleneği (2009), Nevruz (2009, Azerbaycan, Hindistan, İran, Kırgızistan, Özbekistan ve Pakistan ile çok uluslu ortak dosya), Karagöz (2009), Geleneksel Sohbet Toplantıları (2010), Alevi-Bektaşî Ritüeli Semah (2010), Kırkpınar Yağlı Güreşleri (2010), Geleneksel Tören Keşkeği (2011) ve Mesir Macunu Festivali'nin (2012) Temsilî Liste'ye yazılmasını sağlamıştır (Oğuz 2013: 5). Bu unsurların yanı sıra, Türk Kahvesi ve Kültürü Geleneği (2013) ve Ebru (2014) da ilerleyen dönemde Temsilî Liste'de kendilerine yer bulmuştur.

Bu yazıda, “2003 Sözleşmesi'nin Uygulanabilmesi için Güney Doğu Avrupa Ülkelerinde Alınan Tedbirler” başlığıyla uyumlu olarak bazı faaliyet, girişim ve pro-

In line with the measures taken in the countries of Southeast Europe for the implementation of the UNESCO Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage, this paper aims to highlight some initiatives, activities and projects connected with community involvement, ICH and education, promotion of ICH and awareness-raising, regional cooperation and relations with Turkic countries, as well as of the celebration in Turkey of the 70th anniversary of UNESCO .

In this respect, the first main point in my paper reviews community involvement and civil society initiatives. Turkey considers the accreditation of NGOs to the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage to be important and supports the applying NGOs in their efforts to be accredited to the Convention. In order to ensure abidance by the internationally recognized provisions of the Convention, to raise the awareness of NGOs in Turkey and to inform them about the accreditation processes, a workshop on Intangible Cultural Heritage and Non-Governmental Organizations was organized on June, 4 2009. At the workshop NGOs were informed about the procedures to be followed to ensure their effective participation in the processes of safeguarding of ICH. In June 2013 a second workshop on How UNESCO and Non-Governmental Organizations Work Together? was organized with NGOs from all sectors active in ICH safeguarding; the introductory addresses were followed by exchange of information as to how UNESCO and NGOs can work together (Gürçayır Teke 2013a: 44).

The next activity in the same context was the *Meddah* (Public Storyteller) Workshop and Performances coordinated by the Turkish National Committee of the International Union of Shadow and Puppet Shows (UNIMA) with the participation of all interested groups, communities, NGOs and practitioners. According to the action plan, *meddah* story-telling competitions in elementary schools were organized for students to demonstrate their art. During these competitions the practitioners gave formal training courses to the participating students

jelere topluluk katılımı, somut olmayan kültürel miras (SOKÜM) ve eğitim, SOKÜM'ün desteklenmesi ve farkındalık artırma, bölgesel iş birliği ve Türkî cumhuriyetlerle ilişkiler ve UNESCO'nun 70. yılı alt başlıklarıyla dikkat çekilecektir.

Bu bağlamda ilk ana başlık olarak topluluk katılımı ve sivil toplum faaliyetlerinden bahsedilecektir. Türkiye, sivil toplum kuruluşlarının Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi süreçlerine akredite olmalarını önemsemekte ve onları Sözleşme'ye akredite olma yönünde desteklemektedir. Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi'nin uluslararası süreçlerini takip etmelerini sağlamak, Türkiye'deki sivil toplum kuruluşlarını bilinçlendirmek ve Sözleşme'ye akreditasyon süreçleri konusunda bilgilendirmek amacıyla 4 Haziran 2009'da Gazi Üniversitesi Türk Halk Bilimi Araştırma ve Uygulama Merkezi, UNESCO Türkiye Millî Komisyonu ve Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü ve TÜRKSOY'un işbirliği ve katkılarıyla "Somut Olmayan Kültürel Miras ve Sivil Toplum Kuruluşları Çalıştayı" düzenlenmiştir. Çalıştayda sivil toplum kuruluşlarının somut olmayan kültürel mirasla ilgili süreçlere etkin katılımını sağlamada izlenmesi gereken yollar konusunda sivil toplum kuruluşları bilgilendirilmiştir. Yine Haziran 2013 tarihinde her sektörden sivil toplum kuruluşları ile "UNESCO ve Sivil Toplum Kuruluşları Nasıl Çalışır?" konulu bir çalıştay düzenlenmiş ve bütün sektörlerdeki sivil toplum kuruluşları ile UNESCO'nun nasıl çalışabileceğine dair bilgi alışverişinde bulunulmuştur (Gürçayır Teke 2013: 42).

Bir diğer etkinlik ise, "Meddah Atölyesi ve Gösterisi" adını taşımaktadır. Bu faaliyet UNIMA'nın koordinasyonu ve bütün ilgili grup, topluluk, STK ve gelenek taşıyıcılarının katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Faaliyet planına göre ilköğretim okullarında meddah yarışmaları düzenlenmiş ve öğrencilerin bu sanatı deneyimlemeleri sağlanmıştır. Ayrıca bu etkinlik süresince gelenek taşıyıcıları, öğrencilere kurslar kapsamında eğitim vermiştir (Özdemir vd. 2013: 70).

Düzenlenen başka bir organizasyon "Somut Olmayan Kültürel Miras: Karagöz Öğreniyorum" adlı

(Özdemir et al. 2013: 70).

Yet another event entitled I am Learning *Karagöz* Project was inspired by the International Symposium of Intangible Cultural Heritage: Living *Karagöz*, organized in 2006 in cooperation with the Turkish Folklore Research and Application Center at Gazi University, the Directorate General of Research and Training of the Ministry of Culture and Tourism, the UNIMA National Center and the Turkish National Commission for UNESCO with a view of transmitting the tradition to future generations. Armed with the vision generated by this symposium, an important positive effect of its organization in 2011 was achieved: 95 students from 16 different schools learned to make *Karagöz* figures and had the opportunity to perform their own *Karagöz* plays as part of an initiative conducted with the support of Ege University, the UNIMA Turkish National Center and the Ministry of Culture and Tourism (Gürçayır Teke 2013b: 77).

The last activity to be mentioned in the context of community involvement and civil society initiatives is the Puppet Workshop launched by the Intangible Cultural Heritage Museum in Ankara. The Museum organized a course on puppet making with the help of UNIMA Turkey in October 2015. In addition to its contribution to the transmission of cultural heritage, this course also promotes sustainable museum activities and the *Karagöz* shadow theatre by teaching the puppet tradition to the young participants.

My next point is related to ICH and education. In the context of the Convention's educational aspect, the first positive step made by Turkey in safeguarding ICH through formal education has been the inclusion of a course called Folk Culture in the primary school curriculum. Folk culture courses were included in the educational plans so as to coincide in time with the accession of Turkey to the Convention. During 2006-2007 academic year a course in folk culture was offered as a non-mandatory course for (6th-8th grade schoolchildren. Since then it has been included in the school curriculum of the Ministry of National Education. A Folk Culture Course Curriculum has been developed by a commission formed by the

proje için. Bu proje Gazi Üniversitesi Türk Halk Bilimi Araştırma ve Uygulama Merkezi, Türkiye Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı, UNIMA Türkiye Millî Merkezi ve UNESCO Türkiye Millî Komisyonu iş birliğiyle 2006 yılında düzenlenen "Somut Olmayan Kültürel Miras: Yaşayan Karagöz Sempozyumu"ndan elde edilen çıktılarından hareketle gerçekleştirilmiştir. 2011 senesinde, Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ege Üniversitesi ve UNIMA Türkiye Millî Merkezi'nin katkılarıyla 16 okuldan 95 öğrenci bu proje kapsamında Karagöz figürleri yapmayı öğrenmiş ve kendi Karagöz icralarını sunma fırsatını elde etmişlerdir (Gürçayır Teke 2013: 75).

Bu başlık altında değinilecek son etkinlik, Ankara Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi tarafından başlatılan "Kukla Atölyesi"dir. Müze, Ekim 2015'te UNIMA Türkiye Millî Merkezi'nin yardımıyla kukla yapma kursu düzenlemiştir. Bu kurs, kültürel aktarıma katkı sunmanın yanı sıra, gençlere kukla geleneğinin öğretilmesi suretiyle müze aktiviteleri ve Karagöz gölge tiyatrosunun sürdürülebilirliğine de destek sağlamıştır (Ekler kısmında Resim-1'e bakınız).

İkinci ana başlık SOKÜM ve eğitimidir. Sözleşmenin eğitime ilişkin öngörülerini bağlamında Türkiye'nin somut olmayan kültürel mirasın korunmasına yönelik örgün eğitim alanında gerçekleştirdiği ilk ve -düşüncesi itibarıyla- olumlu adım "Halk Kültürü" adlı dersin ilköğretim programlarına konulması olmuştur. Halk Kültürü Dersi Türkiye'nin Sözleşme'ye taraf olduğu tarihle eş zamanlı olarak uygulamaya konulmuş, 2006-2007 Eğitim-Öğretim yılından itibaren aşamalı olarak Millî Eğitim Bakanlığı ilköğretim okulları (6-8. sınıf) öğretim programları içinde seçmeli ders olarak yer almaya başlamış ve bugün de yeni eğitim sistemi içinde benzer konumuyla sürdürülmekte olan bir derstir. Halk Kültürü Dersi Öğretim Programı hazırlık çalışmaları Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından UNESCO Türkiye Millî Komisyonu, Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü katkılarıyla oluşturulan ve içinde üniversitelerin ilgili bölümlerinden alan uzmanı akademisyenlerin, kurul üyelerinin ve program geliştirme uzmanlarının yer aldığı özel ihtisas

General Council on Education of the Turkish Ministry of Education and Morality with input from the Turkish National Commission for UNESCO and the Directorate of Research and Education of the Ministry of Culture and Tourism (Kutlu 2013: 49). There are also fresh initiatives proposed by private schools to include ICH courses in their curriculums, which could be regarded as a consequence of the introduction of folk culture courses in the state schools. Atael College, a private school located in Ankara, included courses under the name of Intangible Cultural Heritage in the beginning of 2012 for its preschool classes. This step is expected to provide inspiration for other private schools to create their own models of ICH education in the spirit of the 2003 Convention.

At the same line, some current efforts of the Turkish National Commission for UNESCO are worth mentioning within the context of the relationship between ICH and education. With the aim of disseminating UNESCO's ideals among undergraduates and providing for them the opportunity to become involved in UNESCO activities, the Turkish National Commission for UNESCO created an Internship Program for undergraduate students in the summer of 2015. This initiative is seen as a chance for those of them who want to become familiar with UNESCO's attitude to ICH and to help them to develop a global vision about ICH approaches for their future studies. In addition, in 2015 the Turkish National Commission for UNESCO launched a Scholarship Program for post-graduate students working on a MA thesis or a PhD thesis on topics related to UNESCO. One of the main objectives of the program is to facilitate the production of documents related to UNESCO. In this regard, the program could also encourage graduate students to study in depth topics related to ICH and to contribute to the UNESCO body of knowledge from a scholarly perspective.

The last event I wish to mention is the Roundtable Meeting for sharing experience on ICH, formal and non-formal education between Turkey and Africa. The Turkish National Commission hosted this meeting in Istanbul on April 1, 2015, with the participation

komisyonunca gerçekleştirilmiştir (Kutlu 2013: 47). Ayrıca, "Halk Kültürü" derslerinin devlet okullarında müfredata dâhil edilmesinin doğurduğu olumlu sonuçlardan biri olarak, bazı özel okullarda da somut olmayan kültürel mirasın eğitim programlarına alınmasına dair birtakım olumlu adımların atıldığı gözlemlenmiştir. Ankara'da bulunan Atael Koleji, 2012 yılında ana sınıflarından başlamak üzere "Somut Olmayan Kültürel Miras" adlı dersi müfredatına dâhil etmiştir. Bu girişimin, diğer özel okullar için de 2003 Sözleşmesi'nin ruhuyla kendi somut olmayan kültürel miras eğitimi modellerini oluşturma bağlamında bir esin kaynağı oluşturacağı değerlendirilmektedir.

Benzer doğrultuda olmak üzere, SOKÜM-eğitim ilişkisi merkezinde UNESCO Türkiye Millî Komisyonu'nun son dönemde yürüttüğü birtakım çalışmalar da kayda değer bir nitelik arz etmektedir. Millî Komisyon, UNESCO'nun ideallerini lisans öğrencileri arasında yaymak ve bu öğrencilere UNESCO aktivitelerine katılma fırsatı sunmak amacıyla 2015 yazında bir staj programı başlatmıştır. Bu girişim, UNESCO'nun SOKÜM vizyonunu kavramak ve SOKÜM'e ilişkin yaklaşımlar hususunda küresel bir bakış açısı kazanmak isteyen öğrenciler için önemli bir şans olarak görülebilir (<http://www.unesco.org.tr/?page=15:99:1:english:408>). Buna ek olarak, UNESCO Türkiye Millî Komisyonu yine 2015 yılı içinde, UNESCO'yla ilgili konular üzerine yüksek lisans veya doktora tezi hazırlayan öğrencilere yönelik bir burs programını yürürlüğe sokmuştur. Bu programın temel amaçlarından biri UNESCO'ya dair çalışmaların çoğalmasını teşvik etmektir. Dolayısıyla bu çerçevede söz konusu burs programı, öğrencileri SOKÜM'le ilişkili konuları incelemeye yöneltme ve UNESCO perspektiflerinin bilimsel açıdan araştırılmasına katkı sunma potansiyeline sahip olduğu ifade edilebilir (<http://www.unesco.org.tr/?page=15:99:1:english:409>).

SOKÜM ve eğitim ilişkisi bağlamında değinilecek son husus ise Somut Olmayan Kültürel Miras ve Örgün ve Yaygın Eğitim: Türkiye ve Afrika Deneyim Paylaşımı Yuvarlak Masa Toplantısı'dır. Bu toplantı UNESCO Türkiye Millî Komisyonu koordinasyonunda Afrika'dan 13 ülkenin katılımıyla 1 Nisan 2015 tarihinde İstanbul'da gerçekleştirilmiştir. Bu organizasyona

of 13 African countries. The aim was to contribute to the International Decade for the Rapprochement of Cultures within the framework of the celebrations of the 70th Anniversary of UNESCO; to promote intercultural dialogue, as well as to increase inter-regional cooperation and mutual awareness between North and South. In continuation of this event, the Turkish National Commission decided to organize a second similar meeting with African countries on April 1-2, 2016.

My third major point concerns awareness-raising and promotion of ICH. The first subtopic is the event called The Children's Congress on Intangible Cultural Heritage. This congress and the workshop organized in Adana with 100 participants featured presentations on traditional child games, the *Karagöz* shadow theatre, cuisine and traditional craftsmanship. The point of organizing it was to help undergraduate students understand the concept of ICH and to raise young people's awareness of the importance of safeguarding by showcasing certain ICH elements (Özdemir et al. 2013: 59).

There is yet another activity that can be considered a good example of awareness-raising. The students at the Department of Folklore of Gazi University visit on a regular basis the children at the pediatric clinic of Sami Ulus Maternity and the Pediatrics Research Hospital as a part of the undergraduate course entitled Application. Thus the students are able to appreciate the value of fairy tales which are an important element in the medical treatment of children and provide remarkable support to them. The activity, which could be regarded within the context of applied folklore studies, serves as a good example of the alternative ways in which an ICH element could be used for the public benefit. Fairy tales are also narrated at meetings of LÖSEV (the Foundation for Children with Leukemia) by the Ankara Intangible Cultural Heritage Museum (Gürçayır Teke 2013b: 77).

Another example of awareness-raising activity is the One Thousand Master project which has been launched in 2010 by Anadolu Insurance Company and the Ministry of Culture and Tourism. The aim of this project is to attract the attention of the public to the

katılan uzmanların amacı UNESCO'nun 70. Yılı kapsamında Uluslararası Kültürel Yakınlaşma On Yılı'na katkı sağlamak, kültürler arası diyalogu desteklemek, bölgeler arası iş birliğini ve Kuzey-Güney işbirliğine dönük farkındalığı artırmaktır. Bu toplantının ikincisi 1-2 Nisan 2016 tarihlerinde yeniden düzenlenecek ve Türkiye-Afrika iş birliğinin artırılmasına yönelik yeni imkânların değerlendirilmesine çalışılacaktır.

Üçüncü ana başlık SOKÜM'ün desteklenmesi ve farkındalık artırılmasına ilişkin faaliyetlerdir. Bu çerçeve bahsedilecek ilk etkinlik "Somut Olmayan Kültürel Mirası Somutlaştırmak Çocuk Kongresi"dir. Adana'da 100 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilen kongre ve atölye etkinliğinde geleneksel çocuk oyunları, Karagöz gölge tiyatrosu, yiyecek saklama kültürü ve bazı geleneksel el sanatları üzerine konuşmalar yapılmıştır. Bu etkinliğin amaçları arasında öğrencilerin SOKÜM kavramını anlamalarına yardımcı olunması ve bazı SOKÜM unsurlarını somutlaştırmak suretiyle gençler arasında kültür koruma bilincinin artırılması bulunmaktadır (Özdemir vd. 2013: 59).

Özgün bir farkındalık artırma faaliyeti olarak düşünülebilecek diğer bir çalışma ise Gazi Üniversitesi Türk Halk Bilimi bölümünde okuyan lisans öğrencileri tarafından Ankara'da bulunan Dr. Sami Ulus Kadın Doğum, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde "Uygulama" adlı lisans dersi kapsamında kanser hastası çocuklarla düzenli olarak gerçekleştirilen faaliyettir. Bu çalışma çerçevesinde öğrenciler kanser hastası çocuklara masallar anlatmakta ve önemli bir SOKÜM unsuru olan masalların çocukların tedavi süreçlerine olumlu etkisini gözlemleyebilmektedir. Ayrıca Ankara Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi tarafından LÖSEV'de de icra edilen masal anlatımları da aynı çerçevede değerlendirilebilir. Uygulamalı halk bilimi bağlamında uygun bir örnek olarak değerlendirilebilecek bu aktivitenin, SOKÜM unsurlarından alternatif yararlanma yolları hakkında aydınlatıcı bir örnek oluşturduğu da söylenebilir (Gürçayır Teke 2013: 74).

Farkındalık artırma faaliyetleri kapsamında öne çıkan bir proje olarak "Bir Usta Bin Usta Projesi"nden de bahsedilmesi gerekmektedir. Anadolu Sigorta ve

almost extinct professions and to the local values, to ensure the revival of these professions and to provide the experience of the masters of these professions for transmission to the future generation. The project is aimed to support a total of 1,000 candidate masters in 50 professions for 10 years (Ölçer Özünel 2013: 82).

The last event related to this topic concerns *Hamamönü Hıdrellez* spring festivals known also under the name of *Hıdrellez* and held on May 5-6 of each year. They had their fifth edition in 2015 and it was organized jointly by the Municipality of Altındağ and the Ankara ICH Museum to intense public acclaim and with many participants. The *Hıdrellez* festival, which is a major team effort for the Ankara borough

Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 2010 yılında başlatılan bu projenin amacı, kamunun dikkatini unutulmaya yüz tutan geleneksel mesleklere ve yerel değerlere çekmek, sözü edilen mesleklere canlılık kazandırılmasına katkı sağlamak ve gelenek ustalarının deneyimlerini genç kuşaklara aktarmalarına destek olmaktır. On yıl sürmesi planlanan proje süresince on yılda toplam 50 farklı meslek alanında 1.000 adayın eğitilmesi hedeflenmektedir (Ölçer Özünel 2013: 82 – ayrıca Ekler bölümünde Resim 2-3’e bakınız).

Bu ana başlık altındaki son faaliyet Hamamönü Hıdrellez Festivali’dir. Altındağ Belediyesi ve Ankara Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi iş birliğiyle 2015 yılında beşincisi düzenlenen Festival her yıl 5-6 mayısta halkın geniş katılımıyla gerçekleştirilmektedir. Bu festivalin bir SOKÜM unsuru olarak iyi bir dayanışma ve kültürler arası diyalog örneği sunduğu söylenebilir (Ekler bölümünde Resim 4-5’e bakınız). Dördüncü ana başlık bölgesel iş birliği ve Türkiye cumhuriyetlerle ilişkileri kapsamaktadır. UNESCO’nun dünya genelinde sürdürülebilir bir barış ortamı oluşturulması hedefiyle uyumlu olarak atılacak en önemli adımlardan biri toplumlar arasındaki ön yargılarla savaşılmasıdır. Toplumların birbirlerine karşı olan ön yargılarını ortadan kaldırmanın en etkili yollarından biri de kültürler arasındaki diyalog ve yakınlaşmadır. Bu düşünce, UNESCO’nun kültür alanındaki en etkili ve güçlü programlarından biri olarak kabul edilen Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi’ne de olduğu gibi yansımıştır. Bu bağlamda, Sözleşme uluslararası diyalog ve dayanışmanın geliştirilmesini desteklemektedir. İlk olarak Sözleşme’nin birinci maddesinde yer bulan amaçların “c” ve “d” bentleri, uluslararası işbirliği ve yardımlaşmayı öngörmektedir. Ayrıca Sözleşme’nin 16-24 arasındaki bütün maddeleri, somut olmayan kültürel mirasın korunması için gerekli olan uluslararası işbirliği ve yardımlaşma ilke ve biçimlerini belirlemekte ve bu yönde atılacak bölgesel ve uluslararası adımları teşvik etmektedir. Bu bağlamda 2009 yılında UNESCO Türkiye Millî Komisyonu, Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı, UNESCO Bulgaristan Millî

Banner of the Fifth Hamamönü Hıdrellez Festival
© 2015 Designed by Municipality of Altındağ

2015 Hamamönü Hıdrellez Festivali Afişi, 2015
© 2015 Altındağ Belediyesi tarafından tasarlanmıştır

of Hamamönü, features colorful images that attract nation-wide media attention. As an ICH element, this festival serves as one of the most important examples of solidarity, hope for the future and intercultural dialogue. Its thematic focus is the coming of spring with all its wellness and beauty.

My fourth major point is connected with regional cooperation and our relations with Turkic countries. In line with the UNESCO goals of ensuring sustainability and peace throughout the world, one of the most crucial steps to be taken is to combat prejudices among different societies. To this end, an effective way of eliminating them is through improving dialogue and relations between societies. This approach underlies the implementation of the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage, which is considered to be one of the most effective and powerful UNESCO instruments in the cultural field. The Convention supports dialogue and solidarity among communities and international cooperation. To begin with, paragraphs c and d of Article 1 of the Convention postulate international cooperation and solidarity, whereas all articles between 16 and 24 identify the relevant principles and forms of international cooperation for the safeguarding of the ICH. Additionally, the aforementioned articles support regional and international actions to be taken to this end. In such a context, an international cooperation initiative entitled Project on the Music Culture of the People of the Border Regions of Turkey and Bulgaria was launched in 2009 by the Turkish National Commission for UNESCO and was implemented in cooperation with the Bulgarian National Commission for UNESCO, as well as with the contribution of the Turkish Ministry of Culture and Tourism and the Institute of Folklore at the Bulgarian Academy of Sciences. This project, which focused on music, has provided an intangible channel of cross-cultural dialogue and communication, a pioneering effort both for promoting friendship and cooperation between Turkey and Bulgaria and for providing scholars from the two countries with the experience of working together on a scholarly field.

Komyonu ve Bulgar Bilimler Akademisi Folklor Enstitüsünün iş birliğıyle “Türkiye ve Bulgaristan Sınırdaki Halkların Müzik Kültürü Projesi” başlatılmıştır. Müziğı merkeze alan bu proje hem Türkiye ile Bulgaristan dostluğunu ve iş birliğini pekiştirmek hem de bilimsel alanlarda birlikte çalışma kültürü ve deneyimi oluşturmak bakımından son derece öncü ve önemlidir (Oğuz 2013: 13-15).

Hamamönü Hıdrellez Festival, Ankara Intangible Cultural Heritage Museum

© 2015, Ç. Şimşek

Hamamönü Hıdrellez Festivali, Ankara Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi

© 2015 Ç. Şimşek

Similarly, in the field of national cuisine, which is likewise considered an aspect of the ICH, Turkey and Macedonia, two sister countries in Southeast Europe, implemented in 2009 the project sharing the Same Taste: Turkish and Macedonian Common Cuisine Culture. The aim was to realize the principles of mutual cooperation stated in Art. 19 of the Convention. Additionally, it is necessary to point out that a similar project called Turkey and Romania: Traditional Common Culinary Culture Project was implemented in the region of Southeast Europe to strengthen the friendship and cooperation between these two countries in the cultural field and in scholarly research.

Having brought a new approach to the safeguarding of the cultural heritage and its transmission to future generations, the Convention has been appreciated by various countries by acceding to it, as was the case of the Turkic republics and autonomous regions, which share a wide range of their cultural heritage.

In this context, TÜRKSOY – the International Organization of Turkic Culture – has been organizing seminars on the subject of the ICH since 2008 with the participation of its members. The TÜRKSOY Member Countries Seminar, structured in line with the provisions of the Convention, is held almost every year in one of the TÜRKSOY member countries. The main goals of these seminars are to sensitize the TÜRKSOY member states about the Convention for the Safeguarding of Intangible Cultural Heritage and to make the ICH elements more visible in these countries.

One of the most important contributions of the TÜRKSOY seminars to the safeguarding of intangible cultural heritage has been the cooperation of these countries in the preparation of a multinational nomination file – TÜRKSOY member countries' cooperation on the elements of the *Nowruz* Fest and the Minstrel Tradition. They also plan further cooperation on joint files in the future. In addition, as a consequence of Turkey's strong cultural interactions with Caucasia, Idel-Ural and Central Asia and the idea of exploring common cultural values by way of implementing bilateral or multilateral projects, the Turkey-Kazakhstan Common Musical Culture Project

Benzer şekilde, somut olmayan kültürel miras sınırları içinde değerlendirilen yemek kültürü çerçevesinde Türkiye ve Makedonya'nın Güney Doğu Avrupa'nın iki kardeş ülkesi olarak 2009'da gerçekleştirdikleri "Aynı Tadı Paylaşmak: Türkiye ve Makedonya Ortak Mutfak Kültürü Projesi" öne çıkan çalışmalardan biridir. Bu projeye paralel olarak "Türkiye ve Romanya Geleneksel Ortak Mutfak Kültürü Projesi" de önemli bir girişim olarak dikkat çekmiştir. Bu proje de yine bölgede dostluk ve iş birliği imkânlarının geliştirilmesi ve bilimsel alanlarda ortak bir deneyim alanı oluşturulması hedeflerini taşımıştır (Oğuz 2013: 14 ve 16).

Kültürel mirasın korunması ve gelecek kuşaklara aktarılmasında yeni bir anlayış getiren Somut Olmayan Kültürel Miras Sözleşmesi (SOKÜM), bu sözleşmeye taraf olan pek çok ülkede olduğu gibi, birçok kültürel mirası paylaşan Türk Cumhuriyetleri ve Özerk Bölgelerinde de sevinçle karşılanmıştır. Bu bağlamda TÜRKSOY (Türk Kültür ve Sanatları Ortak Yönetimi), üyelerinin katılımıyla 2008'den beri Somut Olmayan Kültürel Miras Seminerleri düzenlemektedir. 2003 Sözleşmesi'nde vurgulanan hususlarla uyumlu olarak yapılandırılmış bu seminerler hemen hemen her yıl bir üye ülkenin ev sahipliğinde organize edilmektedir. Bu seminerlerin amacı TÜRKSOY üyesi ülkelerde SOKÜM Sözleşmesi'ne dönük farkındalığı artırmak ve bu ülkelerde SOKÜM unsurlarını daha görünür kılmaktır. TÜRKSOY seminerlerinin SOKÜM'ün korunmasına en önemli katkısı ise üye ülkelerin "Çok Uluslu Dosya" hazırlama süreçlerinde iş birliğine gitmesine destek sağlanmış olmasıdır. Bugüne kadar "Nevruz Festivali" ve "Âşıklık Geleneği" dosyalarında ortak hareket eden üye ülkelerin gelecekte daha geniş çerçevelere uzanan iş birlikleri kuracakları gözlemlenmiştir. Buna ek olarak, Türkiye'nin Kafkaslar, İdil-Ural ve Orta Asya ile güçlü kültürel ilişkileri ve "ortak kültür değerlerinin ikili veya çoklu projelerle araştırılması" düşüncesinin bir sonucu olarak "Türkiye-Kazakistan Ortak Müzik Kültürü" ve "Türkiye ve Azerbaycan El Sanatlarında Kadının Yeri" adlı projeler Türkiye'nin SOKÜM temelinde ilgili ülkelerin yönetimleri, yerel kuruluşları ve STK'larının desteğiyle bölgesel iş birliğine verdiği önemin kayda değer ürünleri olarak de-

and Turkey-Azerbaijan Project on the Women's Role in Handicrafts are yet another fruitful products of Turkey's efforts to revive regional cooperation on the basis of common ICH elements with the support of the relevant governments, local institutions and NGO's (Ekici 2013: 19-23).

Last, but not least, the events organized in Turkey on the occasion of the 70th anniversary of UNESCO should also be mentioned. A delegation led by Ms. Irina Bokova, Director-General of UNESCO, visited Ankara and Istanbul on January 5-8, 2015 within the framework of the 70th Anniversary celebrations; this was the first official visit to a national committee on the occasion of the 70th anniversary of UNESCO. Another important event was the cultural evening *Korkut's Legacy* and the *Turkic World*, dedicated to the celebration of the 70th anniversary of UNESCO and the 200th anniversary of the first printed version of the *Book of Dede Korkut* (a Turkic epic). The event was organized on April 15, 2015 at UNESCO Headquarters in Paris in collaboration with the International Turkic Academy and with the participation of artists from Azerbaijan, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Turkey, Turkmenistan, Uzbekistan and the Russian Federation. Another important event entitled *ICH and Formal and Informal Education: Roundtable Meeting for Sharing Experience of Turkey and Africa* was organized by the Turkish National Commission for UNESCO in Istanbul on April 1, 2015. Besides all these events, The National Commission has granted the use of its logo to a total of 35 events marking the UNESCO's 70th Anniversary.

References:

Ekici, Metin 2013: Seminars of TÜRKSOY Member Countries on the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. – The Future of Intangible Cultural Heritage. Turkey's Experience. Ankara: Turkish National Commission for UNESCO, 19-24.

Gürçayır Teke, Selcan 2013a: Non-Governmental Organizations and Intangible Cultural Heritage: Participation, Accreditation and Shortcomings. –

ğerlendirilebilir (Ekici 2013: 19-23).

Sonuç kısmında, UNESCO'nun 70. kuruluş yıl dönümü dolayısıyla Türkiye'de gerçekleştirilen etkinliklerin bir kısmına değinilecektir. UNESCO Genel Direktörü Irina Bokova 5-8 Ocak 2015 tarihlerinde Ankara ve İstanbul'u ziyaret etmiştir. Bu ziyaret, 70. yıl vesilesiyle bir millî komisyona gerçekleştirilen ilk resmî ziyaret olması nedeniyle önem arz etmektedir. "Dede Korkut Kitabı'nın Bulunuşunun 200. Yılı" adlı bir başka etkinlik de yine UNESCO'nun 70. yılı dolayısıyla ve ayrıca söz konusu kitabın basılı nüshasının bulunuşunun 200. yılı vesilesiyle Uluslararası Türk Akademisinin desteği ve Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkiye, Türkmenistan, Özbekistan ve Rusya Federasyonu'ndan sanatçıların katılımıyla 15 Nisan 2015 tarihinde Paris'te bulunan UNESCO Genel Merkezi'nde gerçekleştirilmiştir. Son olarak, daha önce detayları verilen "Somut Olmayan Kültürel Miras ve Örgün ve Yaygın Eğitim: Türkiye ve Afrika Deneyim Paylaşımı Yuvarlak Masa Toplantısı" da 70. Yıl etkinlikleri kapsamında öne çıkan faaliyetlerden biridir. Adı geçen çalışmaların yanı sıra, UNESCO Türkiye Millî Komisyonunun 2015 yılı boyunca toplam 35 etkinliğe 70. Yıl kutlamaları kapsamında logo desteği sunduğunun da belirtilmesi gerekir.

Kaynakça:

Ekici, Metin 2013: TÜRKSOY Üyesi Ülkeler ve SOKÜM Seminerleri. – Somut Olmayan Kültürel Mirasın Geleceği. Türkiye Deneyimi. Ankara: UNESCO Türkiye Millî Komisyonu, 19-24.

Gürçayır Teke, Selcan 2013a: Sivil Toplum Kuruluşları ve Somut Olmayan Kültürel Miras: Katılım, Akreditasyon ve Eksiklikler. – Somut Olmayan Kültürel Mirasın Geleceği. Türkiye Deneyimi. Ankara: UNESCO Türkiye Millî Komisyonu, 41-46.

Gürçayır Teke, Selcan 2013b: UNESCO, Gençlik ve Somut Olmayan Kültürel Miras. – Somut Olmayan Kültürel Mirasın Geleceği. Türkiye Deneyimi. Ankara: UNESCO Türkiye Millî Komisyonu, 73-76.

Kutlu, M. Muhtar 2013: SOKÜM ve Örgün Eğitim: Halk Kültürü Dersi Deneyimi. – Somut Olmayan

The Future of Intangible Cultural Heritage. Turkey's Experience. Ankara: Turkish National Commission for UNESCO, 43-47.

Gürçayır Teke, Selcan 2013b: UNESCO, Youth and Intangible Cultural Heritage. – The Future of Intangible Cultural Heritage. Turkey's Experience. Ankara: Turkish National Commission for UNESCO, 75-78.

Kutlu, M. Muhtar 2013: ICH and Formal Education: Folk Culture Course Experience. – The Future of Intangible Cultural Heritage. Turkey's Experience. Ankara: Turkish National Commission for UNESCO, 49-52.

Oğuz, M. Öcal 2013: Fieldwork and International Cooperation Projects. – The Future of Intangible Cultural Heritage. Turkey's Experience. Ankara: Turkish National Commission for UNESCO, 13-18.

Ölçer Özünel, Evrim 2013: An Innovative Context for Intangible Cultural Heritage: Sustainable Development. – The Future of Intangible Cultural Heritage Turkey's Experience. Ankara: Turkish National Commission for UNESCO, 79-84.

Özdemir, Nebi et al. 2013: Intangible Cultural Heritage Safeguarding Efforts in Turkey (Field Survey Report). – International Information and Networking Centre for Intangible Cultural Heritage in the Asia-Pacific Region – http://www.ichcap.org/eng/ek/sub1/pdf_file/south_asia/Turkey_pdf.pdf; last accessed February, 13 2016).

Kültürel Mirasın Geleceği. Türkiye Deneyimi. Ankara: UNESCO Türkiye Millî Komisyonu, 47-50.

Oğuz, M. Öcal 2013: Alan Araştırması ve Uluslararası İşbirliği Projeleri. – Somut Olmayan Kültürel Mirasın Geleceği. Türkiye Deneyimi. Ankara: UNESCO Türkiye Millî Komisyonu, 13-18.

Ölçer Özünel, Evrim 2013: Somut Olmayan Kültürel Miras İçin Yenilikçi Bir Bağlam: Sürdürülebilir Kalkınma. – Somut Olmayan Kültürel Mirasın Geleceği. Türkiye Deneyimi. Ankara: UNESCO Türkiye Millî Komisyonu, 77-82.

Özdemir, Nebi vd. 2013: Intangible Cultural Heritage Safeguarding Efforts in Turkey (Field Survey Report). International Information and Networking Centre for Intangible Cultural Heritage in the Asia-Pacific Region – http://www.ichcap.org/eng/ek/sub1/pdf_file/south_asia/Turkey_pdf.pdf (Son erişim tarihi: 13 Şubat 2016).

PART IV

The Role of Local Communities in the Safeguarding of Intangible Cultural Heritage

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Regional Centre for the Safeguarding of
Intangible Cultural Heritage in South-Eastern Europe
under the auspices of UNESCO

BULGARIA

Chiprovtsi carpet – detail

Photo: Miglena Ivanova

Чипровски килим – детайл

Снимка: Миглена Иванова

Local Actors and Practices of Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage of Bulgaria

Локални актьори и практики в опазването на нематериалното културно наследство на България

Iva Stanoeva, PhD

Assistant Professor – Institute of Ethnology and Folklore Studies with Ethnographic Museum, Bulgarian Academy of Sciences

Bulgaria ratified the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage in the year of its coming into force. Thus the country committed itself to the implementation of the Convention by working on all possible levels – international, national and local – with the aim to preserve the ICH on its territory. However, these endeavours did not cause substantial challenges or difficulties as far as Bulgaria had decades-old traditions in the documenting and promoting ICH, as well as in implementing policies contributing to the vitality of elements belonging to different spheres of ICH. The accumulated experience was the necessary ground for an important step which Bulgaria had actually made prior to the ratification: the development of its own ICH Inventory and the submission of the Inventory to the Bulgarian state by the end of 2002.¹ Further, in 2008 the Ministry of Culture initiated the National System Living Human Treasures – Bulgaria². Every two years a submission and selection of nominations takes place at regional and national level within the framework of the national System. As a result, the National Representative

Гл. ас. д-р Ива Станоева

Институт за етнология и фолклористика с Етнографски музей при Българска академия на науките

През 2006 г. България ратифицира Конвенцията за опазване на нематериалното културно наследство (Конвенция 2003), с което се задължи да прилага нейните разпоредби на всички равнища – международно, национално и локално, за да защити нематериалното културно наследство (НКН) на своята територия. Това обаче не изправи държавата пред никакви съществени предизвикателства и трудности, защото тя има значими десетилетни традиции (повече от век) в документирането, изследването, популяризирането и не на последно място в реализирането на политики, които осигуряват жизнеността на различни сфери на НКН. Този натрупан опит беше и необходимата основа за една изпреварваща стъпка от страна на България – изработването на Регистър на НКН и неговото връчване на българската държава още в края на 2002 г.¹ През 2008 г. Министерство на културата стартира Националната система „Живи човешки съкровища – България“². По нея през две години се провежда селекция на областно и национално ниво и в резултат на това се попъл-

¹ For the processes of development of the national inventory, see Santova 2014: 22–25; the inventory itself is available at <http://www.treasuresbulgaria.com> (last accessed January, 30 2016).

² See more in Santova 2014: 26–29; Ivanova 2012, as well as БФНН 2013.

¹ За процеса на изработване на Регистъра вж. Сантова 2014: 21–25. Той е достъпен в интернет: <http://www.treasuresbulgaria.com/> (30.01.2016 г.)

² Повече за нея вж. Сантова 2014: 27–31; Ivanova 2012, както и Български фолклор, 2013, № 1.

List of ICH is actualized³. Last, but not least, in 2013 the Ministry of Culture endorsed the Regulations for the Rules of Maintenance of the Inventory of the ICH of the Republic of Bulgaria⁴. This document provides the procedure for inscription of new elements in the Inventory as well as the procedure for erasure of elements at the request of the people concerned. Together with such cultural policies which are directly related to the 2003 Convention, the state continues organizing or supporting different national and regional festivals and other similar initiatives which have long-lasting history and occupy a significant place in Bulgarian culture⁵. Such events offer good opportunity for the bearers of ICH to showcase their skill in front of the audience. All these cultural policies are realized due to the joint efforts of experts from different institutions: ministries⁶, regional and municipal administrations, *chitalishta* (community centres – Sg. *chitalishte*, Pl. *chitalishta*)⁷, museums, research institutes of the Bulgarian Academy of Sciences⁸, universities, etc. However, the main contribution to their accomplishment comes from the local communities.

The nature of ICH (being the knowledge, skills, cus-

³ The National Representative List is available at: <http://mc.government.bg/page.php?p=46&s=13&sp=541&t=0&z=0> (last accessed January, 30 2016).

⁴ The Regulation is available at: http://mc.government.bg/files/1798_Reg.pdf (last accessed January, 30 2016).

⁵ The National Folklore Festival in Koprivshtitsa, The National Folklore Festival in Rozhen, the Traditional Pirin Sings Folklore Festival, Lovely Thrace Sings and Dances Folk Festival, etc.

⁶ Mainly by the Ministry of Culture and by the Ministry of Foreign Affairs.

⁷ *Chitalishte* is a traditional Bulgarian cultural and educational institution, dating back to the mid-1800s. Each settlement has its own *chitalishte*, while big cities have several ones. These institutions have their particular role in ICH safeguarding. For more details see Santova, Nenova 2010; Nenova 2013.

⁸ The expert team, which prepared among others the Inventory of ICH of the Republic of Bulgaria, the methodology and documentation of the National System of Living Human Treasures – Bulgaria has been working at the Bulgarian Academy of Sciences: between 2000 and 2010 at the Institute of Folklore of the Academy, and since 2010, when the Institute of Folklore was joined to a bigger entity – at the Institute of Ethnology and Folklore Studies with Ethnographic Museum – Bulgarian Academy of Sciences (further IEFSEM).

ва Националната представителна листа на НКН³. През 2013 г. Министерство на културата утвърди и Наредба за реда за водене на Регистъра на НКН на Република България⁴, която указва начина за вписване и отписване на елементи в него. Заедно с тези културни политики, пряко свързани с прилагането на Конвенция 2003, държавата продължава да организира или да подпомага различни национални и регионални събори и фестивали, които имат дългогодишна история и значимо място в културата на България⁵. На тях носители на НКН от цялата страна представят своите умения пред публика. Всички тези културни политики се реализират благодарение на съвместните усилия на експерти от различни институции – министерства⁶, областни и общински администрации, читалища⁷, музеи, институти на Българската академия на науките (БАН)⁸, университети и др. За да се осъществят обаче всички те, основната роля се пада на локалните общности.

Самата същност на НКН, че това са знанията, уменията, обичаите и формите на изразяване на общности, групи и в някои случаи отделни лица, предполага ключовата роля на локалната общ-

³ Националната представителната листа е достъпна в интернет: <http://mc.government.bg/page.php?p=46&s=13&sp=541&t=0&z=0> (30.01.2016 г.)

⁴ Наредбата е достъпна в интернет: http://mc.government.bg/files/1798_Reg.pdf (30.01.2016 г.)

⁵ Национален събор на българското народно творчество „Копривщица“, Национален фолклорен събор „Рожен“, Традиционен събор „Пирин пее“, Фолклорен събор „Китна Тракия пее и танцува“ и др.

⁶ Основно от Министерство на културата, а също и Министерство на външните работи и др.

⁷ Читалището е традиционно българска културно-просветна институция, водеща началото си още от средата на XIX в. Почти всяко населено място има свое читалище, а в големите градове те са по няколко. То има съществена роля в съхраняването на НКН. Повече за него вж.: Сантова, Ненова 2006; Ненова 2013.

⁸ От 2000 г. в Института за фолклор при БАН, а от 2010 г. в Института за етнология и фолклористика с Етнографски музей при БАН (ИЕФЕМ) работи екипът от експерти, изготвил Националния регистър на НКН, методологията и документацията на Националната система „Живи човешки съкровища – България“ и др.

toms and forms of expression of communities, groups and, in some cases, individuals) logically predetermines the key role of the local community. At the same time, more often than not the particular community unites different bearers and practitioners making them an important factor for the safeguarding of the ICH. Despite of the hard work of the above mentioned national, regional and local institutions with the view of the implementation of the 2003 Convention, they could not achieve genuine results without the active involvement of the local communities. Even more, the state policies support the preservation of the ICH and its visibility at regional, national and international level, but the actual safeguarding happens where the elements are practiced – i.e. in the local community. As far as the community is not homogeneous and includes different actors, each among them is usually assigned a particular role in the safeguarding of the ICH. This is to a great extent predetermined by historical reasons and by the existing culture on the territory of each State-Party to the Convention. Focussing on the present situation in Bulgaria, I will outline below the main types of actors in the community, as well as their functions in the safeguarding of their own cultural heritage.

First of all, let me mention the bearers who practice the different elements of ICH. They are the motors of safeguarding and without them ICH elements will soon be extinct. The bearers are precisely those people who have learned from the older generations the different elements characteristic for the local culture. Apart from practicing relevant knowledge and skills, the bearers have leading role in the transmission of those elements to the younger members of the community, thus ensuring the vitality of the elements. Typically, the transmission process is realized with the help of several other entities with special importance for the safeguarding of ICH – families, *chitalishta* and local schools.

Nowadays the family itself is still the custodian of lots of ICH elements as it allows for diachronic transmission, which is particularly valuable because it creates ancestral lines of masters and performers in different spheres of ICH – artisanship and home crafts, singing and dancing, playing various musical instru-

ност. Тя обединява различните типове носители и това я прави важен фактор в опазването на НКН. Дори и всички изброени по-горе национални, областни и местни институции да работят целенасочено за прилагането на Конвенция 2003, не биха могли да постигнат реални резултати без активното участие на съответните локални общности. И ако посочените държавни политики преобладаващо спомагат за представянето на НКН, за неговата видимост пред другите в регионален, национален и международен план, то реалното, същностното опазване на НКН се случва там, където се практикува – в локалната общност. А локалната общност не е хомогенна. Тя е съставена от различни актьори, всеки от които има своя определена роля в опазването на НКН. А това до голяма степен е обусловено от историята и културата на всяка държава-страна по Конвенцията. Тук ще маркирам основните типове актьори и техните функции в опазването на собственото им културно наследство в днешната българска ситуация.

На първо място са непосредствените носители на НКН, които практикуват един или друг негов елемент. Те са най-важният актьор, защото без тях изчезва и самото наследство. Те са тези, които са усвоили от по-възрастните локалната култура. И тяхната основна роля наред със самото практикуване е предаването на знанията и уменията, които притежават, на младите представители на общността, за да се осигури жизнеността на съответния елемент на НКН. Тази трансмисия те осъществяват с помощта на други важни субекти в опазването на НКН – семейството, читалището, училището.

И днес семейството продължава да бъде един от носителите на множество елементи на НКН, който осъществява и така важната за опазването на наследството диахронна трансмисия. Става дума както за традиционни занаяти и домашни дейности, за пеене и танцуване, за владеење на различни музикални инструменти и др., при които наблюдаваме потомствени майстори и изпълнители, така и за множество елементи от обредността и празничността, които продължават активно да присъстват

ments, etc., as well as many rituals and festivities in the life of present-day Bulgaria.

The *chitalishta* are the other very important actor. It is like a second home to the local community, an alternative family where the people communicate and where the youth can internalize some of the elements of their heritage. It is also the place where the bearers practice and demonstrate knowledge and skills while at the same time transmitting them to the next generations. The *chitalishta* all over the country participated actively in the identification of the ICH of the local communities by completing special questionnaires. The information from them served to prepare the National Inventory. Today each *chitalishte* has the possibility to nominate new elements for inclusion in the Inventory or to propose erasure of elements. The *chitalishta* manage organized groups and individual performers taking part on folklore festivals where they represent the culture of their local community and demonstrate their skills. These institutions have the right to propose nominations on the National System Living Human Treasures – Bulgaria. Yet, the contribution of the *chitalishta* for the local communities are rooted not only in those activities which ensure the practicing and the visibility of the ICH, but also in the efforts to document and archive information about particular local elements of ICH⁹. The archives of the different *chitalishta* keep written and visual evidence about the practicing of ICH by the particular community over the years, as well as about the participation of the bearers in various events and festivals, on TV, etc. Even more, the *chitalishta* collect information about scholars who have done research on the local culture. Often the staff of the *chitalishte* is the preferred source of information whenever visiting researchers need to contact the most knowledgeable and skilful ICH practitioners. Some *chitalishta* also own copies of the field research data and the resulting

и днес в живота на българското семейство.

Читалището е другият много важен актьор. За локалната общност то е втори дом, второ семейство, където хората общуват, където младите могат да усвояват някои от елементите на своето наследство; където носителите практикуват и представят своите знания и умения, а също и ги предават на тези след тях. То участва в идентифицирането на НКН на локалната общност – с попълването на анкетните карти, на основата на които бе изграден Националният регистър, и с правото да прави предложения за вписване на нови елементи в него днес или пък за отписване. То организира участието на различните свои групи и индивидуални изпълнители в събори и фестивали на народното творчество, където те представят културата на своята локална общност и демонстрират уменията си в нейното интерпретиране. То има правото да подава кандидатури за участие в Националната система „Живи човешки съкровища – България“. Значимостта му за локалната общност се корени не само в тези дейности, които осигуряват практикуването и видимостта на културното наследство, а и в такива, които съхраняват знанието за него⁹. То пази писмени и визуални свидетелства за практикуването на НКН на общността през годините, за участията на носителите в събори и фестивали, в телевизионни предавания и др. Разполага с информация и за учени, които са изследвали локалната култура. И това не е случайно, защото именно към него много често те се обръщат, за да бъдат насочени към най-знаещите и най-умелите носители на НКН. Някои притежават и копия на самите теренни материали, на научните публикации и др. Към всяко читалище съществува и библиотека, където има специален отдел с литература – научна, справочна, краеведска и др., посветена на съответното се-

⁹ A valuable source of different types of information related to ICH safeguarding which is available at the *chitalishta* are the files presented by some of these organizations when applying to the National System of Living Human Treasures – Bulgaria. All the documents connected with the System are kept at the National Centre for the Safeguarding of ICH at IEFSEM.

⁹ Много ценен източник за различния тип информация за НКН, която се съхранява в читалищата, са документите, които се представят при подаване на кандидатури по Националната система „Живи човешки съкровища – България“. Всички те се съхраняват в Националния център за НКН при ИЕФЕМ.

scholarly publications, etc. Each *chitalishte* has a library with a special department for scholarly publications, reference and scholarly research on the particular settlement. Many libraries keep printed materials, but also files of unpublished manuscripts of amateur scholarly works on the history and cultural traditions of the local community.

Those amateur scholars or researchers are popular in Bulgaria as *kraeved* [literally *connoisseurs of the region*]. They are yet another leading actor in the safeguarding of ICH. Usually these people are teachers, physicians or other well educated representatives of the community, who feel called upon to write down information from elderly locals about their memories of the past: i.e. information about rituals, feasts, practices, songs and tales, clothes, tools, etc. The writings are valuable and interesting sources of knowledge collected by insiders.

However, the local museums are actually the leading actor in the professional documentation, safeguarding and research of ICH. While exhibiting their possessions of artefacts and while publishing information about them, the museums foster the visibility of the local ICH both within the local community and outside it (amongst interested Bulgarians and foreigners). In the recent years various scholarly workshops organized by the museums gain increasing popularity as far as both children and adults can try to acquire ICH related skills during these events – for example skills needed to produce a traditional item, to sing a song, to perform a dance, etc.

The local school is also a leading actor having specific place among the actors engaged in the safeguarding of ICH. Because of its function, the school is capable of assisting children and young people to learn how to practice different ICH elements. In the form of non-mandatory courses taught by prominent bearers of the local culture, the pupils and the students learn songs from their region, dances, child games, ways of making ritual object, etc.

In order to complete the portrait of the stakeholders involved in ICH safeguarding we should also include the NGOs and local authorities. Their main role

лище. На много места наред с печатните издания са заведени и непубликувани ръкописи на местни изследователи-любители на историята и културните традиции на локалната общност.

Тези изследователи-любители, които у нас наричаме *краеведи*, са другият важен актьор в опазването на НКН. Обикновено това са учители, лекари, или други образовани представители на общността, които се чувстват призвани да събират информация от по-възрастните, за да документират техните спомени за отминали обреди, празници, практики, за песни и приказки, за облекло и оръдия на труда и т.н. Техните трудове са много ценен и интересен източник на знание, защото самите те са носители на културата на своята общност и ни дават вътрешния поглед към нея.

За професионалното документиране, съхраняване и изследване на локалното НКН, обаче, водещата роля е на местния музей. Експонирайки артефактите, които притежава, и публикувайки информация за тях, той спомага за видимостта на локалното НКН както пред самата общност, така и пред другите – българи и чужденци, желаещи да се запознаят с неговите специфики. В последните години все по-популярни стават различните работилници, организирани в музеите, където и деца, и възрастни могат да се докоснат до самото умение да се изработи вещ, да се изпее песен, да се разкаже приказка, да се изиграе танц и т.н.

Училището е също значим локален актьор със специфично място в редицата от дейности по опазване на НКН. Предвид своята основна функция, то има възможността да спомогне за усвояването на различни елементи на НКН от своите възпитаници. Под формата на извънкласни занимания с участието на изявени носители на локалната култура учениците усвояват песните на своя край, танците, детските игри, направата на различни обредни вещи и т.н.

За да бъде пълна картината на субектите, участващи в опазването на НКН, трябва да добавим НПО и местната власт. Тяхната основна роля е да стимулират и подпомагат всички по-горе пред-

is to assist all the actors mentioned above in accomplishing their mission by implementing diverse projects, usually financed from various sources.

Safeguarding ICH is substantially fostered by all those local actors. Of course, sometimes you cannot find all types of local actors in a particular setting. Moreover, even where all of them are present, it is sometimes hard to distinguish from one another. Often the roles overlap and people create interconnected networks. For instance, it is common for a prominent practitioner of a certain ICH element to simultaneously transmit skills to his/her own children and grandchildren, to participate actively in the activities of the *chitalishte* and to teach at the local school. In addition, cases when the bearers are entire families with members of two or three successive generations are not an exception. The variants might be numerous and diverse. Each settlement – depending on its size, historical and cultural development, economic and demographic status, etc. – has its own actors. Sometimes they are critically few and whatsoever ICH is really threatened of extinction. Even where almost all types of actors are well represented there might be nevertheless insufficient safeguarding of local ICH. Any case is unique and only the direct analysis of the local community is able to provide an adequate image of its role in the safeguarding of its own cultural heritage.

It is my understanding that the town of Chiprovtsi could be an appropriate example illustrating these reflections: because there are all the different types of actors mentioned above; because of the inscription of the tradition of carpet-making in Chiprovtsi in the Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity in 2014; as well as because of my direct observations of the local culture¹⁰.

Chiprovtsi is a small town with a population of at about 2,000. It is located in North-western Bulgaria,

¹⁰ Different elements of ICH are practiced in Chiprovtsi but carpet weaving is the most emblematic activity of the local community. Therefore I would limit the discussion only to examples related to carpet weaving.

ставени актьори в осъществяването на тяхната мисия. И това те постигат чрез реализирането на проекти, финансирани от различни източници.

Това са основните типове локални актьори, които с дейността си спомагат за опазването на НКН. Разбира се, не във всяка общност могат да бъдат открити всички, изброени тук. А там, където присъстват, на личностно ниво понякога е трудно да бъдат отграничени. Много често те се припокриват и създават мрежи от връзки помежду си. Обичайно е например изявен носител на даден елемент на НКН, който предава своите умения на децата и внуците си в семейството, да е и активен участник в дейността на читалището или да преподава в училището. Не са изключение случаите това да са и цели семейства с представители от две или три поколения. Много и различни могат да бъдат вариантите. Всяко селище в зависимост от своята големина, историческо и културно развитие, икономическо и демографско състояние и т.н. има своите актьори. Понякога те са критично малко и опасността от изчезването на НКН е реална. Друг път наличието на всички или почти всички типове показва, че и това не винаги е най-важното условие за съхраняването на локалната култура. Всеки случай е сам за себе си и само конкретното представяне на една локална общност може да даде реална представа за ролята, която има тя за съхраняването на собственото си културно наследство.

Подходящ пример за мене представлява град Чипровци по няколко причини – с наличието на всички изброени актьори; с вписването на „Традицията на производство на Чипровски килими“ в Представителния списък на ЮНЕСКО на НКН на човечеството през 2014 г.; както и с моите преки наблюдения на негова култура¹⁰.

¹⁰ В Чипровци се практикуват елементи от различни сфери на НКН, но производството на килими е най-емблематичната за локалната общност дейност. Това е и причината тук да се ограничи само върху примери, свързани с тъкането.

in the foothills of Stara Planina (Balkan Mountain Range). I visited it for the first time in 1997 in connection with my work on a scholarly project entitled Folk Arts of the Border Regions of North-western Bulgaria and Sofia Region¹¹. The work involved documentation and research connected with the existing practices of traditional woman home crafts – spinning, weaving, embroidering and knitting. Very impressive for me was the fact that the local population was using vertical looms. They were in every home; even sometimes there were two or more looms existing in a single household (one for every woman in the family). Since early childhood the girls grow around the loom and watch their grandmothers and mothers weaving. Thus they also accumulate the experience needed for the continuing of the family and local tradition with its constant recreation of the centuries-old patterns of the Chiprovtsi carpets. Because of the beauty and master work, those carpets are well known in Bulgaria and abroad. In 2012 this craft, which is traditional for Chiprovtsi was placed on the Bulgarian National Representative List of ICH. In 2013, the Bulgarian state decided to nominate it for inscription on the Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity. I had the honour to be part of the team which prepared the nomination file¹². In 2013, we spent a week in Chiprovtsi. The visit was crucial for the collection of the necessary information, but also helped to communicate with representatives of the local community and to elicit their assistance, support and consent for the preparation of the file. We had the full support and co-operation of the mayor Mr. Anatoli Parvanov, Ms. Hristinka Dimitrova – Secretary of the Petar Bogdan 1909 *Chitalishte*, Ms. Yordanka Zamfirova – President of the Chiprovtsi Alternative and Development (ChAR) non-governmental organisation; Ms. Svetlana Trencheva-Antonova – Principal of the Petar Parchevich Secondary School; and Ms. Anyuta Kamenova-Borin – Director of the History Museum of

Чипровци е малко градче с население от около 2000 души. Разположено е в Северозападна България, в полите на Стара планина. За първи път го посетих през 1997 г. във връзка с работата ми по проект „Пластични форми на фолклорната култура от приграничните райони на Северозападна България и Софийско“¹¹. Тя бе насочена към документиране и изследване на практикуването днес на традиционните за България женски дейности – предене, тъкане, везане, плетене. Това, което ме впечатли дълбоко, бе фактът, че във всяка къща имаше вертикален стан, а някъде и по два за всяка жена в семейството. От малки момичетата израстват покрай стана и наблюдават своите майки и баби как тъкат и натрупват опита, нужен им да продължат семейната и локалната традиция в пресъздаването на вековните орнаментални композиции на чипровските килими. Заради естетическото си въздействие и качеството на изработка те и днес са разпознаваеми в България и извън нея. През 2012 г. това традиционно умение бе вписано в Националната представителна листа на НКН на България, а през 2013 г. българската държава реши да внесе предложение за вписването му и в Представителния списък на НКН на човечеството. Аз имах професионалното удовлетворение да бъда част от екипа изготвил досието¹². През месец февруари 2013 г. в продължение на една седмица бяхме в Чипровци, за да съберем необходимата информация, да общуваме с представители на локалната общност, да получим тяхното съдействие, подкрепа и съгласие при изготвянето на досието. При срещите ни с тъкачки и техните семейства, както и с други носители на НКН, ние имахме безусловната подкрепа и съдействие на кмета на града Анатоли Първанов, на секретарката на Народно читалище „Петър Богдан – 1909“ Христинка Димитрова, на

¹¹ The project was realized in the period 1997–2001 with the financial support of the National Science Fund of the Ministry of Education of the Republic of Bulgaria.

¹² Prof. Mila Santova was the project leader. Our colleague from IEFSEM Dr. Miglena Ivanova was also member of the team.

¹¹ Той бе реализиран в периода 1997–2001 г. и е финансиран от Фонд „Научни изследвания“ при Министерство на образованието и науката на Република България.

¹² Той се ръководеше от проф. Мила Сантова. В него участваше и колегата д-р Миглена Иванова, също от ИЕФЕМ.

the Town of Chiprovtsi. All they enhanced our contacts with the weavers and their families, as well as with other ICH bearers. They all shared their commitment to carpet making. Together with the different institutions, every community member that we met demonstrated their zeal for the local tradition and contributed to the safeguarding of the centuries-old craft.

Today the women are still weaving alone, or in twos, threes or fours, depending on the size of the carpet. Some men have also mastered the craft but in most cases their role is connected with yarn dyeing and marketing of the finished carpets. Mr. Nikola Nikolov is one of the famous masters with remarkable skills to use natural substances for dyeing. At the same time, he also teaches the local school children how to achieve the mastery of his craft and transmits his observations and research connected with the use of natural colours in the Chiprovtsi carpet both to the pupils and to those visitors of the town who have come to learn more about it. His writings were also published (Николов 1998; Николов 2002). Mr. Nikolov does research in parallel with the practicing of ICH, but he is certainly not the only one. Ms. Siyka Tacheva – a prominent weaver together with Ms. Tsvetana Aleksandrova (she is a teacher by occupation, but quite like any woman in Chiprovtsi knows well carpet weaving) try to decipher the symbolism of the Chiprovtsi patterns and participate in conferences with reports dedicated to the study of these symbols. The regular endeavours of the citizens of Chiprovtsi to undertake research connected with the local carpet weaving has brought fruitful results in the works of the local scholar Mr. Stavri Popov (Попов, 1930) and in the publication of the numismatist Mr. Atanas Minkin (Минкин, 1989) coming from a prominent Chiprovtsi family.

The principal of the local school and her staff also make systematic efforts so that children aged 7 to 14 could learn as much as possible about the local tradition. The school offers non-mandatory weaving courses taught by the skilful weaver Ms. Yulka Ignatova and dyeing classes supervised by Mr. Nikola Nikolov. He is also the initiator for the creation of a special school

Three generations of weavers at the loom. Chiprovtsi, 2013

Photo: Iva Stanoeva

Три поколения пред тъкачния стан. Чипровци, 2013

Снимка: Ива Станоева

председателката на НПО „Чипровци, Алтернатива и Развитие“ (ЧАР) Йорданка Замфирова, на директорката на Основно училище „Петър Парчевич“ Светлана Тренчева-Антова, на директорката на Исторически музей – Чипровци, Анюта Каменова-Борин. Всеки от тях споделяше своята съпричастност към местното килимарство. Наред с институциите всеки отделен член на общността, с когото се срещаме, демонстрираше своята привързаност към локалната традиция и споделяше своя принос към опазването на това вековно умение.

И днес жените продължават да тъкат по една, две или три-четири в зависимост от големината на килима. Някои мъже също владеят това умение, но в повечето случаи се занимават с боядисването на преждата и разпространението на готовите килими. Един от известните майстори, владеещи тънкостите на природните багрила, е Никола Николов. Наред с практикуването на багрено, той и обучава децата в училището в неговите тайни. Своите наблюдения и изследвания върху използването на природните багрила в чипровския килим предава

garden for growing plants supplying natural pigments; the plants are grown by the schoolchildren themselves. Through the implementation of different projects the school promotes the participation of its pupils in workshops and exhibitions in Bulgaria where they demonstrate the skills of weaving Chiprovtsi carpets. The pupils' carpets decorate the corridors of the school, the Principal's office, and the staffroom.

The local *chitalishte* is another very important actor in the safeguarding of ICH in Chiprovtsi. Due to the information about local carpet weaving gathered by the *chitalishte* affiliates, Chiprovtsi carpet making was included in the National Inventory of ICH. The *chitalishte* later submitted the file with the nomination of the Chiprovtsi carpets on the National System of Living Human Treasures – Bulgaria. Further, the *chitalishte* has been for many years involved in the education of young people as it organizes youth carpet weaving courses (for ladies 14 to 18 year olds). They are supervised by the master weaver Ms. Dimitrina

An ornament of a Chiprovtsi carpet with Katanitsa in the center

Photo: Iva Stanoeva

Орнамент от чипровски килим. В центъра 'канатица'

Снимка: Ива Станоева

не само на тях и на гостите на града, дошли да научат нещо повече за това умение, но и публикува в различни издания (Николов 1998, Николов 2002). Николов не е единственият носител, който наред с практикуването се занимава и с изследователска работа. Сийка Тачева – една от най-изявените тъкачки, както и Цветана Александрова – учителка по професия, но (като всяка чипровчанка) умееща да тъче, се опитват да разгадаят символиката на чипровските орнаменти и участват с доклади в конференции. Практиката чипровчани да проучват килимопроизводството в града има своята традиция в лицето на местния краевед Ставри Попов (Попов 1930), на нумизмата и представител на голяма чипровска фамилия Асен Минкин (Минкин 1989) и др.

Ръководството на местното училище полага системни грижи децата от 7 до 14 годишна възраст да придобият повече знания за местната традиция. Провеждат се извънкласни занимания по тъкане, ръководени от умелата тъкачка Юлка Игнатова, както и по багрене – от Никола Николов. Той е инициаторът и за създаването в двора на училището на градина с багрилни растения, основни грижи за която полагат децата. Чрез подготовка на различни проекти училището съдейства и за участието на възпитаниците си в пленери и изложби, където те представят умението си да тъкат чипровски килими. Техни творби украсяват коридорите на училището, директорския кабинет, учителската стая.

Друг много важен актьор в опазването на НКН в Чипровци е читалището. Благодарение на информацията, подадена от него, изработването на чипровски килими бе включено в Националния регистър на НКН. То внесе и кандидатурата „Чипровски килими“ за участие в Националната система „Живи човешки съкровища – България“. Читалището играе роля и в обучението на младите. Към него функционира курс по килимарство за младежи (14–18 годишни) с ръководител известната тъкачка Димитрина Игнатова. Стреми се да привлече към локалната традиция също деца и младежи, чиито родители са напуснали града.

Ignatova. The *chitalishte* also makes efforts to involve in carpet weaving and more generally in the local traditions children and adolescents whose families come from Chiprovtsi but have meanwhile migrated elsewhere. Therefore, during the summer vacations, when such children from the cities come to visit their grandparents, the *chitalishte* organizes a weaving course so that the link with the local traditions remains as firm as possible. Last, but certainly not least the *chitalishte* has serious contributions for the preservation of artefacts connected with the local ICH as well – its museum collection was established in the 1960s and in 1988 grew into a special history museum.

The History Museum of Chiprovtsi owns old and new examples of carpets. Its permanent exhibition illustrates the evolution of the Chiprovtsi carpet patterns. The Museum also prepares visiting exhibitions or lends temporarily parts of its collection to other museums. The collections of the Museum are regularly enriched with old specimens discovered in the country or with the adding of samples of newly woven carpets done by contemporary craftswomen from Chiprovtsi. The museum collects information and keeps historical evidence about carpet manufacturing and distribution. Its employees are also involved in research and publication of articles (Костова, Димитрова 2002; Каменова-Борин, Витлянова-Станчева 2007; Каменова-Борин 2007, etc.). Recently the Museum has organized workshops for children to make them familiar with the various tools used for wool processing, spinning and weaving; or demonstrations of various weaving techniques.

The ChAR NGO is a very active local player in Chiprovtsi. According to its statute, the organization works for the safeguarding, promotion and transmission of the carpet weaving skills in close collaboration with the town's *chitalishte*, as well as with outstanding ICH practitioners (weavers and master dyers). Weaving courses are organized both for local youth and for non-residents. There are also projects aiming at attracting foreigners willing to learn how to weave and use natural ingredients for yarn dyeing.

The municipal authorities have significant role

Затова през лятото, когато те идват да посетят бабите и дядовците си, читалището организира курсове по тъкане, за да не бъде прекъсната връзката с местната традиция. Читалището има важна заслуга и за съхраняването на НКН. То е положило през 60-те години на XX в. основите на музейна сбирка, която през 1988 г. поставя началото на историческия музей на града.

Историческият музей в Чипровци притежава стари и нови образци на килимопроизводството. В постоянната му експозиция са изложени основните орнаментални композиции на килима и е представено неговото развитие. Подготвя и временни изложби, които гостуват и в други музеи. Музеят попълва своя фонд като издирва в страната стари образци на килима, но включва и новоизтъкани от днешните чипровчанки. Събира информация и съхранява исторически свидетелства за производството и разпространението на килима. Сътрудниците на музея извършват също изследователска и публикационна работа (Костова, Димитрова 2002; Каменова-Борин, Витлянова-Станчева 2007; Каменова-Борин 2007 и др.). През последните години в музея се организират ателиета за деца, в които им се показват различни инструменти, свързани с обработката на вълната, с преденето и тъкането, демонстрират се различни техники.

Много активен актьор в Чипровци е НПО „ЧАР“. Съгласно своя статут, организацията работи за съхраняването на килима, за неговото популяризиране и предаване на уменията да се тъче. В своята дейност тя си сътрудничи много тясно с читалището в града, а също и с изявени носители на НКН – тъкачи и майстори в багренето. Проектите са насочени към реализирането на курсове по тъкачество както за местни младежи, така и за нечипровчани. Осъществява и проекти за привличане на чужденци, желаещи да се научат да тъкат и да боядисват с естествени багрила.

Общинските власти също имат важна роля в опазването на локалната традиция. Те организират специални курсове по тъкане за безработ-

in the safeguarding of the local weaving tradition, too. They organize special weaving courses for unemployed local residents. Furthermore, in 2014 the Chiprovtsi Carpet Festival was launched, which features an exhibition of model carpets and provides for the showcasing of the different stages of their manufacturing. In 2015 the municipal authorities initiated the opening of a Traditional Crafts Centre with a demonstration space showing a typical weaving room. The re-opening of the carpet weaving classes, which existed at the local school in Chiprovtsi in the period 1987–2000, is at present the most important priority both for the municipal authorities and the district administration. These efforts are also supported by the school, the *chitalishte*, the weavers and the townspeople.

While we were preparing the nomination file of the Chiprovtsi carpets, I was convinced once again that safeguarding of the local tradition is seen as a personal mission by every practitioner, whether engaged in weaving or in dyeing the yarn with natural colours. A special expression of support for this tradition is also the hanging of a carpet or carpets over the window sill when expecting important visitors or on the Patron Saint's Day. Support is as well evident when the local people incorporate one of the most popular carpet patterns – the *kanatitsa*, in the interior or exterior decoration of their homes, etc. The carpet patterns are indeed everywhere in and around the town: on the coat of arms, on the municipal Medals of Honour, on the fences of public and private buildings, etc. The Chiprovtsi case is a good illustration of the fact that the successful safeguarding of any ICH related tradition is seriously enhanced by the active participation of the bearers, but also of every interested institution and member of the local community. All that is crucial for the safeguarding of the intangible heritage as far as the human factor is of primary importance in such cases.

References:

Ivanova, Miglena 2012: The Program 'Living Human Treasures – Bulgaria' and its Contribution to

ни. През 2014 г. поставят началото на Фестивал на чипровския килим, където наред с изложени образци са показани и етапите на неговото производство. През 2015 г. по тяхна инициатива е открит Център за традиционни занаяти, в който една от демонстрационните стаи е тъкачница. Приоритет на общинската власт, а и на областната управа, е възстановяването на паралелките по килимарство към училището в Чипровци, съществували в периода 1987–2000 г. При тези свои дейности Общината е подпомагана от училището, читалището, музея, от тъкачките, от всички чипровчани.

По време на работата ни по подготовката на досието за чипровските килими за пореден път се убедих, че съхраняването на тази локална традиция се възприема като лична мисия от почти всеки представител на общността – дали като тъче, дали като боядисва с природни багрила, дали като провеси килим от прозореца си при посрещане на офи-

One of the Medals of Honor, awarded by the Municipality of Chiprovtsi

Photo: Iva Stanoeva

Един от почетните знаци, които връчва Община Чипровци

Снимка: Ива Станоева

Preserving and Safeguarding of Intangible Cultural Heritage. – In: Živeti z dediščino. Zbornik referatov mednarodne conference. Ljubljana: Slovensko etnološko društvo, 175–178.

Nenova, Stela 2013: Bulgāru čitalište – folkloras kā kultūras mantojuma konceptualizācijas modeļi. Bulgārijas Čitalištes projekti programmā „Dzīvie cilvēces dārgumi – Bulgārija” [Bulgarian *Chitalishta* – Models for Conceptualizing Folklore as Cultural Heritage (The Projects of the Bulgarian *Chitalishta* for the Program “Living Human Treasures – Bulgaria”)]. – In: Pētījumi par nemateriālo kultūras mantojumu (Bulgārija – Latvija). Studies of Intangible Cultural Heritage (Bulgaria – Latvia). Riga: LVI, 2013, pp. 91–103. – http://www.lvi.lv/lv/elektropubl_files/Nematerialais_kulturas_mantojums_Intangible_Cultural_Heritage_2013.pdf (last accessed January, 30 2016).

Santova, Mila, Stela Nenova 2010: Bulgarian Culture Centers: Chitalishte. – Traditiones 39, 2, 25–34.

Santova, Mila 2014: To Capture the Elusive: Intangible Cultural Heritage. Sofia: “Prof. Marin Drinov” Academic Publishing House / Сантова, Мила 2014: Да уловиш неувимото: нематериално културно наследство. София: Академично издателство „Проф. Марин Дринов“.

БФНKH 2013: Български фолклор 39, 1 [Special Issue of Bulgarian Folklore Journal Dedicated to ICH, Editor-in-charge: Mila Santova].

Каменова-Борин, Анята 2007: Традиционният чипровски килим – атракция в развитието на културния туризъм [Traditional Chiprovtsi Carpets – Attraction in the Sphere of Cultural Tourism]. – В: Народните занаяти – минало, настояще, бъдеще. Т. 3. Габрово: Фабер, 150–155.

Каменова-Борин, Анята, Ирина Витлянова-Станчева 2007: Чипровските килими – минало, настояще и бъдеще [Chiprovtsi Carpets – Past, Present and Future]. – В: Народните занаяти – минало, настояще, бъдеще. Т. 2. Габрово: Фабер, 75–85.

Костова, Антоанета, Милена Димитрова

циални лица или на празника на града, дали като вгради един от най-популярните килимени орнаменти *канатица* във външното или вътрешно оформление на дома си и т.н. Килимените орнаменти наистина са навсякъде в градското пространство – в герба на града, в почетните знаци на Общината, в логото на фирми, по оградите на обществени и частни сгради и т.н. Случаят Чипровци е показателен за това, че за успешното съхраняване на една културна традиция е нужно активното участие не само на носителите, но и на всички институции и членове на локалната общност. Обстоятелство изключително важно, когато става дума за живо наследство, при което личностният фактор е от първостепенно значение.

Литература:

Български фолклор, 2013, № 1. Нематериално културно наследство. Съст. Мила Сантова.

Каменова-Борин, Анята 2007: Традиционният чипровски килим – атракция в развитието на културния туризъм. – В: Народните занаяти – минало, настояще, бъдеще. Т. 3. Габрово: Фабер, 150–155.

Каменова-Борин, Анята, Ирина Витлянова-Станчева 2007: Чипровските килими – минало, настояще и бъдеще. – В: Народните занаяти – минало, настояще, бъдеще. Т. 2. Габрово: Фабер, 75–85.

Костова, Антоанета, Милена Димитрова 2002: Килимарството в Чипровци – традиции и съвременност. – В: Регионални проучвания на българския фолклор. Т. 4. Северозападна България: общности, традиции, идентичност. София: Академично издателство „Проф. Марин Дринов”, 20–24.

Минкин, Атанас 1989: Чипровският килим и световните изложения. – В: Чипровци 1688–1988. София: Издателство на Отечествения фронт, 168–215.

Ненова, Стела 2013: Българските читалища – модели за осмислянето на фолклора като културно наследство (по примери от кандидатури за националната система „Живи човешки съкровища – България”). – В: Теренно изследване и ан-

2002: Килимарството в Чипровци – традиции и съвременност [Carpet Weaving in Chiprovtsi – Tradition and Present State]. – В: Регионални проучвания на българския фолклор. Т. 4. Северозападна България: общности, традиции, идентичност. София: Академично издателство „Проф. Марин Дринов“, 20–24.

Минкин, Атанас 1989: Чипровският килим и световните изложения [Chiprovtsi Carpets and International Expositions]. – В: Чипровци 1688–1988. София: Издателство на Отечествения фронт, 168–215.

Николов, Никола 1998: Чипровският килим – история и философия [Chiprovtsi Carpets – History and Philosophy]. – В: Чипровци и манастирът „Св. Йоан Рилски“. Монтана, 26–32.

Николов, Никола 2002: Природните багрила в живота на хората от Чипровския край [The Natural Dyes in the Life of the People from the Region of Chiprovtsi]. – В: Регионални проучвания на българския фолклор. Т. 4. Северозападна България: общности, традиции, идентичност. София: Академично издателство „Проф. Марин Дринов“, 31–34.

Попов, Ставри 1930: Чипровските килими [Chiprovtsi Carpets]. София.

тропологичен текст. Младежки четения по етнология. Благоевград: Университетско издателство „Неофит Рилски“, 142–153.

Николов, Никола 1998: Чипровският килим – история и философия. – В: Чипровци и манастирът „Св. Йоан Рилски“. Монтана, 26–32.

Николов, Никола 2002: Природните багрила в живота на хората от Чипровския край. – В: Регионални проучвания на българския фолклор. Т. 4. Северозападна България: общности, традиции, идентичност. София: Академично издателство „Проф. Марин Дринов“, 31–34.

Попов, Ставри 1930: Чипровските килими. София.

Сантова, Мила, Стела Ненова 2006: Българското читалище. – Български фолклор, 2006, № 1, 58–64.

Сантова, Мила 2014: Да уловиш неуловимото. Нематериално културно наследство. София: Академично издателство „Проф. Марин Дринов“.

Ivanova, Miglena 2012: The Program “Living Human Treasures – Bulgaria” and its Contribution in Preserving and Safeguarding of Intangible Cultural Heritage. – In: Živeti z dediščino. Zbornik referatov mednarodne conference. Ljubljana: Slovensko etnološko društvo, 175–178.

CROATIA

Elevating the king. The male queen is behind the king in kaban

© 2015 Dubašljanski kolejani. Photo: Krunoslav Kaurić, Malinska

Dizanje kralja. Kraljica (također muškarac) u kabanu nalazi se iza kralja na šediji

© 2015 Dubašljanski kolejani. Photo: Krunoslav Kaurić, Malinska

Cultural Memory, Knowledge and Identity: Transmission within Local Communities

Kulturna memorija, znanje i identitet: prenošenje u lokalnim zajednicama

Tvrtko Zebec, PhD

Scientific advisor at the Institute of Ethnology and Folklore Research in Zagreb, President of the National Commission for ICH under the Croatian Ministry of Culture

Fresh news from the tenth session of the Intergovernmental Committee for the Safeguarding of Intangible Cultural Heritage held in Windhoek (Namibia) has added to my knowledge and experience in the implementation of the 2003 Convention, confirming previous impressions that each year and with each new cycle evaluators expect more elaborated criteria for inscription on the UNESCO lists.

The report presented by the Rapporteur of the Subsidiary Body which examined nominations for inscription on the Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity in 2009, during the fourth session in Abu Dhabi six years ago, reads as follows:

In regard to the consent of communities, several members raised the question of the translation of certain annexed documents provided in languages other than French or English, which could pose a problem during examination. It was concluded that the consent of communities should in the future be translated, insofar as possible, into one of the Committee's two working languages, namely English or French (Subsidiary Body 2009: § 13).

Dr. Tvrtko Zebec

Znanstveni savjetnik u Institutu za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu, Predsjednik Povjerenstva za nematerijalnu kulturnu baštinu pri Ministarstvu kulture RH

Svježe novosti s 10. sjednice Međuvladinog odbora u Windhoeku (Namibija) kao dopuna dosadašnjih znanja i iskustava u implementaciji Konvencije (2003), potvrdilo je prethodna saznanja da se svake godine, tijekom svakog novog ciklusa evaluacija očekuje sve razrađenije kriterije za upis na UNESCO-ove popise baštine čovječanstva.

Od izvjestitelja ekspertnoga tijela koje je procjenjivalo nominacije za Reprezentativan popis nematerijalne kulturne baštine čovječanstva u 2009. godini, tijekom četvrte sjednice Odbora u Abu Dabiju, dakle, prije šest godina, mogli smo čuti:

S obzirom na pisane pristanke lokalnih zajednica, nekoliko je članova postavilo pitanje potrebe prevodjenja priloženih dokumenata na francuski ili engleski jezik kao radne jezike konvencije jer u suprotnome mogu izazvati nedoumice pri donošenju odluka (Subsidiary Body 2009: § 13).

Dotad je izjava lokalnih zajednica ispisana na njihovom jeziku bila sasvim dovoljan dokaz da su otpočeta bili uključeni u proces nominacije. Jasno je da je odbor svjestan činjenice da se:

... nematerijalna kultura stalno razvija zajedno s

Obviously, that was sufficient and acceptable proof in support of the idea that in future, any kind of consent on the part of communities was to be submitted in their own language in the first cycle of evaluation. Of course, the Committee must consider the fact that:

... intangible cultural heritage is constantly evolving, in parallel with the Convention. Inventories should be updated on a regular basis and safeguarding measures adapted to the actual circumstances (...) At the same time, the Committee's jurisprudence is also evolving, and thus what may once have been undefined is undefined no longer (Report of the Evaluation Body 2015: § 23).

In the report presented by the Rapporteur at the 10th session of the Committee in Windhoek, Namibia in 2015¹ we can also read that:

... multinational nominations must demonstrate not only agreement between national authorities but also awareness and agreement of all communities concerned regarding the shared nature of the proposed element and their commitment to the multinational character of the nomination. The nomination should also demonstrate active community participation and mutual cooperation in the elaboration of safeguarding measures, and later on in their implementation (Report of the Evaluation Body 2015: § 24).

In addition: 'The need to provide argumentation and demonstration instead of mere assertion has been stated frequently by previous bodies' (Report of the Evaluation Body 2015: § 25), and I am sure that compliance with that requirement will be ascertained more thoroughly in the future.

We also know that the very notion of community should be defined consistently throughout the nomination file. The Evaluation Body notes that the

¹ At its ninth session, the Committee established an Evaluation Body responsible for the evaluation in 2015 of nominations to the Urgent Safeguarding List and to the Representative List, proposals to the Register of Best Safeguarding Practices and requests for international assistance greater than US\$25,000 (Decision 9.COM 11). This document constitutes the report of the Evaluation Body, which includes an overview of the 2015 files and its working methods (Part A), observations and recommendations on a number of transversal issues (Part B) and a draft decision for the Committee's consideration (Part C).

Konvencijom. Nacionalni registri moraju biti stalno obnavljani, a mjere očuvanja moraju se prilagođavati aktualnome stanju (...) Istovremeno se i vjerodostojnost Odbora i njegovih odluka razvija pa nešto što je doneдавно bilo dovoljno prihvatljivo kao argument, možda više nije (Report of the Evaluation Body 2015: § 23).

Stoga se u izvješću s 10. sjednice Odbora u Windhoeku u Namibiji (2015)¹ može pročitati da:

Evaluacijsko tijelo smatra da se u multinacionalnim nominacijama mora pokazati ne samo pristanak nacionalnih-državnih tijela nego također pristanak svih lokalnih zajednica koje se moraju složiti s prijedlozima svih lokalnih zajednica drugih država sudionica multinacionalne nominacije. Također, nominacija mora pokazati da su sve lokalne zajednice aktivno sudjelovale u međusobnoj koordinaciji u elaboraciji mjera zaštite i kasnije u njihovoj provedbi (Report of the Evaluation Body 2015: § 24).

Također, 'potrebna je pritom argumentacija i prikaz konkretnih mjera za razliku od samo navedenih namjera što je struka često komentirala u ranijim ciklusima procjena' (Report of the Evaluation Body 2015: § 25), tako da sam uvjeren da će procjene biti još strože u budućnosti.

Poznato je također da u cijelom dokumentu nominacije definicija zajednice mora biti konzistentna i postojana. Evaluacijsko tijelo koje zastupa stručno mišljenje i procjene Konvencije, naime, smatra da je upravo zajednica odgovorna za sve izazove s kojima se pojedino kulturno dobro susreće što se u tekstu nominacije mora moći iščitati. 'Obrisi odnosno interna dinamika zajednica moraju biti u nominaciji detaljno opisani iako za razliku od mnogih dosadašnjih prijava u kojima su opisi bili vrlo jednostavni i prikazivali su zajednicu kao monolitnu cjelinu, kao da je ona podređena tekstu same nominacije' (Report of the

¹ Na svojem devetom zajedanju, odbor je osnovao evaluacijsko tijelo odgovorno za procjenu nominacija u 2015. za listu dobara za hitnu zaštitu i reprezentativnu listu, te za registar najboljih praksi i zahtjeve za međunarodnom pomoći veće od US\$25,000 (Decision 9.COM 11). Dokument je izvješće Evaluacijskoga tijela koje obuhvaća pregled nominacija u 2015 i radnih metoda (Dio A), primjedbe i opće preporuke (Dio B) kao i prijedloge odluka pripremljene za sjednicu Odbora (Dio C).

relevant agency of the communities concerned represents a basis on which responses to all challenges that the element may face need to be elaborated. The Body noticed that 'the contours of the community and its internal dynamics are quite rarely described in detail', and that 'much more often, the description implies an essentialized and monolithic conception of community as something brought into being for the purpose of the nomination' (Report of the Evaluation Body 2015: § 35).

In general, while the notional narrowing down of the community concerned can often be justified by the specific circumstances of an element in need of urgent safeguarding, a much more thorough explanation is needed to justify such narrowing down in the case of elements proposed for inclusion on the Representative List:

On the other hand, in some nominations to the Representative List the community is conceived very broadly, encompassing on occasion the whole nation or population of the State Party. In such cases, similarly, it is necessary to demonstrate that the element is indeed practiced across an entire society, and that various segments of it have participated in the nomination process; this ought to be demonstrated both through the description provided and, in particular, a wide range of evidence of consent given by various segments and groups (Report of the Evaluation Body 2015: § 36).

It is also very important that the community is aware of issues of de- or re-contextualization, and that should be provided in the nomination (Report of the Evaluation Body 2015: § 36).

These practical and very important issues in defining communities seem to be decisive for the implementation of the Convention as well as for us, experts with assorted research institutes, universities, conservation departments or in the public administration. In our direct contact and experience with local communities we can prove the same. Whether we are working on the field as ethnographers, folklorists, ethnomusicologists, ethnochoreologists, philologists, etc., we know how to approach and what questions to ask, and how to react to the answers. We are aware of our

Evaluation Body 2015: § 35).

Općenito, kao što pojedine okolnosti u kojima se može naći element kojem je potrebna hitna zaštita može gledati nešto blaže upravo zato da bi se pomoglo njegovome jačanju tako okolnosti upisa na reprezentativan popis treba promatrati nešto strože, a ta tumačenja u tekstu nominacije moraju biti bolje rastumačena:

S druge strane u nekim nominacijama za reprezentativan popis zajednica se može tumačiti mnogo šire, ponekad obuhvaćajući cijelu naciju ili populaciju neke države članice. U takvim je slučajevima potrebno argumentirati da se takav element prakticira u cijeloj navedenoj zajednici i da u procesu nominacije sudjelovali njezini različiti dijelovi, to sve treba biti dokumentirano u tekstu nominacije i osobito u brojnim dokumentima - izjavama o pristanku zajednice i njezinu sudjelovanju u ispisivanju nominacije, odnosno životu elementa i provedbi mjera zaštite (Report of the Evaluation Body 2015: § 36).

Važno je pritom i da je zajednica svjesna problematike rekontekstualizacije samoga dobra što također mora biti rastumačeno u tekstu nominacije (Report of the Evaluation Body 2015: § 36).

Tih nekoliko praktičnih i neobično važnih pitanja u određivanju zajednica najvažniji su u uspješnoj provedbi Konvencije za stručnjake u institutima, na sveučilištu, u konzervatorskim odjelima i lokalnoj ili državnoj administraciji. U našim neposrednim kontaktima sa zajednicom potvrđuje se sasvim isto. Kad smo na terenu kao etnolozi, folkloristi, etnomuzikolozi, etnokoreolozi, filolozi i sl., znamo kako istraživati i pristupiti kazivačima, sugovornicima. Svjesni smo i svoje odgovornosti kao posrednici između lokalne zajednice i lokalnih upravnih tijela ili državne uprave. I koliko god se trudili učiniti najbolje, ponekad se može dogoditi da rezultati ne budu zadovoljavajući baš zato što lokalne zajednice nisu jedinstvene nego ponekad neki predstavnici izražavaju nezadovoljstvo ili nerazumijevanje s upisom kulturnoga dobra u registre baštine.

Otpočetak provedbe Konvencije kad je cijeli proces bio više usmjeren odozgo - od UNESCO-a preko državnih tijela prema lokalnim zajednicama, bilo je lakše upasti u zamku nerazumijevanja nego kasnije, kad

responsibility as agents, very often standing between the local communities and the relevant local or central government. Even when we do our best, the results can sometimes turn out to be the exact opposite of the intended outcome if somebody from the local community, which is never a uniform and monolithic entity, feels frightened or let down by their inclusion into the inventories of cultural heritage.

From the beginning of the implementation of the Convention, when we could follow more top-down approach – from UNESCO to the Member States, and from the relevant government agency to the local communities – it was much easier to fall into the trap of misunderstandings. But soon after the first inscriptions on the UNESCO lists, a lot of local communities in Croatia expressed their wish to participate in the process by themselves. Each example from the field speaks for itself and during the process of implementation of the Convention at national level we often felt the need to reconsider our own decisions as the National Committee for the Safeguarding of the ICH. Some examples of intangible culture we were able to consider as a genre in its own right: e.g. *kumpanije*, chain sword dances in the villages on the island of Korčula². For other elements we had to focus on a single community, even when we knew that there are some other communities with similar cultural elements – e.g. *kraljice* (Spring Procession of *Ljelje/Kraljice* 2009). The reason can be the lack of documentation, insufficient or even conflicting interests on the part of the local communities.

After several years of implementation of the Convention, the bottom-up approach was gradually phased in, highlighting the actual role of local communities. The initiative now is all theirs, and the role of experts has changed considerably from the time when the Convention came into being. When the National

je zahvaljujući prvim upisima na UNESCO-ove popise bilo preko medija uopće obznanjen proces prijava. Brzo su se mnoge lokalne zajednice u nas zainteresirale za sam proces što je bilo olaškano već činjenicom da su mnogi naši stručnjaci stalno nazočni na terenu, osobito u prosudbenim tijelima većine županijskih smotri folklora, pa i mnoštvu regionalnih. Sustavom procjena nastupa na smotrama folklora i lokalne zajednice upućene su u stručna pitanja javnoga prikazivanja folklorne baštine i postojanje stručnih ocjena i mišljenja. Pučka otvorena učilišta ili zajednice kulturnih udruga također pridonose tom procesu kao nevladine organizacije koje okupljaju većinu amatera i ljubitelja folklorne kulturne baštine. Pritom je važno istaknuti da je nacionalno povjerenstvo za nematerijalnu kulturu pri Ministarstvu kulture vrlo brzo došlo do zaključka da se svaki fenomen nematerijalne kulture mora promatrati posebno, kao samostalnu pojavu koju predlaže lokalna zajednica sukladno okolnostima u kojima živi i u kojima prenosi tu živu baštinu na mlađa pokoljenja. Ponekad je moguće neke pojave registrirati žanrovski, kako je to učinjeno s kumpanijama na otoku Korčuli.² Za druge pak elemente, moguće je uzeti u obzir samo jednu, izdvojenu zajednicu, iako je poznato da postoje i druge sa sličnim kultunim dobrom – poput *slavonskih kraljica* (Spring Procession of *Ljelje/Kraljice* 2009). Razlog može biti u pomanjkanju dokumentacije ili nedovoljnom ili čak suprotstavljenom interesu lokalnih zajednica.

Ubrzo nakon početka provedbe Konvencije, pristup odozdo, od lokalnih zajednica pokazao se uspješnim u Hrvatskoj. Sva je inicijativa njihova pa se i uloga stručnjaka donekle promijenila u cijelom procesu. Nacionalno povjerenstvo stoga svaki put raspravlja o prijedlozima s terena uzimajući u obzir želje lokalnih zajednica u isticanju njihova identita i kulture s različitim aspektima.

² There are very similar *kumpanija* performances in five different localities on the island of Korčula (Žrnovo, Čara, Pupnat, Blato and Smokvica), that we can observe as the unique examples of chain sword dances (Zebec 2001) and that are inscribed into the Register of Cultural Goods of the Republic of Croatia. For more details see the following site: <http://macevni-plesovi.org>.

² Slične su izvedbe kumpanija u pet različitim lokalitetima na Korčuli (Žrnovo, Čara, Pupnat, Blato i Smokvica), koje se stoga može promatrati kako zajednički fenomen (Zebec 2001) pa su tako i upisane u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske. Više o tome na web stranici Mačevni plesovi: <http://macevni-plesovi.org>

Committee for the ICH receives a proposal for registering of an element, it must be ready to discuss it with the local community and abide by their wish to highlight or point out publicly some of their own expressions of local identity and culture from different perspectives.

Below is a summary of the latest fieldwork example in Dubašnica, on the island of Krk. Local communities of 18 villages in the Northwestern part of the island, with a combined population of approximately 3,000 inhabitants revived their *Koleda* custom after 25 years. That does not mean that the tradition had been broken or vanished, especially since it involves the *Koleda* festivity. The *Koleda* refers to ritual events which take place during the winter holiday period and involve processions going from house to house with good wishes for Christmas and the coming New Year in return for token gifts (eggs, a sausage, etc.). The 2015 *Koleda* performance was especially impressive as it featured the renewed ritual of electing a King and Queen (with males being chosen for both roles) of the festival; those are customs of great significance for the community of Dubašnica villages, coupled with the re-emphasis on a deep-seated collective memory in renewing the custom.

According to sources, the *Koleda* custom in Dubašnica was performed by young people starting from St. Stephen's patron saint feast (*Stipanja*) up until the Twelfth Night Epiphany - *Tri kralja-Bogojavljenje*. The basic conditions for a successful ritual were a good harvest (since the amount of contributions in kind to the feast depended on the abundance of food salted away for winter) and the availability of a suitable person to be elected King (Milčetić 1917: 8). The selection process involved an evaluation of the candidates' property and reputation, their possession of enough space for the final feast (*pirovanje*) and money to cover all the costs associated with it, since these could be quite steep. Under the leadership of the male queen, the young men sang *koledva* carol songs and collected gifts through all the villages of Dubašnica. Being snubbed by the procession was seen as the ultimate insult for a household. Writing about it at the beginning of the 20th century, Ivan Milčetić stressed

Posljednje terensko iskustvo u Dubašnici na otoku Krku pokazalo se vrlo znakovito. Lokalne zajednice 18 sela Dubašnice s populacijom od otprilike 3000 ljudi u sjevernozapadnom dijelu otoka, obnovilo je svoju koledu nakon 25 godina. To ne znači da je tradicija bila prekinuta ili da je nestala. Osobito zato što se radi o koledama.

Naime, kolede su običaji koji se tiču božićnoga i novogodišnjeg razdoblja kad skupina koledara pjevajući obilazi seoske kuće s dobrim željama, zauzvrat skupljajući darove (jaja i kobasice), domaćina koji ih prihvaćaju u svojim domovima. U Dubašnici je lokalni naziv za koledare - *kolejani*. Osobitost tih koleda svakako jest u biranju kralja i kraljice. Milčetić (1917) ih zbog toga tumači kao stariji oblik običaja. Naime, običaj biranja kralja rasprostranjen je i drugdje među južnim Slavenima, u Hrvatskoj ponajviše po otocima i užem obalnom pojasu, ali nije nužno povezan s običajima koleda. Impresivno je bilo pratiti intenzitet koleda 2015. zajedno s biranjem *kralja* i *kraljice* te značenja tih običaja za zajednicu 18 dubašljanskih sela, kao i ponovno isticanje duboko usađene kolektivne memorije u obnovi običaja.

Prema izvorima koledu u Dubašnici izvodila je mladež od blagdana Sv. Stjepana (*Stipanje*) do Tri kralja. Osnovni uvjeti su da je ljetina dobro rodila jer je o tome ovisila količina priloga za pir, te da se nađe prikladna osoba za *kralja*. Pritom se gledalo na njegov imetak i ugled, mogućnost da osigura prostorije za *pirovanje* te podmiri sve troškove pira, koji su znali biti vrlo veliki (Milčetić 1917: 8). O izboru *kralja* mladići su se unaprijed dogovarali i najavljivali kandidatu, da se ne bi dogodilo da on odbije čast kad ga na *Stipanju* poslije *Večernje* mise pograbe i na posebnom stolcu, *šediji*, nose oko crkve. *Kraljicu*, koja je dužna nadzirati skupljanje darova, jednostavno su zamolili da prihvati ovu službu. I tu je ulogu u Dubašnici tradicionalno obavljao muškarac koji je također morao biti ugledan gospodar jer je i sam obilnije prinosio. Za pir se sabiralo već i zato da se smanje kraljevi troškovi. Kad je bila dobra ljetina, poklonili bi *kolejanima* sudac i župnik (*plovan*) i "po barilo [bačvu] vina, a kmetovi (na Krku *kmet* znači gospodar, samostalni seljak) ko-

that the *Koleda* was not held every year, or even once in ten or twenty years for that matter; a description of the event dating from 1901 stated that the previous *Koleda* ritual had taken place 18 years previously, expressing concern that this was perhaps the last one on Krk (Milčetić 1917: 12). However, others did follow the one described by Milčetić: after World War I, *Kolejani* were held in 1921/22, then ten years later, in 1931/1932 (involving 50 couples), in 1939/1940 with 100 couples, till in 1972/1973 – 33 years later, there were already 150 couples involved. The most recent *Koleda* before this one had been organised in 1988/1989 (after a 16-year interval).

This time, in 2015, the people who launched the idea of yet another revival of the winter festival, needed more time for preparation. Attempts had been made earlier, but just because circumstances had not been favourable and not all important stakeholders supported the initiative, those attempts had not been successful. Another challenge has been the size of the area: as many as 18 villages and communities in Dubašnica need to be united around the same objective. Alongside the majority of families and individuals who nurture tradition and are fond of it, there are of course those to whom it means nothing or may even be seen as sign of backwardness that has to be opposed. Thus, what we have there is not a homogenous group, but rather many small communities that are very difficult to bring together. There was evidence in earlier sources about the diverging interests of the upper and lower villages, too. Finally, in March 2014, they organised themselves into committees: for costumes, funding, gastronomy, for election of the *King* and *Queen* and their entourage (the standard bearers), for the media and public relations, for the programme. They also set up the sub-committees – e.g., for dance and for singing. This time, too, the traditional fellowship and experience in bringing people together and the work of the confraternities – *bratovštine*, proved useful in exerting formal influence. Thus, the organisers founded the Society of the *Dubašnica Kolejani* that was ‘open to membership for all people of good will who have an interest in it and are willing to provide support’. With that objec-

liko koji mogaše” (Milčetić 1917: 14). Mladići su pod vodstvom *kraljice* pjevali *koledvu* i sabirali darove od *Stipanje* do Tri kralja po svim selima Dubašnice. Uvreda je za kuću koju ne pohode. Dužnost *kraljice* bila je i da u svojoj kući čuva prikupljene darove, priloge za svečanu gozbu na piru.

Milčetić osim toga naglašava da u Dubašnici nisu koledali svake godine, pa ni deset ili čak možda dva-deset godina, pozivajući se na opis kolede iz 1901. godine, gdje se kaže da je prije toga ne bijaše već 18 godina, uz izraženi strah da je to bila možda posljednja na Krku (Milčetić 1917: 12). Poslije kolede o kojoj je pisao Milčetić ipak su uslijedile druge: nakon drugog svjetskoga rata *kolejani* su se održali 1921/22, zatim deset godina kasnije 1931/1932 (50 parova), potom 1939/1940 - 100 parova, godine 1972/1973 - čak 33 godine kasnije bilo je 150 parova. Posljednja *koleda* organizirana je 1988/1989 (nakon 16 godina).

Iz razgovora sa sudionicima kolede 2015. razvidno je da se o obnovi u Dubašnici već duže razmišlja. Međutim, trebalo je pojedincima, idejnim pokretačima, više vremena za pripremu. Bilo je i ranijih pokušaja, ali upravo zato što se nisu uspjele poklopiti potrebne okolnosti ili složiti svi važni ljudi za izvedbu, ti pokušaji nisu uspjeli. Dodatna otežavajuća okolnost je veliko područje – s jednim ciljem treba okupiti čak 19 sela i zajednica cijele Dubašnice. Uz većinu, obitelji i pojedince koji njeguju tradiciju i imaju za nju poseban osjećaj, postoje naravno i oni kojima to ne znači ništa ili održavanje starih tradicija smatraju zaostalim i pružaju otpor. Ne radi se, dakle, o homogenoj skupini, nego o mnogo manjih zajednica koje je vrlo teško okupiti. O različitim interesima gornjih i donjih sela već su svjedočili i stariji izvori.

U ožujku 2014. organizirali su se i po “komisijama”: za nošnju, za financije, za gastronomiju, za izbor kralja i kraljice i njihove pratnje (nosače zastave i kralja), za medije i odnose s javnošću, za program, te po “odborima” – za ples (*tanac*, *polku*, *mažurku* i *prebir*) i pjevanje (*kanat*). Tradicionalno udruživanje i iskustva okupljanja i rada u bratovštinama i ovaj put je koristilo, a formalno je utjecalo tako da su se organizatori okupili i osnovali Udrugu Dubašljanski

tive in mind, they adopted the Statutes of their organisation. Facebook has been widely used in connection with the costume exhibition – for posting samples that could be followed in renewing old costumes or tailoring new ones. Delighted comments came in from emigrants having their roots in Dubašnica while currently living as far as Argentina, the United States, Australia, Germany, Austria or [the Croatian capital] Zagreb, as well as comments from people who had returned home from America. Colleagues from the regional conservation section of the Ministry of Culture in Rijeka supported the local community in the implementation of the *Koleda* renewal project. Recognising these customs as valuable examples of living heritage being renewed after a quarter of a century through the mobilisation of the entire local community, the Ministry of Culture provided support by sending a delegation to deliver an address to their hosts in Dubašnica. Out there in the field, they saw with their own eyes that the many authors writing on the subject had been right: *Koleda* is an element of our cultural heritage exceptionally deserving of attention on the part of the public at large. In the light of their enviable accomplishment, the local communities rightfully expect that their *Koleda* must be inscribed in the Register of Cultural Goods of the Republic of Croatia. Their proven dedication to renewing the custom and ritual of *Koleda* may serve as an indicator that they are aimed at actively seeking its inscription in the State Register and ready to start a procedure to that end. By renewing their customs with astounding intensity, the community has shown how important *Koleda* is for them in expressing their identity. The people of Dubašnica have proven that, even before their *Koleda* became widely visible, they had been implementing, in a highly organised, independent and systematic manner, measures for safeguarding their heritage, so that they could transmit it intact to the future generations (see Zebec 2015). When we compare this example with the introductory notes of the Evaluation Body of the Convention, we can see that the local community think and work in the manner prescribed therein when it really comes to transmitting its knowledge and the sense of identity to younger generations.

kolejani otvorenu za pristup svim ljudima dobre volje koji iskazuju želju, interes i volju da budu podrška za održavanje Dubašljanskih kolejana 2014./2015. S tim su ciljem pripremili i pravilnik o organizaciji. S oduševljenim komentarima javljaju se iseljeni Dubašljani iz Argentine, Amerike, Australije, Njemačke, Austrije, Zagreba ili oni koji su se iz Amerike vratili u stari zavičaj. U ostvarenju “projekta” obnove kolede, lokalnoj zajednici podršku su dale i kolegice iz regionalnog konzervatorskog odjela Ministarstva kulture u Rijeci. Prepoznajući ove običaje kao vrijedne primjere žive baštine koja se obnavlja nakon četvrt stoljeća i zbog koje je mobilizirana cijela lokalna zajednica, predstavnice Ministarstva kulture svojim su dolaskom i obraćanjem domaćinima dale važnu podršku. Koleda je, prema svemu o čemu su pisali mnogi autori i u što su se mogle na licu mjesta uvjeriti, baština neobično vrijedna pažnje i za širu zajednicu. Uz sve što su organizacijom i velikim angažmanom postigli sami, očekivanja lokalne zajednice su da se njihovu koledu upiše u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske. Budući da su zahvaljujući velikom vlastitom interesu uspjeli u obnovi i organizaciji, sigurno je da će se uskoro pokrenuti i proces upisa u državni registar. Obnovom običaja i zapanjujućim intenzitetom, zajednica je pokazala koliko je koleda važna za izražavanje identiteta njihove zajednice i pojedinaca u njoj. Dokazali su Dubašljani pritom i da su vrlo organizirano, samostalno i sustavno proveli mjere zaštite da bi se ova tradicija prenijela na mlađe i onda kad to nije bilo javno vidljivo. Time su zadovoljeni i osnovni kriteriji za registraciju nematerijalne baštine (opširnije u Zebec 2015). Ako usporedimo ovaj primjer s uvodnim razmišljanjima o porukama evaluacijskoga tijela Konvencije, može se uočiti da lokalne zajednice kojima je stalo do obnove običaja te na taj način i vlastitoga identiteta, vrlo uspješno pronalaze načine prenošenja toga znanja i osjećaja na mlađe naraštaje.

References:

Dubašljanski kolejani: https://www.facebook.com/dubasljanski.kolejani/photos_stream (last accessed February, 13 2016).

Milčetić, Ivan 1917: Koleda u južnih Slavena. Na osnovi istoričkih vijesti, narodnih pjesama i običaja našega vremena [Koleda Among South Slavs. On the Basis of the Historical News, Traditional Songs and Contemporary Customs]. – Zbornik za narodni život i običaje 22, 1-124.

Report of the Evaluation Body 2015: UNESCO. Document COM ITH/15/10.COM/10. Report of the Evaluation Body on its Work in 2015. Paris, 2 November 2015.

Spring Procession of *Ljelje/Kraljice* 2009: UNESCO. Spring Procession of *Ljelje/Kraljice* (queens) from Gorjani – Croatia Inscribed in 2009 (4.COM) on the Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity. – <http://www.unesco.org/culture/ich/en/RL/spring-procession-of-ljelje-kraljice-queens-from-gorjani-00235> (last accessed February, 13 2016).

Subsidiary Body 2009: UNESCO. Document ITH/09/4.COM/CONF.209/INF.6. Subsidiary Body for the Examination of Nominations to the Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity. Report by the Rapporteur. Paris, 26 August 2009.

Zebec, Tvrtko 2001: Sword Dances among the Croats. – In: Proceedings. 21st Symposium of the ICTM Study Group on Ethnochoreology, Korčula, 2000. Zagreb: ICTM SG Ethnochoreology, Institut za etnologiju i folkloristiku, 123-128.

Zebec, Tvrtko 2015: Koleda for the Future – Tanac Dances for All Generations. Intangible Culture in the Digital Age. – Traditiones 44, 2, 113-134. DOI: 10.3986/Traditio2015440206; http://isn.zrc-sazu.si/files/file/Traditiones/Traditiones_44_2_separati/6_Tvrtko_Zebec.pdf.

Literatura:

Dubašljanski kolejani web-stranica: https://www.facebook.com/dubasljanski.kolejani/photos_stream (pristup 13 veljače 2016).

Milčetić, Ivan. 1917: Koleda u južnih Slavena. Na osnovi istoričkih vijesti, narodnih pjesama i običaja našega vremena. Zbornik za narodni život i običaje 22: 1-124.

Report of the Evaluation Body 2015: UNESCO. Document COM ITH/15/10.COM/10. Report of the Evaluation Body on its Work in 2015. Paris, 2 November 2015.

Spring Procession of *Ljelje/Kraljice* 2009: UNESCO. Spring Procession of *Ljelje/Kraljice* (Queens) from Gorjani – Croatia Inscribed in 2009 (4.COM) on the Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity. – <http://www.unesco.org/culture/ich/en/RL/spring-procession-of-ljelje-kraljice-queens-from-gorjani-00235> (last accessed February, 13 2016).

Subsidiary Body 2009: UNESCO. Document ITH/09/4.COM/CONF.209/INF.6. Subsidiary Body for the Examination of Nominations to the Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity. Report by the Rapporteur. Paris, 26 August 2009.

Zebec, Tvrtko 2001: Sword Dances Among the Croats. – In: Proceedings. 21st Symposium of the ICTM Study Group on Ethnochoreology, Korčula, 2000. Zagreb: ICTM SG Ethnochoreology, Institut za etnologiju i folkloristiku, 123-128.

Zebec, Tvrtko 2015: Koleda for the Future – Tanac Dances for All Generations. Intangible Culture in the Digital Age. – Traditiones 44, 2, 113-134. DOI: 10.3986/Traditio2015440206; http://isn.zrc-sazu.si/files/file/Traditiones/Traditiones_44_2_separati/6_Tvrtko_Zebec.pdf.

CYPRUS

Lefkara embroidery lace lesson, Lefkara Museum Courtyard

© 2014 CyNatCom/A. Polyniki

Μάθημα Λευκαρίτικου Κεντήματος στην αυλή του Μουσείου Παραδοσιακής Κεντητικής και Αργυροχοΐας στα Λεύκαρα

© 2014 Κυπριακή Εθνική Επιτροπή UNESCO/A. Πολυνείκη

The Cyprus National Commission for UNESCO: Promoting and Transmitting ICH through Formal and Non-formal Education. Two Exemplary Cases

Κυπριακή Εθνική Επιτροπή UNESCO: Προώθηση και μεταβίβαση στοιχείων ΑΠΚ μέσω της τυπικής και μη τυπικής εκπαίδευσης. Δυο παραδείγματα.

Antigoni Polyniki, PhD

Officer – Cyprus National Commission for UNESCO

The awareness about the importance of the intangible cultural heritage (ICH) as an integral element of people's individual and collective identities has increased in recent years. This is largely due to the concerted efforts of UNESCO and the adoption of various instruments for the safeguarding of the living traditions of humanity. Shifting the focus from monuments to people and from physical artifacts to functions and practices, the 2003 UNESCO Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage provides the Member States with a statutory and operational framework for the safeguarding of the living expressions and traditions which groups and communities around the world pass on (in most cases orally) from generation to generation.

Cyprus possesses a rich tradition of oral and intangible cultural heritage, which is inextricably linked to the lives of the island's inhabitants. Since the ratification of the Convention on February 24, 2006 Cyprus has been very active in the implementation of its principles and has contributed considerably to raising awareness about the safeguarding of ICH, both within its territory and at an international level as a member of the Intergovernmental Committee (2008-2012) or as a sponsor of training workshops designed to help with the preparation of nomination files for the Lists of the Convention.

Δρ Αντιγόνη Πολυνείκη

Λειτουργός – Κυπριακή Εθνική Επιτροπή UNESCO

Η συνειδητοποίηση της σημασίας της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς (ΑΠΚ) ως αναπόσπαστου και συνεκτικού στοιχείου της ταυτότητας των λαών, έχει αυξηθεί τα τελευταία χρόνια. Αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στις συνεχείς και συντονισμένες προσπάθειες των κρατών-μελών της UNESCO και στην υιοθέτηση διεθνών συμβάσεων και διαφόρων εργαλείων για την ανάδειξη και τη διαφύλαξη του ζώντος πολιτισμού της ανθρωπότητας, ο οποίος συνήθως μεταβιβάζεται προφορικά και εμπειρικά από γενιά σε γενιά. Μετατοπίζοντας το ενδιαφέρον από τα μνημεία και τα αντικείμενα στους ανθρώπους, και αναγνωρίζοντας την ανάγκη να διασωθούν οι τοπικές παραδόσεις και η συλλογική μνήμη κάθε κοινότητας, η Σύμβαση της UNESCO για την Προστασία της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς (2003) αποτελεί ένα διεθνές κανονιστικό πλαίσιο για την προστασία και ανάπτυξη της ΑΠΚ, δεσμεύοντας τα κράτη-μέλη για ανάληψη συγκεκριμένων ενεργειών.

Η Κύπρος διαθέτει πλούσια προφορική και άυλη πολιτιστική παράδοση, η οποία είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τον τρόπο ζωής των κατοίκων του νησιού. Από την επικύρωση της Σύμβασης την 24^η Φεβρουαρίου 2006, η Κύπρος έχει εμπλακεί ενεργά στην εφαρμογή των αρχών της Σύμβασης και έχει συμβάλει σημαντικά στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού για την ανάγκη διαφύλαξης της ΑΠΚ, τόσο στην επικράτειά της όσο και σε διεθνές επί-

Operating under the supervision of the Ministry of Education and Culture, which is the national authority responsible for the implementation of the Convention, the Cyprus National Commission for UNESCO (CNCU) is the body which handles issues relating to the implementation and promotion of the Convention. To this end, CNCU collaborates with all the ministries and departments of the Republic as well as with organizations pursuing activities related to the issues concerning UNESCO – e.g. the Cultural Services of the Ministry of Education and Culture, the Department of Antiquities, the Department of Agriculture, the Department of Building and Housing, the Press and Information Office, the Cyprus Handicraft Service, the Cyprus Tourism Organization, the Cyprus Broadcasting Corporation, the Cyprus Food Virtual Museum, the Leventis Municipal Museum, the Folk Art Museum, municipal and community councils and expatriate associations. Special emphasis is placed on educational activities promoting the role of ICH in society and in particular amongst the younger generations, as well as to the transmission of traditional knowledge and skills through capacity-building activities and training seminars. The CNCU also maintains close cooperation with the Permanent Delegation of Cyprus to UNESCO for the organization of events related to the promotion of the cultural heritage of Cyprus and the dissemination of printed and audiovisual promotional materials.

Working for the enhancement of the value of ICH, Cyprus has so far inscribed three elements on the UNESCO Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity: the Lefkaritiko Embroidery Lace in 2009, the *Tsiattista* poetic dueling in 2011 and the Mediterranean diet in 2013 (the latter as a multinational inscription). Actively working for the protection and promotion of the inscribed elements in particular, and of the ICH in general, the CNCU organizes, subsidizes and/or participates in conferences, meetings, exhibitions and training workshops on ICH, the production of printed and audiovisual promotional materials and the implementation of various projects. Moreover, with the support of its appointed ICH experts, the CNCU pro-

πεδο, ως μέλος της Διακυβερνητικής Επιτροπής για την Προστασία της ΑΠΚ (2008-2012) και ως χορηγός εργαστηρίων επιμόρφωσης τα οποία σχεδιάστηκαν για να βοηθήσουν στην προετοιμασία αιτήσεων για την εγγραφή στοιχείων ΑΠΚ στον Αντιπροσωπευτικό Κατάλογο.

Υπό την εποπτεία του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού, το οποίο αποτελεί την αρμόδια εθνική αρχή για την εφαρμογή της Σύμβασης, η Κυπριακή Εθνική Επιτροπή UNESCO χειρίζεται, σε συνεργασία με τα αρμόδια υπουργεία και τις υπηρεσίες της Δημοκρατίας, καθώς και με ημικρατικούς και μη κυβερνητικούς οργανισμούς, ιδρύματα και σωματεία που οι δραστηριότητές τους σχετίζονται με εκείνες της UNESCO, τα θέματα που αφορούν στην εφαρμογή των προνοιών της Σύμβασης, όπως οι Πολιτιστικές Υπηρεσίες του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού, το Τμήμα Αρχαιοτήτων, το Τμήμα Γεωργίας, το Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, το Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών, η Υπηρεσία Κυπριακής Χειροτεχνίας, ο Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού, το Ραδιοφωνικό Ίδρυμα Κύπρου, το Μουσείο Τροφίμων και Διατροφής, το Λεβέντειο Δημοτικό Μουσείο, το Μουσείο Λαϊκής Τέχνης, τα δημοτικά και κοινοτικά συμβούλια και οι σύνδεσμοι αποδήμων. Η Επιτροπή δίνει επίσης ιδιαίτερη σημασία σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες που στοχεύουν στην ανάδειξη του ρόλου της ΑΠΚ στην κοινωνία και κυρίως ανάμεσα στις νεότερες γενιές, καθώς και στη μεταβίβαση των παραδοσιακών γνώσεων και δεξιοτήτων μέσα από επιμορφωτικά σεμινάρια και εργαστήρια ανάπτυξης ικανοτήτων. Επιπλέον, η Επιτροπή διατηρεί στενή συνεργασία με τη Μόνιμη Αντιπροσωπεία της Κύπρου στην UNESCO με σκοπό τη διοργάνωση εκδηλώσεων που αφορούν στην προβολή του παραδοσιακού και σύγχρονου πολιτισμού της Κύπρου και τη διανομή έντυπου και οπτικοακουστικού προωθητικού υλικού.

Με σκοπό την ενίσχυση της αξίας των άυλων πολιτιστικών αγαθών, η Κύπρος έχει εγγράψει μέχρι σήμερα τρία στοιχεία στον Αντιπροσωπευτικό Κατάλογο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ανθρωπότητας της UNESCO: το Λευκαρίτικο Κέντημα το 2009, τα Τσιαττιστά το 2011 και τη Μεσογειακή Διατροφή το

vides expertise and a wide range of consulting and advisory services on the subject of ICH.

Among the recent activities of the CNCU, it is worth mentioning the development of a National Inventory of ICH and the Commission's participation in the process of drafting of a National Standard for Lefkara Embroidery Lace.

In February 2015, in addition to the first inventory of ICH elements in Cyprus that was compiled by experts of the Cyprus Research Centre on the basis of the Centre's Oral Tradition Archive (2012) under the title *Elements of the Intangible Cultural Heritage of Cyprus*, the CNCU launched an open call for proposals to communities and NGOs, in order to establish a National Inventory of the Intangible Cultural Heritage of Cyprus in accordance with the principles of the Convention. As an important step towards raising public awareness about ICH, the National Inventory seeks to encourage broader involvement of communities and ICH practitioners in the identification and safeguarding of ICH elements. The Inventory is managed by the Cultural Services of the Ministry of Education and Culture, in collaboration with the Cyprus National Commission for UNESCO and ICH experts. It is developed in a format that enables regular updating and will be accessible to the public for reference via a web-portal.

Potential benefits from the inscription of ICH elements in the National Inventory include, among others: a) promoting a sense of ownership and self-worth among communities and ICH practitioners; b) creating additional incentives for the transmission of knowledge and skills to younger generations; c) increasing public awareness and participation in safeguarding and promotion activities; d) promoting mutual respect and collaboration among communities and supporting their efforts to preserve their cultural practices and traditions; e) fostering prosperity and social cohesion within communities; f) development of new commercial applications and tourist opportunities; g) development of innovative educational projects; h) mobilization of all key stakeholders (government bodies, NGOs, communities, practitioners and youth) for the imple-

2013 (πολυεθνική εγγραφή).

Στο πλαίσιο της ενεργού δράσης της για διασφάλιση και προβολή των εγγεγραμμένων στοιχείων ειδικότερα, και της ΑΠΚ γενικότερα, η Επιτροπή οργανώνει, επιδοτεί ή / και συμμετέχει σε συνέδρια, συναντήσεις, εκθέσεις και εργαστήρια επιμόρφωσης σε θέματα ΑΠΚ, προβαίνει στην παραγωγή έντυπου και οπτικο-ακουστικού προωθητικού υλικού και υλοποιεί διάφορα προγράμματα. Επιπλέον, με την υποστήριξη των διορισμένων εμπειρογνομόνων της σε θέματα ΑΠΚ, η Επιτροπή παρέχει τεχνογνωσία και ένα ευρύ φάσμα συμβουλευτικών υπηρεσιών σχετικά με την ΑΠΚ.

Ανάμεσα στις πρόσφατες δραστηριότητες της Επιτροπής, αξίζει να γίνει ιδιαίτερη μνεία στη δημιουργία του Εθνικού Καταλόγου Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Κύπρου και στη συμμετοχή της Επιτροπής στη διαδικασία εκπόνησης του Εθνικού Προτύπου για το Λευκαρίτικο Κέντημα.

Το Φεβρουάριο του 2015, με στόχο την πληρέστερη συμμόρφωση με τις αρχές της Σύμβασης και σε συνέχεια της πρώτης ενδεικτικής καταγραφής της ΑΠΚ της Κύπρου η οποία βασίστηκε κυρίως στις πληροφορίες που ήταν καταχωρημένες στο Αρχείο Προφορικής Παράδοσης του Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών (*Από την Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά της Κύπρου*, 2012), η Επιτροπή προέβη σε ανοικτή πρόσκληση για την υποβολή αιτήσεων για την εγγραφή στοιχείων στον Εθνικό Κατάλογο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Τη διαχείριση του Καταλόγου ανέλαβαν οι Πολιτιστικές Υπηρεσίες του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού, σε συνεργασία με την Κυπριακή Εθνική Επιτροπή UNESCO και με εμπειρογνώμονες σε θέματα ΑΠΚ. Ο Κατάλογος αποτελεί ένα σημαντικό εργαλείο για την ευαισθητοποίηση του κοινού σχετικά με την ΑΠΚ και ενθαρρύνει την ευρύτερη εμπλοκή των ενδιαφερομένων δήμων, κοινοτήτων, συνδέσμων, μουσείων, μη κυβερνητικών οργανώσεων, άλλων φορέων και ατόμων στην καταγραφή και προστασία στοιχείων ΑΠΚ.

Δυνητικά οφέλη από την εγγραφή στοιχείων ΑΠΚ στον Εθνικό Κατάλογο είναι μεταξύ άλλων: α) η δημιουργία και η καλλιέργεια αισθήματος ιδιοκτησίας και υπευθυνότητας ανάμεσα στις κοινότητες και τους

mentation of safeguarding measures.

One of the protection measures that the CNCU has recently supported in order to ensure the viability of the Lefkara Embroidery Lace is the standardization of this traditional handicraft, thereby creating an instrument for its protection. In 2013 the Cyprus Organization for Standardization started the process of standardisation of Lefkara Embroidery Lace in cooperation with the Municipality of Lefkara, the Association for the Protection and Promotion of Lefkara Lace, the Cyprus Tourism Organization, the Cyprus Handicraft Service, the CNCU and the Tourism Business Group of Lefkara.

Designed to preserve the tradition without inhibiting human creativity, it is the very purpose of this National Standard to define the Lefkara Embroidery Lace in such a way as to make it distinct from the other types of embroidery, whether handmade or machine-made. The Standard was published in the Cyprus official government gazette in December 2015. A product of the consensus among the key stakeholders, the Standard will be a useful tool for recording and certifying authentic handcrafted embroideries; resolving disputes between makers of authentic embroideries and producers of manufactured copies; identifying genuine products for the benefit of consumers; and as a learning tool for younger generations unfamiliar with the art of Lefkara Embroidery Lace.

Promoting and transmitting ICH through education

Apart from the above indicative programmes and activities of the CNCU, long-term planning for the transmission and promotion of the ICH – particularly among the younger generations – remains a key objective of the CNCU. The decrease in population of rural communities due to urbanization and globalization and the modern way of life has had a negative impact on traditional practices. Considerably fewer people nowadays are involved in such practices because of the very low financial reward involved and the modern way of life, which does not allow systematic

φορείς της παράδοσης β) η δημιουργία πρόσθετων κινήτρων για τη μετάδοση παραδοσιακών γνώσεων και δεξιοτήτων στις νεότερες γενιές γ) η ευαισθητοποίηση του κοινού και η εμπλοκή του σε δράσεις καταγραφής και προστασίας στοιχείων ΑΠΚ δ) η προαγωγή του αμοιβαίου σεβασμού και της συνεργασίας μεταξύ των κοινοτήτων για διατήρηση των πολιτιστικών τους παραδόσεων και πρακτικών ε) η ευημερία και η ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής εντός των κοινοτήτων στ) η ανάπτυξη νέων ευκαιριών εμπορικής αξιοποίησης και τουριστικών ευκαιριών, ζ) η ανάπτυξη καινοτόμων εκπαιδευτικών προγραμμάτων, η) η κινητοποίηση όλων των βασικών εμπλεκόμενων μερών και των βασικών τους εταίρων με στόχο την εφαρμογή μέτρων προστασίας της ΑΠΚ.

Ένα από τα μέτρα προστασίας που η Επιτροπή στήριξε πρόσφατα με σκοπό να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα του Λευκαρίτικου Κεντήματος είναι η εκπόνηση ενός Εθνικού Προτύπου, το οποίο δημιουργεί ένα ολοκληρωμένο και εμπεριστατωμένο πλαίσιο για τη διαφύλαξη της παραδοσιακής αυτής τέχνης. Το 2013 ο Κυπριακός Οργανισμός Τυποποίησης ανέλαβε το σημαντικό και επίπονο έργο της εκπόνησης του Εθνικού Προτύπου για το Λευκαρίτικο Κέντημα, σε συνεργασία με το Δήμο Λευκάρων, τον Σύνδεσμο Παραγωγής και Προβολής Λευκαρίτικου Κεντήματος, τον Κυπριακό Οργανισμό Τουρισμού, τον Όμιλο Τουριστικών Επιχειρήσεων Λευκάρων, την Υπηρεσία Κυπριακής Χειροτεχνίας και την Κυπριακή Εθνική Επιτροπή UNESCO.

Σκοπός του Προτύπου είναι ο ορισμός του Λευκαρίτικου Κεντήματος με στόχο τη διατήρηση της παράδοσης και τη διάκριση του αυθεντικού χειροποίητου κεντήματος από άλλα είδη κεντήματος, με τρόπο που να μην εμποδίζεται η δημιουργικότητα και να διατηρείται ο ζωντανός χαρακτήρας της παράδοσης αυτής. Το Δεκέμβριο του 2015 ολοκληρώθηκε η μεγάλη αυτή προσπάθεια και το Πρότυπο με τίτλο «Λευκαρίτικο Κέντημα – Χαρακτηριστικά, Τεχνική, Υλικά και Μέσα» δημοσιεύτηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Κυπριακής Κυβέρνησης. Το Πρότυπο, προϊόν συναινετικής διεργασίας μεταξύ των εμπλεκόμενων κοινωνικών εταίρων, θα αποτελεί μια πηγή αναφοράς και εργαλείο για την

dedication on the part of the individual to learning and practicing traditional arts and crafts. Given the important role of education – formal, non-formal and informal – in the promotion and transmission of traditional practices, skills, knowledge and ideas (both within and beyond communities practicing ICH) the main aim of the CNCU in the following two exemplary initiatives is the popularization and dissemination of the ICH, especially among young people and particular professional groups.

Recognizing that educational programmes cannot replace traditional forms of transmission (except perhaps in cases where customary transmission systems have suffered irreparable damage), the Commission focuses its efforts on educational initiatives that support and enrich the existing systems of transmission and initiatives that promote and facilitate the inclusion of the ICH in school curricula. Furthermore, recognizing the vital role of the tradition-bearers and ICH practitioners for the viability of ICH, the conceptualization and implementation of educational programmes are primarily driven by the experience and knowledge of the participating ICH practitioners who are recognized as ‘experts’ (and not simply as ‘subjects’) of the educational process. Understanding that its role lies mainly in the development of the framework and not of the content of its educational initiatives, the Commission encourages and facilitates the involvement of all the key stakeholders in the field of ICH (local communities, government departments, cultural institutions, scholars and experts, tradition-bearers and ICH practitioners), drawing on their capacity and commitment to transmit knowledge and skills.

Promoting and transmitting ICH through formal education. UNESCO Associated Schools Project Network: Elements of the Intangible Cultural Heritage of Cyprus

The member schools of the UNESCO Network of Associated Schools in Cyprus (ASPnet) include in their annual plans educational activities related to education, training and awareness-raising in the field of ICH. During the 2011-2012 school year, the CNCU and the

πιστοποίηση της αυθεντικότητας των χειροποίητων κεντημάτων, για την επίλυση διαφορών μεταξύ των κατασκευαστών αυθεντικών χειροποίητων κεντημάτων και των παραγωγών βιομηχανοποιημένων αντιγράφων, για τη διάκριση των γνήσιων προϊόντων προς όφελος των καταναλωτών και για τη μελέτη της τέχνης του Λευκαρίτικου Κεντήματος, ιδιαίτερα από τις νεότερες γενιές που δεν είναι εξοικειωμένες με την παραδοσιακή χειροτεχνία.

Πρωώθηση και μεταβίβαση της ΑΠΚ μέσω της Εκπαίδευσης

Εκτός από τα παραπάνω ενδεικτικά προγράμματα και δράσεις, βασικός μακροπρόθεσμος στόχος της Κυπριακής Εθνικής Επιτροπής UNESCO είναι η πρωώθηση και μετάδοση της ΑΠΚ στις νεότερες γενιές. Η μείωση του πληθυσμού των αγροτικών κοινοτήτων λόγω της παγκοσμιοποίησης, καθώς και του σύγχρονου αστικού τρόπου ζωής, έχει επηρεάσει αρνητικά την ανάπτυξη και επιβίωση των προφορικών παραδόσεων και πρακτικών. Σημαντικά λιγότεροι άνθρωποι στις μέρες μας συμμετέχουν στη διατήρηση και μεταβίβαση της ΑΠΚ λόγω της εξαιρετικά χαμηλής οικονομικής ανταμοιβής αλλά και του σύγχρονου τρόπου ζωής που δεν επιτρέπει τη συστηματική αφοσίωση από την πλευρά του ατόμου στην εξάσκηση-εκμάθηση των παραδοσιακών χειροτεχνιών, γνώσεων και πρακτικών. Λαμβάνοντας υπόψη το σημαντικό ρόλο της εκπαίδευσης –τυπικής, μη τυπικής και άτυπης– στην πρωώθηση και τη μεταβίβαση των παραδοσιακών πρακτικών, δεξιοτήτων και γνώσεων (τόσο εντός, όσο και εκτός, των τοπικών κοινοτήτων- φορέων της παράδοσης), ο κύριος κοινός στόχος των δύο πιο κάτω εκπαιδευτικών και επιμορφωτικών πρωτοβουλιών της Επιτροπής είναι η διάδοση και ενίσχυση της δημοφιλίας των άυλων πολιτιστικών αγαθών, ιδίως μεταξύ των νέων και ειδικών επαγγελματικών ομάδων.

Έχοντας υπόψη ότι οι εν λόγω εκπαιδευτικές και επιμορφωτικές πρωτοβουλίες δεν δύναται να αντικαταστήσουν «παραδοσιακές» μορφές μετάδοσης και διδασκαλίας παραδοσιακών πρακτικών, δεξιοτήτων και γνώσεων (εξαιρέση ενδεχομένως να αποτελούν εκείνες οι περιπτώσεις στις οποίες τα συστήματα με-

National Coordinator for the ASPnet in Cyprus decided to give further consideration to the role of the ICH in contemporary society. The network's teachers were encouraged to use ICT and creative approaches, while avoiding stereotypes about ICH and tradition-bearers, and to promote amongst students respect and individual responsibility for the transmission of the ICH. During the course of the school year teachers and students visited the Cyprus Handicraft Center and workshops of practitioners of ICH. The students also collected examples of oral tradition and stories and were taught to perform traditional music, dances and songs (including *Tsiattista* poetic duelling). The results of their work were presented during the annual symposium of the Cyprus ASPnet, held in March 2012.

With a view to promoting greater awareness and visibility of ICH among school-age children and their teachers, during the 2014-2105 school year the Commission launched the *Elements of Intangible Cultural Heritage of Cyprus* Programme. Implemented within the UNESCO Network of Associated Schools in Cyprus, the programme involved the study of the ICH elements of Cyprus inscribed on the Representative List of UNESCO. Amongst the various aims of the Programme one can list: a) the study of the ICH in its social, cultural and historical contexts; b) raising awareness of the importance of the ICH in supporting economic and social well-being; c) facilitating cooperation of students and teachers with practitioners and bearers of the ICH; and d) proposing new solutions and measures for the safeguarding of the ICH.

For the acquisition of theoretical knowledge and practical skills, the 500 primary and secondary school students, who are all members of the UNESCO Network of Associated Schools, had the opportunity to: a) participate in experiential workshops with tradition-bearers and ICH practitioners (e.g. the Cyprus Food Virtual Museum, the Association for the Production and Promotion of Lefkara Embroidery Lace, the Cyprus Handicraft Service, the Aradippos Association of Culture); b) use the new technologies to record and present oral testimonies and practices; c) visit museums, workshops and sites related to the ICH ele-

τάδοσης της γνώσης έχουν καταστραφεί ανεπανόρθωτα), η Επιτροπή εστιάζει τις προσπάθειές της στο σχεδιασμό πρωτοβουλιών που ενισχύουν τα υφιστάμενα παραδοσιακά συστήματα μετάδοσης και που προωθούν τη μελέτη και ενσωμάτωση της ΑΠΚ στη σχολική ζωή.

Επιπλέον, αναγνωρίζοντας το σημαντικό ρόλο των φορέων της παράδοσης και των ειδικών επαγγελματιών και διασφαλίζοντας παράλληλα τη βιωσιμότητά τους, η σύλληψη, η παραγωγή και η παράδοση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων καθορίζονται κυρίως από την εμπειρία και τη γνώση ορισμένων ειδικών επαγγελματιών σε θέματα ΑΠΚ --και ειδικά εκείνων που αναγνωρίζονται ως «ειδικοί» (και όχι απλά ως «υποκείμενα») της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Κατανοώντας ότι ο ρόλος της έγκειται κυρίως στην ανάπτυξη του πλαισίου και όχι του περιεχομένου των εκπαιδευτικών πρωτοβουλιών της, η Επιτροπή ενθαρρύνει και διευκολύνει τη συμμετοχή όλων των μερών που δραστηριοποιούνται στο πεδίο της ΑΠΚ-τοπικές κοινότητες, κρατικοί φορείς, πολιτιστικά ιδρύματα, μελετητές και εμπειρογνώμονες, φορείς της παράδοσης και ειδικούς επαγγελματίες - με βάση την ικανότητα και τη δέσμευσή τους στη μετάδοση γνώσεων και δεξιοτήτων.

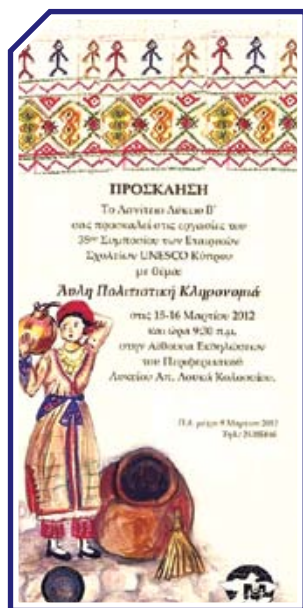
Προώθηση και μετάδοση της ΑΠΚ μέσω της τυπικής εκπαίδευσης. Το Δίκτυο Εταιρικών Σχολείων της UNESCO: Στοιχεία Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Κύπρου

Τα σχολεία μέλη του Εθνικού Δικτύου Εταιρικών Σχολείων UNESCO (ASPnet) συμπεριλαμβάνουν στο ετήσιο πρόγραμμα δράσης τους εκπαιδευτικές δραστηριότητες που σχετίζονται με τη μελέτη της ΑΠΚ. Συγκεκριμένα, κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους 2011-2012, η Κυπριακή Εθνική Επιτροπή UNESCO και ο Εθνικός Συντονιστής του Δικτύου αποφάσισαν να διερευνήσουν περαιτέρω το ρόλο της ΑΠΚ στη σύγχρονη κοινωνία. Αποφεύγοντας στερεοτυπικές προσεγγίσεις της ΑΠΚ και των φορέων της παράδοσης, οι εκπαιδευτικοί του Δικτύου χρησιμοποίησαν τις τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνιών, καθώς και άλλες δημιουργικές προσεγγίσεις για την ανάπτυξη του σεβα-

ments (e.g. the Museum of Traditional Embroidery and Silversmith in Lefkara, the Cyprus Folk Art Museum,

**Cyprus ASPnet activities
relating to transmission and
awareness raising about ICH**
© 2012 Lanitio Secondary
School

**Εκπαιδευτικές δράσεις
των Εταιρικών Σχολείων
UNESCO Κύπρου για την
προώθηση και μεταβίβαση
στοιχείων ΑΠΚ**
© 2012 Λανίτιο Λύκειο

the Cyprus Postal Museum, the Cyprus Handicraft Service, a traditional workshop for sweets, the village of Lefkara and the village of Agros). The programme ended in March 2015 with the presentation of students' work during the annual symposium of the network.

Promoting and transmitting ICH through non-formal Education. Lefkara Embroidery Lace: An apprenticeship programme of the Cyprus National Commission for UNESCO

Alongside its initiatives within the formal education system, in September 2013 the Commission launched the *Lefkara Embroidery Lace Making Apprenticeship Project* in the community of Lefkara. This project provided Cypriot artists, educators, archaeologists and fashion designers with the opportunity to live and study for a week with the renowned local embroidery lace makers in the village of Lefkara. Providing on-site accommodation and focusing on the importance of community involvement in the design and implementation, the programme sought to pres-

μου ανάμεσα στους μαθητές και του αισθήματος της ατομικής ευθύνης για τη διαφύλαξη και μετάδοση της ΑΠΚ. Κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς, οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές του Δικτύου είχαν την ευκαιρία να επισκεφτούν την Υπηρεσία Κυπριακής Χειροτεχνίας καθώς και διάφορα εργαστήρια παραδοσιακών επαγγελμάτων. Οι μαθητές συνέλλεξαν επίσης παραδείγματα και ιστορίες από την προφορική παράδοση της Κύπρου και συμμετείχαν σε εργαστήρια παραδοσιακής μουσικής, χορών και τραγουδιού (συμπεριλαμβανομένων των τσιαττιστών). Τα αποτελέσματα των εργασιών των μελών του δικτύου παρουσιάστηκαν στο ετήσιο συμπόσιο του Δικτύου, που πραγματοποιήθηκε τον Μάρτιο του 2012.

Επίσης, κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς 2014-2105, η Επιτροπή υλοποίησε σε συνεργασία με το Δίκτυο Εταιρικών Σχολείων UNESCO το Πρόγραμμα «Στοιχεία Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Κύπρου», το οποίο αφορούσε στη μελέτη των στοιχείων ΑΠΚ της Κύπρου που είναι εγγεγραμμένα στον Αντιπροσωπευτικό Κατάλογο της UNESCO. Μεταξύ των στόχων του Προγράμματος ήταν: α) η μελέτη στοιχείων ΑΠΚ και του κοινωνικού και ιστορικού πλαισίου μέσα στο οποίο αναπτύχθηκαν β) η ανάδειξη του ρόλου της ΑΠΚ στην επίτευξη κοινωνικής και οικονομικής ευημερίας γ) η προώθηση της συνεργασίας μεταξύ μαθητών και εκπαιδευτικών με φορείς της παράδοσης, και δ) η εισήγηση μέτρων για τη διαφύλαξη της ΑΠΚ.

Με σκοπό την απόκτηση θεωρητικών γνώσεων και πρακτικών δεξιοτήτων, οι 500 περίπου μαθητές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης α) συμμετείχαν σε βιωματικά εργαστήρια που πραγματοποιήθηκαν σε συνεργασία με επαγγελματίες και φορείς της παράδοσης (π.χ. Εικονικό Μουσείο Κυπριακών Τρόφιμων και Διατροφής, Σύνδεσμος για την Παραγωγή και Προβολή του Λευκαρίτικου Κεντήματος, Υπηρεσία Κυπριακής Χειροτεχνίας, Πολιτιστικός Όμιλος Αραδίππου) β) χρησιμοποίησαν τις νέες τεχνολογίες για να καταγράψουν και να παρουσιάσουν προφορικές μαρτυρίες και πρακτικές γ) πραγματοποίησαν επισκέψεις σε μουσεία, εργαστήρια και χώρους που σχετίζονται με την ΑΠΚ (π.χ. το

ent the 'voices' of all those involved: the embroidery lace makers, the scholars, the experts, the local community and authorities, and the students.

The aims of the pilot project were: a) to explore and propose innovative and sustainable ways of studying, interpreting, protecting and transmitting oral traditions and traditional practices through interactive and collaborative approaches; b) to raise awareness through experiential learning among the general public and particular professional groups about the

Cyprus ASPnet activities relating to transmission and awareness-raising about ICH

© 2015 Latsia Secondary School

Εκπαιδευτικές δράσεις των Εταιρικών Σχολείων UNESCO Κύπρου για την προώθηση και μεταβίβαση στοιχείων ΑΠΚ

© 2015 Γυμνάσιο Λασιών

importance of the safeguarding and development of the ICH; c) to provide particular professional groups with the opportunity to acquire basic knowledge and skills to produce traditional crafts, as well as to utilize and assimilate in creative ways ICH elements in their own work; d) to encourage contact and interaction with local communities, tradition-bearers and ICH practitioners, thus approaching traditional methods and systems of learning and teaching in which social interaction and knowledge transmission intertwine

Μουσείο Παραδοσιακής Κεντητικής και Αργυροχοΐας στα Λεύκαρα, το Μουσείο Λαϊκής Τέχνης Κύπρου, το Ταχυδρομικό Μουσείο Κύπρου, την Υπηρεσία Κυπριακής Χειροτεχνίας, ένα παραδοσιακό εργαστήριο παρασκευής γλυκών, το χωριό Λεύκαρα και το χωριό Αγρός). Το Πρόγραμμα ολοκληρώθηκε τον Μάρτιο του 2015, με την παρουσίαση των αποτελεσμάτων των εργασιών των μαθητών κατά τη διάρκεια του ετήσιου συμποσίου του Δικτύου.

Προώθηση και μετάδοση της ΑΠΚ μέσω μη τυπικής εκπαίδευσης. Το Λευκαρίτικο Κέντημα: Ένα πρόγραμμα επιτόπιας εκπαίδευσης της Κυπριακής Εθνικής Επιτροπής UNESCO

Παράλληλα με τις πρωτοβουλίες της που υλοποιούνται στο πλαίσιο του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος, η Επιτροπή έθεσε σε εφαρμογή, το Σεπτέμβριο του 2013, ένα πιλοτικό πρόγραμμα εκμάθησης Λευκαρίτικου Κεντήματος στην κοινότητα των Λευκάρων. Το πιλοτικό αυτό πρόγραμμα παρείχε σε Κύπριους καλλιτέχνες, εκπαιδευτικούς, αρχαιολόγους και σχεδιαστές μόδας την ευκαιρία να παρακολουθήσουν ολόημερα μαθήματα κεντητικής από έμπειρες κεντήτριες των Λευκάρων και να έρθουν σε ουσιαστική επαφή με το κοινωνικό πλαίσιο μέσα στο οποίο η συγκεκριμένη παράδοση συνεχίζει να περνά από γενιά σε γενιά.

Παρέχοντας επιτόπου διαμονή και εστιάζοντας στη σημασία της συμμετοχής της κοινότητας στο σχεδιασμό και την υλοποίησή του, το πρόγραμμα προσπάθησε να παρουσιάσει τις «φωνές» όλων των εμπλεκόμενων: των κεντητριών, των επαγγελματιών, των μελετητών, καθώς και της τοπικής κοινωνίας όπου το εν λόγω στοιχείο ζει.

Οι κύριοι στόχοι του πιλοτικού προγράμματος ήταν: α) να διερευνήσει και να προτείνει, μέσα από διαλογικές και συνεργατικές προσεγγίσεις, καινοτόμους και βιώσιμους τρόπους ανάγνωσης, ερμηνείας, προστασίας και μετάδοσης των προφορικών παραδόσεων και παραδοσιακών πρακτικών της Κύπρου, β) να επιμορφώσει και να ευαισθητοποιήσει με βιωματικό τρόπο το ευρύ κοινό, αλλά και ειδικές επαγγελματικές ομάδες για τη σημασία της διατήρησης και της ανάπτυξης των άυλων πολιτιστικών αγαθών,

organically; e) to create favourable conditions for the participation of renowned tradition-bearers and ICH practitioners in systematic efforts for the transmission of their knowledge, expertise and skills, while providing social and financial incentives to impart knowledge and skills; f) to create favourable conditions for the development of lasting links and cooperation between students and the local community, thus contributing to the sustainability of the ICH; and, finally, g) to create favourable conditions for the reconceptualization of the oral traditions and traditional practices of Cyprus as new artistic and cultural products.

In cooperation with the Municipality of Lefkara and the Association for the Production and Promotion of Lefkara Embroidery Lace, the Commission organized in September 2015 for the third consecutive year a project under the title *Lefkaritiko Embroidery Lace, Modi and Modulations: Seeking the Revival, the Recreation and the Conversion of ICH*. Twenty Cypriot artists, active in the visual and applied arts, participated in the project. The workshop included individ-

γ) να δώσει την ευκαιρία σε ειδικές επαγγελματικές ομάδες να αποκτήσουν βασικές γνώσεις και δεξιότητες, για να παράγουν τις παραδοσιακές χειροτεχνίες, αλλά και να αντλήσουν έμπνευση και υλικό, με στόχο την αφομοίωση και αξιοποίησή του στο δικό τους πεδίο δράσης και δημιουργίας, δ) να ενθαρρύνει την ολοήμερη και καθημερινή επαφή και αλληλεπίδραση με το περιβάλλον και τους ανθρώπους που συνέβαλαν και συμβάλλουν στη διαμόρφωση, στη διατήρηση και στη συνέχιση των υπό μελέτη άυλων στοιχείων, προσεγγίζοντας παραδοσιακά μοντέλα άτυπης και προφορικής μάθησης και διδασκαλίας, στα οποία κοινωνική επαφή και μετάδοση γνώσης και δεξιοτήτων συμπλέκονται οργανικά, ε) να προωθήσει την ενεργό και συστηματική εμπλοκή της τοπικής κοινότητας και των επαγγελματιών και φορέων της παράδοσης σε δράσεις που στοχεύουν στην προστασία και στη συνέχισή της, παρέχοντας κοινωνικά και οικονομικά κίνητρα για τη μετάδοση γνώσεων και δεξιοτήτων, στ) να δημιουργήσει ευνοϊκές συνθήκες για την ανάπτυξη διαχρονικών δεσμών και συνεργασιών ανάμεσα στους συμμετέχοντες στο πρόγραμμα και στην τοπική κοινότητα, συμβάλλοντας έτσι στη βιωσιμότητα των αγαθών άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς και, τέλος, ζ) να δημιουργήσει ευνοϊκές συνθήκες για τον επαναπροσανατολισμό και την εξέλιξη των προφορικών παραδόσεων και παραδοσιακών πρακτικών της Κύπρου σε νέα καλλιτεχνικά και πολιτιστικά αγαθά, συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτό στην ανανέωση και στον εμπλουτισμό της σύγχρονης Κυπριακής πολιτιστικής δημιουργίας.

Το Σεπτέμβριο του 2015 η Κυπριακή Εθνική Επιτροπή UNESCO, σε συνεργασία με το Δήμο Λευκάρων και τον Σύνδεσμο Παραγωγής και Προβολής Λευκαρίτικου Κεντήματος, διοργάνωσε για τρίτη συνεχή χρονιά το εργαστήριο εκμάθησης λευκαρίτικου κεντήματος με τον τίτλο «Λευκαρίτικο Κέντημα, Τρόποι και Μετατροπές: Αναζητώντας την ανα-βίωση, την ανα-ποίηση και την μετα-τροπία των δεδομένων της πολιτιστικής κληρονομιάς», με τη συμμετοχή είκοσι δημιουργών και καλλιτεχνών που δραστηριοποιούνται στον τομέα των εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών.

Το πρόγραμμα του Εργαστηρίου περιελάμβανε ατο-

Lefkara embroidery lace lesson, Lefkara Museum Courtyard

© 2014 CyNatCom/A.Polyniki

Μάθημα Λευκαρίτικου Κεντήματος στην αυλή του Μουσείου Παραδοσιακής Κεντητικής και Αργυροχοΐας στα Λεύκαρα

© 2014 Κυπριακή Εθνική Επιτροπή UNESCO/A. Πολυνείκη

ual and group training sessions, lectures, and guided tours to religious, cultural and commercial sites or buildings in the village of Lefkara, including the local Museum of Traditional Embroidery and Silversmith and the Lefkara Handicraft Centre.

The main aim of the project was for participants to meet, interact with, and learn from experienced embroidery lace makers and consequently to create a set of original works that reflect and utilize elements of the Lefkara Embroidery Lace handicraft, thus contributing to the promotion and preservation of the tradition as well as to its expansion and transformation into new artistic and cultural products.

The exhibition of the original artworks took place at the Lefkara Handicraft Centre (October, 30 2015 – November, 8 2015) and was open to the public free of charge. An exhibition catalogue was published to document and disseminate the objectives and results of the programme.

Lefkaritiko Embroidery Lace, Modi and Modulations Exhibition, Artist: Anastasia Lampaski-Onisiforou
© 2015 CyNatCom/N. Louca

Έκθεση «Λευκαρίτικο Κέντημα, Τρόποι και Μετατροπές», έργο της Αναστασίας Λαμπασκή-Ονησιφόρου

© 2015 Κυπριακή Εθνική Επιτροπή UNESCO/N.Louca

μικά και ομαδικά μαθήματα, διαλέξεις και ξεναγήσεις σε θρησκευτικούς, πολιτιστικούς και εμπορικούς χώρους και κτήρια της κοινότητας, συμπεριλαμβανομένων του τοπικού Μουσείου Παραδοσιακής Κεντητικής και Αργυροχοΐας και του Κέντρου Χειροτεχνίας Λευκάρων. Σκοπός της διοργάνωσης ήταν οι συμμετέχοντες να συναντηθούν, να αλληλεπιδράσουν και να μάθουν κοντά σε έμπειρες κεντήτριες των Λευκάρων, αλλά και να δημιουργήσουν στη συνέχεια ένα σύνολο πρωτότυπων έργων. Τα έργα αυτά αντικατοπτρίζουν και αξιοποιούν στοιχεία της τέχνης του Λευκαρίτικου Κεντήματος, συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτό στην προβολή και στη διατήρηση της παράδοσης, και στη διεύρυνση και μετατροπή της σε νέα καλλιτεχνικά και πολιτιστικά αγαθά. Η έκθεση των έργων πραγματοποιήθηκε στο Κέντρο Χειροτεχνίας των Λευκάρων (30/10/2015 – 8/11/2015) και ήταν ανοικτή και με ελεύθερη είσοδο για το κοινό. Η έκδοση του καταλόγου της έκθεσης αποτελεί ένα επιπλέον εργαλείο για τη διάχυση στόχων και αποτελεσμάτων του προγράμματος.

Η ΑΠΚ ως στοιχείο συνοχής, ανταλλαγής, καινοτομίας και δημιουργικότητας στον σύγχρονο κόσμο.

Οι προφορικές παραδόσεις και οι παραδοσιακές πρακτικές, υποβαλλόμενες σε διαρκή αναθεώρηση και επινόηση -χαρακτηριστικό της υπόστασης των άυλων στοιχείων στο χώρο και στο χρόνο- περικλείουν τις υπέροχες δυνατότητες και απροσδόκητες προοπτικές της ανθρώπινης σκέψης και δημιουργικότητας. Η επίγνωση της δυναμικής της ΑΠΚ και η κατανόηση και ο επαναπροσδιορισμός των διάφορων παραμέτρων της μπορούν να ενισχύσουν τη γνώση και την καινοτομία, παράγοντες καθοριστικούς για την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης της. Η εκπαίδευση είναι καθοριστικός παράγοντας στη διατήρηση και την προβολή της γόνιμης πολυμορφίας των πολιτισμών. Η εκπαίδευση μπορεί να προάγει αποτελεσματικά τη γνώση και την αποδοχή της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς ως στοιχείου συνοχής, ανταλλαγής, καινοτομίας και δημιουργικότητας στον σύγχρονο κόσμο. Μέσα από την επιμόρφωση, οι πολίτες, όντας καλά ενημερωμένοι και εφοδιασμένοι με δεξιότητες, θα μπορούν να εργάζονται για τη μετά-

ICH as an element of unification, exchange, innovation and creation in the modern world

Oral traditions and traditional practices, submitted to continuous review and reinvention (a feature of their existence in space and time), encompass the wonderful possibilities and unexpected perspectives of human thought and creativity. Awareness of the dynamics of the ICH and understanding of its parameters can foster knowledge and innovation, which are key factors for its sustainable development. Education is the primary catalyst for the preservation and promotion of ICH as an element of unification, exchange, innovation and creation in the modern world. It is through education that people, well-informed and equipped with skills, can be inspired to work towards the transmission and utilization of traditional knowledge and practices for the betterment of their communities and the advancement of society as a whole.

The CNCU hopes that the views, ideas and suggestions of all participants in its various programmes will draw attention to the value of ICH and will mobilize more people to ensure the safeguarding and promotion of the rich cultural heritage of the island and of the wider region.

References:

Convention 2003: UNESCO. Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. – <http://www.unesco.org/culture/ich/en/convention> (last accessed February, 13 2016).

Cyprus National Commission for UNESCO 2014: Periodic report No.00805/Cyprus. Intergovernmental Committee for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. Ninth session, 24-28 November 2014.

Cyprus Organization for Standardization 2015: Draft, National Standard prCYS 400: *Lefkara Embroidery Lace – Characteristics, Technique, Materials and tools*. Nicosia: CYS (www.cys.org.cy last accessed February, 13 2016).

Cyprus Research Centre 2012: Elements of the Intangible Cultural Heritage of Cyprus. Nicosia:

δοση και αξιοποίηση των παραδοσιακών γνώσεων και πρακτικών με σκοπό την πρόοδο και την ευημερία της κοινότητάς τους και ολόκληρης της ανθρωπότητας.

Η Κυπριακή Εθνική Επιτροπή UNESCO ευελπιστεί ότι οι απόψεις, οι ιδέες και οι εισηγήσεις όλων των συμμετεχόντων στα διάφορα προγράμματά της θα προσελκύσουν την προσοχή στην αξία της ΑΠΚ και θα κινητοποιήσουν περισσότερους ανθρώπους στον αγώνα για τη διαφύλαξη και την προβολή της πλούσιας πολιτιστικής κληρονομιάς του νησιού και της ευρύτερης περιοχής.

Βιβλιογραφία:

Convention 2003: UNESCO. Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. – <http://www.unesco.org/culture/ich/en/convention> (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης Φεβρουάριος, 13 2016).

Κέντρο Κυπριακών Ερευνών 2012: Από την Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά της Κύπρου. Λευκωσία: Κυπριακή Εθνική Επιτροπή UNESCO.

Κυπριακή Εθνική Επιτροπή UNESCO 2014: Περιοδική Έκθεση No.00805/Κύπρος. Intergovernmental Committee for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. Ninth session, 24-28 November 2014.

Κυπριακός Οργανισμός Τυποποίησης 2015: Εθνικό Πρότυπο prCYS 400: «Λευκαρίτικο Κέντημα – Χαρακτηριστικά, Τεχνική, Υλικά και Μέσα». Λευκωσία: Κυπριακός Οργανισμός Τυποποίησης – www.cys.org.cy (ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης Φεβρουάριος, 13 2016).

Νικολάου-Κονναρή, Άγγελ 2015: Η Σύμβαση της UNESCO για την Διαφύλαξη της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς: προγράμματα και δράσεις της Κυπριακής Εθνικής Επιτροπής UNESCO. Στο Πολυνείκη Αντιγόνη (επιμ.) *Εβδομήντα χρόνια UNESCO. Αντλώντας από το παρελθόν και πλάθοντας το μέλλον*. Λευκωσία: Κυπριακή Εθνική Επιτροπή UNESCO (υπο δημοσίευση).

Νικολάου-Κονναρή, Άγγελ (2015). Η σημασία της Τυποποίησης για τη Διαφύλαξη της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς: Λευκρίτικο Κέντημα (υπο δημοσίευση).

Cyprus National Commission for UNESCO.

Nicolaou-Konnari, Angel 2015: The Importance of Standardization for the Preservation of the Intangible Cultural Heritage: The Case of Lefkara Embroidery Lace (in Greek; pending publication).

Nicolaou-Konnari, Angel 2015: The UNESCO Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage: Programmes and Actions of the Cyprus National Commission for UNESCO. – In: 70 Years of UNESCO (in Greek). Nicosia: Cyprus National Commission for UNESCO (pending publication).

Polyniki, Antigoni 2015: Lefkara Embroidery Lace, Modi and Modulations. An Apprenticeship Programme of the Cyprus National Commission for UNESCO. – In: Lefkaritiko, Modi and Modulations. Exhibition Catalogue (in Greek). Nicosia: Cyprus National Commission for UNESCO.

Polyniki, Antigoni 2015: The Work and Mission of the Cyprus National Commission of UNESCO. – In: 70 Years of UNESCO (in Greek). Nicosia: Cyprus National Commission for UNESCO (pending publication).

Πολυνείκη, Αντιγόνη (2015). Λευκαρίτικο Κέντημα, Τρόποι και Μετατροπίες. Κατάλογος Έκθεσης. Λευκωσία: Κυπριακή Εθνική Επιτροπή UNESCO.

Πολυνείκη, Αντιγόνη (2015). Λευκαρίτικο Κέντημα, Τρόποι και Μετατροπίες. Ένα πρόγραμμα της Κυπριακής Εθνικής Επιτροπής UNESCO. Στο Πολυνείκη Αντιγόνη (επιμ.) *Εβδομήντα χρόνια UNESCO. Αντλώντας από το παρελθόν και πλάθοντας το μέλλον*. Λευκωσία: Κυπριακή Εθνική Επιτροπή UNESCO (υπο δημοσίευση).

GEORGIA

Upper Alvani, Georgia

ზემო ალვანი, საქართველო

Promotion and Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage in Georgia

არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის პოპულარიზაციისა და დაცვის ხელშეწყობა საქართველოში

Marina Taktakishvili

*Head of the Intangible Cultural Heritage Division
– National Agency for Cultural Heritage Preservation
of Georgia*

The term ‘intangible cultural heritage’ was introduced in the international as well as in Georgian academic and public circles at the turn to the 21st century. Nevertheless, it was quickly recognized for the worth of its content, as implied in the term itself. The ICH includes ‘the practices, representations, expressions, knowledge, skills – as well as the instruments, objects, artefacts and cultural spaces associated therewith – that communities, groups and, in some cases, individuals recognize as part of their cultural heritage’. The Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage, adopted by UNESCO in 2003, identifies five key areas: oral traditions and expressions; performing arts; social practices, rituals and festive events; knowledge and practices concerning nature and the universe; traditional craftsmanship. According to the Convention, the protection of the Georgian and other peoples’ ICH on the territory of the Republic of Georgia is the duty of the Georgian State.

Each state signatory to the Convention interprets the task of safeguarding its own ICH in accordance with the provisions of the Convention, while taking into account the political, social, and economic peculiarities of the culture of its own country. In

მარინა თაქთაქიშვილი

საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტოს UNESCO-სა და საერთაშორისო ურთიერთობების სამსახურის არამატერიალური მემკვიდრეობის განყოფილების უფროსი

ტერმინი „არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობა“, როგორც საერთაშორისო, ისე საქართველოს სამეცნიერო და საზოგადოებრივ წრეებში XXI საუკუნის დასაწყისში დამკვიდრდა. მიუხედავად ამისა, ტერმინმა სწრაფადვე მოიპოვა აღიარება და ამის მიზეზი უდაოდ ის შინაარსია, რომელიც ტერმინში მოიაზრება. არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობა (აკმ) მოიცავს „საზოგადოების, ცალკეული ჯგუფებისა და ზოგიერთ შემთხვევაში კერძო პირების მიერ მათი კულტურული მემკვიდრეობის ნაწილად აღიარებულ ადათ-წესებს, წარმოდგენისა და გამოსახვის ფორმებს, ცოდნასა და ჩვევებს - ასევე მათთან დაკავშირებულ ინსტრუმენტებს, საგნებს, არტეფაქტებსა და კულტურულ სივრცეებს“. UNESCO-ს მიერ 2003 წელს მიღებული „არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის“ შესახებ კონვენცია გამოყოფს ხუთ ძირითად სფეროს: ზეპირსიტყვიერების ტრადიციებს და გამოხატვის ფორმებს; სამემსრულებლო ხელოვნებას; საზოგადოებრივ პრაქტიკებს; ბუნებასა და სამყაროსთან დაკავშირებულ ცოდნასა და ადათ-წესებს; ხელოსნობის დარგებსა და ტექნიკებს. კონვენციის მიხედვით, საქართველოს ტერიტორიაზე არსებული ქართული და სხვა ხალხების, არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის დაცვა ქართული სახელმწიფოს

addition, in certain cases the issue of ICH protection is distinguished by tailor-made policies and approaches, while being based on already existing international and local experience.

Many countries around the world have been particularly concerned with safeguarding their people's traditions and knowledge for centuries at various stages of their development. Often, in addition to the government institutions, public figures, scientists or individual activists have also been involved in this matter. Since the middle of the 19th century this process has been more or less regulated in Georgia. Public figures, public organizations (the Committee to Renew Georgian Chant, the Literacy Society, the Philharmonic Society, the Ethnographic Society and others) have deliberately studied, recorded, taught, and protected certain examples or the whole scope of the ICH from oblivion and extinction. Information has been preserved using the primitive technical means of the time (including wax rollers), but mostly by written descriptions and sketches kept in private or public (museum) collections or in scientific research institutions. Since the 1940s, these samples have come down to us through the targeted activities of government institutions. However, due to the fragile, delicate nature of the ICH and also to the fact that there had been no legislative framework for the protection of ICH in Georgia, many of its elements disappeared, have been looted or simply tampered with. While transmitted from generation to generation, the ICH 'is constantly recreated by communities and groups in response to their environment, their interaction with nature and their history, and provides them with a sense of identity and continuity, thus promoting respect for cultural diversity and human creativity' (UNESCO. Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage, 2003).

In 2007 Georgia acceded to the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. In March 2008 the Georgian Parliament ratified the Convention, as a result of which a number of basic amendments were made to the existing legislation,

ზრუნვის საგანია.

კონვენციის წევრი ქვეყანა საკუთარი პოლიტიკური, სოციალური, ეკონომიკური, კულტურის თავისებურებების გათვალისწინებით, აგრეთვე კონვენციის მოთხოვნების შესაბამისად, აკმ-ს დაცვასთან დაკავშირებულ საკითხებს თავად არეგულირებს. ამასთან, ყველა ცალკეული შემთხვევაში დაცვის საკითხისადმი მიდგომა განსაკუთრებულია, ეყრდნობა უკვე არსებულ საერთაშორისო და შეძენილ ადგილობრივ გამოცდილებას.

საუკუნეების მანძილზე მსოფლიოს ბევრი ქვეყანა განვითარების სხვადასხვა ეტაპზე, თავისებურად ზრუნავდა ხალხში არსებული ტრადიციებისა და ცოდნის დაცვაზე. ხშირად, ამ საქმეში სახელმწიფო ინსტიტუტების გარდა საზოგადო მოღვაწეები, მეცნიერები ან ცალკეული აქტივისტები იყვნენ ჩართული. XIX სკ-ის შუა წლებიდან საქართველოში ამ პროცესმა მეტ-ნაკლებად მოწესრიგებული სახე შეიძინა. საზოგადო მოღვაწეები, საზოგადოებრივი ორგანიზაციები („ქართული გალობის აღმდგენელი კომიტეტი“, „წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოება“, „ფილარმონიული საზოგადოება“, „ეთნოგრაფიული საზოგადოება“ და ა.შ.) მიზანმიმართულად იკვლევდნენ, აფიქსირებდნენ, ასწავლიდნენ, გაქრობისა და გადაგვარებისაგან იცავდნენ არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის ცალკეულ ნიმუშებსა თუ მთელ მიმართულებებს. იმ დროისათვის არსებული მწირი ტექნიკური საშუალებებით (მათ შორის ცვილის ლილვაკებით), უმეტესწილად კი აღწერილობითა თუ ჩანახატებით შემორჩენილმა ინფორმაციამ მოგვიანებით კერძო, სამუზეუმო თუ სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტების არქივებში და ფონდებში გადაინაცვლა და წინა საუკუნის 40-იანი წლებიდან უკვე სახელმწიფო ინსტიტუტების მიზანმიმართული საქმიანობით მოაღწია ჩვენამდე. თუმცა, არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის მყიფე, ფაქიზი ბუნებიდან გამომდინარე და იმის გათვალისწინებით, რომ სახელმწიფოში არამატერიალური მემკვიდრეობის დაცვის საკანონმდებლო სივრცე არ არსებობდა, ბევრი ნიმუში უკვალოდ გაქრა, გაიბნა, ან უბრალოდ სახე იცვალა, რადგან თაობიდან თაობაზე გადაცემისას, არამატერიალური კულტურული

including the Georgian Law on the Cultural Heritage. The administration in this domain has been entrusted to LEPL (the National Agency for Cultural Heritage Preservation of Georgia) since 2011. A special group was established with the UNESCO and International Relations Department of the Agency in order to work on the above mentioned issue and the relevant budget was also allocated. The group prepared a systemic analysis of the needs in the field of ICH in Georgia and an action plan on the basis of a thorough study of the existing international experience. An interagency working group was also established in order to share the information obtained with other government agencies, to coordinate their work and facilitate joint planning. The idea was initiated by the Agency and supported by the relevant ministries, scientific research institutions and universities, as well as by museums. In early 2012 the Ministry of Culture and Monument Protection of Georgia approved the standard forms of the national documents for registration of the intangible cultural heritage (inventory, application form and rules of completion – approved by Order N3/23 of the Minister of Culture and Monument Protection of Georgia on January, 24 2012) thus providing the basis for the establishment of the Inventory of the Intangible Cultural Heritage. Since then the Agency has been working actively on the inventorying, registration and promotion of elements of the ICH. The first pilot inventorying project was implemented in Ateni Gorge, Gori Region, in the domain of Georgian textiles with the participation of the local community, students and academia. Later, in the period between 2014 and 2015, on the basis of the accumulated experience, two very important inventorying projects were implemented in the mountainous regions of Georgia: the primary inventory of Upper Svaneti and the primary inventory of the cultural landscape of Vardzia-Khertvisi-Oloda. More than 600 important ICH elements were recorded.

The workflow analysis performed, and the desire to develop a system of safeguarding measures for the elements raised the necessity to adopt the relevant

მემკვიდრეობა გამუდმებით, ხელახლა იქმნება, ტრანსფორმირდება და თემების, ჯგუფების მიერ გარემო პირობების, ბუნების ზემოქმედებისა და მათი ისტორიის შესაბამისად აცალიბებს იდენტობისა და მემკვიდრეობითობის განცდას, ხელს უწყობს კულტურის მრავალფეროვნებასა და პიროვნების შემოქმედებას (UNESCO, „არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის“ კონვენცია. 2003წ).

2007 წელს საქართველო მიუერთდა იუნესკოს 2003 წლის კონვენციას „არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის“ შესახებ. 2008 წლის მარტში საქართველოს პარლამენტმა მოახდინა კონვენციის რატიფიცირება, რის შემდგომაც ეროვნულ საკანონმდებლო დონეზე, მათ შორის საქართველოს კანონში „კულტურული მემკვიდრეობის შესახებ“ განხორციელდა რიგი საბაზისო ცვლილებები. დარგის ადმინისტრირება დაევალა სსიპ „საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნულ სააგენტოს“. აღნიშნულ საკითხებზე მუშაობისათვის სააგენტოს იუნესკოსა და საერთაშორისო ურთიერთობის სამსახურში ჩამოყალიბდა სპეციალური ჯგუფი და გამოიყო შესაბამისი ბიუჯეტი. ჯგუფმა საერთაშორისო გამოცდილების შესწავლის საფუძველზე მოამზადა საქართველოში არამატერიალური მემკვიდრეობის სფეროში საჭიროებების სისტემური ანალიზი და სამოქმედო გეგმა. სახელმწიფო უწყებებს შორის ინფორმაციის გაცვლის, სამუშაოთა კოორდინირებისა და ერთობლივი დაგეგმვის მიზნით, სააგენტოს ინიციატივით სამინისტროების, სამეცნიერო ინსტიტუტებისა და უნივერსიტეტების, მუზეუმების წარმომადგენელთა მონაწილეობით შეიქმნა უწყებათაშორისი სამუშაო ჯგუფი და უკვე 2012 წლის დასაწყისში კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტროს მიერ დამტკიცდა არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის ეროვნული სააღრიცხვო დოკუმენტაციის ფორმები (რეესტრი, სააღრიცხვო ბარათი და შევსების წესი - დამტკიცებულია კულტურისა და ძეგლთა დაცვის მინისტრის #3/28 24.01.2012 ბრძანებით), რამაც შექმნა ქვეყანაში აკმ-ს ინვენტარიზაციის დაწყებისათვის აუცილებელი საფუძველი. სწორედ ამ პერიოდიდან სააგენტომ დაიწყო აქტიური მუშაობა აკმ-ს ელემენტების ინვენტარიზაციის, ფიქსაციისა

statutory framework to that end. Having considered the budgetary recourses for 2013, the Agency developed a Work Plan and set up a project group of lawyers and experts who, by the end of the year, drafted the Bill on the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage on the basis of a systemic analysis of the needs and a study of international practices. Currently, the National Agency works on the creation of a unified code of the cultural heritage, which will incorporate into a single piece of legislation both the law on the ICH and the other laws governing cultural conservation. The Code is envisaged to regulate matters of the recording and inventorying of the ICH, while introducing important concepts, such as 'living treasure', protective area for the ICH, a single inventory for the ICH; the List of Intangible Cultural Heritage Monuments; the List of Endangered Cultural Heritage Monuments and the National List of Intangible Cultural Heritage Monuments. At present, the inventorying, safeguarding and the granting of status to the ICH elements is done in accordance with the following procedure: an ICH element is granted the status of a cultural monument by an order of the General Director of the Agency and is entered into the inventory by filling in a registration card. This is done at the initiative of a certain group of stakeholders and after deliberation by the Intangible Cultural Heritage Section of the Cultural Heritage Council. The registration card includes a detailed description of the element, as well as any relevant photo, audio and video material.

It is important to note that in 2014 the Agency developed a document entitled Guidelines for the Management of the Intangible Cultural Heritage which governs the field of ICH management and stewardship. We believe that the document, together with the Cultural Heritage Code, will enable Georgian society to do inventorying, to protect and to transmit its ICH from generation to generation. It will help the state and public institutions, as well as anyone interested to learn about the specificities of the elements of ICH; to see their functions and capabilities in a single system, as defined by the State; to protect the ICH and

და პოპულარიზაციისათვის. პირველი პილოტური საინვენტარიზაციო პროექტები ადგილობრივი თემის, სტუდენტებისა და სამეცნიერო საზოგადოების მონაწილეობით განხორციელდა გორის რაიონის ატენის ხეობაში და ქართული ტექსტილის მიმართულებით. მოგვიანებით (2014-2015), შეძენილ გამოცდილებაზე დაფუძნებით, მთიანი საქართველოს რეგიონებში ორი, მეტად მნიშვნელოვანი საინვენტარიზაციო პროექტი განხორციელდა - ზემო სვანეთის პირველადი ინვენტარიზაცია, ვარძია-ხერთვისი ოლოდას კულტურული ლანდშაფტის პირველადი ინვენტარიზაცია. სულ, პროექტების შედეგად დაფიქსირდა 600-ზე მეტი აკმ-ს მნიშვნელოვანი ელემენტი.

სამუშაო პროცესის ანალიზი, ელემენტების სისტემური დაცვის მექანიზმების შემუშავების სურვილი დღის წესრიგში საკანონმდებლო სივრცის მოწესრიგების აუცილებლობას აყენებდა. 2013 წლის სამუშაო გეგმაში სააგენტომ გაითვალისწინა საბიუჯეტო სახსრები და შეიქმნა საპროექტო ჯგუფი იურისტებისა და სპეციალისტების მონაწილეობით, რომელმაც საჭიროებების სისტემური ანალიზის და საერთაშორისო გამოცდილების შესწავლის საფუძველზე წლის ბოლოსთვის მოამზადა კანონპროექტი „არამატერიალური მემკვიდრეობის დაცვის შესახებ“, თუმცა, კანონპროექტის წარდგენა საქართველოს პარლამენტისათვის გადაიდო, რადგანაც ამჟამად სააგენტო მუშაობს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის კოდექსის შექმნაზე, რომელიც რიგ საკითხებთან ერთად არამატერიალური მემკვიდრეობის დაცვის ასპექტებსაც მოიცავს. გათვალისწინებულია, რომ კოდექსი დაარეგულირებს როგორც აკმ-ს აღრიცხვისა და ინვენტარიზაციის საკითხებს, ასევე შემოაქვს ისეთი მნიშვნელოვანი მცნებები, როგორიცაა „ცოცხალი საუნჯე“, აკმ-ს დამცავი არეალი, არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის ელემენტთა ერთიანი რეესტრი; არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლთა ნუსხა; საფრთხის ქვეშ მყოფი აკმ-ს ძეგლთა ნუსხა და აკმ-ს ეროვნულ ძეგლთა ნუსხა. დღეისათვის, აკმ-ს ელემენტის ფიქსაცია, დაცვა და მისთვის სტატუსის მინიჭება შემდეგი პროცედურას ითვალისწინებს: საზოგადოების ცალკეული ჯგუფების ინიციატივით აკმ-ს ელემენტს სააღრიცხვო ბარათის შევსების, კულტურული

to transmit it from generation to generation.

The second key area to which the Agency attaches great importance is community awareness and the supply of information to certain parts of society about ICH. The Agency seeks various methods and tools to raise public awareness. To that end, regular information exchange and work meetings and training courses are conducted for the local communities, cultural sector workers, students, non-governmental organizations, school teachers and other groups of society in various regions of Georgia. For this purpose the Agency has issued several illustrated publications: *The Georgian Intangible Cultural Heritage: Get to Know and Protect It*; *The Intangible Cultural Heritage of Ateni Gorge; Protector of the Intangible Cultural Heritage* (in two editions), and *The Ancient Georgian Traditional Qvevri Winemaking Method*. Current issues related to ICH are covered by the mass media, or reflected on local and international scientific conferences. Debates are conducted as well. In addition, we actively use the social networks for communication.

Together with the Agency, several sectoral and non-governmental organizations work on thematic issues of ICH safeguarding. Among them are the Georgian Polyphony Center of Tbilisi Vano Sarajishvili State Conservatoire, the Georgian National Folklore Center, the Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature, the Institute of Linguistics, the Ivane Javakhishvili History and Ethnology Institute, the Samtskhe-Javakheti State University, as well as other universities and NGOs. Here it is worth mentioning the following NGOs: Heritage for the Future, the Culture and Management Lab, the International Center of Culture, the Georgian Wine Culture Center, Our Pshavi, the Georgian Wine Association and a few other.

In 2013 the Intergovernmental Committee for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage of UNESCO inscribed, at its Baku session, the Ancient Georgian traditional *Qvevri* Winemaking Method, nominated jointly by the National Agency for Cultural Heritage, non-governmental and governmental organizations, local communities, the wine producers of *Qvevri* and the Georgian Patriarchate for

მემკვიდრეობის საბჭოს არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის სექციაზე განხილვის შემდეგ, სააგენტოს გენერალური დირექტორის ბრძანებით ძეგლის სტატუსი ენიჭება და ფიქსირდება რეესტრში. სააღრიცხვო ბარათი მოიცავს ელემენტის დაწვრილებით აღწერილობას, ფოტო, აუდიო, ვიდეო მასალას.

მნიშვნელოვანია, რომ დარგის დაცვის სისტემური მართვის მოწესრიგების მიზნით, სააგენტომ შეიმუშავა დოკუმენტი “არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის მართვის ძირითადი სახელმძღვანელო პრინციპები“ (2014). ვფიქრობთ, აღნიშნული დოკუმენტი, კულტურული მემკვიდრეობის კოდექსთან ერთად დაეხმარება ქართულ საზოგადოებას სწორად აღრიცხოს, დაიცვას და თაობიდან თაობას გადასცეს არამატერიალური მემკვიდრეობა, სახელმწიფო და საზოგადოებრივ ინსტიტუციებს, დაინტერესებულ პირებს უკეთ გაეცნონ აკმ-ს სპეციფიკას, დაინახონ თავიანთი ფუნქციები და შესაძლებლობები სახელმწიფოს მიერ შეთავაზებულ აკმ-ს დაცვისა და თაობიდან თაობაზე გადაცემის ერთიან სისტემაში.

მეორე ძირითადი მიმართულება, რომელსაც სააგენტო დიდ მნიშვნელობას ანიჭებს არის აკმ-ს დარგის შესახებ საზოგადოების ცალკეული ჯგუფების, თემების ინფორმირებულობა. სააგენტო ეძებს სხვადასხვა ხერხებსა და საშუალებებს საზოგადოების ცნობიერების ასამაღლებლად. ამ მიზნით, საქართველოს სხვადასხვა რეგიონებში ადგილობრივ თემებთან, კულტურის დარგის მუშაკებთან, სტუდენტებთან, არასამთავრობო ორგანიზაციებთან, სკოლის პედაგოგებთან, საზოგადოების სხვა ჯგუფებთან ტარდება რეგულარული საინფორმაციო და სამუშაო შეხვედრები, ტრენინგები. ამავე მიზნით, სააგენტომ გამოსცა რამდენიმე ილუსტრირებული პუბლიკაცია: „საქართველოს არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობა - შეიცანი და დაიცავი“, „ატენის ხეობის არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობა“, „არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის ქომაგი“ (ორი გამოცემა), „ქვევრის ღვინის დამზადების უძველესი, ტრადიციული, ქართული მეთოდი“. მასობრივ საინფორმაციო საშუალებებში, სამეცნიერო ადგილობრივ და საერთაშორისო კონფერენციებზე შუქდება არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის

inscription on the UNESCO Representative List. The Georgian Polyphonic Singing had been proclaimed as a Masterpiece of the Oral and Intangible Heritage of Humanity; the same element was subsequently inscribed on the UNESCO Representative List in 2008. In the beginning of 2015, the nomination of Living Culture of the Three Writing Systems of the Georgian Alphabet, jointly prepared by the National Agency for Cultural Heritage Preservation, the Institute of Linguistics, the Georgian academic community, the Georgian ecclesiastical community, NGOs and students, was submitted for review to the Intergovernmental Committee for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage of UNESCO.

At present, various social groups have initiated the documentation and application for cultural monument status of approximately 30 elements of the ICH, belonging to the five spheres of ICH: Mother Tongue – the Jacob Gogebashvili Method of Alphabet Textbook Construction, The Perkhuli Dance, Kakhetian Mravalzhamieri, Urban Mravalzhamieri, Berikaoba, Continuous Tradition of Literature for Children – the Dila (Morning) Magazine, Traditional Technology and Culture of Laghidze Waters, The Khorumi Dance, The Tenili Meskhetian Cheese Production Method, Georgian Wrestling, the Make-up Ritual student tradition, The Method of Preparation of the Pshauri Dish of Dambalkhacho, Svanetian Kitchen, Rules and Traditions of Natural Mineral Water Consumption in Zemo Svaneti, The Chuniri Folk Instrument Manufacturing Method, etc.

We value the contest for school students Learn More about the Intangible Cultural Heritage of Your Region as one of the original forms for raising public awareness. The contest, which has been held since 2012, is based on an idea stemming from our desire to demonstrate the importance of the ICH and the necessity to preserve it more effectively for the public.

In November 2012 the National Agency for Cultural Heritage Preservation of Georgia together with the *New Education* newspaper announced a contest for high school students in Georgia entitled Learn More about the Intangible Cultural Heritage of

მიმდინარე პრობლემები, ეწყობა დებატები. კომუნიკაციისთვის აქტიურად ვიყენებთ სოციალურ ქსელს.

სააგენტოსთან ერთად, დარგის დაცვის საკითხებზე მუშაობს რამდენიმე დარგობრივი და არასამთავრობო ორგანიზაცია. მათ შორის გამორჩეულია თბილისის ვანო სარაჯიშვილის სახელობის სახელმწიფო კონსერვატორიის ქართული მრავალხმიანობის ცენტრი, საქართველოს ფოლკლორის სახელმწიფო ცენტრი, შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი, ენათმეცნიერების ინსტიტუტი, ივანე ჯავახიშვილის ისტორიისა და ეთნოლოგიის ინსტიტუტი, სამცხე-ჯავახეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, სხვა უნივერსიტეტები, არასამთავრობო ორგანიზაციები „მემკვიდრეობა მომავლისათვის“, „კულტურისა და მენეჯმენტის ლაბორატორია“, „ხელოვნების საერთაშორისო ცენტრი“, „ქართული ღვინის კულტურის ცენტრი“, „ჩვენი ფშავი“, ასოციაცია „ქართული ღვინო“ და ა.შ.

2013 წელს UNESCO-საკმ-ის სახელმწიფოთაშორისმა კომიტეტმა ბაქოს სასიაზე წარმომადგენლობით ნუსხაში შეიტანა კულტურული მემკვიდრეობის ეროვნული სააგენტოს, არასამთავრობო და სახელმწიფო ორგანიზაციების, ადგილობრივი თემების, ქვევრის ღვინის მწარმოებლებისა და საქართველოს საპატრიარქოს მჭიდრო თანამშრომლობით წარდგენილი ნომინაცია „ქვევრის ღვინის დაყენების უძველესი ქართული ტრადიციული მეთოდი“. მანამდე, 2001 წელს, მსოფლიო ხელთუქმნელი შედეგების პირველ ნუსხაში მოხდა „ქართული მრავალხმიანობა“, რომელიც 2008 წელს ასევე შევიდა წარმომადგენლობით ნუსხაში. 2015 წლის დასაწყისში იუნესკოს აკმ-კომიტეტს განსახილველად გადაეგზავნა კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის სააგენტოს, ენათმეცნიერების ინსტიტუტის, სამეცნიერო საზოგადოების, საეკლესიო თემის, არასამთავრობო ორგანიზაციებისა და სტუდენტი ახალგაზრდობის თანამშრომლობით შედგენილი ნომინაცია „ქართული ანბანის სამი სახეობის ცოცხალი კულტურა“.

დღეისათვის, საზოგადოების სხვადასხვა ჯგუფების ინიციატივით დოკუმენტირებულია და ძეგლის სტატუსი აქვს მინიჭებული არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის 30-მდე ელემენტს, მათ შორისაა აკმ-ს ხუთივე სფეროს ამსახველი

Your Region. The aim of the contest was to identify and present elements of the ICH preserved in various regions of Georgia, and to involve the local community and especially young people in their protection and registration. The main criteria for cooperation with the newspaper were access to schools and, on the other hand, efficiently and mobility in the provision of information. Based on these criteria, the strategy of the contest was developed: first, before the announcement of the contest, an article is to be published in the newspaper, explaining the essence, areas, and mechanisms for safeguarding of the ICH. The terms and conditions of the contest are then announced in that article. Thus, taking into account the specifics of the newspaper, information about the ICH was provided to all schools in Georgia. The contest was supported by the Georgian Ministry of Culture and Monument Protection, the Ministry of Education and Science, and the Georgian National Commission for UNESCO.

Approximately one hundred Georgian public and private schools so far have participated in the contest. Their geography has been diverse, including the mountainous and border regions of Georgia, big cities and smaller settlements. The papers are sent to a designated e-mail address: aramaterialuri@yahoo.com of the editorial office of *New Education* and to personal e-mail addresses. The submitted files are reviewed by a panel of experts, in accordance with the terms and conditions of the contest. The panel ranks the twenty best papers submitted by ten schools. The winners receive an award: the diploma of Protector of the Intangible Cultural Heritage and a selected set of gift books. The best works are published in the newspaper and the awards are conferred upon the winners at a special ceremony. The submitted entries show big thematic diversity and include traditions, cuisine, rituals, spells, healing skills, arts and crafts, as well as other elements common to various parts of Georgia.

Based on the experience thus gained, in November 2013 we proposed to the students another contest, for which a specific theme had been selected:

მემკვიდრეობა: „დედაენა-საანბანესახელმძღვანელოს შედგენის იაკობ გოგებაშვილისეული მეთოდი“, „ცეკვა ფერხული“, „კახური მრავალჯამიერი“, „ქალაქური მრავალჯამიერი“, „ბერიკაობა“, „საყმაწვილო ლიტერატურის უწყვეტი ტრადიცია-ქურნალიდილა“, „ლაღიმის წყლების ტრადიციული ტექნოლოგია და კულტურა“, „ცეკვა ხორუმი“, „მესხური ყველი „ტენილი“ - დამზადების ტექნოლოგია“, „ქართული ჭიდაობა“, სტუდენტური ტრადიცია „გრემის ცხების რიტუალი“, „ფშაური კერძის დამზალხაჭოს დამზადების ტექნოლოგია“, „სვანური სამზარეულო“, „ბუნებრივი და მინერალური წყლების მოხმარების წესები და ტრადიციები ზემო სვანეთში“, „ხალხური საკრავი ჭუნირი - მომზადების ტექნოლოგია“ და ა.შ.

საზოგადოების ცნობიერების ამაღლების თანამშრომლობის და დანტერესების ერთ-ერთ ორიგინალურ ფორმად 2012 წლიდან მივიჩნიეთ კონკურსი სკოლის მოსწავლეებისათვის „გაიგე მეტი შენი კუთხის არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის შესახებ“.

კონკურსის იდეას წინ უძღოდა სააგენტოს ჩვენი სურვილი საზოგადოებისთვის უფრო ქმედითად გვეჩვენებინა აკმ-ს მნიშვნელობა და მისი დაცვის აუცილებლობა.

საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნულმა სააგენტომ, 2012 წლის ნოემბერში გაზეთის - „ახალი განათლება“ რედაქციასთან ერთად, გამოაცხადა კონკურსი საქართველოს სკოლების უფროსკლასელთათვის „გაიგე მეტი შენი კუთხის არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის შესახებ“. კონკურსი მიზნად ისახავდა საქართველოს სხვადასხვა კუთხეებში ჯერ კიდევ შემორჩენილი არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის ელემენტების მოძიებასა და წარმოჩენას, მათი დაცვისა და ფიქსაციის საქმეში ადგილობრივი თემის, განსაკუთრებით კი ახალგაზრდების ჩართვას. აღნიშნულ გაზეთთან თანამშრომლობის ძირითადი კრიტერიუმები მისი ერთი მხრივ, სკოლებისათვის ხელმისაწვდომობა და მეორე მხრივ, ინფორმაციის მიწოდების ოპერატიულობა და მობილურობა გახდა. სწორედ ამ მაჩვენებლებზე დაყრდნობით, შემუშავებულ იქნა კონკურსის სტრატეგია: თავდაპირველად, კონკურსის გამოცხადებამდე, გაზეთში დაიბეჭდა საინფორმაციო სტატია, სადაც განიმარტა არამატერიალური კულტურის რაობა,

Traditional Arts and Crafts. The concept of the contest was formulated and the participants were required to submit photographic or video records supported by a detailed and accurate verbal description of the craftwork process, interviews with people practicing this element, evidence of the involvement of the local community, teachers, family members of the students, or local artisans in the preparation of the submission. A non-governmental organization, the International Center of Culture, was among the sponsors of the contest.

The rules and the method of conducting of the second contest were similar to those of the first. The results which we obtained are very interesting as far as they show that the number of participating schools increased to about 200, while some unique, endangered elements were presented. Based upon the ranking of the entries by the panel of experts, the status of Living Treasure was granted to a master artisan with special skills who proved her ability to most fully transmit the secrets of her craftsmanship to the younger generation and share her ancestral culture. The winner in that contest was Ms. Mariam Zhuzhunadze, the oldest resident of the village of Muskhi, Akhaltsikhe Region.

The winning files were published in an illustrated booklet under the title *Protector of the Intangible Cultural Heritage*. A copy of the booklet was given out to all participating schools and winner participants. As a result of the contest, the students have acquired specific knowledge about the elements of the ICH, as well as experience from working on the field, certain research skills and the ability to study independently a particular theme. Work with proponents of interesting ideas continued with a view of teaching them how to fill in application cards for the registration of ICH elements. The winners of the contest received diplomas, a copy each of the booklet *Protector of the Intangible Cultural Heritage* containing descriptions of their own works, and a set of other books. The enthusiastic reception of the second contest and, more importantly, the active involvement of members of the public, prompted us to re-format it into an

სფეროები, დაცვის მექანიზმები. ამავე გაზეთის საშუალებით გამოცხადდა კონკურსის პირობებიც. ამრიგად, გაზეთის სპეციფიკის გათვალისწინებით, ინფორმაცია არამატერიალური კულტურის შესახებ ფაქტიურად, საქართველოს ყველა სკოლისათვის გახდა ხელმისაწვდომი. კონკურსის მხარდამჭერები იყვნენ საქართველოს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტრო, საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო, საქართველოს იუნესკოს საქმეთა ეროვნული კომისია.

კონკურსში მონაწილეობა მიიღო საქართველოს ასამდე საჯარო და კერძო სკოლამ. მრავალფეროვანი იყო მონაწილე სკოლათა გეოგრაფია და მოიცავდა მაღალმთიანსაქართველოს, საზღვრისპირარეგიონებს, დიდ ქალაქებსა და დასახლებულ პუნქტებს. ნაშრომები შემოდიოდა სპეციალურად შექმნილ ელ. მისამართზე aramaterialuri@yahoo.com, გაზეთ “ახალი განათლების” რედაქციაში და პირად ელექტრონულ მისამართზე. შემოსული მასალა კონკურსის პირობების თანახმად, განიხილა სპეციალისტების ჯგუფმა. მათ გამოვლინეს ათი სკოლის ოცი საუკეთესო თემა. გამარჯვებულთათვის დაიბეჭდა სიგელი „არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის ქომაგი“ და შეირჩა სასაჩუქრე წიგნების კომპლექტი. გამარჯვებული ნამუშევრები დაიბეჭდა გაზეთში. მათ საზეიმოდ გადავეცით საჩუქრები. კონკურსის შედეგად შემოსული მასალა თემატურად მეტად მრავალფეროვანი იყო და მოიცავდა საქართველოს სხვადასხვა კუთხეში გავრცელებულ ტრადიციებს, სამზარეულოს, რიტუალებს, შელოცვებს, სამედიცინო გამოცდილებას, ხელოსნობის დარგებს და ა.შ.

შემდგომი გამოცდილებაზე დაყრდნობით, 2013 წლის ნოემბერში მოსწავლეებს ხელახლა შევთავაზეთ კონკურსში მონაწილეობა. მეორე კონკურსისთვის შეირჩა კონკრეტული დარგობრივი თემა - „ტრადიციული ხელსაქმე და ხელოსნობა“. შემუშავდა კონკურსის კონცეფცია, ნამუშევრის წარდგენისას სავალდებულო იყო ხელოსნობის პროცესის ფოტო ან ვიდეო ფიქსაცია, ელემენტის მატარებლებთან ინტერვიუს ჩაწერა, ელემენტის პროცესის ზედმიწევნით ზუსტი აღწერა, მასალის მომზადებისას ადგილობრივი თემის, პედაგოგების, მოსწავლეების ოჯახის წევრების, ადგილობრივი ოსტატების ჩართულობა. კონკურსის მხარდამჭერთა რიცხვს შემოუერთდა არასამთავრობო ორგანიზაცია

annual event.

Already in November, 2014, we proposed to the schools a new theme: Traditions of Environment Protection and Sustainable Use of Natural Resources in Georgia. This attracted an even greater number of supporters, including the Ministry of Environment and Natural Resources Protection of Georgia, the non-governmental organization EKOVISION, and the Center for Environmental Information and Education.

For the first time, the Intergovernmental Committee for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage agreed to authorize the printing of the ICH logo on the diploma.

The response by young people to the proposed theme exceeded all expectations: the elements of Svaneti, Imereti, Tusheti, Samegrelo, Kakheti, Adjara, Racha are but a short list of the interesting and important papers submitted by school students that pleasantly surprised us with their attitude to the traditions of their ancestors, with the warmth and love manifested in every single student work, encouraging us to believe that the ICH preserved up to now does indeed have a chance to become a spiritual pillar for the future generations. The panel of experts selected 41 entries from the diverse material submitted on the theme of environmental protection. Quite like in the previous contest, the winning participants were awarded the diploma of Protector of the Intangible Cultural Heritage. It should be noted that for the second time the illustrated booklet *Protector of the Intangible Cultural Heritage* was expanded to include the winners' projects.

Traditionally, copies of the booklet have been received as gifts by the participating schools and winning participants. Special awards have been also instituted by the supporting organizations: a holiday in a Summer Eco-camp, participation in the Eco Quiz TV show, as well as trips around the protected areas of Georgia.

Below are a few excerpts from the students' projects: *In the first week of August in our village is the so-called Kvirkoba, Earth's Day. Working in the field or*

„ხელოვნების საერთაშორისო ცენტრი“.

მეორე კონკურსის მოწყობის მეთოდოლოგია პირველის ანალოგიური იყო. შედეგად საინტერესო მივიღეთ, გაიზარდა მონაწილეთა რაოდენობა (200-მდე სკოლა), გამოვლინდა უნიკალური, გაქრობის პირას მყოფი ელემენტები, მოსწავლეთა ნამუშევრებზე დაყრდნობით, და ექსპერტების გადაწყვეტილებით „ცოცხალი საუნჯის“ სტატუსი მიენიჭება განსაკუთრებული უნარ-ჩვევების მატარებელ ოსტატს, რომელიც ახალგაზრდა თაობას გადასცემს ოსტატობის საიდუმლოს და აზიარებს მათ წინაპართა კულტურას. ასეთად დასახელდა ახალციხის რაიონის სოფელ მუსხის უზუცესი მკვიდრი, ქალბატონი მარიამ ჟუჟუნაძე. გამარჯვებული მოსწავლეების ნამუშევრების მიხედვით დაიბეჭდა ილუსტრირებული ბროშურა „არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის ქომაგი“. ბროშურა საჩუქრად გადაეცა ყველა მონაწილე სკოლასა და გამარჯვებულ მოსწავლეს. კონკურსის შედეგად მოსწავლეებმა შეიძინეს კონკრეტული ცოდნა არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის ამა თუ იმ ელემენტის შესახებ, სავსე მუშაობის გამოცდილება. დამოუკიდებელი კვლევისა და მასალაზე მუშაობის უნარ-ჩვევები, საინტერესო იდეების ავტორებთან გაგრძელება მუშაობა აკმ-ს სააღრიცხვო ბარათების შევსების უნარ-ჩვევების ჩამოსაყალიბებლად. კონკურსის გამარჯვებულებს გადაეცათ სიგელები, მათივე ნამუშევრების საფუძველზე შექმნილი ილუსტრირებული ბროშურა „არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის ქომაგი“ და სამახსოვრო წიგნები. მეორედ ჩატარებული კონკურსის პოპულარობამ, შემენილმა გამოცდილებამ და რაც მთავარია საზოგადოების აქტიურმა ჩართულობამ გვიბიძგა გადაწყვეტილებისაკენ კონკურსი ტრადიციულად გამოგვეცხადებინა და ყოველწლიურ ღონისძიებად გვექცია.

უკვე 2014 წლის ნოემბერში სკოლებს შევთავაზეთ ახალი თემა „გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების მდგრადი გამოყენების ტრადიციები საქართველოში“. კონკურსის თემატიკიდან გამომდინარე, მხარდამჭერთა რიცხვი გაიზარდა და ჩართო საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო, არასამთავრობო ორგანიზაცია „ეკოხედვა/ekovision“,

orchards is forbidden, as is the removal of iron tools (such as a hoe, scythe, or axe) from the house. They say, the earth should take a rest on that day, otherwise the whole year's harvest will be destroyed... (Sophiko Meladze).

When dandelions grow short, there is a sign of coming rain; when swallows fly low, the rain is near; when they soar high, look forward to fair weather; if bees leave the hive very early in the morning, it is a sign of a good weather; morning frost in the autumn heralds a sunny day; when the sky is full of stars and they twinkle visibly, wind is expected; if fish jump high in the air to catch midges, rain is expected (Saba Gigineishvili).

My little village Lakhiri is surrounded by forest from the slope above, which has been planted intentionally to protect us from torrents and mudslides. Taking good care of our forest is a tradition in these parts [of the country]. Everyone, big or small, takes part in the effort to protect it. This tradition is passed on from father to son, as the forest guards the village from disaster. In 1987, the village elders gathered in the church and took an oath before the Holy Icon that they would never

გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრი. პირველად, იუნესკოს არამატერიალური მემკვიდრეობის კომიტეტის თანხმობით, კონკურსის სიგელი დაამშვენა არამატერიალური მემკვიდრეობის ემბლემამ. შემოთავაზებულ თემასთან დაკავშირებით ახალგაზრდების ჩართულობამ მოლოდინს გადააჭარბა: სვანეთის, იმერეთის, თუშეთის, სამეგრელოს, კახეთის, აჭარის, რაჭის სკოლების მოსწავლეების თემები - ეს არასრული ჩამონათვალია საინტერესო და მნიშვნელოვანი ნაშრომებისა, რომლებმაც გაგვაოცეს დამოკიდებულებით წინაპართა ტრადიციების მიმართ, სიტბოთი და სიყვარულით, რომელიც ყოველ ნაშრომში გამოსჭვიოდა და გაგავიძარეს რწმენა, რომ დღემდე შემონახულ არამატერიალურ მემკვიდრეობას შანსი აქვს მომავალი თაობების სულიერ საყრდენად იქცეს. გარემოს დაცვის ტრადიციებთან დაკავშირებული წარმოდგენილი მრავალფეროვანი მასალიდან, ექსპერტებმა გამოავლინეს 41 გამარჯვებული თემა, აგრეთვე, კონკურსში მონაწილე მოსწავლეებსა და მათ ხელმძღვანელებს გადაეცა „არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის ქომაგის“ სიგელი. აღსანიშნავია, რომ უკვე მეორედ, გამარჯვებული მოსწავლეების ნამუშევრების მიხედვით დაიბეჭდა ილუსტრირებული ბროშურა „არამატერიალური

კულტურული მემკვიდრეობის ქომაგი“, რომელიც ტრადიციისამებრ, საჩუქრად გადაეცა მონაწილე სკოლებსა და გამარჯვებულ მოსწავლეებს. მხარდამჭერი ორგანიზაციების ძალისხმევით, დაწესდა განსაკუთრებული ჯილდოები - საზაფხულო ეკობანაკში დასვენება, სატელევიზიო ეკო-ვიქტორინაში მონაწილეობა, აგრეთვე ექსკურსია საქართველოს დაცული ტერიტორიების მოსანახულებლად.

გთავაზობთ რამდენიმე ნაწყვეტს მოსწავლეთა ნამუშევრებიდან: „ავგისტოს პირველი კვირა ე.წ „კვირკობა“ ჩვენს სოფელში დედამიწის დასვენების დღედ არის მიჩნეული. ამ დღეს არ შეიძლება ყანა-ქალაში მუშაობა, რკინის (თოხი, ცელი, ცული, ბარი) ოჯახიდან გატანა. ამბობენ, ამ

Upper Svaneti, Mestia, Georgia

ზემო სვანეთი, მესტია, საქართველო

cut even a single branch from a tree in that forest. Even today, if someone dares to break that oath, it is believed that God will get angry, and so will the village people (Mukhran Ioseliani).

This year, we have already developed the concept for the next contest. The theme will be Fairy Tales in My Region and Legends from Grandma's Coffin. The participants will be required to illustrate the recorded ICH element with drawings. The best drawings will be displayed in an exhibition on International Children's Day, June 1. It is in our plans to once again publish illustrated booklets, as well as posters and other visual aids. We believe that the topic is interesting and the contest entries will help enrich our treasure trove of oral folklore even more, triggering the interest of young people and teaching them how to study and how to protect the ICH.

The practice of conducting these contests has become a routine tool in our arsenal. It is a tradition that attracts a broad audience increasing every year. People call and request to meet us, asking about the themes of future contests. They offer new ideas and wait to take part in the marathon of competition. This makes us happy, gives us hope. Such unsophisticated, but very important tools for the safeguarding of the ICH of Georgia give us an opportunity to fuel the interest of the young people and to involve them in identifying and in the safeguarding of ICH. It is an excellent way to get gradually acquainted with the ICH elements belonging to different spheres to increase the interest of the local communities and especially of the young generation in our heritage, to promote respect for the ICH and its transmission from generation to generation, ensuring the continuity of our cultural identity and heritage between generations.

Our society is proud of its ICH and is actively involved in safeguarding this precious and fragile treasure with the participation of the youth.

დღეს დედამიწამ უნდა დაისვენოსო, თორემ მთელი წლის მოსავალი განადგურდებაო.. „- (სოფიკო მელაძე);

„თუ ბაბუაწვერა შეიკუმშა, წვიმის ნიშანია; თუ მერცხლები დაბლა დაფრინავენ, მოსალოდნელია წვიმა, თუმალა-დარი; თუ ფუტკრების სხამდილით მიფრინავენ, კარგი ამინდის ნიშანია; შემოდგომის თრთვილი მზიანი ამინდის მომასწავებელია; როცა ცა ვარსკვლავებითაა მოჭედილი და ისინი შესამჩნევად ციმციმებენ - ქარია მოსალოდნელი; თუ თევზები მუშლის დასაჭერად მაღლა ხტებიან, წვიმაა მოსალოდნელი“ (საბა გიგინეიშვილი);

„ჩემს პატარასოფელს ლახირს, ზევით ტყეა კარავს, რომელიც სოფლის დასაცავად მიზანმიმართულად არის გაშენებული. ტრადიციად კი ცეცხლი ამ ტყის დაცვა, იცავს ყველა, დიდი თუ პატარა, ტრადიცია მაგიდან შვილზე გადადის, ამ ტყემ ხომ სოფელი ზვავებისგან უნდა დაიცვას. 1987 წელს სოფლის უზუცესები შეკრებილან და დიდსა თუ პატარას ხატზე დაუფიციათ, რომ სოფლის ზევით მდებარე პატარა ტყეში ერთ ტოტსაც არავინ მოჭრიდა. დღესაც, თუ ვინმე გაზედავს ფიცის გატეხვას, ღმერთიც გაუწყდება და სოფლის მაცხოვრებლებიც“ (მუხრან იოსელიანი).

წელს, უკვე შევიმუშავეთ ახალი კონკურსის კონცეფცია, კონკურსის თემაა „ჩემი კუთხის ზღაპრები და ლეგენდები ბებია სკივრიდან“. მონაწილეებმა ჩაწერილ ნიმუშს თან უნდა დაურთონ ჩანახატები. საუკეთესო ნახატებს ბავშვთა დაცვის საერთაშორისო დღეს - 1 ივნისს გამოვფენთ. გამარჯვებული ნამუშევრების გამოყენებით კვლავ ვგეგმავთ ილუსტრირებული ბროშურის, პლაკატების, სხვა თვალსაჩინოების გამოცემას. ვფიქრობთ, თემა საინტერესოა, ხოლო მასალა, რომელიც კონკურსის შედეგად გამოვლინდება კიდევ უფრო გაამდიდრებს ზეპირსიტყვიერების საგანძურს, გააღვივებს ახალგაზრდების ინტერესს არამატერიალური მემკვიდრეობის ელემენტების მოძიებისა და დაცვისათვის, ხელს შეუწყობს მემკვიდრეობითობის გრძნობის გაღვივებას და თაობათა შორის უწყვეტობის განცდას.

ჩვენი საზოგადოება ამაყობს არამატერიალური მემკვიდრეობით, იცავს და ახალგაზრდა თაობას აზიარებს ამ ძვირფას და სათუთ საგანძურს.

SERBIA

Traditional dance Kolo at St.George's Day, Stara Planina, East Serbia

© 2014 Archive of the Center for Intangible Cultural Heritage of Serbia, Ethnographic Museum in Belgrade

Традиционална игра Коло на Ђурђевдан, Стара Планина, источна Србија

© 2014 Архив Центра за нематеријално културно наслеђе Србије, Етнографски музеј у Београду

Safeguarding of Intangible Cultural Heritage through Network of Local Communities, Academia and the Public Administration

Имплементација нематеријалног културног наслеђа кроз мрежу локалне, академске заједнице и администрације

Senior Associate Miroslava Lukić-Krstanović, PhD
Institute of Ethnography – Serbian Academy of Sciences and Arts

др Мирослава Лукић-Крстановић виши научни сарадник

Етнографски институт – Српске академија наука и уметности

The implementation of the 2003 UNESCO Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage is a dynamic process, involving the establishment of particular cultural and academic policies at global, regional and local level. The ICH of Serbia is reflected through networks of interactions between (and perception of) its practitioners, as well as a political state strategy and accumulated academic knowledge. It can be said that cultural heritage has become a global phenomenon at the beginning of 21st century – a mosaic of local cultural varieties, specifics and vulnerability which has mobilised and engaged vast human potential. In this paper I will describe the processes of ratification and implementation of the 2003 UNESCO Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage in Serbia from the perspective of scholarly research – i.e. the professional involvement of the academic community and its coordination with local communities, thus giving rise to a large spectrum of activities under the auspices of the supreme worldwide cultural authority UNESCO.

The role of local communities in safeguarding presupposes broad involvement of the stakeholders, and cooperation between them and the academia, research institutions and public administration capable of serving as a vehicle of mobilising, motivating, and activating

Имплементација нематеријалног културног наслеђа (НКН) представља динамичан процес, који успоставља својеврсне културне и научне политике на глобалном, регионалним и локалним нивоима. У Србији нематеријално културно наслеђе пројектује се кроз мреже интеракција и перцепција његових носилаца, као стратегија државне политике и акумулирана научна знања. Са почетком двадесет првог века, може се рећи, да је наслеђе постало планетарно локализујући мозаик културних разноврсности, специфичности и угрожености, што је мобилисало и ангажовало огроман потенцијал људи. У овом раду указашу на процесе ратификације и имплементације нематеријалног културног наслеђа у Србији са позиција научно – истраживачког односно професионалног укључивања и координисања са локалним заједницама, стварајући тиме велики дијапазон деловања под покровитељством Унеска, централног протагонисте.

Улога локалних заједница у очувању наслеђа подразумева укључивање и сарадњу актера из академског и административног сектора, уз чију помоћ се мобилишу, анимирају, активирају и реализују локални ресурси наслеђа. Унескова Конвенција успоставила је административна и

resources for the identification, registration and protection of ICH. The Convention has set administrative rules and academic criteria for the development of a standard methodology for identifying and safeguarding ICH which includes mechanisms of management, education, promotion, presentation, recording, and mapping by potential owners and authorities. I will highlight three directions in which cooperation between local communities from the one hand and the academic circles and administrative bodies from the other hand takes place: 1. networking between local communities, academic researchers and experts; 2. institutional and programme contribution within academic and scholarly activities; 3. administrative regulation with the aim of monitoring and supporting activities aimed at the safeguarding and protection of ICH.

Institutionalisation

The 2003 Convention was ratified by Serbia in 2010. The relevant administrative bodies responsible for its implementation were established in 2011 within the Ministry of Culture and Information of the Republic of Serbia: the National Committee for the Protection of the Intangible Cultural Heritage and the Committee for the Inscription of the Intangible Cultural Heritage in the National Registry. The processes of implementation of the Convention also began, including identification, inventorying and preparation of nomination files. Further, in 2012 the Centre for the Intangible Cultural Heritage was established as a part of the Belgrade Ethnographic Museum. Its functions include research, inventorying, processing, safeguarding, and presentation of the ICH on the territory of the Republic of Serbia, together with providing assistance to local communities in recognising, evaluating, practicing and transmission of their own cultural heritage to the next generations. The goal of the Centre is to provide a better status of the ICH as an important cultural resource for social and economic development. The activities of the Centre, of the Institute of Ethnography at the Serbian Academy of Sciences and Arts (SASA), as well as of the Department of Ethnology and Anthropology at the Faculty of Philosophy – University of Belgrade

научна правила не само кодификовања нематеријалног културног наслеђа, већ и организовања комплетног механизма управљања, едуковања, подстицања, представљања, евидентирања, мапирања од стране потенцијалних носилацала и ауторитета. Издвајам три правца на основу којих се манифестује веза између локалних заједница, научних заједница и администрације. То су: 1. умреженост између локалних заједница, научних истраживача и експерата; 2. Институционална и програмска кооперативност академских и научних активности; 3. Административна стратешка регулација у циљу праћења и подршке рада на очувању и заштити наслеђа.

Институционализација

Конвенција о нематеријалном културном наслеђу ратификована је 2010. године у Србији. У оквиру Министарства културе и информисања Републике Србије 2011. године формирана су тела за имплементацију - Национални комитет и Комисија за упис у национални регистар нематеријалног културног наслеђа. То је период када се приступа процесима рада на имплементацији, што укључује његово идентификовање, пописивање (мапирање) и аплицирање. Године 2012 основан је Центар за нематеријално културно наслеђе у оквиру Етнографског музеја у Београду. Задатак Центра је истраживање, пописивање, обрада, чување и презентација наслеђа на територији Републике Србије, али уједно и помоћ локалним заједницама у препознавању, вредновању, практиковању и преношењу сопственог културног наслеђа на наредне генерације. Циљ Центра је постизање бољег статуса културних вредности као значајних ресурса за друштвени и економски развој. Захваљујући раду овог Центра, Етнографског института САНУ, Одељења за етнологију и антропологију Филозофског факултета и ресорним музејима, размењују се искуства и преносе знања на релацији представника локалних заједница и истраживача - научника.

and the relevant museums, promote exchange of experience between representatives of local communities and academic researchers.

Networking

Cooperation between research/scholarly institutions and local communities has been a long-standing process in Serbia even before the adoption of the Convention. This is especially evident in the humanities such as ethnology, anthropology, ethnomusicology, ethnolinguistics, and folkloristics, where a wealth of material has been collected, published and analysed on the way of life, tradition and heritage of micro- and local communities, not only in the territory of Serbia but also throughout the Western Balkans. The results of these coordinated activities have left a considerable mark on the scientific body of knowledge, but also on the local communities whose inhabitants now realise that their lifestyle and cultural peculiarities are noteworthy, which in itself is a valuable incentive for their safeguarding and protection. The Institutes of Ethnography, Musicology, and Balkan Studies at the Serbian Academy of Sciences and Arts and the Museum of Ethnography have in their depositories a substantial body of data: video and audio recordings and written documents about various customs, rites and rituals, traditional skills, dialects, etc. Some of these have been digitalized. The adoption of the 2003 UNESCO Convention and its ratification by Serbia resulted in the continuation of previous scholarly efforts, while also marking the onset of a new stage in the planned and strategic coordination between local communities and researchers. Such a long-lasting cooperation has made it easier for the parties concerned to proceed with the implementation of the Convention and especially in the processes of recording and preparing nominations about certain ICH elements. I will mention only a few of the already processed elements and those for which the nominations for inscription have already been prepared: *krsna slava* (a celebration of the family patron saint's day – inscribed on the UNESCO Representative List), *Zlakusa* pottery, singing to the accompaniment of the *gusle*, *kolo* dance (a type of circle dance), *Pirot*

Умреженост

У Србији сарадња на релацији истраживања /истраживача и локалних заједница представља дуготрајан процес, пре него што је донета Унескова Конвенција. То је посебно изражено у хуманистичким наукама као што су: етнологија и антропологија, етномузикологија, етнолингвистика, фолклористика, где је сакупљена, објављена и анализирана богата грађа о животу и традицији у микро - локалним срединама на подручју Србије и Западног Балкана. Резултати таквог рада оставили су печат не само у науци, већ и у локалним заједницама, чији чланови истичу своје културне специфичности као вредне пажње и ваљане подстицаје за очување и заштиту. У Етнографском институту Српске академије наука и уметности (САНУ), Балканолошком институту САНУ, Музиколошком институту САНУ и Етнографском музеју постоји значајна визуелна, материјална, писана документација о разноврсним обичајима, извођачким праксама, традиционалним вештинама, језичким и говорним одликама. Усвајањем Унескове Конвенције од 2003. године и његова ратификација у Србији наставља се, али и започиње етапа програмирање и стратешке координације између локалних заједница и истраживача, који заједничким снагама стварају ресурсе нематеријалног наслеђа. Дугогодишња сарадња између чланова локалних заједница и истраживача омогућила је да се на ефикасан начин приступи имплементацији Конвенције кроз процесе евидентирања и аплицирања одговарајућих елемената. Набројаћу само неке од обрађених и аплицираних елемената као што су: *крсна слава* (на репрезентативној Унесковој листи), *лончарија у Злакуси*, *певање уз гусле*, *игре коло*, *пиротско ћилимарство*, *Врањска градска песма*, *израда чутура у селу Пилица*, *ракија шљивовица*, *свирање на гајдама*, *фрулашка пракса*, на десетине других. Истраживачки тимови који су радили на мапирању елемената наслеђа и носиоци наслеђа који су примењивали своје традиције успоставили су одређени континуитет интеракција, што се пока-

carpet weaving, city songs from Vranje, the craft of making *čuturas* (wooden flasks) in the village of Pilica, the distilling of *rakija šljivovica* (plum brandy), playing the bagpipe, the *frula* (flute, fife) playing and dozens of others. The teams of researchers who worked on the inscription of the elements and the practitioners of the ICH elements have established certain continuity of their interactions that has proven useful and effective for the current strategies of safeguarding cultural traditions and customs. All the researchers had extensive knowledge of the field and the relevant sites, while the practitioners had been informed in advance of the purpose of the inventory and encouraged to cherish and keep their tradition. The re-establishment of this network with the aim of compiling national inventories and nomination files for the UNESCO Representative List has intensified mutual interest and cooperation as a two-way process: transfer of knowledge into practice and transfer of practice into knowledge. The relationship between local communities and researchers (museum and academic experts) has yielded an increasing number of identified elements of ICH. For instance, important ICH elements have been identified in Kovačica, the centre of naïve painting of the Slovak ethnic minority, as part of the International Day of the Mother Tongue celebrated since 2012. In addition, seminars, round tables and workshops on the importance of visual presentation of cultural heritage were organised within the prestigious International Festival of Ethnological Film in Belgrade; the area of child creativity has been enjoying an increasingly enthusiastic reception by (and involvement of) professional scholars and practitioners alike. Exhibitions and workshops on the safeguarding of old crafts and customs are organised by the regional museums. Academic gatherings also took part and projects dealing with the ICH were implemented by the Department of Ethnology and Anthropology (Urban Cultural Heritage and Religiousness in the Modern Context and Environment; Cultural Heritage and Identity of Expat Population; and Cultural Identities as Intangible Cultural Heritage). The research potential and mobility of scholars going to the local communities have contributed to a new dynamic and a wide

зало корисним и делотворним за актуелне стратегије очувања. Истраживачи су добро познавали терене и пунктове, а носиоци наслеђа су били информисани и подстакнути да своју традицију очувају. Поновно успостављање ове мреже ради стварања националних листа и Унескових репрезентативних категорија још више је интензивирало интересовање и сарадњу. Културна анимација је тако добила двоструку улогу у циклчном кругу: пренети знање у праксе и пренети праксе у знање. На релацији локална заједница и истраживачи (музејски и академски стручњаци) све је више репрезентација и промоција наслеђа. Тако се од 2012. године у оквиру *Међународног дана матерњег језика* у Ковачици, центру наивног сликарства, чији је носилац заједница Словака, одржавају значајне промоције нематеријалног културног наслеђа. У оквиру престижног међународног Фестивала етнолошког филма одржани су семинари, округли столови и радонице о значају визуелне презентације културног наслеђа. Све је већа анимација и ентузијазам стручних лица и носилаца наслеђа у домену дечијег стваралаштва. На Одељењу за етнологију и антропологију такође су организовани научни скупови и реализовани пројекти: *Урбано културно наслеђе и религиозност у савременом контексту и окружењу*, *Културно наслеђе и идентитет гастарбајтерске популације* и *Културни идентитети као нематеријално културно наслеђе*. Истраживачки потенцијали и мобилност пракси у локалним заједницама успоставили су нову динамику и широку мрежу деловања. Културно – едукативно – експертска делатност подразумева да научници (највише етнологзи, фолкористи и етномузиколози), културни и музејски стручњаци, појединци у локалним срединама и носиоци културног наслеђа успостављају међузависну комуникацију на релацији супервизора, модератора, едукатора, координатора, корисника и реализатора наслеђа. Добра информисаност, размена искустава, знања и пракси, обострана мотовисаност и подстицајност у зонама репрезентација, компетенција, ком-

network of people. The diversity of cultural, educational, and professional activities means that scholars (mostly ethnologists, folklorists, and ethnomusicologists), cultural and museum experts, individuals in local communities and cultural heritage practitioners establish multifaceted communication involving leaders, moderators, educators, coordinators, users and ICH experts. A good level of awareness, exchange of experiences, knowledge, and practices, mutual motivation and enabling in the areas of representation, competence, as well as the desire to give prominence to the most precious elements have established distinctive convergence between researchers, experts, users and practitioners. Although the policy of implementation presupposes certain levels of authority and hierarchy in activities, knowledge and practice, the safeguarding of ICH within the implementation of the Convention requires equal treatment of relevant experience in pursuit of the unique goal and strategy of preserving of the viability of its elements. In this manner the ICH elements become visible and eminent not only to a local community, but also to the wider public through numerous representations.

The contribution of science

The role of the local community in the safeguarding of the intangible cultural heritage is reviewed and defined from a scholarly perspective. The sustainable conservation of its elements, the realisation of its potential for continuity and change, determining the value of the heritage as a national asset, the drafting of nomination files, copyright protection, the protection of human rights against discrimination, monitoring of the sustainability of heritage under the influence of modern social and political trends – these are all tasks of the academic community. Its contribution is manifested through institutional project-based activities, international bilateral cooperation and professional academic cooperation between museums, institutes, and the Centre for the Intangible Cultural Heritage. As part of their activities, the institutes in the sphere of humanities at the Serbian Academy of Sciences and Arts have achieved important results in the past couple of years

петиција и жеља за истицањем оног највреднијег, успоставили су својеврсне проксимације између истраживача, експерата, корисника и носилаца наслеђа. Иако политика имплементације подразумева одређене ауторитете и хијерархије у оквиру активности, знања и пракси, проток наслеђа подразумева равноправан третман размене искустава, тежећи јединственом циљу и стратегији очувања. Елементи наслеђа тако постају видљиви и присутни не само у оквиру локалне заједнице него и у широј јавности кроз бројне репрезентације.

Научна сарадња

Улога локалне заједнице у очувању нематеријалног културног наслеђа посебно се разматра кроз научно – истраживачки рад и научно – институционалну кооперативност. Одрживост наслеђа, његови развојни потенцијали, процеси трајања и промене, примена и заштита, вредност наслеђа као својине, заштита ауторских права, заштита људских права против дискриминација, праћење наслеђа под утицајем савремених друштвених и политичких кретања – јесу задаци науке. Кооперативност се огледа кроз институционални пројектни рад, међународну, посебно, билатералну сарадњу и стручно – научну сарадњу на релацији музеја, института и Центра за нематеријално културно наслеђе. Последњих година у оквиру рада хуманистичких института САНУ постигнути су значајни резултати у преиспитивању и проблематизовању значаја нематеријалног културног наслеђа. Посебно истичем пројекте Етнографског института САНУ (суфинансирано од стране Министарства културе и информисања) *Нематеријално културно наслеђе у мултиетничким заједницама Баната* и пројекат *Културно наслеђе и идентитет* (пројекат финансиран од стране Министарства просвете и науке). Када је реч о научној билатералној сарадњи, теме нематеријалног културног наслеђа се посебно разматрају у домену компаративних истраживања и тумачења, што отвара значајна питања и преиспитивања његовог места и улоге у савременим

in reviewing and assessing the importance of the ICH. I would especially like to commend the projects of the Institute of Ethnography: Intangible Cultural Heritage in Multi-Ethnic Communities of Banat (funded by the Ministry of Culture and Information) and Cultural Heritage and Identity (co-funded by the Ministry of Culture and Information and the Ministry of Education and Science). The topic of ICH is the focus of special attention in comparative studies, which gives rise to important questions and redefines the place and role of ICH in modern societies. As a result of the long-lasting cooperation between the Serbian Academy of Sciences and Arts and the Bulgarian Academy of Sciences, particularly between the Institutes of Ethnography, Balkan Studies, Ethnology, and Folkloristics in Belgrade and the Institute of Ethnology and Folklore Studies with Ethnographic Museum in Sofia, a number of monographs and research papers have been published on the subject of ICH. During the most recent period of bilateral cooperation between the two institutes the project *The Modern City in Serbia and Bulgaria: Processes and Changes* was implemented with a focus on ICH in urban milieu. Our cooperation with the academies and relevant institutes of Slovenia and Romania is also prominent. The ICH is studied in the context of the socialist history of the former Yugoslav state (notably its provinces Serbia and Slovenia). The regional heritage in a multicultural environment, such as Banat (a region in Romania and Serbia) and of similarity of traditions (e.g. in Serbia and Macedonia) are studied, too. Finally, there are also the topics of the Serbian Diaspora heritage and the heritage of the ethnic minority cultures interacting with communities (whether ethnic/national, regional or local ones) in foreign countries.

Governance and regulatory framework

The State is responsible for the adoption and implementation of programmes and financial strategies. The Ministry of Culture and Information of the Republic of Serbia has been the logistic and financial authority for the implementation of ICH programmes since the ratification of the Convention. In addition to the support for the local communities and the

друштвима. Из дугогодишње сарадње Између Српске академије наука и уметности и Бугарске академије наука (БАН), посебно Етнографског и Балканолошког института САНУ са Институтом за етнологију, фолклористику и етнографским музејем БАН објављене су монографије и зборници радова на тему наслеђа. У последњем циклусу билатералне сарадње два етнологска института, реализован је и пројекат *Савремени град у Србији и Бугарској: процеси и промене*, где је у фокусу објављених радова био и проблем нематеријалног културног наслеђа. Нематеријално наслеђе се истражује у домену социјалистичког наслеђа (Србија и Словенија), регионалног наслеђа у мултикултурној средини као што је Банат (Румунија и Србија), сличности и традиције (Србија и Македонија). Коначно теме наслеђа у дијаспори и мањинских култура проширују кооперативност и са другим државама и етничким и националним заједницама.

Регулативни оквир државне администрације

Државна администрација је регулатор усвајања и примене програма и финансијске стратегије. Од самог почетка ратификације Конвенције, Министарство културе и информисања Републике Србије представља логистичку и финансијску базу у реализацији програма нематеријалног културног наслеђа. Сагласно подршци локалним заједницама и невладином сектору, Министарство је до сада одобрило и суфинансирало неколико научних пројеката, међу којима је су *Нематеријално културно наслеђе и етничка разноврсност – теренска истраживања Баната, Нематеријално културно наслеђе Сјенице, Вашар као нематеријално културно наслеђе (Шабац) и др.* Ово наглашавам и због тога што су кроз ова истраживања умногоме покренуте иницијативе у локалним срединама да традицијске културе постану видљивије, па тиме скрену пажњу на могућност чувања и презентовања. За разлику од моноетничких и монокултурних средина, пажња се сада усмерава на вишејезичне и мултикултур-

NGO sector in their cultural heritage activities, the Ministry has so far approved and co-financed several academic projects: among others, Intangible Cultural Heritage and Ethnic Diversity – Field Research of Banat; Intangible Cultural Heritage of Sjenica; Fairs as Elements of the Intangible Cultural Heritage; etc. Such studies have seriously promoted the efforts of local communities to achieve greater visibility for their heritage as a factor for cultural and social development and stability. As opposed to mono-ethnic and mono-cultural communities, attention is now being shifted towards multilingual, multi-confessional, multicultural and conflict-free communities which have established a continuity of common heritage. A good case in point is the village of Belo Blato near Zrenjanin, whose inhabitants belong to four ethnic groups and the heritage of each group is amalgamated into the Belo Blato local identity. On the other hand, the ICH is not just a cliché wedged between folklore and village life. Urban communities likewise create an array of ICH as a consequence of various cultural styles, influences, and interurban migrations. Good marketing, the media, and social networks inspire and involve citizens in the domain of ICH. Promoting it (through events, exhibitions, various performances, practices, etc.), can beside other things be a valuable incentive for the sustainable development of cities. Informal citizen groups and cultural institutions are proponents of practices that they believe bear important identity features. The elements of urban heritage and the heritage of urban communities are more endangered since they are not visible enough because of the stereotypes through which they are usually perceived. This makes it necessary to talk and write more about the urban heritage (*starogradska pesma* – urban traditional music, festival events, popular culture, music genres, etc.). Child games, child art and other cultural events involving children are crucial for the continuity and transmission of urban traditions. For example The Joy of Europe Festival has been taking place already for more than fifty years. It is aimed at children from all over Europe who bring their cultural values with them, blending these together into a joint

не заједнице, које стварају увид да се у таквим локалним срединама кроз генерације чува свест и наслеђе о заједничким културама и мултикултурним идентитетима – добар пример је село Бело Блато, близу Зрењанина. Становници овог села су припадници четири етничке групе, а њихова наслеђа се сједињују у “белоблатовски локални идентитет”. С друге стране, нематеријално културно наслеђе није само клише на релацији фолклор и село. Градске и урбане средине стварају мноштво наслеђа као последица разноврсних културних стилова, утицаја и миграција. Добрим маркетингом, посредством медија и друштвених мрежа грађани су укључени и инспирисани за нематеријално наслеђе. Промовисање културних одлика може да буде и користан подстицај за одржив развој градова (манifestације, изложбе, разни перформанси, праксе и др.). Неформалне групе грађана и културне установе предалжу оне праксе за које сматрају да су важна њихова идентитетска обележја. Урбана наслеђа и наслеђа у градским срединама су више угрожена, јер нису довољно порепознатљива у стереотипизацији њиховог пројектовања. Отуда и тенденције да се што више говори и пише о културама у градовима (староградска песма, фестивалски догађаји, популарна култура, посебно музички стилови и др.). Дечије игре, дечије стваралаштво и манифестације јесу круцијални носиоци градских традиција. На пример манифестација *Радост Европе* траје више од педесет година, окупљајући децу из Европе који са собом доносе своје културне вредности, а све сједињено у заједничку мисију дечије културе. Такође, издвајају се интерактивне позоришне радионице инспирисане ромским приповедачким традицијама кроз видове популарне културе. Ово је значајно јер главни иницијатори и покретачи очувања наслеђа јесу млади, који у разноврсним креативним праксама и радионицама виде добре полигоне за дружења, афирмацију и осавремењавање континуитета наслеђа.

expression certifying for the children's role in the sustenance of their culture. Also prominent are the interactive drama workshops inspired by Roma narrative traditions in various forms of popular culture. This is important since young people are the driving force behind the safeguarding of the cultural heritage, and events like this provide them with an opportunity for networking and friendship, as well as with a platform for the promotion and continuity of their heritage through various creative practices and workshops.

Conclusion

The network of local and academic communities is not exclusively based on the balance of power through authority and subordination with the academic community taking precedence over local communities; rather, it is also involved on an equitable exchange of

Закључак

Мрежа локалне и стручне заједница не заснива се на односу моћи – ауторитета и субординације, већ равноправној размени знања и искустава. За разлику од административних таксономија и апаликација у територијалним и националним границама, научна истраживања од почетка указују на променљиву динамику и амбивалентне процесе *живећих наслеђа*, што подразумева преиспитивање метода и стратегија њихове препознатљивости, одрживости и покретљивости. Дакле, наслеђа су заснована на искуству, знању и стратегији, помоћу којих се елементи / феномени појављују као идентификационе карактеристике. Нематеријално културно наслеђе не треба мистификовати или идеализовати, већ га реално сагледавати кроз разноврсна опажања и прак-

Carneval on the Belgrade's street, Festival Joy of Europe. Archive of the Children's Culture Centre, Belgrade
© 2008 Timothy Byford

Карневал на београдској улици, Фестивал Радост Европе. Архив Дечијег културног центра, Београд
© 2008 Тимоти Бајфорд

knowledge and experience. On the other hand, as opposed to administrative taxonomies and the submission of nomination files confined within state borders and ethnic boundaries, academic studies have been stressing attention to ambivalent processes of the *living heritage*, which create a characteristic cultural space and a variability of dynamics, sustainability and recognisability. Hence, the heritage is based on experience, knowledge and strategy, by means of which elements/phenomena emerge as its identifying characteristics. The ICH should not be enveloped in mysticism or idealised, but rather considered realistically through various observations and practices that are susceptible to changes, combination, incomplete experiences and sustainable creativity. Long-term cooperation and interaction among all stakeholders imply patterns, methodologies, precise and adequate networking, coordination, and wide communication with the groups/communities wishing to have their heritage safeguarded and protected. Academic research is as practical as the practices of the heritage in need of safeguarding. I see a correlation in this. Under the auspices of UNESCO, the Regional Centre for the Safeguarding of Intangible Cultural Heritage in South-Eastern Europe has recognised the importance and compatibility of such cooperation. That is why I am on the opinion that special attention in UNESCO programmes and strategies should be paid among other things to the encouragement of cooperation between the local communities and the academic community with the support and assistance provided by the public administration, through which heritage sustainability could be assured in the long run. Local communities function independently from the academic community and administrative bodies, yet it is exactly due to the academic community and to the administrative bodies that the local communities have become visible, mobile and important factors in heritage protection and safeguarding.

References:

Gavrilović, Ljiljana 2010: *Nomen est omen: baština ili nasleđe (ne samo) terminološka dilema* [Nomen Est

се подложне променама, комбиновањима, недовршеним искуствима и одрживој креативности. Реч је о дугорочном стратешком програму који подразумева обрасце и методологије рада, прецизну и адекватну експертску умреженост и координацију, што ширу комуникацију са групама и заједницама које желе да очувају или заштите своје наслеђе. Научна истраживања су исто толико практична, колико и праксе наслеђа које је потребно заштитити. У томе видим корелацију. Зато сматрам да у Унесковим програмима и стратегијама посебну пажњу треба усмерити на подршку и подстицање сарадње локалне заједнице, научно – истраживачког рада и администрације, која једино тако може далекосежно одредити токове и одрживост наслеђа. Локалне заједнице функционишу независно од науке и администрације, али оне су управо захваљујући њима постале видљиве и важни чиниоци заштите и очувања.

Литература:

Дни на наследство 2013 2014: Софија: Академично Издање „Проф. Марин Дринов”.

Gavrilović, Ljiljana 2010: *Nomen est omen: baština ili nasleđe (ne samo) terminološka dilema*. – *Etnoantropološki problemi* 5, 2, 41-53.

Гавриловић, Љиљана 2011: Потрага за особеношћу: изазови и дилеме унутар концепта очувања и репрезентовања нематеријалног културног наслеђа. – *Нематеријално културно наслеђе/Intangible Cultural Heritage of Serbia*. Београд: Министарство културе, информисања и информационог друштва: Центар за заштиту нематеријалног културног наслеђа при Етнографском музеју у Београду, 50-57.

Гласник 2015: Гласник Етнографског института САНУ LXIII, 1.

Kulturni identitet 2012: *Kulturni identitet kao nematerijalno kulturno nasleđe. Zbornik radova sa načnog skupa "Kulturni identitet u XXI veku"*. Београд: Универзитет у Београду, Филозофски факултет, Српски генеалошки центар.

Omen: Heritage – Baština or Nasleđe – A (Not Merely) Terminological Dilemma]. – Etnoantropološki problemi 5, 2, 41–53.

Gavrilović, Ljiljana 2011: Potraga za osobenošću: izazovi i dileme unutar koncepta očuvanja i reprezentovanja nematerijalnog kulturnog nasleđa [Pursuit of Idiosyncrasy: Challenges and Dilemmas Pertaining to the Concept of the Safeguarding and Presentation of the Intangible Cultural Heritage]. – In: Nematerijalno kulturno nasleđe / Intangible Cultural Heritage of Serbia. Beograd: Ministarstvo kulture, informisanja i informacionog društva. Centar za zaštitu nematerijalnog kulturnog nasleđa pri Etnografskom muzeju u Beogradu, 50–57.

Kulturni identitet 2012: Kulturni identitet kao nematerijalno kulturno nasleđe [Cultural Identity as Intangible Cultural Heritage]. Zbornik radova sa načnog skupa "Kulturni identitet u XXI veku". Beograd: Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet, Srpski genealoški centar.

Lukić-Krstanović, Miroslava 2011: Political Folklor on Festival Market: Power of Paradigm and Power of Stage. – Český lid 98, 3, 261–280.

Negovanje i zaštita nematerijalne baštine u Srbiji [Preservation and Safeguarding of Intangible Cultural Heritage] 2006: Zbornik radova 2. Beograd: Muzejsko društvo Srbije.

Srećković Saša 2011: Zaključci radionice na Regionalnom seminaru o nematerijalnom kulturnom nasleđu u Sirogojnu [Conclusions of Workshop at Regional Seminar on Intangible Cultural Heritage in Sirogojno]. – In: Nematerijalno kulturno nasleđe / Intangible Cultural Heritage of Serbia. Beograd: Ministarstvo kulture, informisanja i informacionog društva: Centar za zaštitu nematerijalnog kulturnog nasleđa pri Etnografskom muzeju u Beogradu, 72–76.

Lukić-Krstanović, Miroslava 2011: Political Folklor on Festival Market: Power of Paradigm and Power of Stage. – Český lid 98, 3, 261–280.

Negovanje i zaštita nematerijalne baštine u Srbiji 2006: Zbornik radova 2. Beograd: Muzejsko društvo Srbije.

Нематеријално културно наслеђе у Србији / Intangible Cultural Heritage of Serbia, 2011: No. 1. Београд: Министарство културе информисања и информационог друштва : Центар за заштиту нематеријалног културног наслеђа при Етнографском музеју у Београду

Srećković Saša 2011: Zaključci radionice na Regionalnom seminaru o nematerijalnom kulturnom nasleđu u Sirogojnu. – Nematerijalno kulturno nasleđe / Intangible Cultural Heritage of Serbia. Beograd: Ministarstvo kulture, informisanja i informacionog društva: Centar za zaštitu nematerijalnog kulturnog nasleđa pri Etnografskom muzeju u Beogradu, 72–76.

**Регионален център за опазване на нематериалното културно наследство
в Югоизточна Европа под егидата на ЮНЕСКО**

**The Contribution of UNESCO Member States of South-Eastern Europe to the Implementation of the
Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage
A Jubilee Edition Dedicated to the 70th Anniversary of UNESCO**

Съставителство и уводни бележки: Регионален център за опазване на нематериалното културно наследство в Югоизточна Европа под егидата на ЮНЕСКО

Автори на статиите: Венцислав Велев, Мила Сантова, Жулиета Харасани, Мария Радакович, Миглена Иванова, София Василева, Мирела Хроватин, Весна Паскутини-Юрага, Ефросин Ризополу Егумениду, Текла Папантониу, Саломе Кмиадашвили, Ставрула-Вили Фотопулу, Саша Сречкович, Нена Жидов, Ахмет Ерман Арал, Ива Станоева, Твъртко Зебек, Антигони Полиники, Марина Тактакишвили, Мирослава Лукич-Кръстанович

Редактор: Миглена Иванова

Превод на пленарните доклади: Боян Дамянов

Дизайн и предпечат: Милан Димитров

Печат: Прента Ин

© Регионален център за опазване на нематериалното културно наследство в Югоизточна Европа под егидата на ЮНЕСКО (РЦ НКН София) и авторите на съответните статии, 2016

Изданието се разпространява с некомерсиална цел.

